

- รายงานสรุปปัญหาป่าไม้ที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี กรมป่าไม้
- บันทึกข้อความอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2544
- ราษฎรในพื้นที่พิพาท

ข้อสังเกตของนักวิจัย : รัฐบาลและราษฎรได้ริเริ่มกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยประชาชนมีส่วนร่วมขึ้น แต่เนื่องจากขาดความต่อเนื่องปัญหาจึงไม่ได้รับการแก้ไข

3.3 อุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น ทับซ้อนกับพื้นที่ราษฎร ตำบลเพิ่มพูนทรัพย์ ตำบลลำพูน อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พื้นที่ปัญหา : ตำบลเพิ่มพูนทรัพย์ ตำบลลำพูน อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ราษฎรตำบลเพิ่มพูนทรัพย์ ตำบลลำพูน อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ร้องเรียนกรมป่าไม้ ขอให้ทางราชการเร่งรัดการรังวัดพิสูจน์สิทธิ์ระหว่างพื้นที่ของราษฎรกับอุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น ตามที่รัฐบาลมีนโยบายแก้ไขปัญหา และได้ทำการอนุมัติงบประมาณให้แล้ว

กรมป่าไม้ได้ตรวจสอบเรื่องปรากฏว่า กรมป่าไม้ได้กำหนดแผนปฏิบัติงานตามโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ภายใต้แผนงานเร่งรัดพิสูจน์สิทธิ์ อุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น ให้สำนักงานป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี ดำเนินการในปีงบประมาณ 2545 ซึ่งสำนักงานป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี ยังไม่ได้รายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนดังกล่าว ให้กรมป่าไม้ทราบ จึงได้เร่งรัดป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี ส่งการเจ้าหน้าที่รายงานผลการปฏิบัติงาน ตามแผนดังกล่าว และประสานงานกับผู้ร้อง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจการปฏิบัติตามแผนงานดังกล่าว

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายประเสริฐ บุญประสพ และราษฎรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น , อุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติได้รื้อฟื้น , กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่ทราบความคืบหน้า

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่ทราบ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504 , มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่องการแก้ไขปัญหาดินในพื้นที่ป่าไม้

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย: ไม่มี

3.4 อุทยานแห่งชาติน้ำตกสี่ขีด จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : ต.ท่าอุเทน ต.คลองลึก อ.กาญจนดิษฐ์ ต.แพรก อ.ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ต.สี่ขีด ต.เขาน้อย อ.สิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

พื้นที่พิพาทเดิมมีราษฎรตั้งชุมชนดั้งเดิมมากกว่า 100 ปี ต่อมาเมื่อปี 2519 หลังจากหมดสัมปทานทำไม้ในพื้นที่สภาพป่ากลายเป็นป่าเสื่อมโทรม ราษฎรจากพื้นที่ใกล้เคียงจึงได้เดินทางตามเส้นทางชักลากไม้ เพื่อบุกเบิกพื้นที่ทำกินและตั้งบ้านเรือนเพิ่มขึ้น ประกอบกับทางราชการมีนโยบายหมู่บ้านกันชนเพื่อปราบปราม พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จึงได้อนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยทำกินจนเป็นส่วนเป็นบ้าน เช่น สวนยางพารา สวนกาแฟและผลไม้

ปี 2538 ป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี ได้ทำการเดินรังวัดแนวเขตที่ดินทำกินราษฎร ออกจากพื้นที่ป่า แต่ทำได้เฉพาะพื้นที่หมู่ 9 ต.ท่าอุเทน อ.กาญจนดิษฐ์ ส่วนพื้นที่อื่นไม่ได้ดำเนินการ

ปี 2542 กรมป่าไม้ได้ประกาศพื้นที่เป็นอุทยานแห่งชาติน้ำตกสี่ขีด และมีการจับกุมดำเนินคดีกับราษฎรที่ทำสวนยาง สวนกาแฟ และสวนผลไม้ ปี 2543 ได้มีการจับกุมชาวบ้านในกรณีที่ชาวบ้านเลื้อยไม้ล้มหมอนนอนไพรเพื่อทำศาลาประชุมหมู่บ้าน จนเกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่ตลอดมา

เดือนกรกฎาคม 2544 เจ้าหน้าที่อุทยานน้ำตกสี่ขีด ได้ทำการปักแนวเขตอุทยาน ในพื้นที่ตำบลท่าอุเทน อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี โดยมีหัวหน้าอุทยานน้ำตกสี่ขีด ป่าไม้เขต เข้าไปชี้แจงราษฎรว่าเป็นการรังวัดปักเขตเพื่อแก้ไขปัญหาราษฎรตาม มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง เห็นชอบหลักการมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญห ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติแต่ราษฎรคัดค้านการปักแนวเขต โดยยืนยันให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดำเนินการตามมติ ครม.วันที่ 3 เมษายน 2544 เรื่องรับทราบแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษจากคนจนอย่างเคร่งครัด ขณะที่ทางเจ้าหน้าที่ป่าไม้กล่าวว่า ไม่สามารถดำเนินการตามมติ ครม.วันที่ 3 เมษายน 2541 ได้เนื่องจากไม่มีหนังสือสั่งการจากรัฐบาล ผลการประชุมทางราชการยินยอมยุติการปักแนวเขตอุทยานฯ

ต้นปี 2544 ราษฎรได้เข้าร่วมกับสมัชชาคนจน ยื่นข้อเสนอสู่รัฐบาลนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร และได้ข้อยุติซึ่งรับรองโดยมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เมษายน 2544 ให้ดำเนินการรังวัดจัดทำแนวเขตอุทยานแห่งชาติส่วนที่ทับซ้อนกับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร โดยตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาร่วมระหว่างราษฎรกับทางราชการขึ้นมารับผิดชอบการแก้ไขปัญห ในระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหาดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการแก้ไข

ปัญหาที่รัฐบาลแต่งตั้งถูกยกเลิกไปเมื่อกลางปี 2545 การแก้ไขปัญหามีการเริ่มต้นไว้จึงยุติไป
สภาพปัญหาจึงวนกลับไปสู่สภาพเดิม

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรกลุ่มบ้านห้วยหอย กลุ่มบ้านห้วยชิง บ้านทุ่งหนิง หมู่ 9 กลุ่มบ้านห้วยเตย
กลุ่มบ้านห้วยกรวด กลุ่มบ้านหน้าถ้ำ หมู่ 13 ตำบลท่าอุเทน บ้านม่วงลิบหมู่ 2 , หมู่ 5 , หมู่ 8
ตำบลคลองสระ อำเภอกาญจนดิษฐ์ บ้านคลองครามเหนือและบ้านห้วยคุด หมู่ 11 ตำบลปาก
แพรก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ราษฎรตำบลสี่ขีด ตำบลเขาน้อย อำเภอลิขิต จังหวัด
นครศรีธรรมราช

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติน้ำตกสี่ขีด , กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่มีความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : คณะกรรมการร่วมระหว่างรัฐบาลกับราษฎรที่กำลังดำเนินการแก้ไข
ปัญหาถูกยกเลิก

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

- พรบ.ป่าไม้ พ.ศ.2484 , พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2504
- พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2507
- พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าห้วยครามและป่าวัดประดู่ในท้องที่ตำบลท่าอุเทน
ต.คลองสระ อ.กาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และป่ายางโพรง ป่าเขาใหญ่ในท้องที่ตำบลเขา
น้อย อ.ดอนสัก จ.นครศรีธรรมราช ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ 2542

แหล่งที่มาของข้อมูล :

- เอกสารสรุปกลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำคลองคราม
- เอกสารสรุปสภาพปัญหาที่ดินป่าไม้จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- รายงานสถานการณ์ความคืบหน้าในพื้นที่ ประชุมเครือข่ายป่าชุมชนภาคใต้ ด้านกักกัน
สัตว์ หาดใหญ่ จ.สงขลา 29-30 พฤศจิกายน 2546

ข้อสังเกตของนักวิจัย : รัฐบาลและราษฎรได้ริเริ่มกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยประชาชนมีส่วนร่วม
ร่วมขึ้น แต่เนื่องจากขาดความต่อเนื่องปัญหาจึงไม่ได้รับการแก้ไข

3.5. อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา

จังหวัดนครศรีธรรมราช พื้นที่ อุทยานทับซ้อนที่ดินทำกินของราษฎร

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายพงษ์สิทธิ์ กลับคล้าย ในนามตัวแทนราษฎร อำเภอลานสกา ขอความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาให้กับราษฎร อำเภอลานสกา กรณีไม่สามารถนำที่ดิน น.ส.3 หรือ น.ส.3ก ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ป่าเขาหลวง และอุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง ไปจำหน่ายกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือขอกู้เงินจากกองทุนของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้ และต่อมาได้มีราษฎรหมู่ที่ 4 และ 6 ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รวมตัวกันชุมนุม ณ บริเวณ ถนนปากทางเข้า น้ำตกกระโรม ตำบลเขาแก้ว เรียกร้องสิทธิในที่ดินคืน เนื่องจากได้มีประกาศเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับที่มีเอกสารสิทธิ์ น.ส.3 และน.ส.3ก

กรมป่าไม้ตรวจสอบพื้นที่พบว่า น.ส.3 ก. ตามบัญชีรายชื่อที่ราษฎรร้องเรียนว่าไม่สามารถนำไปจำหน่ายกับธนาคารได้ จำนวน 64 ราย 69 แปลง มีการออกรุกกล้าพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาหลวง จำนวน 11 แปลง และบางแปลงรุกกล้าป่าถาวร ซึ่งเป็นการออก น.ส. 3 ก.โดยมิชอบ กรมป่าไม้มีความเห็นว่า ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทำการลงระวางพื้นที่ในรูปถ่ายทางอากาศ หากพบ น.ส.3 ก.ออกทับที่ป่าไม้ให้ดำเนินการเพิกถอนตามระเบียบและกฎหมาย

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายพงษ์สิทธิ์ กลับคล้าย , ราษฎรหมู่ที่ 4และหมู่ที่ 6 ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติเขาหลวง , ที่ว่าการอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504 , พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 และแก้ไขเพิ่มเติม , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มีกระบวนการแก้ไขปัญหาแบบประชาชนมีส่วนร่วม

3.6. อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา

จังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายสาคร พงษ์สกุล ตัวแทนเครือข่ายสิทธิทำกินชุมชนภาคใต้ ร้องเรียนว่า กรมป่าไม้ ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเขาลงທပ်ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร

กรมป่าไม้พิจารณาและมีความเห็นว่า ตาม พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ 2504 มาตรา 6 วรรค 2 บัญญัติว่า ที่ดินที่จะกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือการครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง ดังนั้นหากราษฎรมีกรรมสิทธิ์หรือครอบครองที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้วการประกาศอุทยานแห่งชาติไม่มีผลบังคับกับที่ดินบริเวณนั้นแต่อย่างใด ส่วนการเรียกร้องเพื่อขอออกโฉนดที่ดินเป็นเรื่องของกรมที่ดินต้องพิจารณาดำเนินการ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายสาคร พงษ์สกุล และราษฎรตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติเขาลงທပ်, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช , จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : กรมป่าไม้วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรโดยใช้กฎหมายแบบกำนันทุบดิน จึงยากที่ความขัดแย้งจะได้รับการแก้ไข

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ 2504

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : การออกเอกสารสิทธิที่ดินทำกินของประเทศไทยเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกล ทั้งการประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติของกรมป่าไม้ที่ผ่านมาขาดการสำรวจพื้นที่อย่างรอบคอบ ดังนั้นการที่กรมป่าไม้วินิจฉัยปัญหาการร้องทุกข์ของราษฎรแบบกำนันทุบดินในกรณีนี้ รังแต่จะสร้างความขัดแย้งเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาไม่มีกระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วม

3.7. ป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติเขานัน ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งการปกครองเป็น 10 หมู่บ้าน สภาพพื้นที่เป็นหุบเขาชาวบ้านเรียกว่า อ่าวกรุงชิง เป็นที่ตั้งของชุมชนดั้งเดิม ปัจจุบันมีชุมชนอยู่ในพื้นที่ประมาณ 7,500 คน พื้นที่ซึ่งราษฎรถือครองทั้งตำบลประมาณ 41,097 ไร่ เป็นพื้นที่มี น.ส.3 ก. 9,298 ไร่ ส.ค.1 เนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ สทก. 834 ไร่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ 30,765 ไร่ พื้นที่สัมปทานเหมืองแร่ 1,329 ไร่ พื้นที่ที่ถือครองโดยเอกชนจากภายนอก 4,288 ไร่

ปัญหาที่เป็นข้อขัดแย้งระหว่างราษฎรกับกรมป่าไม้คือ การซ้อนทับระหว่างป่าสงวนแห่งชาติป่านั่น กับที่ดินทำกินและที่ตั้งชุมชน ต่อมาเมื่อกรมป่าไม้มีแผนงานที่จะประกาศพื้นที่เป็นอุทยานแห่งชาติ จากที่ได้มีการเดินสำรวจแนวเขตเพื่อจัดทำเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติระยะทางประมาณ 68 กิโลเมตร มีข้อขัดแย้งกับราษฎรตลอดแนวเขตเนื่องจากพื้นที่ที่ต้องการประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติทับซ้อนกับที่ดินทำกินของราษฎร

ราษฎรเห็นด้วยกับการประกาศอุทยานแห่งชาติ แต่ต้องการให้ทางราชการจัดทำแนวเขตให้ถูกต้อง โดยไม่ให้ซ้อนทับกับพื้นที่ทำกินของราษฎร ประมาณปี 2541 มีการตกลงระหว่างหน่วยงานรัฐกับคณะกรรมการของชุมชนว่าจะเดินเขตให้ชัดเจน และชาวบ้านจะไม่มีการถางป่าเพิ่ม แต่การเดินเขตครั้งนั้นไม่สำเร็จ เนื่องจากหน่วยงานรัฐอ้างว่างบประมาณไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามราษฎรยืนยันให้ยึดแนวเขตที่ทำร่วมกันในปีดังกล่าว

ในส่วนของพื้นที่สัมปทานเหมืองแร่ ในหมู่ 1 และหมู่ 8 ตำบลกรุงชิง ราษฎรบางส่วนเห็นว่าเป็นการให้สัมปทานโดยไม่ถูกต้อง เนื่องจากเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นเอ 1 ทั้งในการดำเนินการจริงผู้รับสัมปทานได้ทำเหมืองแร่ออกไปนอกพื้นที่ที่ได้รับสัมปทาน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร 10 หมู่บ้าน ตำบลเขานัน กิ่งอำเภอ นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช เอกชนจากภายนอกพื้นที่ที่ถือครองที่ดินในพื้นที่ ,ผู้รับสัมปทานเหมืองแร่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2544 มีมติให้หยุดการจับกุมชาวบ้านซึ่งมีพื้นที่ซ้อนทับพื้นที่ป่าในตำบลกรุงชิง และให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยประชาชนมีส่วนร่วม แต่ในพื้นที่ไม่มีการปฏิบัติตามมติดังกล่าว และยังคงมีการจับกุมดำเนินคดีกับชาวบ้าน

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504 , พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507

แหล่งที่มาของข้อมูล : ข้อมูลจากการสำรวจ ภบท.5 ตำบลกรุงชิง ,เอกสารประกอบการสัมมนาภูมิภาค “เวทีวาระประชาชน ด้านฐานทรัพยากร” ,คำบอกเล่าของราษฎรตำบลกรุงชิง

ข้อสังเกตของนักวิจัย : กรณีปัญหาแก้ไขได้ไม่ยาก เพราะราษฎรเห็นด้วยกับการอนุรักษ์ป่า เพียงแต่ต้องการการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวเขต และร่วมอนุรักษ์ป่าที่มีอยู่

3.8. ป่าสงวนเตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติเขานัน ตำบลลิงชัน อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : อำเภอท่าศาลา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลลิงชัน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ร้องเรียนกรมป่าไม้ว่า ราษฎรที่อยู่ใกล้แนวเขตป่าอนุรักษ์ ในพื้นที่อำเภอท่าศาลา อำเภอสิชล ได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากถูกเจ้าหน้าที่จับกุมอ้างว่ารุกล้ำแนวเขตป่าอนุรักษ์

กรมป่าไม้ได้ตรวจสอบพื้นที่พบว่า บริเวณที่ร้องเรียนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเขานัน และเป็นพื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติเขานัน ราษฎรเรียกร้องว่า แนวเขตที่จะประกาศอุทยานแห่งชาติเขานันเป็นคนละแนวกับป่าอนุรักษ์ที่เป็นอยู่จริง ทำให้ทับที่ดินของราษฎรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นประธาน และผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เชิญคณะกรรมการดังกล่าวประชุม และมีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

คณะอนุกรรมการได้ดำเนินการสำรวจตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแนวเขต ที่จะประกาศอุทยานแห่งชาติเขานันแล้ว ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าว ได้ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับราษฎรด้วย

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายวิลาส ดวงมุสิก ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6, นายเลือน เหลี่ยมแก้ว สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ 6 และราษฎรในพื้นที่รอยต่อป่าเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติเขานัน อำเภอสิชล และอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช , จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ระหว่างดำเนินการ

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่ทราบ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504, พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3.9. อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ทับซ้อนที่ตั้งชุมชน และที่ดินทำกินราษฎร

ต.น้ำตก อ.ทุ่งสงและตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : ต.น้ำตก อ.ทุ่งสงและตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

อุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า ได้ประกาศตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. 2525 มีเนื้อที่ประมาณ 433,750 ไร่ หรือประมาณ 694 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขาบรรทัด ในเขตรอยต่อจังหวัดพัทลุง ตรัง และนครศรีธรรมราช บางส่วนของพื้นที่ซ้อนทับกับที่ดินทำกินและที่ตั้งชุมชนของราษฎร โดยอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าห้ามราษฎร แผ้วถาง บำรุงสวน สำหรับสวนยางพาราที่หมดสภาพห้ามโค่นเพื่อปลูกใหม่ และคัดค้านไม่ให้กองทุนสงเคราะห์สวนยางให้ทุนกับราษฎร

ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้ง ราษฎรได้รวมตัวกันชุมนุมที่ว่าการอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อปี 2543 รัฐบาลได้จัดส่งตัวแทนมารับทราบปัญหาและรับที่จะดำเนินการแก้ไขแต่ไม่มีความคืบหน้า

ปี 2544 มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ ราษฎรในพื้นที่ได้เข้าร่วมกับสมัชชาคนจน เจรจาแก้ไขปัญหากับรัฐบาล ผลการเจรจาได้มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544 เรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหามัชชาคนจน โดยผ่อนผันให้ราษฎรทำกินได้ตามปกติ และตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างทางราชการกับราษฎรขึ้นมารังวัดจัดทำแนวเขตที่ชัดเจน แต่ในระหว่างกระบวนการแก้ไข ปัญหา รัฐบาลได้ยกเลิกคณะกรรมการร่วมในปี 2546 ทำให้ปัญหากลับไปสู่จุดเดิม

ข้อมูลจากกรมป่าไม้ ระบุว่า พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาย่า ได้ดำเนินการสำรวจการถือครองพื้นที่ป่าไม้เมื่อปี 2541 และในปี 2543 กรมป่าไม้ได้กำหนดแผนปฏิบัติงานตามโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ภายใต้แผนงานเร่งรัดพิสูจน์สิทธิในเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า เพื่อทำการตรวจ พิสูจน์สิทธิ ตามมาตรการและแนวทางของมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีมีความคืบหน้าในการแก้ไข ปัญหา

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรหมู่ 1,6,7,9 ตำบลเขาพระทอง หมู่ 5,9 ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด หมู่ 1,2,3,4,5,6 ตำบลน้ำตกอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติเขาปู่ - เขาย่า ,กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ,จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการแก้ไขปัญหา : มีการผ่อนผันให้ราษฎรทำกินได้ตามปกติ แต่ไม่มีการรังวัดปรับแนวเขต หรือการพิสูจน์สิทธิราษฎร ความขัดแย้งจึงดำรงอยู่เช่นเดิม

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหามาตามมติคณะรัฐมนตรี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

- มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง เห็นชอบหลักการมาตรการและแนวทางแก้ไข ปัญหา ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

- มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544 เรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน
- พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504
- พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507

-พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าเทือกเขาบรรทัด ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ปี 2525

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎรตำบลน้ำตก ตำบลวังอ่าง ,กรมป่าไม้ ,รายงานการประชุมเครือข่ายป่าชุมชนภาคใต้ ณ. ด่านกักกันสัตว์สงขลา อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 29-30 พฤศจิกายน 2546

ข้อสังเกตของนักวิจัย : หน่วยงานรัฐไม่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาตามมติคณะรัฐมนตรี และกระบวนการแก้ไขปัญหาแบบประชาชนมีส่วนร่วมถูกยกเลิกก่อนที่จะปัญหาจะได้รับการแก้ไข ปัญหาจึงคาดว่าจะดำเนินต่อไปในระยะยาว

3.10 ป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขาสนกาลาศิริ พื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติ น้ำตกทรายขาว ตำบลธารคีรี อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 5 ตำบลธารคีรี อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ราษฎรในพื้นที่ หมู่ที่ 5 ตำบลธารคีรี อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ร้องเรียนกรมป่าไม้ เรื่อง กรมป่าไม้ปกหลักเขตเพื่อกำหนดพื้นที่ป่าในบริเวณ หมู่ที่ 5 ตำบลธารคีรี อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ทับที่ทำกินราษฎร

กรมป่าไม้ตรวจสอบพื้นที่พบว่า พื้นที่ร้องเรียนติดอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขาสนกาลาศิริ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 37 (2507) พื้นที่บางส่วนเตรียมการประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว อยู่ในพื้นที่โซน ซี ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 อยู่ในลุ่มน้ำชั้น 1 ,2 และ 3

แนวทางการแก้ไขปัญหาหรับแนวเขตที่ทางอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวจะทำการสำรวจหมายแนวเขตเพื่อเตรียมการประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวนั้น ได้ตกลงกับผู้ร้องเรียนให้ตั้งตัวแทนราษฎรจำนวน 5 คน เพื่อร่วมรับทราบแนวเขตป้องกันมิให้เกิดปัญหาขัดแย้งกับราษฎรต่อไป สำหรับพื้นที่ที่ราษฎรครอบครองทำกินอยู่ได้มีการสำรวจถือครองพื้นที่ป่าแล้ว และจะดำเนินการตรวจสอบรังวัด รับรองสิทธิ์ – พิสูจน์สิทธิ์ ตามโครงการการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ต่อไป ผู้ร้องได้เข้าใจแนวทางการปฏิบัติ จึงได้ยุติเรื่องราวการร้องเรียนดังกล่าว

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายหะหมะ อะหัง นายสุติน ราแม และราษฎร บ้านกะแคะ หมู่ที่ 5

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว , กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ผลการแก้ไขปัญห : อยู่ในระหว่างดำเนินการ

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่ทราบ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 และแก้ไขเพิ่มเติม , มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 เรื่องการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ ,มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่องแนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3.11 อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเกะเกตรา ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล

พื้นที่ปัญหา : บ้านเกาะบุโหลนเล หมู่ที่ 3 ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

บ้านเกาะบุโหลนเล หมู่ที่ 3 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล มีชาวบ้านอาศัย 70 ครัวเรือน ประมาณ 350 คน มีโรงเรียนตั้งแต่ ป.1 - ม.1 มีป้อมตำรวจ รีสอร์ทประมาณ 9 - 10 แห่ง อดีตมีชาวประมงส่วนหนึ่งจากต่างพื้นที่ประมาณ 20 ครอบครัวอาศัยบริเวณริมชายหาด เกาะตะรุเตาเป็นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อทำการประมง คราวละประมาณ 6 วัน โดยการทำขน้าและหลังคาผ้าขาว และมีชาวประมงพื้นบ้านที่มาจอดเรืออย่างเดียวยังไม่ได้สร้างขน้าพักพิงโดยแหวะพัก ระหว่างรอภู่อวนประมาณ 60 ลำ จาก ต.ละงู ต.ขอนคลาน ต.เกาะสาหร่าย เกาะยะระโตด วิถีชีวิตเช่นนี้ดำเนินมาตั้งแต่ปี 2486 หลังจากการย้ายนักโทษการเมืองไปเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี จนถึงประมาณปี 2527 เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกาะตะรุเตาได้ขับไล่ชาวบ้านในพื้นที่ และผู้ที่มาพักอาศัยออกจากพื้นที่ โดยการทำลายเครื่องมือประมง รวมถึงห้ามชาวประมงเข้าใกล้บริเวณเกาะจนชาวประมงต้องย้ายไปอาศัยบริเวณอ่าวม่วง เกาะบุโหลน

ที่อ่าวม่วง ชาวประมงพื้นบ้านได้ร่วมกันพัฒนาบ่อน้ำ สถานที่จอดเรือ โรงเรียน โดยมีเอกชนจากแผ่นดินใหญ่ซึ่งรับทราบข้อมูลข่าวสารดีกว่า ได้ออกเอกสารสิทธิทับที่ดินของชาวเล ต่อมาปี 2546 เอกชนจากจังหวัดภูเก็ตและตรังได้เข้าซื้อที่ดินบริเวณอ่าวม่วงเพื่อจัดทำรีสอร์ทและยื่นคำขาดให้ชาวเลและชาวประมงพื้นบ้านย้ายที่พักและที่จอดเรือออกไปภายในเดือน สิงหาคม 2546 โดยนายทุนยื่นคำขาดให้ชาวบ้านย้ายที่พักและที่จอดเรือ จนถึงเดือนกันยายน 2546 ซึ่งเป็นช่วงจัดทำข้อมูล ชาวประมงพื้นบ้านยังไม่มีมีการย้ายออกนอกพื้นที่กำลังอยู่ในช่วงการเจรจา

ข้อมูลจากกรมป่าไม้ ราษฎรเกาะหลีเป๊ะโดย นายรออาด หาญทะเล และราษฎรจำนวน 30 ราย ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ร้องขอที่อยู่อาศัย เนื่องจากอาศัยอยู่บนเกาะดังกล่าวมาเป็นเวลานาน แต่ไม่มีที่ดินปลูกบ้าน ที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง โดยขอที่ดินบนเกาะหลีเป๊ะ สำหรับสร้างบ้าน ครอบครัวยุค 1 ไร่

ผลการตรวจสอบพื้นที่ร้องเรียนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จำแนกเป็นโซน C ตามสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลาดเนินเขา หากจะให้จัดที่ทำกินให้ จะต้องคำนึงถึงปัญหาต่างๆ อีกหลายประการทั้งเรื่อง น้ำอุปโภค บริโภค จึงต้องให้คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง และหาข้อสรุปว่า น.ส. 3 บนเกาะหลีเป๊ะออกโดยชอบโดยกฎหมายหรือไม่ และจากการตรวจสอบเอกสารสิทธิ์ กับพื้นที่จริงบางส่วนแล้ว ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน และได้มีการประชุมการบุกรุกที่ดินบนเกาะหลีเป๊ะ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล เพื่อดำเนินการจัดการกับปัญหาการบุกรุก ที่ดินบนเกาะหลีเป๊ะ ให้สอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยว และพิจารณาตรวจสอบเกาะอื่น ๆ ที่มีการบุกรุกด้วย

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : - ราษฎร บ้านเกาะบุญโหลนเล หมู่ที่ 3 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล ,
- นายทุนจากจังหวัดภูเก็ต และจังหวัดตรัง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ,สำนักงานที่ดินจังหวัดสตูล

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างการเจรจาแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : การบังคับใช้กฎหมายของทางราชการมีความแตกต่างกันระหว่างกฎหมายที่ปฏิบัติกับชาวเล และชาวประมงพื้นบ้าน กับกฎหมายที่ปฏิบัติต่อเอกชนเจ้าของสถานที่พักเพื่อการท่องเที่ยว

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชบัญญัติ 27 ธันวาคม 2526 กำหนดให้ที่ดินป่าเกาะเภตรา เกาะเขาใหญ่และหมู่เกาะใกล้เคียง เป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา , พรบ. อุทยานแห่งชาติ 2504

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎรหมู่ที่ 14 ต.ละงู อ.ละงู จ. สตูล , กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ครั้งแรกชาวเลและชาวประมงพื้นบ้านถูกขับไล่จากอุทยานแห่งชาติโดยไม่ต้องตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ครั้งนี้ถูกขับไล่โดยเอกชนซึ่งถือครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติ การขับไล่ครั้งหลังทำให้ชาวเลและชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถหาที่จอดเรือและที่อาศัยใหม่ที่เหมาะสมได้ ในส่วนที่พักพิงชั่วคราวหากไม่สามารถพักพิงเกาะได้ต้องเดินทางไปกลับระยะทางไกลมากจนไม่สามารถทำการประมงได้

การที่ทางราชการยึดความถูกต้องของสิทธิที่ดิน และความชอบธรรมของการประกาศอุทยานแห่งชาติเฉพาะประเด็นเอกสารสิทธิ์ตามกฎหมาย ทำให้ละเลยการมีอยู่ของชนพื้นเมือง

อย่างชาวเล ชาวประมงพื้นบ้านซึ่งได้อยู่อาศัยและทำกินในเกาะกับท้องทะเลเพื่อยังชีพมาเนิ่นนาน โดยไม่ต้องการเป็นเจ้าของเกาะ ที่ดินและทะเล ขณะที่ยอมรับสิทธิของคนทั่วไปหมดทั้งที่เขาเหล่านั้นไปเพราะต้องการครอบครอง และรวยมากยิ่งขึ้น เช่นนี้จึงก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม

3.12 อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ตำบลปากน้ำ อำเภอละบุรี จังหวัดสตูล

พื้นที่ปัญหา : บ้านอ่าวนุ่น หมู่ที่ 4 ต.ปากน้ำ ,บ้านหัวหินหมู่ที่ 1, บ้านหลอมป็น หมู่ที่ 14

ต.ปากน้ำ อ.ละบุรี จ.สตูล

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับ

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราได้ดำเนินการก่อสร้างที่ทำการอุทยานบริเวณพื้นที่อ่าวนุ่น หมู่ 4 ต.ปากน้ำ อ.ละบุรี จ.สตูล เมื่อปี 2527 ในระยะแรกทางอุทยานได้ขอซื้อสวนมะพร้าวจากราษฎรเพื่อเป็นพื้นที่ทำการอุทยาน เมื่อก่อสร้างที่ทำการเสร็จ ได้ค่อย ๆ ขยายพื้นที่ไปรอบพื้นที่ โดยยึดสวนมะพร้าวและที่ดินของราษฎร ประมาณปี 2530 ได้ ชับไล่ชาวประมงพื้นบ้านที่สร้างเพิงพักชั่วคราวเพื่อทำการประมงที่เกาะลิโด

ประมาณปี 2538 อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราได้แจ้งให้ราษฎรบ้านหัวหินและรอยต่อในพื้นที่ ม.1 ม.2 ม.14 ตำบลละบุรี ลงชื่อรับรองแนวเขตอุทยานฯ เส้นเขตจรดชายหาดหน้าบ้าน โดยกล่าวว่าหากราษฎรรับรองแนวเขตพื้นที่ของชุมชนจะได้อยู่นอกเขตอุทยานและสามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์กับกรมที่ดินได้

แต่ราษฎรไม่ยินยอมลงชื่อรับรองแนวเขต เนื่องจากเกรงว่า หากรับรองแนวเขตจะทำให้ทะเลทั้งหมดตกเป็นอุทยานแห่งชาติไม่สามารถทำการประมงได้ด้วยกุ้ง หอย ปู ปลา จะกลายเป็นสัตว์ป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ราษฎรจึงร่วมกันคัดค้านและไม่ยินยอมรับรองแนวเขต

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร บ้านอ่าวนุ่น หมู่ที่ 4 ต.ปากน้ำ บ้านหัวหิน หมู่ที่ 1 บ้านหลอมป็น หมู่ที่ 14 ต.ปากน้ำ อ.ละบุรี จ.สตูล

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา , สำนักงานที่ดินจังหวัดสตูล

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2527 กำหนดให้ที่ดินป่าเกาะเภตรา เกาะเขาใหญ่และหมู่เกาะใกล้เคียง เป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา, พรบ. อุทยานแห่งชาติ 2504

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎรหมู่ 14 บ้านหลอมปิ่น , หมู่ 1 บ้านหัวหิน ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล

ข้อสังเกตของนักวิจัย: กระบวนการประกาศอุทยานแห่งชาติขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน และเมื่อประกาศอุทยานแห่งชาติการอนุรักษ์ได้เป็นศัตรูกับชุมชนท้องถิ่น

3.13. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม กรณีพื้นที่ซ้อนทับกับที่สาธารณประโยชน์ตำบลไม้ฝาด และตลาดการค้าเพื่อการท่องเที่ยวบ้านปากเมง ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง

พื้นที่ปัญหา : ตลาดการค้าหน้าชายหาด บ้านปากเมง ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

เดิมพื้นที่หน้าชายหาดบ้านปากเมงเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้เมื่อปี 2481 ของบ้านปากเมง ตำบลไม้ฝาด อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ซึ่งชุมชนบ้านปากเมงได้เข้าจับจองพื้นที่จัดทำเป็นร้านอาหาร ร้านค้าและสถานที่บริการด้านการท่องเที่ยวเนื่องจากบริเวณชายหาดปากเมงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของคนตรังและจังหวัดใกล้เคียง

ประมาณปี 2524 ระยะเวลาที่มีการกำหนดเขตและประกาศอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม กรมป่าไม้ได้ดำเนินการสำรวจและเสนอเพิกถอนโดยให้เหตุผลว่าประชาชนไม่ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว เมื่อเพิกถอนพื้นที่สาธารณะแล้วได้ผนวกพื้นที่ตลอดแนวชายหาดเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมเมื่อปี 2524

หลังการผนวกพื้นที่ อุทยานแห่งชาติได้ห้ามราษฎรซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่เดิมในพื้นที่ทำการปลูกสร้าง ดัดแปลง ต่อเติม อาคาร ร้านค้า รวมทั้งห้องน้ำสำหรับบริการนักท่องเที่ยว แต่เนื่องจากชุมชนบ้านปากเมงประกอบอาชีพให้สถานที่ทั้งเพื่อการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพบริการด้านการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีการต่อเติม ปรับปรุง ปลูกสร้างบ้านและร้านค้า รวมทั้งตั้งโต๊ะสำหรับบริการนักท่องเที่ยวใกล้ชายหาด จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับอุทยานแห่งชาติเรื่อยมาตั้งแต่การประกาศอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมเมื่อปี 2524 จนถึงเดือนมิถุนายน 2547 ซึ่งเป็นช่วงเวลาสรุปข้อมูลการศึกษา ความขัดแย้งดังกล่าวยังไม่มีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ยอมรับร่วมกัน

ลักษณะความขัดแย้งที่เป็นอยู่จะมีระดับความรุนแรงมากน้อยตามการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ช่วงที่มีการเข้มงวดห้ามก่อสร้างต่อเติมอาคาร หรือห้ามตั้งโต๊ะรับประทานอาหารริมชายหาด หรือมีการจัดกุมราษฎรที่ฝ่าฝืน ความขัดแย้งก็จะรุนแรงมีการรวมกลุ่มของราษฎรเจรจากับทางอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม โดยมี อบต.ไม้ฝาด อำเภอสิเกาหรือจังหวัดตรังเข้าร่วมการแก้ไขปัญหา ส่วนใหญ่มักจะได้ข้อตกลงแบบผ่อนผันให้ราษฎร เพื่อลดระดับความขัดแย้ง แต่ปัญหาก็จะไม่ได้รับการแก้ไข

นอกจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างราษฎรบ้านปากเมงกับอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม แล้ว ยังมีปัญหาคนนอกพื้นที่เข้าไปประกอบธุรกิจท่องเที่ยวแล้วขัดแย้งในการใช้ประโยชน์พื้นที่กับอุทยานแห่งชาติ ปัญหาการพัฒนาชายหาดปากเมงซึ่งเป็นโครงการของจังหวัดตรังบ้าง โครงการของ อบต.ไม้ฝาดบ้าง โครงการของ อบจ.ตรังบ้าง เช่น โครงการปรับปรุงถนนหน้าชายหาด โครงการตัดทำป้อมตำรวจท่องเที่ยว เป็นต้น โครงการพัฒนาเหล่านี้มักเกิดการกระทบกระทั่งกับอุทยานแห่งชาติเป็นระยะๆ เนื่องจากทางอุทยานแห่งชาติไม่อนุญาตให้ดำเนินการ แต่ปัญหาดังกล่าวมีกระบวนการหารือระหว่างหน่วยงานและได้ข้อยุติร่วมกันในที่สุด

ครั้งหลังสุดเมื่อเดือนมิถุนายน 2546 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมซึ่งย้ายมาใหม่ได้เสนอในการประชุมร่วมกับราษฎรบ้านปากเมงว่า ทางอุทยานแห่งชาติจะดันพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่บริการโดยให้ราษฎรที่ใช้ประโยชน์พื้นที่ริมชายหาดปากเมงทำสัญญาเช่าพื้นที่จากทางอุทยานแห่งชาติ เพื่อยุติปัญหากับราษฎร และเพื่อสนองนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล นอกจากการเช่าพื้นที่ทางอุทยานแห่งชาติจะจัดทำแบบแปลนสิ่งก่อสร้างที่จะสามารถสร้างได้ให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกันเพื่อความสวยงาม สำหรับอาคารที่มีการก่อสร้างถาวรแล้วให้จัดทำแบบแปลนอาคารส่งอุทยานแห่งชาติเพื่อพิจารณาต่อไป

ราษฎรไม่ยอมรับข้อเสนอการเช่าพื้นที่ โดยให้เหตุผลว่า เดิมพื้นที่เป็นที่สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน อุทยานแห่งชาติดำเนินการเพิกถอนสภาพที่สาธารณประโยชน์โดยไม่ผ่านความเห็นชอบของชุมชน รวมทั้งไม่มีการหารือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และหากทำสัญญาเช่าพื้นที่กับอุทยานแห่งชาติ เท่ากับเป็นการยอมรับสิทธิเหนือที่ดินของอุทยานแห่งชาติ บนผืนดินที่ราษฎรอยู่อาศัยมาเวลานานก่อนการประกาศอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เสมือนเป็นการเช่าบ้านของตนเองอยู่อาศัย

นอกจากนี้ความขัดแย้งที่ดำรงอยู่มาเป็นเวลานานทำให้ราษฎรไม่ไว้วางใจว่าทางอุทยานแห่งชาติจะรักษาคำมั่น จึงเกิดข้อวิตกกังวลหลายประการ เช่น การทำสัญญาเช่าก็ไม่สามารถรับรองว่าจะสามารถอยู่ในพื้นที่ได้ตลอดไปหากมีคนอื่นมาเสนอราคาเช่าที่สูงกว่าอุทยานแห่งชาติต้องการรายได้ที่มากขึ้นขับไล่ผู้เช่าเดิมออกไป หรือการเช่าพื้นที่จะต้องมีการเสียค่าเช่าอย่างสม่ำเสมอ หากชาวบ้านไม่สามารถจ่ายค่าเช่าได้ตามสัญญาเช่าจะเกิดการขับไล่ออกจากพื้นที่

ราษฎรเสนอให้เพิกถอนพื้นที่ดังกล่าวออกจากอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เพื่อให้กลับมาเป็นที่สาธารณประโยชน์ในการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล จากนั้นให้ราษฎรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ทั้งหมดมาหารือร่วมกันว่าจะจัดระบบการอยู่ร่วมกันอย่างไร

ทางออกของการแก้ไขปัญหาก็แตกต่างกันระหว่างอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมกับราษฎรบ้านปากเมง ผนวกกับความขัดแย้งที่เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทำลายพืชผลของราษฎรที่บ้านฉางหลวง ตำบลไม้ฝาด อำเภอสิเกา บ้านเกาะมุกต์ อำเภอกันตัง และความขัดแย้ง

กับนักธุรกิจด้านการท่องเที่ยวรายใหญ่ของจังหวัดตรัง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมเมื่อเดือนพฤษภาคม 2547 และในช่วงเดือนกรกฎาคม 2547 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้เริ่มดำเนินการโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ โดยโครงการมีระยะเวลาดำเนินงาน 4 ปี

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรจำนวน 1,556 คน เป็นชายจำนวน 781 คน หญิงจำนวน 775 คนในหมู่ที่ 4 บ้านหาดปากเมง ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง , ชมรมคนรักปากเมง , นักธุรกิจการท่องเที่ยว , นักธุรกิจการประมง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ฝาด , องค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง , อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม , อำเภอสิเกา , จังหวัดตรัง , กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างดำเนินการแก้ไขปัญหาตามโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม ระยะเวลา 4 ปี เริ่มจากเดือนกรกฎาคม 2547 ถึงเดือนมิถุนายน 2551

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2503 , นโยบายการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วมของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ในการคุ้มครองส่งเสริม และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

มาตรา ๗๙ รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลรวมทั้งมีส่วนร่วมในการในการส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดการะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

แหล่งที่มาของข้อมูล : องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ฝาด ,อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ,เอกสารสรุปการประชุมของชาวบ้านในพื้นที่อำเภอสิเกา ,เอกสารจากที่ดินจังหวัด ,ชมรมชาวบ้านหาดปากเมง

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ขณะที่ราชูกับอุทยานแห่งชาติยังไม่มีแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ปากเมงได้เติบโต พัฒนาด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทุกปี จึงมีนักธุรกิจรายใหญ่ทั้งที่เป็นคนในจังหวัดตรังและคนจากภายนอกจังหวัดเข้าไปลงทุนด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี ขนาดของปัญหาจึงใหญ่ขึ้น ซับซ้อนขึ้น หากไม่มีการหาทางออกร่วมกันโดยเร็วอนาคตจะยิ่งแก้ไขได้ยากมากขึ้น

3.14. อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา - หมู่เกาะพีพี ทับซ้อนกับพื้นที่ทำกินของราษฎร หมู่ 7 ตำบลอ่าวพระนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

พื้นที่ปัญหา : เกาะพีพี หมู่ 7 ตำบลอ่าวพระนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายสุชาติ สาระวารี ร้องเรียนต่อ กบร.ว่า ได้ทำประโยชน์บนเกาะพีพี โดยการปลูกมะพร้าวมา 50 ปี พื้นที่ 72 ไร่ แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ในอดีตตอนที่นายยี่หว่า สาระวารี ครอบครองอยู่ ไม่ทราบประกาศของทางราชการที่ให้ออก สค.1 จึงไม่ได้ไปแจ้ง ประกอบกับการเดินทางลำบากทำให้ไม่มี สค.1 และไม่สามารถขอยก นส.3 ก. หรือโฉนดได้ จนปี 2526 กรมป่าไม้ ประกาศเขตอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี ที่ดินซึ่งครอบครองอยู่เดิมจึงตกเป็นของอุทยานแห่งชาติไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์

จังหวัดกระบี่เห็นว่า ที่ดินของผู้ร้องครอบครองหลังการบังคับใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน ปี 2497 แต่ครอบครองก่อนการประกาศอุทยานแห่งชาติปี 2526 ดังนั้นจึงมีสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 และ ที่ดินของผู้ร้องไม่เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ตามมาตรา 6 วรรค 2 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2503 เพื่อให้ได้หนังสือแสดงสิทธิ (นส.2) จึงควรพิสูจน์สิทธิ

ป่าไม้จังหวัดกระบี่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและสรุปว่า สภาพทั่วไปที่ดินอยู่บนเนินเขา บางส่วนมีความลาดชันสูง พบร่องรอยทำประโยชน์มีการปลูกมะพร้าวประมาณ 30 ไร่ สภาพพื้นที่

ยังคงสภาพป่าบางส่วน การตรวจสอบภาพถ่ายทางอากาศพบว่า พื้นที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ หาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี ติดต่อกับพื้นที่ที่กั้นออกจากเขตอุทยาน

จังหวัดกระบี่ ยังไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าทำกินมาก่อนประกาศอุทยานหรือไม่

23 มิถุนายน 2546 สปร. มีความเห็นว่า ที่ดินของนายสุชาติ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ บางส่วนออกโฉนดไม่ได้ และมีการทำประโยชน์ไม่เต็มพื้นที่ บางส่วนคาบเกี่ยวกับพื้นที่กั้นเขตออกจากอุทยานแห่งชาติ จึงต้องหาขอบเขตอุทยานแห่งชาติให้ชัดเจนก่อน รวมทั้งตรวจสอบว่าก่อนการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ที่ดินแปลงดังกล่าวมีสถานะเป็นที่ดินของรัฐประเภทใด เมื่อใดและมีขอบเขตเพียงใด

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : สุชาติ สาระวารี

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อำเภอเมืองกระบี่ ,จังหวัดกระบี่ ,อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา – หมู่เกาะ พีพี กรมอุทยานแห่งชาติ พันธ์พืช และสัตว์ป่า ,กพร.

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างตรวจสอบพื้นที่

ปัญหาและอุปสรรค : การนิยาม การทำประโยชน์ว่าเต็มพื้นที่-ไม่เต็มพื้นที่ ,ความล่าช้าของการดำเนินการตรวจสอบ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

- ความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา วันที่ 22 กันยายน 2535 เรื่องหารือเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในเขตป่าไม้ตามมาตรา 59 ทวิวรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายที่ดิน

- มติ ครม.30 มิถุนายน 2541 หลักการ มาตรการ และแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

- พระราชกฤษฎีกากำหนดให้ที่ดินเป็นอุทยานแห่งชาติ ปี 2526

แหล่งที่มาของข้อมูล : กพร.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3.15. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา และป่าสงวนแห่งชาติป่าเกาะลันตาใหญ่ ทับซ้อนที่ดิน ของราษฎร หมู่ 1, 2, 3, 4, 5, 6 ตำบลเกาะลันตาใหญ่

อ.เกาะลันตา จ.กระบี่

พื้นที่ปัญหา: หมู่ 1, 2, 3, 4, 5, 6 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายมุดต่อฝา เกื้อชาติ ตัวแทนราษฎรได้มีหนังสือกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ขอพระราชทานที่ดินทำกิน ตามโครงการช่วยเหลือให้มีสิทธิทำกิน (สทก.)

จากการตรวจสอบของกรมป่าไม้พบว่า พื้นที่ที่ราษฎรร้องเรียนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา และป่าสงวนแห่งชาติป่าเกาะลันตาใหญ่ ปัญหาข้อเรียกร้องเกิดจากราษฎรไม่ยอมรับปฏิบัติการรังวัดแนวเขตอุทยานแห่งชาติและต้องการให้ทางราชการออกเอกสารสิทธิ์ทำกินในที่ดินให้ ซึ่งการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เห็นชอบหลักการมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหา ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติซึ่งในการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน

ในขั้นตอนแรกคือ สำรวจการถือครองพื้นที่ป่าไม้ เพื่อให้ทราบว่า มีราษฎรถือครองพื้นที่ป่าไม้เท่าใด และอยู่ตรงไหน ในขั้นตอนต่อไปจะต้องดำเนินการพิสูจน์ การครอบครองที่ดินของราษฎร ซึ่งจะกำหนดให้ดำเนินการในรูปโครงการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ ภายใต้แผนงานเร่งรัดพิสูจน์สิทธิ์ และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกินในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา ในปีงบประมาณ 2545 แล้ว

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายมุดตาฝา เกื้อชาติ ตัวแทนราษฎร หมู่ 1, 2, 3, 4, 5, 6 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ , อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา , กรมอุทยานแห่งชาติ พืชพันธุ์และสัตว์ป่า

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในช่วงการดำเนินการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่ทราบ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

- มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้
- พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504
- พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 และแก้ไขเพิ่มเติม

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3.16. พื้นที่เตรียมการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะระ – เกาะพระทอง อ.กระบี่ จ.พังงา

พื้นที่ปัญหา : ตำบลเกาะพระทอง ตำบลบางวัน ตำบลแม่น้ำขาว ตำบลกระบี่ อำเภอกะบุรี จังหวัดพังงา

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

กลาง ปี 2543 กรมป่าไม้เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติ เกาะระ – เกาะพระทอง ครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่ง และทะเลในเขตตำบลแม่น้ำขาว ตำบลกระบี่ ตำบลบางวัน ตำบลเกาะพระทอง อำเภอกะบุรี อำเภอกะคอง ตำบลบางนายสี อำเภอดงทับปด จังหวัดพังงา

ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ทราบเรื่อง จึงได้มีการปรึกษาหารือกัน พร้อมทั้งได้นำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพระทอง และประชาคมกระบี่ ทั้งสององค์กรมีมติคัดค้านการประกาศอุทยานแห่งชาติของกรมป่าไม้ โดยเสนอให้กรมป่าไม้ร่วมกับองค์กรชุมชนดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้กฎหมายที่มีอยู่ซึ่งเพียงพอในการจัดการปัญหาอยู่แล้ว

อบต.เกาะพระทอง และประชาคมกระบี่ได้ทำหนังสือแสดงเจตจำนงดังกล่าว เสนอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปลายปี 2544 ได้ยื่นหนังสือต่อรัฐมนตรีว่าการเกษตรและสหกรณ์ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ ซึ่งรับผิดชอบกรมป่าไม้ในขณะนั้น

ปลายปี 2545 กรมป่าไม้ได้จัดตั้งสำนักงานพร้อมเจ้าหน้าที่เพื่อเตรียมพื้นที่เป็นอุทยานแห่งชาติ อบต.พระทอง ชุมชน และประชาคมกระบี่ ยืนยันการคัดค้านไม่ให้มีการประกาศอุทยานแห่งชาติ

ปัจจุบันรัฐบาลได้ชะลอการประกาศอุทยานแห่งชาติเกาะระ – เกาะพระทอง ออกไปก่อน แต่ยังมีแผนที่จะประกาศในอนาคต ขณะที่ชุมชน อบต.เกาะพระทอง ประชาคมกระบี่ ยืนยันว่าการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติมีผลต่อการจำกัดสิทธิของชุมชนแต่จะไม่มีผลต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ร่วมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้กฎหมายที่มีอยู่ ซึ่ง เป็นการปฏิบัติให้เห็นว่า ด้วยกฎหมาย ด้วยเจ้าหน้าที่ ด้วยงบประมาณที่มีอยู่เพียงพอสำหรับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วม โดยไม่ต้องประกาศอุทยานแห่งชาติซึ่งไปจำกัดสิทธิชุมชน และทำให้เกิดความขัดแย้งที่ไม่มีทางออกเช่นที่เป็นอยู่

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและราษฎรในชุมชนบนเกาะพระทองและอำเภอกะบุรี

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อบต.เกาะพระทอง, สมาชิกสภาจังหวัดพังงา ,อบจ.พังงา ,กรมอุทยานแห่งชาติพันธุ์พืชและสัตว์ป่า , กรมประมง ,อำเภอและจังหวัด , การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ,

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ,มูลนิธิสืบนาคะเสถียร ,มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์

ผลการแก้ไขปัญหา : ยังไม่มีการแก้ไขปัญหที่เป็นรูปธรรมให้ชาวบ้านเห็นชัดเจน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการก่อสร้างที่ทำการอุทยานไว้แล้วในพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ประชาสัมพันธ์ต่อภายนอกว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติแล้ว

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีกระบวนการแก้ไขปัญหแบบประชาชนมีส่วนร่วม

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504 ,พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 และแก้ไขเพิ่มเติม

แหล่งที่มาของข้อมูล : อบต.เกาะพระทอง ,ราษฎรในตำบลเกาะพระทอง

ข้อสังเกตของนักวิจัย : กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยประชาชนมีส่วนร่วมซึ่ง

ชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพระทองและประชาคมคุระบุรีดำเนินการอยู่ โดยใช้กฎหมายที่มีอยู่ร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ต้องประกาศกฎหมายใหม่ในพื้นที่ให้มีผลเป็นการจำกัดสิทธิของราษฎร และมีกฎหมายซ้ำซ้อนมากขึ้น เป็นกระบวนการที่น่าสนใจติดตาม ศึกษาและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

3.17. อุทยานแห่งชาติสิรินาถ (หาดในยาง) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต อุทยานทับซ้อนกับพื้นที่ทำการค้าอยู่อาศัยและการประมงของราษฎร

พื้นที่ปัญหา : อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

หัวหน้าอุทยานแห่งชาติร้องเรียนไปยังผู้ตรวจราชการเขต 11 ว่าประชาชนบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดในยาง โดยเข้าทำการค้าขาย ทำที่อยู่อาศัยและทำประมงซึ่งอาจกระทบกับศักยภาพการท่องเที่ยว

จังหวัดภูเก็ตแต่งตั้งคณะทำงานจัดระเบียบพื้นที่อุทยาน กำหนดแนวทางในการพัฒนาโดยการจัดพื้นที่รองรับผู้บุกรุกบริเวณสถานีตำรวจสากลในเขตอุทยานหาดในยาง

ผลการพิจารณาของคณะทำงานที่จังหวัดแต่งตั้งสรุปว่า จะจัดสถานที่ขายของให้ 55 ราย ซึ่งเป็นผู้อยู่มาก่อนการประกาศอุทยานแห่งชาติหาดในยาง ส่วนผู้มาอยู่ภายหลังให้ย้ายออก หากไม่ยินยอมให้ดำเนินการตามกฎหมาย และให้สำนักงานที่ดินจังหวัดร่วมกับอุทยานแห่งชาติดำเนินการพิสูจน์สิทธิ์เพื่อเป็นหลักฐานการผลักดันผู้บุกรุกและสำหรับราษฎรที่ได้แย่งสิทธิ

ผู้บุกรุกบางส่วนยินยอมย้าย แต่ขอผ่อนผันไปจนกว่าจะจัดที่รองรับแล้วเสร็จ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรที่ได้รับผลกระทบ, อุทยานแห่งชาติหาดไโนยาง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติหาดไโนยาง

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหา เดือนเมษายน 2545 อยู่ระหว่างพิสูจน์สิทธิ์ 2 ราย ที่อ้างหนังสือรับรองการทำประโยชน์ และ สค.1

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่ทราบ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ 2503 , ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการอนุญาตเข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยาน 2536

แหล่งที่มาของข้อมูล : กพร.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3.18. อุทยานแห่งชาติ กระบุรี ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ทับซ้อนพื้นที่ราษฎร

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 3 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายกิตติรัตน์ สวัสดิ์ภักดี ราษฎร หมู่ที่ 3 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ร้องเรียนกรมป่าไม้ กรณีประกาศเขตอุทยานแห่งชาติกระบุรี ทับที่ดินทำกิน ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการครอบครองทำประโยชน์ที่ดิน

กรมป่าไม้ให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานีร่วมกับจังหวัดระนองและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกระบุรี ตรวจสอบการครอบครองพื้นที่ของผู้ร้อง พร้อมทั้งรังวัดควบคุมพื้นที่ไว้ ซึ่งสำนักงานป่าไม้เขต สุราษฎร์ธานี ได้ให้เจ้าหน้าที่ออกไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่จังหวัดระนองและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกระบุรี ดำเนินการเรื่องดังกล่าวแล้ว

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายกิตติรัตน์ สวัสดิ์ภักดี ราษฎร หมู่ 3 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมป่าไม้ , สำนักงานป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี , จังหวัดระนอง , อุทยานแห่งชาติกระบุรี

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ไม่ชัดเจน

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504 , พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 , มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3.19. อุทยานแห่งชาติแหลมสน ตำบลราชกรูด อำเภอเมือง ตำบลม่วงกลาง ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ ตำบลบางหิน ตำบลนาคา ตำบลกำพวน

กิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง และตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

พื้นที่ปัญหา : - ตำบลราชกรูด อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

- ตำบลม่วงกลาง ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ ตำบลบางหิน ตำบลนาคา

- ตำบลกำพวน กิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง

- ตำบลคุระบุรี อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

อุทยานแห่งชาติแหลมสน อยู่ในเขตตำบลราชกรูด อำเภอเมือง ตำบลม่วงกลาง ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ ตำบลบางหิน ตำบลนาคา ตำบลกำพวน กิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง และตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2526 พื้นที่รวม 315 ตร.กม.หรือ 196,875 ไร่ ประกอบด้วยชายฝั่งทะเลยาว 60 กิโลเมตร และหมู่เกาะ 2 หมู่เกาะ ได้แก่ หมู่เกาะกำใหญ่ และหมู่เกาะกำน้อย และเกาะอีก 8 เกาะ

ตลอดแนวชายฝั่งของอุทยานแห่งชาติแหลมสน มีชุมชนชาวประมงพื้นบ้านอาศัยอยู่และทำการประมงในทะเลซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติได้เคยจับกุมชาวประมงพื้นบ้านจำนวน 18 คน ซึ่งทำการประมงในเขตอุทยานด้วยเครื่องมืออวนลอยกึ่งเมื่อปี 2542 ข้อหาจับสัตว์ในอุทยานแห่งชาติ ศาลจังหวัดระนองสั่งปรับคนละ 250 บาท

หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้นชาวบ้านได้มีการรวมตัวกันเรียกร้องกับอุทยานแห่งชาติให้ปรับแนวเขตแต่ไม่มีความคืบหน้า ยกเว้นการหยุดจับกุม ประกอบกับมีหนังสือจากกรมป่าไม้ปรับนโยบายผ่อนผันให้ชาวประมงพื้นบ้านทำการประมงในเขตอุทยานได้

นอกจากปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการจับกุมชาวประมงพื้นบ้าน ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านกิ่งอำเภอสุขสำราญ มีความเห็นว่า อุทยานจับกุมเฉพาะชาวประมงพื้นบ้านขณะที่ปล่อยให้เรืออวนลาก อวนรุน ทำการประมงในอุทยานแห่งชาติได้ การไม่ดำเนินการกับผู้บุกรุกป่าชายเลนทำปอเลียงกึ่ง

อย่างไรก็ดีความขัดแย้งระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับอุทยานแห่งชาติแหลมสนลดความรุนแรงลงหลังจากกรมป่าไม้มีนโยบายผ่อนผันให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถทำการประมงในทะเลซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และความขัดแย้งเริ่มเปลี่ยนเป็นความร่วมมือในปี 2545 เมื่อ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายให้ดำเนินการโครงการอุทยานนาร่อง เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับทางราชการ ประกอบกับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแหลมสนคนใหม่สามารถประสานความร่วมมือกับชาวประมงพื้นบ้านได้ค่อนข้างดี

ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติแหลมสนมีการดำเนินงานร่วมกับชมรมชาวประมงพื้นบ้านกิ่งอำเภอสุขสำราญ ในการป้องกันปราบปรามอวนรุน อวนลากที่รุกล้ำไปทำการประมงในเขตอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากการใช้เครื่องมือประมงดังกล่าวจะมีผลทำลายพันธุ์สัตว์น้ำและทรัพยากรชายฝั่ง

ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาเป็นปัญหาความขัดแย้งที่สามารถหาทางออกร่วมกันได้เช่น การอนุญาตให้ชาวประมงพื้นบ้านประกอบอาชีพได้โดยไม่ใช้เครื่องมือประมงที่ทำลายล้างทรัพยากรและไม่มีผลกระทบต่อความยั่งยืนของทรัพยากร

ชมรมชาวประมงพื้นบ้านกิ่งอำเภอสุขสำราญ ได้ร่วมกับสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ และสมัชชาคนจน เจรจาร่วมกับรัฐบาลนายกรัฐมนตรีนเรนทรวิจิตร พันธ์ดำรงโท ทักษิณ ชินวัตร จัดตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาประมงและการจัดการทรัพยากรชายฝั่งจังหวัดระนองและพังงา แต่ผลการดำเนินงานไม่มีความคืบหน้า

ในส่วนของปัญหาอุทยานมีการแก้ปัญหาโดยการทำงานร่วมกันระหว่างอุทยานแห่งชาติและชมรมชาวประมงพื้นบ้านกิ่งอำเภอสุขสำราญ ภายใต้โครงการอุทยานแห่งชาตินาร่องการจัดการพื้นที่โดยประชาชนมีส่วนร่วม โดยมีการประชุมปรึกษาหารือกันแล้ว 3 ครั้ง

ครั้งที่ 1 วันจันทร์ ที่ 22 เมษายน 2545 ณ ท่าเทียบเรือประมงบ้านท่ากลาง หมู่ที่ 4 ต. กำพวน กิ่ง อ. สุขสำราญ จ. ระนอง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน โดยการประชุม มีการแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่การตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาประมงและการจัดการทรัพยากรชายฝั่งจังหวัดระนองและและอำเภอกระบุรีและมีการชี้แจงเกี่ยวกับโครงการนาร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน

ครั้งที่ 2 วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม 2545 ณ. ศาลาประชาคมบ้านบางหละ หมู่ที่ 10 ต. กระ อ. กระบุรี จ. พังงา โดยมีนาย บัณฑิต รัตนสัมพันธ์ เป็นผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานในที่ประชุม โดยผลการประชุมครั้งนี้มีการแต่งตั้งคณะทำงานระดับพื้นที่เพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานร่วม

ครั้งที่ 3 วันอังคารที่ 15 ตุลาคม 2545 ณ. ศาลาเอนกประสงค์บ้านหาดทรายดำ หมู่ที่ 5 ต. หางว อ. เมือง จ. ระนอง ที่ประชุมยืนยันเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดการอุทยานแห่งชาติร่วมกันระหว่างทางราชการกับชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน

หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแหลมสน ได้ชี้แจงเกี่ยวกับโครงการนาร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน ซึ่งเนื่องมาจากการปัญหานุกรุกพื้นที่อุทยานแห่ง

ชาติ โดยมีสาเหตุสำคัญคือ การไม่มีเอกสารสิทธิ์ และความยากจน อย่างไรก็ตามปัญหาความขัดแย้งมีแนวโน้มว่าจะสามารถทำความเข้าใจกับชาวบ้านเพื่อหาแนวทางในการดำเนินโครงการสำหรับเป็นตัวอย่างของพื้นที่อื่นๆต่อไป

เป้าหมายโครงการคือ

- 1) ช่วยให้ประชาชนที่อยู่ในป่าอนุรักษ์มีความมั่นคงในการดำรงชีพและสามารถดำรงชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น
- 2) บรรเทาปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ดินและป่าไม้อันเป็นการเสริมความมั่นคงทางด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคม
- 3) ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกและแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการสร้างระบบและพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและดูแลรักษาความสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของราษฎรในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม
- 4) มีรูปแบบในการบริหารให้ “คนอยู่กับป่า” ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการต่อไปโดยพื้นที่ในโครงการนำร่องมี 3 อำเภอคือ อ.กะเปอร์ อ.สุขสำราญ จ. ระนอง และ อ. คุระบุรี จ. พังงา

ปัจจุบันอยู่ในช่วงการดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยมีการประชุมปรึกษาหารือกันอยู่เป็นระยะยังไม่สามารถสรุปผลของการแก้ปัญหาได้

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ชาวประมงพื้นบ้านในกิ่งอำเภอหาดสำราญ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา, ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน กิ่ง อ.สุขสำราญ, กลุ่มผู้ประกอบการประมงอวนลาก อวนรุน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติแหลมสน , ประมงจังหวัดระนอง ผู้ว่าราชการจังหวัดระนอง

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในช่วงการดำเนินการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504

แหล่งที่มาของข้อมูล : ชมรมชาวประมงพื้นบ้านกิ่งอำเภอหาดสำราญ , สัมภาษณ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

ส่วนที่ 2 การปลูกป่าและทำสวนป่าที่ส่งกระทบต่อประชาชน 6 กรณี

1. สวนป่าพระแสง ตำบลอินัน อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้แจ้งความจับกุมผู้ใหญ่บ้าน โดยกล่าวโทษว่าผู้ใหญ่บ้านกริดยางในสวนยางพาราของ ออป.

พื้นที่ปัญหา : เขตสวนป่าพระแสง ตำบลสาคร อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับราษฎร

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

วันที่ 8 เมษายน 2543 นายสุพจน์ หล่อพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านอินัน อำเภอพระแสง ตำบลสาคร จังหวัดสุราษฎร์ธานี บุกรุกเข้าไปกริดน้ำยางพารา ในเขตสวนป่าพระแสงเป็นของตนเอง ในแปลงปลูกปี 2520 มีเนื้อที่ประมาณ 26 ไร่ นายไพศาล พิษานันท์ หัวหน้างาน งานป่าไม้ที่ 2 (พระแสง) อุตสาหกรรมป่าไม้ เขตสุราษฎร์ธานี ได้แจ้งร้องทุกข์ดำเนินคดีกับนายสุพจน์ หล่อพันธ์ เรื่องยึดถือครอบครองที่ดิน ในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยมิชอบและลักทรัพย์ของผู้มีอาชีพกสิกรรม ที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำนักงานอัยการจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีหนังสือ อส.(สฎ) 0031/4609 ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2544 แจ้งคำสั่งไม่ฟ้องคดี นายสุพจน์ หล่อพันธ์ เรื่องยึดถือครอบครองที่ดิน ในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยมิชอบ และลักทรัพย์ของผู้มีอาชีพกสิกรรม ให้แก่ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธร อำเภอพระแสงทราบ โดยให้เหตุผลในคดีนี้ว่า หลักฐานไม่เพียงพอ

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้มอบหมายให้นิติกร ไปพบพนักงานอัยการเจ้าของคดี เพื่อขอทราบรายละเอียดเกี่ยวกับหลักฐานต่างๆ ในคดีนี้สรุปได้ว่า “แผนที่ระบุเขตสวนป่าพระแสงและระบุพื้นที่พิพาทไม่ชัดเจน” จึงมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีดังกล่าว

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จัดทำแผนที่คดีใหม่ โดยใช้เครื่องทำแผนที่โดยเฉพาะ (เครื่องหาพิกัดด้วยระบบ GPS) โดยการร่วมดำเนินการจากผู้ชำนาญในการจัดทำแผนที่ เช่นกรมป่าไม้ กรมที่ดิน สำนักงานปฏิรูปที่ดิน และให้ลงชื่อรับรองด้วย ซึ่งเมื่อดำเนินการเรียบร้อยแล้ว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ สามารถขอให้ดำเนินคดีใหม่ได้

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : - แผนที่ระบุเขตสวนป่าพระแสงและระบุพื้นที่พิพาทไม่ชัดเจน

- ผู้บุกรุกเป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงน้อย ความซับซ้อนน้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.สวนป่า 2535 , พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507

แหล่งที่มาของข้อมูล : ออป.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

2. สวนป่าท่าชนะบ้านห้วยเคี่ยม ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ ต่อเนื่อง

อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พื้นที่ปัญหา : เขตป่าสงวนแห่งชาติ ของอุทยานกรรมป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

งานสวนป่าที่ 6 ท่าชนะ อุทยานกรรมป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี ฝ่ายอุทยานกรรมป่าไม้ภาคตะวันตกและใต้ องค์การอุทยานกรรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าท่าชนะ ที่ตั้งสำนักงานเลขที่ 212 ม.3 ต.ประสงค์ อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี เป็นสวนป่าโครงการที่ 4 เดิมดำเนินการปลูกโดยบริษัทสุราษฎร์ธานีค้าไม้ จำกัด ตามเงื่อนไขสัมปทานทำไม้ ต่อมา กรมป่าไม้โดยสำนักงานป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี ได้ส่งมอบพื้นที่สวนป่าท่าชนะ จึงได้ดำเนินการรื้อปลูกสร้างสวนป่าในแปลงที่มีเปอร์เซ็นต์รอดตายต่ำ ดูแลรักษาแปลงเก่า ดำเนินการตรวจพื้นที่ ป้องกันและปราบปรามการบุกรุก พื้นที่สวนป่าโดยใช้งบประมาณขององค์การอุทยานกรรมป่าไม้ มาตั้งแต่ปี 2533

ปี 2534 งานสวนป่าท่าชนะได้มีแผนการดำเนินงานรื้อปลูกสร้างสวนป่าไม้ยางพาราจำนวน 100 ไร่ เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ จากราษฎรและเพื่อแสดงว่า สวนปายังมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อยู่ ไม่ได้ทิ้งร้างให้ราษฎรบุกรุก ครอบครองแต่อย่างใด และงานสวนป่าท่าชนะได้ขอคำสั่งทหารพรานจากกรมทหารพรานที่ 45 เพื่อลาดตระเวน ป้องกันการบุกรุกพื้นที่ อย่างเข้มงวดเป็นต้นมา จนถึงปี 2536

ปี 2537 กองทัพบกที่ 4 ขอใช้พื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี บริเวณพื้นที่สวนป่าไชยา ป่าท่าชนะ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2537 รวมเนื้อที่ 39,000 ไร่ เพื่อจัดตั้งเป็นสนามฝึกเห็นชอบ ให้กองทัพบกเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนป่าดังกล่าว แทนองค์การอุทยานกรรมป่าไม้ และให้กระทรวงการคลังจำหน่ายพื้นที่ดังกล่าวออกจากพื้นที่ของรัฐต่อไป แต่กองทัพบกจะต้องชำระค่าใช้จ่าย ในการดูแลรักษาสวนป่าทั้งสองแห่ง ซึ่งดำเนินการโดยองค์การอุทยานกรรมป่าไม้ และให้กระทรวงการคลังจำหน่ายพื้นที่ดังกล่าวออกจากพื้นที่ของรัฐต่อไป แต่กองทัพบกจะต้องชำระค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสวนป่าทั้งสองแห่ง ซึ่งดำเนินการโดยองค์การอุทยานกรรมป่าไม้ ตั้งแต่ปี 2532-2536 เป็นจำนวนเงิน 10,670,000 บาท ทำให้การดำเนินงานรื้อปลูกสร้างสวนป่า และกิจกรรมต่างๆ ของสวนป่าท่าชนะหยุดชะงักลง เพื่อรอการส่งมอบให้กองทัพบก คงมีเพียงกิจกรรมในการป้องกัน และปราบปรามการบุกรุกพื้นที่โดยใช้กำลังทหารพราน

ปี 2538 ไม่มีการดำเนินการรื้อเพื่อปลูกสร้างสวนป่าเพิ่มเติม เนื่องจากการส่งมอบให้กองทัพบก มีแต่เพียงการดำเนินการรักษาสวนป่าแปลงเก่า สวนป่าไม้ยางพารา แปลง ปี 2534 และงานป้องกันปราบปรามการบุกรุกพื้นที่ และกำลังทหารพรานถูกราชฎาเดินขบวนต่อต้านโดยอ้างว่าทหารใช้กำลังปราบปรามราษฎร ทำให้ทหารพรานต้องถอนจากพื้นที่

ปี 2539 ได้มีการสำรวจราษฎรบุกรุกพื้นที่ สวนป่าท่าชนะ เมื่อเดือนตุลาคม 2539 ปรากฏว่า

1. มีราษฎรบุกรุกปลูกพืชอาสินไว้แล้ว จำนวน 17 ราย เนื้อที่ 887 ไร่
2. มีราษฎรยึดถือ ครบครอง โดยยังไม่ปลูกอาสิน จำนวน 11 ราย เนื้อที่ 267 ไร่ มีราษฎร ถูกจับ 2 ราย ตามคดีที่ 269/2539 และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการรื้อถอน และทำลายทรัพย์สินที่ปลูกสร้างในพื้นที่สวนป่า ปี 2540
3. ได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2540 ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลราษฎรผู้อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณสวนป่า พบว่าผู้บุกรุกครอบครอง 105 ราย เนื้อที่ 4,394 ไร่
4. องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้กับกองทัพบก ได้มีการประชุม เรื่องการขอใช้พื้นที่สวนป่าไชยา – ท่าชนะ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2540 สรุปผลได้ว่า พื้นที่สนามฝึกเอกชนประสงค์ของทหารกับพื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ สามารถใช้ร่วมกันได้ โดยกองทัพบกอาสาช่วยเหลือสวนป่า องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ จึงได้เริ่มดำเนินการกำหนดโครงการปรับปรุงพื้นที่สวนป่าท่าชนะ ตั้งแต่ปี 2541-2545 ปีละ 500 ไร่ เป็นไม้ยางพาราและไม้ตะเคียนทอง โดยเตรียมพื้นที่ตั้งแต่ พฤศจิกายน 2540
5. ออป.ได้แจ้งความร้องทุกข์ ที่ สภ.อ.ท่าชนะ ตามคดีที่ 294/2540 วันที่ 22 ธันวาคม 2540 ว่าราษฎรบุกรุกพื้นที่เตรียมการปลูกสร้างสวนป่า ต่อมาปี 2542 มีการแจ้งความบุกรุกสวนป่า 9 คดี ปี 2543 มีการแจ้งความบุกรุกสวนป่า 9 คดี

ปี 2544 ออป. ได้ใช้รถไถ ไถพื้นที่สวนป่าซึ่งทับซ้อนกับที่ดินทำกินของราษฎร เนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่ เดือนมิถุนายน 2544 ได้ชุมนุมเรียกร้องให้ภาพป่าสมบูรณ์ ยุติการไถที่ดินของราษฎรและพื้นที่ป่าซึ่งกำลังฟื้นตัวเป็นมีการแก้ไขปัญหาการซ้อนทับระหว่างพื้นที่สวนป่ากับพื้นที่ของราษฎรโดยร้องเรียนไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วันที่ 10 สิงหาคม 2544 ได้มีราษฎรที่อยู่ในพื้นที่สวนป่าท่าชนะ ประมาณ 70 คน ได้รวมตัวกันชุมนุม กันที่หน้าศาลากลาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเรียกร้องให้ออป. หยุดการปลูกสร้างสวนป่า และหยุดการดำเนินการดำเนินการใดๆ ในพื้นที่สวนป่าท่าชนะ จนกว่าจะมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาเพื่อรื้อพื้นที่ให้ได้ข้อยุติเสียก่อน

วันที่ 15 สิงหาคม 2544 จังหวัด ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจ ตรวจสอบ พิสูจน์สิทธิ์ ให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจำนวน 119 ราย เนื้อที่ 3914 ไร่ และให้ ออป. หยุดการดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าในบริเวณพื้นที่ มีปัญหาไว้ก่อน ส่วนบริเวณอื่นที่ไม่มีปัญหา ให้ดำเนินการต่อไปได้ และราษฎรสามารถทำกินอยู่ในดินเดิมและห้ามบุกรุกเพิ่มเติม

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร บ้านห้วยเคี่ยม ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ ต่อเนื่องอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 113 ราย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง :

- งานสวนป่าที่ 6 (ท่าชนะ) อุตสาหกรรมป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี ฝ่ายอุตสาหกรรมภาคตะวันตก และได้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ป่าไม้จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี
- เจ้าหน้าที่สวนป่าท่าชนะ
- จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ตามคำสั่งจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ 1462/2544 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2544
- คณะกรรมการทำงานระดับพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ กรณีสวนป่าท่าชนะ ตามคำสั่งที่ 1 / 2544 ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2544

ผลการแก้ไขปัญหา : จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สวนป่าท่าชนะ ไถ ทำลายทรัพย์สิน และที่ดินทำกินชาวบ้าน ตามคำสั่งที่ 1/2544 ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2544 ได้ข้อสรุปว่าให้ชุมชนเป็นสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ แต่ปัญหายังไม่ยุติเนื่องจากราษฎรยังไม่ยอมรับแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ปัญหาและอุปสรรค : กระบวนการแก้ไขปัญหาขาดความต่อเนื่องและขาดการมีส่วนร่วมของราษฎร

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507, พรบ.สวนป่า 2535 , คำสั่งจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ 1462/2544 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2544

แหล่งที่มาของข้อมูล :

- รายงานการประมวลเหตุการณ์และข้อเสนอการดำเนินการแก้ปัญหาพื้นที่บุกรุก ของงานสวนป่าที่ 6 (ท่าชนะ) อุตสาหกรรมป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี
- บันทึกรายงานการประชุมการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน ครั้งที่ 1 / 2545 วันพฤหัสบดีที่ 1 สิงหาคม 2545

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3. สวนป่าท่าชนะ สุราษฎร์ธานี การบุกรุกสวนป่าท่าชนะ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

พื้นที่ปัญหา : สวนป่าท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

เจ้าหน้าที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ นำโดยหัวหน้างานสวนป่า ท่าชนะ พร้อมด้วยผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันออกปราบปรามการกระทำผิดว่าด้วยการป่าไม้ ในเขตป่าท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าท่าชนะ พบการกระทำผิดจำนวน 1 ราย พื้นที่แปลงปลูกสร้างสวนป่า แปลงปี 2521 พบการกระทำผิดโดยมีการแผ้วถางป่า ล้มไม้มะม่วงหิมพานต์ ที่ทางสวนป่าได้ปลูก และถางไม้พุ่มต่างๆ คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 40 ไร่ และได้จับผู้ต้องหาได้จำนวน 3 คน คือ นายณรงค์ เดชธานี นายโกเมศ ชัยบัณฑิต นายวิทยา สกุลวงศ์

คณะเจ้าหน้าที่ จึงได้ร่วมกับตำรวจยึด จับกุม แล้วนำเรื่องราว และผู้ต้องหาส่งมอบต่อพนักงานสอบสวนที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอไชยา ตามบันทึกประจำวัน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายณรงค์ เดชธานี ,นายโกเมศ ชัยบัณฑิต ,นายวิทยา สกุลวงศ์ , สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่าสุราษฎร์ธานี

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่าสุราษฎร์ธานี , สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่าภาคใต้

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่มีการแก้ไขปัญหาคำขอขึ้นทับระหว่างที่ดินทำกินของราษฎรกับพื้นที่สวนป่า

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507, พรบ.สวนป่า 2535

แหล่งที่มาของข้อมูล : องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.), สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่าภาคใต้

ข้อสังเกตของนักวิจัย: ปัญหาสวนป่าท่าชนะพิพาทกับราษฎร เกิดขึ้นหลายกรณี และเป็นระยะเวลานานกว่าสิบปีแล้วโดยที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ไม่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมทั้งยังมีทัศนคติในด้านลบต่อราษฎรโดยมักอ้างว่าราษฎรเป็นนายทุน เป็นผู้มีอิทธิพล

4. สวนป่ากาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พื้นที่ปัญหา : สวนป่ากาญจนดิษฐ์ อ. ดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

คณะเจ้าหน้าที่สวนป่าได้เข้าตรวจตราพื้นที่แปลงปลูกสร้างสวนป่าปี 2518 พบพื้นที่ทางสวนป่าได้ปลูกไม้ยางนา ทุบกูกอกไม้ยาง จุกเผาและปักหลักหมายปลูกต้นไม้ แต่ไม่พบตัวผู้กระทำความผิดเนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ คิดเป็นค่าเสียหายประมาณ 100,000 บาท งานสวนป่ากาญจนดิษฐ์ จึงได้ดำเนินการเข้าแจ้งความร้องทุกข์ ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอดอนสัก เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2545 เพื่อสืบหาตัวผู้กระทำความผิดดำเนินการตามกฎหมายต่อไปแจ้งความร้องทุกข์ไว้ที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอดอนสัก จ.สุราษฎร์ธานี บันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อติดตามหาผู้กระทำความผิด

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรผู้บุกรุกซึ่งไม่ทราบผู้กระทำความผิด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่าภาคใต้ , องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่าสุราษฎร์ธานี สถานีตำรวจ อ.ดอนสัก

ผลการแก้ไขปัญหา : ขณะนี้อยู่ในระหว่างการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 , พรบ.สวนป่า 2535

แหล่งที่มาของข้อมูล : องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.)

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

5. สวนป่าหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พื้นที่สวนป่าซ้อนทับกับที่ดินราษฎร

พื้นที่ปัญหา : สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่าหาดใหญ่

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ที่ดินทำกินของราษฎรซ้อนทับกับพื้นที่สวนป่าหาดใหญ่ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ก่อให้เกิดเป็นข้อขัดแย้งในระดับที่รุนแรงจนเจ้าหน้าที่สวนป่าหาดใหญ่จำเป็นต้องมีความคุ้มครองในการทำงานไปยึดพื้นที่ซึ่งซ้อนทับกับราษฎรเนื้อที่สิบไร่เศษและเตรียมพื้นที่เพื่อปลูกไม้สัก แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากมีฝนตกหนัก และ จะต้องมีการคุ้มกันด้วยเพราะเกรงว่าจะไม่ปลอดภัย

ภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการข่มขู่ของผู้บุกรุก เจ้าหน้าที่จึงประสานงานกับเจ้าหน้าที่ปกครองในพื้นที่ ดูแล เฝ้าระวัง ลาดตระเวนป้องกันพื้นที่ทุกระยะไปก่อน หาก ออป. มีความพร้อมด้านเงินทุนงบประมาณ และสามารถรับรองความปลอดภัยของคนงานในพื้นที่ จึงค่อยดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าใหม่ตามระยะเวลาและฤดูกาลที่เหมาะสม

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรที่อาศัยในเขตสวนป่าหาดใหญ่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : สำนักงานฟื้นฟูป่าเศรษฐกิจและชุมชนที่ 1 , สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่าหาดใหญ่

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 , พรบ.สวนป่า 2535

แหล่งที่มาของข้อมูล : องค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.)

ข้อสังเกตของนักวิจัย: ไม่มี กระบวนการแก้ไขปัญหา

6. สวนป่าห้วยน้ำขาวและสวนป่าพรุดินนา ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

หมู่ 1 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 1 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ :

ราษฎรหมู่ที่ 1และ6 ตำบลห้วยน้ำขาว หมู่ที่ 4และ 10 ตำบลคลองพนร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาเรื่องที่ดินทำกินในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ต้องการให้มีการสำรวจแนวเขตพื้นที่ทำกินของราษฎรให้ชัดเจนระหว่างราษฎรกับสวนป่าห้วยน้ำขาว และขอให้ชาวบ้านที่เดือดร้อนมีสิทธิทำกิน

ผลการตรวจสอบพื้นที่ร้องเรียนอยู่ในสวนป่าห้วยน้ำขาวแปลงปลูกปี 2521 อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้(ออป.) และไม่อยู่ในเขตนิคมสหกรณ์คลองท่อมแต่อย่างใด ได้เชิญตัวแทนและที่ปรึกษาฝ่ายราษฎรเข้าร่วมประชุม สรุปว่า ออป. จะจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎร จำนวน 150 ไร่ ตามโครงการปลูกสร้างสวนป่า เพื่อพัฒนาชนบท (คปช.) กลุ่มตัวแทนราษฎรยอมรับผลการประชุม และยินยอมออกจากพื้นที่ปัญหาดังกล่าว

นายอินันท์ เป้าเงิน กล่าวในการประชุม ของชาวบ้านห้วยน้ำขาวเมื่อ เดือนเมษายน 2547 ว่าการชุมนุมในแปลงสวนป่าเมื่อปี 2544 ไม่ได้มีความประสงค์จะยึดถือครอบครองที่ดินเป็นของราษฎร แต่เป็นการชุมนุมเพื่อคัดค้านการที่ ออป.ไปทำลายป่าสมบูรณ์เพื่อปลูกสร้างสวน

ยางพารา และที่ยินยอมออกจากพื้นที่ เนื่องจากทางราษฎรมีหน้าที่ทักท้วงแต่เมื่อทางราชการไม่แก้ไขปัญหาก็จึงจำเป็นต้องยินยอมให้มีการทำลายป่าต่อไป

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายอินันท์ เป้าเงิน (ประธานกลุ่มประชาธิปไตย) , นายมาhorn ชูแก้วกับคณะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

ผลการแก้ไขปัญหา : รายงานของออป. ระบุว่า การแก้ไขปัญหาแล้วเสร็จโดย กลุ่มตัวแทนราษฎรยอมรับผลการประชุมและยินยอมออกจากพื้นที่พิพาท แต่ในฝ่ายราษฎร เห็นว่าปัญหายังไม่ได้รับความแก้ไข

ปัญหาและอุปสรรค : ออป. เข้าใจว่าปัญหาเกิดจากราษฎรต้องการพื้นที่สวนป่าไปเป็นของบุคคล ขณะที่ราษฎรยืนยันว่าไม่ต้องการพื้นที่เป็นส่วนบุคคลแต่ต้องการให้ออป. หยุดการไถทำลายป่า ความเข้าใจที่แตกต่างกันนี้ทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของราษฎรไม่สามารถเกิดขึ้นได้

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 , พรบ.สวนป่า 2535

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มีกระบวนการแก้ไขปัญหาแบบประชาชนมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 3 นโยบายการทองเที่ยวที่ส่งผลต่อการสูญเสียที่ดิน 5 กรณี

1. ที่สาธารณประโยชน์หาดบางเทา ต. เชิงทะเล อ.ถลาง จ.ภูเก็ต กรณีการออกเอกสารสิทธิในชุมชนเมือง

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 2 และหมู่ 4 ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน , เอกชนขัดแย้งกับรัฐ

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

บริษัทไทยวารีสปอร์ต ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่เติบโตมาจากการซื้อขายแร่ดีบุก ซื้อที่ดินต่อมาจากบริษัทวิเศษกุลกิจ จำกัด ต่อมากลายเป็น น.ส.3ก. 20 แปลง เนื้อที่ประมาณ 1500 ไร่ ทับทางสาธารณะ ชุมเมืองเก่าและพื้นที่สาธารณะ ซึ่งออก นส.เมื่อปี 2536

บริเวณหาดบางเทา หมู่ 2 และหมู่ 4 ตำบลเชิงทะเล อำเภอ ถลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นที่ดินชายทะเล ที่ดินเงินและเป็นท้องที่ มีการสำรวจเมื่อปี 2521 และออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในปี 2536 เนื้อที่ 17-2-0 ไร่

ปี 2535 ราษฎรตำบลเชิงทะเลร้องเรียนให้ตรวจสอบที่สาธารณะดังกล่าว พบว่าด้านทางทิศตะวันออก ถูกโรงแรมกวน่าปีช คลับ สร้างอาคารบางส่วนรุกล้ำเข้าไป

วันที่ 8-9 ธันวาคม 2535 ชาวบ้านตำบลเชิงทะเล หลายร้อยคนได้ร่วมกันปิดถนนทางเข้าโรงแรมของบริษัทไทยวาทั้งสามด้าน เรียกร้องให้ทางบริษัท เปิดทางสาธารณะที่ชาวบ้านเคยใช้ แต่ถูกบริษัทปิด โดยทางบริษัทไทยวาอ้างว่า เป็นที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์เป็นของตนเอง ชาวบ้านร้องเรียนให้ทางราชการตรวจสอบ ทางจังหวัดภูเก็ตตั้งคณะกรรมการสอบสวนมีผลสรุปในปี 2530 ว่า น.ส.3 ก 13 แปลงน่าจะออกโดยไม่ชอบโดยไม่ถูกต้อง แต่ไม่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหา ปัจจุบันปัญหานี้ยังอยู่ในการดำเนินการของรัฐบาลทักษิณ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร หมู่ 2 และหมู่ 4 ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต , บริษัทไทยวารีสปอร์ต ดีเวลลอปเม้นท์ , จังหวัดภูเก็ต

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดภูเก็ต

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างดำเนินการ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงมาก ความซับซ้อนปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล :

ข้อสังเกตของนักวิจัย :

2. โรงแรมภูเก็ตยอร์ชคลับ สร้างอาคารคร่อมทางสาธารณประโยชน์

หาดในหาน ต.ราไวย์ อ.เมือง จ.ภูเก็ต

พื้นที่ปัญหา : ต.ราไวย์ อ.เมือง จ.ภูเก็ต

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน , เอกชนขัดแย้งกับรัฐ

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

โรงแรมภูเก็ตยอร์ชคลับ สร้างขึ้นในปี 2530 ตั้งอยู่ในบริเวณหาดในหาน ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

เมื่อปี 2536 ได้มีราษฎร ตำบลราไวย์ ที่ได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากโรงแรมภูเก็ตยอร์ชคลับ สร้างอาคารปิดกั้นทางสาธารณะ ซึ่งเชื่อมระหว่างหาดในหานกับอ่าวเสน ได้ทำหนังสือร้องทุกข์ เสนอคณะกรรมการกฤษฎีกาจนมีคำสั่งที่ 45/2535 ให้อำเภอเมืองภูเก็ต (ขณะนั้นมีนายอำนาจ สงวนนาม เป็นนายอำเภอ) พิจารณาดำเนินการให้ทางโรงแรมรื้อถอนอาคาร ที่ปลูกคร่อมทางสาธารณะ และรื้อถอนสิ่งปิดกั้นกีดขวางออก แต่ก็ไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่ง

ต่อมาในปี 2536 นายวิจารณ์ ก้อนแก้ว นายอำเภอคนใหม่ ได้รับหนังสือจากคณะกรรมการ กฤษฎีกาอีกหนึ่งฉบับ สั่งให้ดำเนินการกับนายอำเภอเมืองภูเก็ตก่อนหน้านี้ว่าฐานปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติต่อหน้าที่

หนังสือฉบับดังกล่าวหายไปก่อนที่นายอำนาจ สงวนนาม จะรับตำแหน่งปลัดจังหวัดภูเก็ต ทางอำเภอจึงมีคำสั่งให้ทางโรงแรมรื้อถอนภายใน 90 วัน แต่โรงแรมไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่ง กลับทำหนังสือร้องขอความเป็นธรรมต่อผู้ว่าราชการจังหวัด (นายยุวัฒน์ วุฒิเมธี) โดยแจ้งว่าทางบริษัท ซื้อโรงแรม หลังจากเจ้าของเดิมคร่อมทางสาธารณะแล้ว ซึ่งเจ้าของเดิมเป็นผู้ก่อสร้างอาคารและไม่ปรากฏในเอกสารสิทธิที่ดินของโรงแรมว่ามีทางสาธารณะ

ดังนั้นทางบริษัทจึงยืนยัน ตามเอกสารโฉนดที่ดินที่บริษัทซื้อมา ขณะเดียวกันเจ้าพนักงานที่ดินก็จะระบุว่าโฉนดไม่ได้ออกทับที่สาธารณะ ตามที่คณะกรรมการกฤษฎีการะบุและยังไม่มีคำสั่งอันใดเกี่ยวกับการเพิกถอนโฉนด

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร ตำบลราไวย์, โรงแรมภูเก็ตยอร์ชคลับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : คณะกรรมการกฤษฎีกา, สำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต, คณะกรรมการกฤษฎีกา, อำเภอเมืองภูเก็ต

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีการการแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2487

แหล่งที่มาของข้อมูล : กพร.

3. คลับเมดหรือเดอะมิเตอร์เน่คลับ เข้าที่สาธารณะและบุกรุกทางสาธารณะ หาดกะตะ หมู่ 3 ต.กะรน อ.เมือง จ.ภูเก็ต

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 3 ต.กะรน อ.เมือง จ.ภูเก็ต

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

คลับเมด หรือเดอะมิเตอร์เน่คลับของบริษัทฮอลลิเดย์ วิลเลจเจส (ไทยแลนด์ จำกัด) สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. 2531 บริเวณ หาดกะตะ หมู่ที่ 3 ต.กะรน อ.เมือง จ.ภูเก็ต โดยพื้นที่ก่อสร้างโรงแรมเป็นพื้นที่เช่าจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามหนังสือสัญญาที่ได้ทำกับผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะหัวหน้าองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2528 โดยตกลงเช่าที่ดินซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณที่ดินสาธารณะบริเวณหาดกะตะ หมู่ที่ 3 ต.กะรน อ.เมือง จังหวัดภูเก็ต จำนวนเนื้อที่ 54 ไร่ 1 งาน 30 ตารางวา เพื่อปรับปรุงและใช้ประโยชน์เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีกำหนด 30 ปี นับตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2528 ถึงวันที่ 24 กันยายน 2559 โดยมีข้อกำหนดเรื่องค่าเช่า แผนที่ตั้งที่ดินและข้อตกลงอื่นๆระบุไว้ในสัญญาเช่า

ในสัญญาเช่าดังกล่าวมีข้อหนึ่งระบุว่า สัญญานี้จะสมบูรณ์ได้ต้องเพิกถอนสภาพถนนเสียก่อน ซึ่งได้มีการแก้ไขสัญญาเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2530 ทั้งนี้ในสัญญาเดิมนั้น ระบุว่าเป็นการเช่าทุ่งเลี้ยงสัตว์ ในแผนที่ที่ไม่ติดทางสาธารณะ

ในช่วงเริ่มก่อสร้างโรงแรม ได้รื้อโรงเรียนย้ายออกไปสร้างในพื้นที่ใหม่ มีการปิดกั้นไม่ให้ประชาชนใช้ถนนหน้าหาด องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ได้เคยมีมติให้บูรณะถนนดังกล่าว แต่ได้รับการขัดขวางจากโรงแรมโดยอ้างว่าได้เช่าพื้นที่ทั้งหมดแล้วตามสัญญาเช่า

จังหวัดภูเก็ตได้ทำเรื่องหารือกระทรวงมหาดไทย ว่าทางสาธารณะให้เช่าตามสัญญาเช่าได้หรือไม่ กระทรวงมหาดไทยมีวินิจฉัยเมื่อปี 2532 ว่า ถนนสาธารณะให้เช่าไม่ได้ แต่ทางจังหวัดก็ไม่ได้แก้สัญญาเช่าเดิม ปัญหาจึงไม่ได้รับการแก้ไข

วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2536 ได้มีการประชุมร่วมระหว่างกรรมการผู้จัดการของบริษัทกับจังหวัดภูเก็ต ตัวแทนเทศบาลตำบลกะรน และราษฎร ได้ข้อตกลงร่วมกันให้มีการสร้างถนน โดยให้สุขาภิบาลดำเนินการ และสุขาภิบาลก็ยินยอมให้คลับเมด ตกแต่งถนนให้มีความสวยงาม และดำเนินการใดๆที่จะทำให้รบกวนข้างและไม่เป็นอันตรายต่อผู้ข้ามถนน

บริษัทฮอลลิเดย์ วิลเลจเจส (ไทยแลนด์ จำกัด) มีผู้ถือหุ้นรายใหญ่คือ คลับเมด แนนท์ บีวีแห่งประเทศเนเธอร์แลนด์ ดำเนินกิจการสถานตากอากาศ “ คลับเมด ” ที่มีเครือข่ายทั่วโลก รวมทั้งในภูเก็ตด้วย

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร หมู่ 3 ต.กะรน อ.เมือง จ.ภูเก็ต ,คลับเมด หรือเดอะมิเตอร์เน่คลับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร หมู่ 3 ต.กะรน อ.เมือง จ.ภูเก็ต ,องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ,เทศบาลตำบลกะรน

ผลการแก้ไขปัญหา : ตัวแทนสภาภิบาลและกลุ่มชาวบ้าน ได้ข้อตกลงร่วมกันให้มีการสร้างถนน โดยให้สภาภิบาลดำเนินการ และสภาภิบาลก็ยินยอมให้คัลเบเมต ตกแต่งถนนให้มีความสวยงาม และดำเนินการใดๆที่จะทำให้รถวิ่งช้าลงและไม่เป็นอันตรายต่อผู้ข้ามถนน

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : กปร.

4. หาดแสนสุขที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน เทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

พื้นที่ปัญหา : ชายหาดแสนสุข เทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน , เอกชนขัดแย้งกับรัฐ

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายชัยสิน งานทวี เอกสารโฉนดที่ดินเลขที่ 14410 บริเวณหาดแสนสุข ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2516 เนื้อที่ 74-3-88 ไร่ ราษฎรในพื้นที่ร้องเรียนผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตว่า โฉนดที่ดินแปลงดังกล่าวออกทับชายหาดสาธารณะที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริง

ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตมีคำสั่งจังหวัดภูเก็ตที่ 271/2518 วันที่ 13 มิถุนายน 2518 แต่งตั้งให้นายเกษม สุทธางกูร นายกเทศมนตรีเมืองภูเก็ตเป็นประธานคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงพร้อมกับ กรรมการอีก 4 คน คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงมีมติว่า หาดแสนสุขเป็นหาดสาธารณะที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันให้ทางจังหวัดภูเก็ตพิจารณาเพิกถอนโฉนดที่ดินเลขที่ 14410 ต่อมาจังหวัดภูเก็ตเสนอให้อธิบดีกรมที่ดินดำเนินการเพิกถอนโฉนด

เดือนตุลาคม 2521 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในวงราชการ (ปปป.) ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและมีความเห็นเสนอว่า โฉนดที่ดินเลขที่ 14410 ออกทับหาด แสนสุขอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สมควรส่งเรื่องให้กรมที่ดินเพิกถอนโฉนดดังกล่าว จากนั้นได้ส่งเรื่องให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาและคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เพิกถอนโฉนดที่ดินแปลงดังกล่าวเมื่อ วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2522

อธิบดีกรมที่ดินมีคำสั่งที่ 1016/2522 วันที่ 20 สิงหาคม 2522 ให้เพิกถอนโฉนดที่ดินเลขที่ 14410 เนื่องจากออกโดยมิชอบทับหาดแสนสุข ทะเล คลอง ถนน อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

นายชัยสิน งานทวี ฟ้องร้องต่อศาลว่า คำสั่งเพิกถอนโฉนดของอธิบดีกรมที่ดินเป็นคำสั่งที่มิชอบ ขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว และคืนที่ดินพิพาทให้กับโจทก์

วันที่ 10 พฤษภาคม 2525 ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ถอนคำสั่งเพิกถอนโฉนดที่ดินเลขที่ 14410 ของอธิบดีกรมที่ดิน ด้วยเหตุว่า โฉนดที่ดินบางส่วนออกทับหาตแสนสุขและที่ดินข้างเคียงซึ่งน้ำทะเลท่วมถึงอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน โฉนดที่ดินจึงออกโดยมิชอบกฎหมายบางส่วน อธิบดีกรมที่ดินมีอำนาจเพิกถอนเฉพาะส่วนที่ทับที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ไม่ใช่เพิกถอนทั้งแปลง และให้อธิบดีกรมที่ดินแก้ไขโฉนดที่ดินโดยเพิกถอนบางส่วนที่ทับที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน

โจทก์อุทธรณ์ กรมที่ดินอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2526 กลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้ยกฟ้องโจทก์ โดยวินิจฉัยว่า อธิบดีกรมที่ดินมีอำนาจสั่งเพิกถอนโฉนดที่ดินพิพาทได้ทั้งฉบับ ตามกฎกระทรวงมหาดไทยฉบับที่ 2 พ.ศ.2497 โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3151/2528

หลังจากมีคำพิพากษาของศาลฎีกา นายอดิ ธารศิริโรจน์ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองภูเก็ตขณะนั้นได้ยื่นเรื่องให้ที่ดินจังหวัดภูเก็ต รังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง แต่ไม่มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

วันที่ 25 สิงหาคม 2534 สำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ตได้ออกโฉนดที่ดินเลขที่ 44274 เนื้อที่ 56-1-75 ไร่ ให้แก่นายชัยสิน งานทวี อีกครั้งในที่ดินแปลงเดิมที่ศาลฎีกาพิพากษาว่า การเพิกถอนโฉนดที่ดินชอบด้วยกฎหมายแล้ว ราษฎรทราบเรื่องการออกโฉนดที่ดินใหม่ในปี 2537 และได้ร้องเรียนให้จังหวัดภูเก็ตตรวจสอบข้อเท็จจริง จังหวัดภูเก็ตแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยตัวแทนนายชัยสิน ให้ปากคำในการสอบสวนของคณะทำงานว่า การออกโฉนดใหม่ดำเนินการตามคำพิพากษาศาลฎีกา โดยตัดที่สาธารณะออกไปแล้วขอออกโฉนดเฉพาะที่ดินที่เหลืออยู่ ราษฎรได้แย้งว่า ศาลฎีกาพิพากษาให้เพิกถอนโฉนดที่ดินทั้งแปลง มิใช่เพิกถอนบางส่วน ดังนั้นที่ดินตามโฉนดเลขที่ 14410 หลังการเพิกถอนโฉนดจึงเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินทั้งแปลง

คณะทำงานฯส่งเรื่องให้อัยการจังหวัดภูเก็ต อธิบายความคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว อัยการจังหวัดภูเก็ตแจ้งผลการพิจารณาตามหนังสือที่ อส.(ภก) 0020/2499 วันที่ 12 พฤษภาคม 2537 ความโดยสรุปว่า ศาลฎีกาพิพากษาว่าคำสั่งอธิบดีกรมที่ดินที่ให้เพิกถอนโฉนดที่ดินเลขที่ 14410 ทั้งฉบับเป็นคำสั่งโดยชอบเพราะฟังข้อเท็จจริงได้ว่า ที่ดินบริเวณที่นำมาออกโฉนดเลขที่ 14410 เป็นที่ดินนอกการครอบครองของพระพิทักษ์ชินประชา และบางส่วนเป็นที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และไม่ใช่ที่ดินซึ่งทายาทของ พระพิทักษ์ชินประชา ขายให้นายชัยสิน งานทวี และนายดิลก ถาวรวงศ์ การเพิกถอนโฉนดที่ดินทั้งฉบับจึงเป็นการเพิกถอนทั้งส่วนที่ทับ

ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน และส่วนที่มีได้แจ้งการครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งนำมาออกโฉนดไม่ได้ จึงเห็นควรให้เพิกถอนโฉนดที่ดินเลขที่ 44247

หลังจากที่อัยการจังหวัดภูเก็ตมีความเห็นให้เพิกถอนโฉนดที่ดินเลขที่ 44247 ทางจังหวัดภูเก็ตไม่ได้ดำเนินการใดๆต่อ ราษฎรจึงได้ชุมนุมเมื่อเดือนมีนาคม 2538 เรียกร้องให้จังหวัดภูเก็ตดำเนินการสอบสวนเรื่องต่อ แต่ไม่มีการดำเนินการใดๆ

ปี 2540 ทายาทของนายชัยสิน งานทวี มีโครงการก่อสร้างโรงแรมในที่ดินแปลงดังกล่าว และได้ฟ้องร้องขับไล่ราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณหาดแสนสุข ในระหว่างดำเนินคดี ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ตมีคำว่างเพิกถอนโฉนดที่ดินเลขที่ 44247

ทายาทของนายชัยสิน งานทวี ฟ้องร้องนายจะเด็จ อินสว่าง ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต ว่าออกคำสั่งเพิกถอนโฉนดที่ดินโดยมิชอบ ศาลจึงสั่งจำหน่ายคดีที่ทายาทนายชัยสิน งานทวี ฟ้องขับไล่ราษฎรเป็นการชั่วคราว เพื่อรอผลการพิจารณาคดีที่ฟ้องร้องให้เพิกถอนคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ,

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดภูเก็ต,กรมที่ดิน ,กรมทรัพยากรธรณี

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างพิจารณาคดีของศาลตามการฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งเพิกถอนโฉนดที่ดินเลขที่ 44247 ของทายาทนายชัยสิน งานทวี

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ , รายงานการศึกษาโครงการศึกษาระบบการจัดการที่ดินในระดับท้องถิ่น มูลนิธิสถาบันที่ดิน 2545

5. การปิดกั้นทางสาธารณะ หมู่ 4 บ้านนางกัน ตำบลท่าโคง และหมู่ 7 บ้านกรุงศรี ตำบลนบปริง อำเภอเมือง จังหวัดพังงา บริษัทกะทะทอง จำกัดยึดทางสาธารณะของชุมชน

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 4 บ้านนางกัน ตำบลท่าโคง และหมู่ 7 บ้านกรุงศรี ตำบลนบปริง อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ปลายปี 2545 มีผู้บอกกับราษฎรว่า ถนนสาธารณะที่ตัดผ่านที่ดินของบริษัทกะทะทองจำกัด เป็นที่ดินของบริษัททั้งหมด โดยที่บริษัทมีเอกสารสิทธิ์ เป็น น.ส.3ก. ให้ราษฎรหลีกเลี่ยงไปใช้เส้นทางอื่น เพราะบริษัทจะปิดถนน

เดือนเมษายน 2546 บริษัท กระดาษทอง จำกัด ดำเนินการปิดกั้นทางสาธารณะและล้อมรั้วรอบบริเวณที่ดินของบริษัทโดยมีส่วนหนึ่งรุกล้ำเข้าไปในพื้นที่การเกษตรของราษฎรในพื้นที่ ซึ่งได้แจ้งความดำเนินคดีกับบริษัทกระดาษทองจำกัด ที่ สถานีตำรวจภูธรตำบลทุ่งคาโงก ไว้เป็นหลักฐาน

ราษฎรได้ส่งเรื่องร้องทุกข์ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา ซึ่งได้แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหามาประกอบด้วยที่ดินจังหวัด ป่าไม้ อุตสาหกรรมจังหวัด และชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรบ้านบางกัน หมู่ 4 ต.ทุ่งคาโงก อ.เมือง จ.พังงา และราษฎร บ้านกรุงศรี หมู่ 7 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา, ป่าไม้จังหวัด, บริษัทกระดาษทองจำกัด , ที่ดินจังหวัด, อุตสาหกรรมจังหวัด,

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ที่ดินจังหวัด, อุตสาหกรรมจังหวัด, ป่าไม้จังหวัด, จังหวัดพังงา

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างการสอบสวนข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : มีการใช้สิทธิพลข่มขู่ราษฎร

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497,

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎรตำบลทุ่งคาโงก

ส่วนที่ 4 นโยบายการให้สัมปทานทำประโยชน์ในที่ดินของรัฐกรณี เหมืองแร่หิน 2 กรณี

1. สัมปทานเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน หมู่ 1, 2, 3 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 3 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

เมื่อปี 2545 ราษฎรหมู่ 1, 2, 3 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ทราบว่า ทางราชการโดยจังหวัดตรัง และกรมทรัพยากรธรณี ได้กำหนดให้เขาควนเหมียง หรือเขาถ้ำแรด เป็นแหล่งหินอุตสาหกรรม และจะให้ประทานบัตรแก่เอกชนเพื่อเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน ซึ่งได้ก่อให้เกิดการวิตกกังวล ว่าการระเบิดภูเขาและการทำเหมืองแร่ จะก่อให้เกิดมลภาวะด้านฝุ่นหิน ด้านเสียง การทำลายถนน วิถีชีวิตชุมชน เนื่องจากแหล่งระเบิดภูเขาอยู่ห่างจากชุมชนเพียง 600 เมตร ตลอดจนการทำลายป่าธรรมชาติและถ้าประวัติศาสตร์ในเขาถ้ำแรด จึงได้มีการประชุมร่วมในชุมชนและร่วมกันจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปากแจ่ม เพื่อเป็นองค์กรร่วมของราษฎรในการดำเนินการศึกษาปัญหา ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และเสนอให้ทางราชการทบทวนการทำเหมืองแร่หินในเขาถ้ำแรด

การศึกษาสภาพพื้นที่เทือกเขาถ้ำแรดของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปากแจ่มร่วมกับมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ ในเดือนสิงหาคม 2545 พบว่าเทือกเขาถ้ำแรดเป็นป่าดิบชื้น ในระบบนิเวศเขาหินปูน สภาพป่าทั่วไปมีความสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ พบสัตว์ป่าสำคัญเช่น เลียงผา ซึ่งมีถ้ำที่สวยงามและมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติของชุมชนและสมควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดตรัง จำนวน 5 ถ้ำ เช่น ถ้ำที่ใช้เก็บรูปหนังตะลุงโบราณ และด้วยสภาพป่าที่สมบูรณ์ดังกล่าวชุมชนได้ใช้ป่าเป็นแหล่งชีพ เช่น เก็บน้ำผึ้งป่า สมุนไพรใบยา เป็นต้น

เดือนกรกฎาคม 2545 กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปากแจ่ม ทราบจากทรัพยากรธรณีจังหวัดตรังว่า เทือกเขาถ้ำแรดหรือเขาควนเหมียงได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการจังหวัดตรังให้เป็นแหล่งแร่หินอุตสาหกรรมและได้มีการเห็นชอบให้ประทานบัตรเหมืองแร่หินอุตสาหกรรม โดยกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและเหมืองแร่ ได้อนุมัติประทานบัตรแก่นายบุญทิพย์ สุนาเสวรินทร์ เนื้อที่ 95 ไร่ 1 งาน 66 ตารางวา ตามหนังสือที่ อก.0508/767 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2545

กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปากแจ่มเห็นว่าหากให้มีการระเบิดหิน ทำเหมืองแร่หิน สภาพป่าที่สมบูรณ์จะสูญเสียไป รวมทั้งจะก่อให้เกิดมลภาวะแก่ชุมชน จนไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข ในช่วงปี 2545 ถึง 2546 กลุ่มอนุรักษ์ฯ ได้ยื่นหนังสือคัดค้านการกำหนดให้เทือกเขาถ้ำ

แรดหรือควนเหมียง เป็นแหล่งหินอุตสาหกรรม และการให้สัมปทานทำเหมืองแร่หิน ไปยังผู้ใหญ่บ้าน กำนันตำบลปากแจ่ม องค์การบริหารส่วนตำบลปากแจ่ม นายอำเภอห้วยยอด ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง สำนักงานโยธาและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นายกรัฐมนตรี และร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในประเด็น การถูกละเมิดสิทธิชุมชนในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สมดุล และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

รายงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ระบุผลการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนความโดยสรุปว่า เขาควนเหมียงหรือเขาถ้ำแรด เป็นบริเวณต่อเนื่องกับเทือกเขาน้ำพราย และเขาลำแพะซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 4 ตารางกิโลเมตร ดังนั้นการที่ราษฎรให้ความสำคัญว่าเขาถ้ำแรดเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร จึงมีนัยยะการเห็นความสำคัญในการใช้เป็นแหล่งต้นน้ำและทรัพยากรในท้องถิ่นตามสภาพจริงของชุมชนที่ตั้งอยู่โดยรอบเขา ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญที่แตกต่างจากการพิจารณาของภาครัฐที่มักจะพิจารณาภาพรวมของพื้นที่ทั้งจังหวัด

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงการทำสวนยางพารารอบเขาและการสัญจรไปมาในถนนใกล้เคียงเขา การระเบิดเขาหิน การย่อยหินการขนส่งหิน ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตโดยปกติสุขของชุมชน ทั้งสภาพป่าบนเขาควนเหมียงยังคงมีสภาพป่าดิบชื้นที่สมบูรณ์มากและมีลักษณะเป็นต้นน้ำลำธาร ชับน้ำสำหรับพื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบได้อย่างดี

ในส่วนการดำเนินการแก้ไขปัญหของหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ มีความไม่โปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูล ให้ชุมชนบางส่วนเข้ารวมการออกความเห็นในการอนุญาตให้ทำเหมืองแร่โดยไม่ครอบคลุมชุมชนที่คัดค้าน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมจังหวัด มุ่งวิธีการแก้ไขปัญหามาในการชี้แจงเทคนิคการทำเหมือง โดยไม่มีท่าทีจะยอมรับและหาทางแก้ไขปัญหาคัดค้านของประชาชนที่คัดค้าน

จากผลการตรวจสอบข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัดรับฟังและยอมรับข้อคัดค้านของประชาชนตาม พ.ร.บ.แร่ 2510 มาตรา 49 และตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีการสอบถามความคิดเห็นของแต่ละหมู่บ้าน

ชุมชนรอบเขาควนเหมียงมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 49 และ 59 ในการร่วมตัดสินใจจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และผู้ใช้ที่ดินรอบพื้นที่ต้องถูกตีความเป็นผู้ได้รับผลกระทบที่ต้องรับฟังความคิดเห็นด้วย

กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ต้องร่วมกันตรวจสอบข้อมูลสภาพป่าบนพื้นที่ใหม่ และหากเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ หรือมีตำแหน่งภูมิศาสตร์เหมาะสมอาจใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศและทรัพยากรอย่างเหมาะสมยั่งยืน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรหมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 3 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง และผู้ที่มีที่ดินในพื้นที่รอบเขาควนเหมียงแต่ไม่ได้มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรตำบลปากแจ่ม ,นายบุญทิพย์

สุนาเสวรินทร์ ผู้ได้รับสัมปทานบัตรทำเหมืองแร่อุตสาหกรรมหินปูนเขาควนเหมียง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดตรัง ,กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ,สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ,กรมป่าไม้ ,กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

ผลการแก้ไขปัญหา : ยังไม่มีข้อยุติในการแก้ไขปัญหา ผู้รับสัมปทานบัตรยังไม่สามารถดำเนินการทำเหมืองแร่หินได้ แม้กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่อนุมัติประทานบัตรเมื่อเดือนธันวาคม 2545 แต่สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกำลังพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และกรมอุทยานแห่งชาติฯ จะพิจารณาอนุมัติให้ใช้พื้นที่หลังรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมผ่านการพิจารณาแล้ว

ด้านกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปากแจ่ม ยังคงยืนยันที่จะคัดค้านการทำเหมืองแร่หินเพื่อเขาถ้ำแรดหรือเขาควนเหมียง เพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตปกติสุขของชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค : หน่วยงานราชการระดับจังหวัดรับฟังข้อคัดค้านของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยมาก ทั้งกระบวนการพิจารณาเรื่องคัดค้านเป็นไปในแนวทางการให้อนุญาตทำเหมืองหินมากกว่าการพิจารณาผลกระทบในระยะยาว

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : - พ.ร.บ. แร่ พ.ศ.2510 , รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

แหล่งที่มาของข้อมูล : เอกสารฐานเจตนา-ร่วมผู้ : ครบรอบ 2 ปี การคัดค้านสัมปทานเพื่อเขาถ้ำแรด ปากแจ่ม สิงหาคม 2547 ,รายงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการกรณีปัญหาเหมืองแร่เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มิถุนายน 2547 ,ราษฎรตำบลปากแจ่ม

ข้อสังเกตของนักวิจัย : การกำหนดพื้นที่ต้นน้ำตามหลักวิชาการของรัฐ กับพื้นที่ต้นน้ำตามสภาพจริงของชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เขาควนเหมียงถูกพิจารณาจากรัฐว่าไม่ใช่ต้นน้ำ ขณะที่ชุมชนระบุว่าเป็ต้นน้ำ

การสำรวจสภาพป่าของรัฐแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับสภาพจริงของชุมชน รัฐระบุว่าเป็นป่าเสื่อมโทรมให้สัมปทานทำแร่ได้ ชุมชนระบุว่าเป็นป่าในระบบนิเวศเพื่อเขาหินปูนที่สมบูรณ์ มีสัตว์ป่าสำคัญ และระบบนิเวศเชื่อมโยงกับเทือกเขาและป่าใกล้เคียงตลอดแนวเพื่อเขาบรรทัด

สิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สมดุลและเป็นธรรม ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ได้รับการตีความจากหน่วยงานราชการว่า เป็นสิทธิที่ไม่มีสภาพบังคับจนกว่าจะมีกฎหมายลูกของรัฐธรรมนูญบัญญัติ

2. สัมปทานเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน หมู่ 2 ตำบลปากแจ่ม

อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 2 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

กระทรวงอุตสาหกรรมมีประกาศกระทรวงเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2539 กำหนดให้เขาจำปาในพื้นที่หมู่ 2 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เป็นแหล่งหินอุตสาหกรรม

นายสาริต โขตสกุลวัฒนา ได้ยื่นคำขอประทานบัตรเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างโดยวิธีเหมืองหาก ต่อทรัพยากรธรณีจังหวัดตรัง ในพื้นที่เขาจำปา เนื้อที่ 46-2-14 ไร่ และได้รับการจดทะเบียนตามคำขอประทานบัตรที่ 40/2539 หมายเลขหลักเขตเหมืองแร่ที่ 23937

พื้นที่ที่ยื่นคำขอประทานบัตรการจำแนกพื้นที่ของรัฐอยู่ในลุ่มน้ำชั้นที่ 3 และมีสภาพเป็นป่าดงดิบชื้นมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ

เมื่อกลุ่มรักษ์ป่าต้นน้ำตรัง ซึ่งเป็นกลุ่มของราษฎรหมู่ 2 ตำบลปากแจ่ม ทราบเรื่องการกำหนดเขาจำปาเป็น แหล่งหินอุตสาหกรรม และจะให้ประทานบัตรแก่เอกชนทำเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน จึงได้ยื่นเรื่องคัดค้านต่อหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน เช่น อุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ จังหวัดตรัง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง อธิบดีกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 15 สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และร้องเรียนการถูกละเมิดสิทธิชุมชนในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างยั่งยืน สมดุลและเป็นธรรม

กลุ่มรักษ์ป่าต้นน้ำระบุว่า การทำเหมืองแร่หินเขาจำปาจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของชุมชน เนื่องจากเขาจำปาเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ต้นน้ำคลองลำซอบซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำตรัง การระเบิดภูเขาและการทำเหมืองแร่ จึงเป็นการทำลายพื้นที่ต้นน้ำที่สำคัญของชุมชนและจังหวัดตรัง นอกจากนี้รอบเขาจำปาเป็นสวนยาง สวนผลไม้ และเขาจำปาอยู่ใกล้ชุมชน ดังนั้นการระเบิดเขาจำปา และการทำเหมืองจะก่อให้เกิดมลภาวะด้านฝุ่นหิน ด้านเสียง การทำลายถนน และวิถีชีวิตชุมชน ทั้งสภาพป่าบนเขาจำปาเป็นป่าสมบูรณ์ตามระบบนิเวศเขาหินปูน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรหมู่ 2 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ,กลุ่มรักษ์ป่าต้นน้ำตรัง , นายสาริต โขตสกุลวัฒนา ผู้ยื่นขอสัมปทานเหมืองแร่เขาจำปา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดตรัง ,กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ,สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ,กรมป่าไม้ ,กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

ผลการแก้ไขปัญหา : ยังไม่มีข้อยุติในการแก้ไขปัญหา ผู้รับสัมปทานบัตรยังไม่สามารถดำเนินการทำเหมืองแร่หินได้ เรื่องกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และกรมอุทยานแห่งชาติฯ จะพิจารณานุมัติให้ใช้พื้นที่หลังรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมผ่านการพิจารณาแล้ว

ด้านกลุ่มรักษาดินน้ำตรัง ยืนยันที่จะคัดค้านการทำเหมืองแร่หินเขาจำปา เพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตปกติสุขของชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค : หน่วยงานราชการระดับจังหวัดรับฟังข้อคัดค้านของกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยมาก ทั้งกระบวนการพิจารณาเรื่องคัดค้านเป็นไปในแนวทางการให้อนุญาตทำเหมืองหินมากกว่าการพิจารณาผลกระทบในระยะยาว

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : - พ.ร.บ. แร่ พ.ศ.2510 , รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

แหล่งที่มาของข้อมูล : รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โครงการเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน ของนายสาธิต โชคสกุลวัฒนา จัดทำโดย บริษัท เอส.พี.เอส.คอนสตรัคติ้ง เซอร์วิส จำกัด ,ราษฎรตำบลปากแจ่ม ,เอกสารลำดับเหตุการณ์การคัดค้านการทำเหมืองแร่เขาจำปา จัดทำโดยเจ้าหน้าที่มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์

ข้อสังเกตของนักวิจัย : การกำหนดพื้นที่ต้นน้ำตามหลักวิชาการของรัฐ กับพื้นที่ต้นน้ำตามสภาพจริงของชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เขาจำปารัฐกำหนดว่าเป็นลุ่มน้ำชั้น 3 ขณะที่ชุมชนระบุว่าเป็นต้นน้ำสำคัญของคลองลำซอน และแม่น้ำตรัง

การสำรวจสภาพป่าของรัฐแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับสภาพจริงของชุมชน รัฐระบุว่าเป็นป่าดิบชื้นมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ชุมชนระบุว่าเป็นป่าในระบบนิเวศเทือกเขาหินปูนที่สมบูรณ์ และระบบนิเวศเชื่อมโยงกับเทือกเขาและป่าใกล้เคียงตลอดแนวเทือกเขาบรรทัด

สิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สมดุลและเป็นธรรม ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ได้รับการตีความจากหน่วยงานราชการว่า เป็นสิทธิที่ไม่มีสภาพบังคับจนกว่าจะมีกฎหมายลูกของรัฐธรรมนูญบัญญัติ

ส่วนที่ 5 การใช้ประโยชน์ที่ดินที่รัฐจัดสรรในรูปแบบเฉพาะ กรณี นิคมสหกรณ์ 3 กรณี

1.นิคมสหกรณ์ท่าแซะ ช้อนทับพื้นที่ สปก. ตำบลท่าแซะ ตำบลท่าข้าม ตำบล
รับร่อ ตำบลคูริง ตำบลหงส์เจริญ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

พื้นที่ปัญหา : ตำบลท่าแซะ ตำบลท่าข้าม ตำบลรับร่อ ตำบลคูริง ตำบลหงส์เจริญ อำเภอท่า
แซะ จังหวัดชุมพร

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นิคมสหกรณ์ท่าแซะได้มีการสำรวจวางผัง สร้างปัจจัยพื้นฐานเมื่อปี 2506 ต่อมา ปี 2509
มีการคัดเลือกประชาชนลงแปลงจัดสรรเรื่อยมา โดยไม่มีการสำรวจรอบ - กันเขตพื้นที่จัดนิคม
ตามแผนที่แนบท้ายกฎกระทรวงใดๆ

ปี 2535 ได้งบสำรวจรอบ - กันเขต ปรากฏว่า ประชาชนที่ได้รับการจัดสรรคัดเลือกเข้า
เป็นสมาชิกนิคมโดยถูกต้องและได้เข้าทำประโยชน์ แล้วอยู่นอกเขตตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง
นิคมประมาณ 8,000 ไร่ นิคมจึงขอให้กองนิคมสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์เพื่อขยายเขตพื้นที่
วงรอบ-กันเขต ให้ครอบคลุมพื้นที่อยู่นอกเขต (อยู่ระหว่างพิจารณาของกรมส่งเสริมสหกรณ์)
ขณะเดียวกันนิคมสหกรณ์ ก็ได้ออกเอกสารสิทธิให้กับสมาชิก นิคมฯโดยใช้แผนที่วงรอบ - แบ่ง
แปลงที่ทำไว้ปี 2508-2509 และอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้ออกหนังสือแสดงการทำประโยชน์
(กสน.5) ให้สมาชิกที่อยู่นอกเขตนิคม ตั้งแต่ปี 2537-2544 จำนวน 148 แปลง สมาชิกนำ กสน. 5
ไปออก นส.3 ก. จำนวน 5 แปลง โฉนด 18 แปลง

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมจังหวัดชุมพร ได้รับมอบพื้นที่ป่าจำแนกเพื่อนำ
ไปปฏิรูป จำนวน 32,775 ไร่ ตามมติคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ไปดำเนินการตามกฎหมาย
สปก.

พื้นที่หนึ่งในสองแปลงที่ได้รับมอบทับซ้อนกับพื้นที่นิคมสหกรณ์ (ตรวจสอบจากแผนที่วง
รอบ- กันเขต ปี 2535 และแผนที่วงรอบ-แบ่งแปลงที่ใช้ออก กสน.5 ให้สมาชิกนิคม) พื้นที่ทับซ้อนมี
จำนวน 174 แปลง จำนวน 6,960 ไร่ และพื้นที่สำหรับสงวนหวงห้ามสำหรับนิคมอีก 1,140 ไร่
รวมทั้งสิ้น 1,000 ไร่

ปัจจุบันเรื่องอยู่ระหว่างการพิจารณาของกรมส่งเสริมสหกรณ์

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร ที่ได้รับผลกระทบ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมส่งเสริมสหกรณ์

ผลการแก้ไขปัญหา : ปัจจุบันเรื่องอยู่ระหว่างการพิจารณาของกรมส่งเสริมสหกรณ์

ปัญหาและอุปสรรค :

- ประชาชนเข้าทำกินถูกกฎหมายแต่อยู่นอกเขต และได้รับเอกสารสิทธิของสหกรณ์โดยชอบ (กสน.3และกสน.5)
- กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้จัดงบประมาณทำโครงสร้างพื้นฐานถาวร เช่นถนน สระน้ำ เป็นจำนวนมาก ในพื้นที่
- สมาชิกยืนยันจะเอาโฉนด ไม่เอา สปก.4-01
- สมาชิกสหกรณ์จำนวนหนึ่งได้เงินกู้ตาม พรบ.จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ ปี 2511 และยังเป็นหนี้อยู่ 40 ราย เป็นเงิน 1,070,913.40 บาท

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงปานกลาง ความซับซ้อนปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

- พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสหกรณ์ท่าแพะ 2513
- พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ 2511

แหล่งที่มาของข้อมูล : เครือข่ายป่าชุมชนภาคใต้และราษฎรในพื้นที่

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

2. นิคมสหกรณ์ อำเภอนม จ.สุราษฎร์ธานี พื้นที่ทับซ้อนระหว่างนิคมสหกรณ์ พื้นที่ชาวบ้าน พื้นที่ป่าไม้

พื้นที่ปัญหา : ม.3 บ้านบางโหล ต.พุนพิน อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

พื้นที่ของนิคมสหกรณ์อำเภอนมซ้อนทับกับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร หมู่ 3 ต.พุนพิน ประมาณปี 2544 จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มีหนังสือให้ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่นิคมฯ รื้อถอนออกจากพื้นที่ภายใน 30 วัน ราษฎรจึงได้รวมตัวกันคัดค้านและเจรจากับจังหวัด จึงมีข้อตกลงและผ่อนผันให้ราษฎรอยู่ในที่ดินเดิมต่อไป

ต่อมา ปี 2545 ราษฎรได้ยื่นหนังสือ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อให้ดำเนินการรังวัดแนวเขตที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้านให้ชัดเจนและกำหนดกติกาการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนให้ทางราชการดำเนินการออกเอกสารสิทธิให้กับชาวบ้านเพื่อความสะดวกในการควบคุม พื้นที่และให้ดำเนินการกับนายทุนที่บุกรุกป่าจำนวน 5 ราย เนื้อที่รวมกันประมาณ 500 ไร่ แต่ไม่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหามาจนถึงปัจจุบัน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง :

- ราษฎร หมู่ที่ 2 , 3 , 4 ต.พุนพิน อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี
- ราษฎร หมู่ที่ 5 , 6 , 8 ต.คลองชะอุ่น อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง :

- ป่าไม้จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- รองผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- นายอำเภอพนม
- คณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

- ประกาศกระทรวงประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ
- กฎกระทรวงประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ
- ประกาศจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ชาวบ้านย้ายออกจากพื้นที่ภายใน 30 วัน

แหล่งที่มาของข้อมูล :

- ชาวบ้าน บ้านบางโหล่ (ม.3) ต.พุนเณร อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี
- บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กรณีปัญหาเกี่ยวกับ

ป่าไม้ของเครือข่ายป่าชุมชนภาคใต้ ครั้งที่ 1/2545

ข้อสังเกตของนักวิจัย :

- เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ไม่มีการตรวจสอบแปลงใหญ่ที่มีการบุกรุก และไม่ได้ทำการกันแนวเขตการทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน
- ปี 2545 ชาวบ้านถูกออกหมายและตั้งข้อหาบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 129 คนแต่ในบริเวณดังกล่าวมีการปักหลักประกาศเป็นเขตนิคมสหกรณ์

3 นิคมสหกรณ์ปากพญา ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าปากพญา – ปากนคร

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 1 ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายไกรกุล ง่วนวิสุทธิพันธ์ ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ความว่าบริษัทประยงค์ศิลป์ – ศรีวิชัย จำกัดผู้ดำเนินการโครงการชลประทาน น้ำเค็ม ซึ่งอ้างว่า เป็นโครงการตามพระราชดำริ ได้ทำการตัดถนนเข้าโครงการผ่านที่ดินของนายไกรกุลฯ อีกทั้งได้ทำความเสียหายต่อนากุ้ง ซึ่งบริษัทไม่ยินยอมชดเชยค่าเสียหายแต่อย่างใด

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏว่า พื้นที่บ่อกึ่งของผู้ร้องมีแนวเขตติดกับที่ดินสหกรณ์ ปากพญา ซึ่งกรมป่าไม้อนุญาตให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ เข้าทำประโยชน์ในป่าสงวนแห่งชาติ ป่า ปากพญา – ปากนคร ตั้งแต่ปี 2530 ต่อมาในปี 2541 กรมประมงเข้ามาดำเนินการระบบ ชลประทานน้ำเค็มเพื่อพัฒนาการเลี้ยงสัตว์น้ำ ผู้รับจ้างคือ บริษัทชินไทยฯ โดยมีบริษัทศรีวิชัย คอนสตรัคชั่น ควบคุมงาน ผู้รับจ้างได้จ้างเอกชนรายย่อยรับช่วงในตอนแรก ต่อมาเลิกจ้างช่วงเข้า ทำการเอง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาเรื่องดังกล่าว พบว่าการ ก่อสร้างก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ของนายไกรกุลฯ จริง แต่กรณีที่เกิดขึ้นเป็นเรื่อง ละเมิดทางแพ่ง คณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่จังหวัดแต่งตั้ง ไม่มีอำนาจบังคับให้ผู้ใดชดใช้ค่าเสียหาย ได้แต่ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีตกลงกันเอง หากไม่มีการตกลง นายไกรกุลฯจะต้องใช้สิทธิ์ ทางศาล ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ต่อไป และได้แจ้งให้นายไกรกุลทราบ แล้ว

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : บริษัทประยงค์ศิลป์ – ศรีวิชัย , นายไกรกุล งวนวิสุทธิพันธ์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมประมง , กรมส่งเสริมสหกรณ์ (โดยนิคมสหกรณ์ปากพญา)

ผลการแก้ไขปัญหา : คณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่จังหวัดแต่งตั้ง ไม่มีอำนาจบังคับให้ผู้ใดชดใช้ค่าเสียหาย และให้คู่กรณีตกลงกันเอง หากไม่มีการตกลง นายไกรกุลฯจะต้องใช้สิทธิ์ทางศาลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ต่อไป

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 , ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย: ไม่มี

ส่วนที่ 6 การใช้ประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน 6 กรณี

1. สปก. หมู่ 7 ตำบลวังตะกอก อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

พื้นที่ปัญหา : ที่ดินแปลงเลขที่ 28 รางวันที่ 1864 ตั้งอยู่ หมู่ 7 ตำบลวังตะกอก อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายพิพัฒน์พงษ์ พรหมสถิตย์ ราษฎรหมู่ 6 ต.นาขา อ.หลังสวน จ.ชุมพร มีหนังสือถึงรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขอความเป็นธรรมกรณี อบต.วังตะกอก ขอให้เพิกถอนเอกสารสิทธิ์ส.ป.ก.4-01 ของนายพิพัฒน์พงษ์

สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีสั่งเรื่องให้ ส.ป.ก.พิจารณา ส.ป.ก.ส่งเรื่อง ให้จังหวัดชุมพรพิจารณาตรวจสอบ ผลการตรวจสอบพบว่า ส.ป.ก.จังหวัดชุมพรออกเอกสารโดยผิดพลาด จึงจะเสนอให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชุมพรพิจารณาเพิกถอน ส.ป.ก. ตามระเบียบ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายพิพัฒน์พงษ์ พรหมสถิตย์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ส.ป.ก.

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างการดำเนินการของ ส.ป.ก.

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร 2518 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ส.ป.ก

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

2. สปก. หมู่ 4 ตำบลกะชะ อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : 31/1 หมู่ 4 ต.กะชะ อ.ดง จ.นครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายประสิทธิ์ ขอความช่วยเหลือเรื่องที่ดินทำกิน ในขณะที่ผู้ปกครองท้องที่แจ้งว่า ราษฎรในพื้นที่มีสภาพและฐานะใกล้เคียงกับผู้ร้อง และที่เดือดร้อนกว่านายประสิทธิ์ยังมีอีกมาก ประกอบกับนายประสิทธิ์ยังมีอาชีพเป็นหมอพื้นบ้านและจำหน่ายสมุนไพร รวมทั้งมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และมีสวนยางพาราห้าไร่ จึงจัดให้นายประสิทธิ์อยู่ในประเภทผู้มีที่ดินเล็กน้อยไม่

เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ แต่ยังมีรายได้หลักจากอาชีพหมอพื้นบ้าน และที่ดินเขตสปก. นครศรีธรรมราชไม่มีที่ดินเอกชน ในที่ดินของรัฐก็มีผู้ถือครองเดิมอยู่แล้ว จึงยังไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายประสิทธิ์ เสรีวัฒน์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ส.ป.ก.

ผลการแก้ไขปัญหา : สปก.พิจารณาเห็นว่า ไม่สมควรจัดหาที่ดินให้เนื่องจากผู้ร้องอยู่ในประเภทผู้มีที่ดินเพียงเล็กน้อย ไม่เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ และยังมีราษฎรที่เดือดร้อนกว่าผู้ร้องอีกจำนวนมาก

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร 2518 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ส.ป.ก.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3. สปก.ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : 101/21 หมู่ 2 ต.นาบอน อ.นาบอน จ.นครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

กรณีพิพาทเรื่องสิทธิครอบครองในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินโครงการป่าทำชนะ ในท้องที่หมู่ที่ 5 ต.สมอทอง อ.ท่าชนะ ระหว่างนายเชิดศักดิ์ กับนส.เบญจมาศ รัศมีพงศ์ ซึ่งอ้างเป็นผู้ถือครองที่ดินแปลงพิพาท

เดิมนายนายชูชาติ ทองเพชร ได้นำเจ้าหน้าที่ สปก.เดินรังวัดพื้นที่เพื่อออกเอกสารรับรองสิทธิแทนผู้ครอบครองที่ดิน โดยนายชูชาติ อ้างว่าที่ดินเป็นของ น.ส.เบญจมาศ รัศมีพงศ์ ต่อมา นายเชิดศักดิ์ รัศมีพงศ์ คัดค้านโดยอ้างว่าที่ดินดังกล่าวเป็นของตนเอง ขณะที่นส.เบญจมาศ ยืนยันว่าที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นของตนเอง ภายหลังนายชูชาติ ได้แจ้งใหม่ว่า ที่ดินดังกล่าวเป็นของนายเชิดศักดิ์ ที่เคยแจ้งว่าเป็นของนส.เบญจมาศ เป็นการเข้าใจผิด

ส.ป.ก.ได้มีหนังสือแจ้งให้จังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ดำเนินการวินิจฉัยชี้ขาดไปตามอำนาจหน้าที่ตามแนวทางซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ได้เคยมีคำวินิจฉัยไว้ และให้ปฏิบัติตามแนวทางที่สปก.ให้ไว้กรณีมีข้อพิพาทหรือโต้แย้งสิทธิเกี่ยวกับที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นส.เบญจมาศ รัศมีพงศ์ และนายเชิดศักดิ์ รัศมีพงศ์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ส.ป.ก.

ผลการแก้ไขปัญหา : ให้ปฏิบัติตามแนวทางที่สปก.ให้ไว้กรณีมีข้อพิพาทหรือโต้แย้งสิทธิเกี่ยวกับที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร 2518 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ส.ป.ก.

ข้อสังเกตของนักวิจัย: ไม่มี

4. สปก. ตำบลกระรอน อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

พื้นที่ปัญหา : ตำบลกระรอน อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นางเรณู จักรกริช บ้านเลขที่ 5 ซอย รมณีย์ ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ร้องขอความเป็นธรรม เนื่องจากมีที่ดินอยู่ที่ตำบลกระรอน อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรได้ออกเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01 ให้ จึงได้ให้คนงานเข้าไปถางป่าเพื่อทำสวน แต่ถูกจับกุม โดยอ้างว่าทำผิดบนที่ดินดังกล่าว เนื่องจากเป็นที่ดินอยู่ในเขตป่าโซน C และแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมคนงาน

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏว่าคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดภูเก็ต มีมติให้ยกเลิกที่ดิน ส.ป.ก. 4-01 ฉบับดังกล่าว เพราะที่ตั้งที่ดินอยู่นอกเขตปฏิรูปที่ดินโครงการป่าเพื่อคนยากคนเกิด โดยได้แจ้งให้นางเรณู ฯ นำหนังสืออนุญาต ส.ป.ก 4-01 คืนต่อเจ้าหน้าที่ แต่นางเรณูฯไม่นำคืนตามระยะเวลาที่กำหนด สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดภูเก็ตจึงได้มีประกาศเพิกถอนหนังสืออนุญาต ส.ป.ก ดังกล่าว เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2544 ดังนั้น การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ จึงเป็นการปฏิบัติงานโดยชอบและปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ และได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบแล้ว

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นางเรณู จักรกริช , นายวิชาตี พันธคง , นายณรงค์ เพชรงาม

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร

ผลการแก้ไขปัญหา : คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดภูเก็ต มีมติให้ยกเลิกที่ดิน ส.ป.ก. 4-01 ฉบับดังกล่าว จึงไม่รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าว เนื่องจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เป็นการปฏิบัติงานโดยชอบและปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ และได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบแล้ว

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม 2518 , พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 และแก้ไขเพิ่มเติม

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

5. สปก.หมู่ 5 ตำบลกระโสม อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดภูเก็ต

พื้นที่ปัญหา : 38 หมู่ที่ 5 ต.กระโสม อ.ตะกั่วทุ่ง จ.ภูเก็ต

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายอรุณ และคณะราษฎรจังหวัดภูเก็ตได้ทูลเกล้าฯถวายฎีกาว่าได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากที่ดินทำกิน อยู่อาศัยได้ถูกกลุ่มบุคคล มี ผู้นำท้องถิ่น หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกันนำไปออกเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก.4-01 ให้แก่นายทุน ซึ่งผู้ร้องกับพวกถูกดำเนินคดีอาญาต่อศาลจังหวัดภูเก็ตขอหาร่วมกันบุกกรุกเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น คือ นางวนิดา สุวรรณประเสริฐ นางเรณู จักรภักดิ์ และ นายมานิช ลิมปกรณกุล

ส.ป.ก.มีหนังสือถึงจังหวัดภูเก็ตให้ตรวจสอบข้อเท็จจริง จังหวัดภูเก็ตรายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ทราบที่ดินตามที่ผู้ร้องกับพวกกล่าวอ้างส.ป.ก.ได้ออกหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ให้แก่เกษตรกรสามราย ได้แก่ นางเรณู จักรภักดิ์ นางสาววนิดา สุวรรณประเสริฐ และนายมานิช ลิมปกรณกุล ที่ดินแปลงดังกล่าวเป็นแปลงพิพาทกันมานานมีหลายหน่วยงานได้ตรวจสอบข้อเท็จจริง และไกล่เกลี่ยเพื่อหาข้อยุติ แต่ตกลงกันไม่ได้ คู่กรณีแจ้งความดำเนินคดีระหว่างกัน จึงต้องเป็นเรื่องของกระบวนการยุติธรรม ส.ป.ก.ภูเก็ตได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงกับป่าไม้จังหวัดภูเก็ตแล้วปรากฏว่ายังไม่มีความชัดเจนเรื่องแนวเขตที่ดินของป่าเพื่อเขานาคเกิด ซึ่งป่าไม้ภูเก็ตเห็นว่าที่ดินสองแปลงของนางเรณู และนางสาววนิดาอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์นอกเขตปฏิรูปที่ดินแต่ส.ป.ก.ภูเก็ตตรวจสอบแผนที่แล้วปรากฏว่าทั้งสองแปลงอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินหมู่ที่ 2 ต.กระโสม

ต่อมาจังหวัดภูเก็ตมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบพิสูจน์แนวเขตปฏิรูปที่ดิน และเขตอนุรักษ์ในท้องที่หมู่ที่ 2 ต.กระโสม และหมู่ที่ 4 ต.ราไวย์

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายอรุณ ทอดทั้ง และคณะ รวม 17 คน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : สปก.

ผลการแก้ไขปัญหา : ขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหาของ คณะทำงานตรวจสอบพิสูจน์แนวเขตปฏิรูปที่ดิน และเขตอนุรักษ์ในท้องที่หมู่ที่ 2 ต.กระโสม และหมู่ที่ 4 ต.ราไวย์

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร 2518 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ส.ป.ก.

ข้อสังเกตของนักวิจัย: ไม่มี

6. สปก. อำเภอดกลาง จังหวัดภูเก็ต

พื้นที่ปัญหา : ส.ป.ก.4-01 แปลงเลขที่ 1 กลุ่มที่ 195 เลขที่ 50 และแปลงที่ 1 กลุ่ม 196 เลขที่ 49
อ.ดกลาง จ.ภูเก็ต

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ :

สำนักงาน ป.ป.ช.มีหนังสือแจ้ง ส.ป.ก.ขอทราบ และขอเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณากรณีเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.ภูเก็ตและเจ้าหน้าที่อื่นๆถูกกล่าวหาว่ากระทำทุจริตต่อหน้าที่เนื่องจากออกเอกสารส.ป.ก. 4- 01นอกเขตปฏิรูปที่ดิน

ส.ป.ก.ได้มีหนังสือลับส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้ประธานอนุกรรมการไต่สวนแล้ว

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายมานัส จอมพุดรา นายนิวัฒน์ ศาสตร์รักษา นายประพนธ์ ทองอุดม นายบุญศักดิ์ อินทองแก้ว นายอัมรินทร์ ชนะสิทธิ นายเสรี ทองรี้น นายบรรศักดิ์ ไกรโชค รวม 7 คน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ส.ป.ก. และ ป.ป.ช.

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างการดำเนินการของส.ป.ก.

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงปานกลาง ความซับซ้อนน้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม 2518 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ส.ป.ก.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

ส่วนที่ 7 การใช้ประโยชน์ที่ดินของทหาร 3 กรณี

1. ที่ดินทหารพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตำบลกะปาง ตำบลที่วัง ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 1, 2, 4, 7 ตำบลกะปาง หมู่ 8, 10 (บางส่วน) ตำบลที่วัง ม.4 ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ประชาชนได้ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่พิพาทเมื่อประมาณปี 2500 โดยการเข้ามาทำไร่ ทำนา ปลุกบ้านสร้างสวน มีหลักฐานที่ล่าอ้างถึงการตั้งถิ่นฐานประเภทวัด โรงเรียน ต่อมาปี 2515 กรมป่าไม้ได้มีการประกาศให้พื้นที่พิพาทเป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าช่องกะโสม เป็นเหตุให้พื้นที่ป่าซ้อนทับกับที่ทำกินและที่ตั้งชุมชน

ประมาณปี 2524 กองทัพบกที่ 4 ได้ขอใช้พื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติ เนื้อที่ จำนวน 3,300 ไร่ เป็นระยะเวลา 30 ปี เพื่อก่อสร้างค่ายเทพสตรีศรีสุนทร หน่วยฝึกและสนามยิงปืน จึงเกิดความขัดแย้งกับราษฎรซึ่งครอบครองพื้นที่อยู่เดิม นอกจากนี้การซ้อมรบมีการใช้กระสุนจริงก่อให้เกิดความหวาดกลัวต่อราษฎรในพื้นที่

ปี 2528 ราษฎรได้ร้องเรียนต่ออำเภอทุ่งสงและกองทัพบกที่ 4 ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช และในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2529 ได้ยกเลิกพื้นที่สำหรับซ้อมยิงปืนใหญ่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชาวบ้าน เนื้อที่ 3,300 ไร่ โดยให้กองทัพบกมอบพื้นที่คืนให้กรมป่าไม้เพื่อนำไปดำเนินการออก สดก.ให้กับราษฎร

วันที่ 21 พฤษภาคม 2529 กองบัญชาการทหารบกที่ 5 ได้ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดฯ เรื่องให้เข้าไปตรวจสอบกรณีราษฎรเข้าไปบุกรุก ทำประโยชน์และปลูกบ้านพักอาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ 3,300 ไร่และจังหวัดได้สั่งการให้อำเภอทุ่งสงตรวจสอบ ทางอำเภอได้ตรวจสอบพื้นที่และรายงานให้จังหวัดทราบว่ามีราษฎรอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่รวม 481 ครอบครัว ประชากร 2255 คน ในเนื้อที่ 11,284 ไร่ ใน 3 ตำบล คือ ต.ที่วัง ต.กะปาง และ ต.น้ำตก อำเภอทุ่งสง โดยได้เข้ามาทำกินประมาณ ปี 2500 - 2503 และได้เคยยื่นขอเอกสารสิทธิต่อทางราชการแต่ยังไม่ได้รับสิทธิในที่ดิน

ปัจจุบัน ทหารได้ขุดคูเพื่อเป็นแนวเขตระหว่างที่ทหารกับหมู่บ้านและผ่นผืนให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินได้ตามปกติ โดยที่ราษฎรหวังว่าเมื่อกองทัพบกหมดสัญญาเช่าพื้นที่ในปี 2554 พื้นที่นี้จะกลับไปเป็นของกรมป่าไม้ และทางกรมป่าไม้จะจัดสรรพื้นที่ดังกล่าวให้กับทางราษฎร

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร ม.4 ตำบลน้ำตก หมู่ 1, 2, 4, 6 และหมู่ 7 ตำบลกะปาง หมู่ 8 , 10 ตำบลที่วัง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : นายอำเภอทุ่งสง ,สำนักงานป่าไม้จังหวัด ,กองพลทหารราบที่ 5 ค่ายเทพสตรีศรีสุนทร กองทัพภาคที่ 4 ,กระทรวงกลาโหม

ผลการแก้ไขปัญหา : มีการสำรวจจริงวัดเพื่อจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ให้แก่ราษฎร และหน่วยงานราชการหลายหน่วยงานที่ลงไปตรวจสอบแล้วเห็นตรงกันว่าป่าสงวนแห่งชาติประกาศทับพื้นที่ชุมชนจริงแต่ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงปานกลาง ความซับซ้อนปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

- พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 (มาตรา 16 การขออนุญาตใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ)

- กฎกระทรวงฉบับที่ 472 (พ.ศ. 2515) ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2515 ประกาศให้ป่าช่องกระโสม ป่าวังญวน ป่าควนประะ ป่าช่องเขา ป่าไร่ใหญ่ ป่าควนขี้แรด ป่าควนนกจาก และป่าปากอ่าว เป็นป่าสงวนแห่งชาติ

- หนังสืออนุญาตเล่มที่ 13 ฉบับที่ 4 ลงวันที่ 12 กรกฎาคม 2528

- หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวน เล่มที่ 15 ฉบับที่ 53 กรมป่าไม้ 26 พฤศจิกายน 2524 หมุดอายุ 25 พฤศจิกายน 2554

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎร

ข้อสังเกตของนักวิจัย :

หน่วยงานราชการหลายหน่วยงานลงไปตรวจสอบพื้นที่หลายครั้งแต่ยังไม่มีกระบวนการแก้ไขปัญหาแบบประชาชนมีส่วนร่วมปัญหาจึงไม่ได้รับการแก้ไขมาจนถึงปัจจุบัน

6. ที่ดินทหารอากาศ หมู่ 5 บ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 5 บ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับรัฐ

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ปี 2541 จังหวัดนราธิวาส ได้ดำเนินการรังวัดออกโฉนด 50 แปลง ในพื้นที่บ้านทอน แต่กรมส่งกำลังบำรุง กองทัพอากาศได้คัดค้าน การออกโฉนดที่ดินโดยให้เหตุผลว่าเป็นที่ดินในความครอบครองของทหารอากาศตามโฉนดตราจองที่ 227/2497 และขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ หมายเลข 14612 จำนวน 1,122 ไร่

สำนักงานที่ดินจังหวัด ตรวจสอบพื้นที่พบว่าเอกสารของทางราชการเป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง(นสล.)ไม่ใช่โฉนดตราจอง โดยใช้ในราชการ ทอ.สนามบินต้นหยงมัส ตำบลต้นหยงมัส อำเภอระแงะ และเป็นพื้นที่คนละแปลงกับที่จะออกโฉนดให้ราษฎรบริเวณสนามบินบ้านทอนสำหรับที่ราชพัสดุที่กองทัพอากาศอ้างถึงเป็น นสล. อีกแปลงหนึ่ง

ส่วนที่ราชพัสดุ นธ.39 ตามที่ ทอ.อ้าง ตามทะเบียนที่ราชพัสดุ ระบุว่าได้มาโดยกองทัพอากาศ กองทัพเรือ และสหกรณ์นิคมบาเจาะ ยกให้ 677 ไร่ ผู้ใช้ประโยชน์คือ กรมการบินพาณิชย์ กระทรวงคมนาคม (สนามบินบ้านทอน) เป็นคนละส่วนกับที่จะออกโฉนด 50 แปลง

ที่ดินจังหวัดเห็นว่า ที่พิพาทเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่าสามารถออกโฉนดได้ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ทหารอากาศยืนยันว่า ครอบครองอยู่เพื่อใช้ประโยชน์ จึงออกโฉนดให้ไม่ได้

สปร.กลางเห็นว่า แม้การหวงห้ามจะมีได้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายที่ดิน แต่ทางราชการได้เข้าครอบครองและใช้ประโยชน์มาตลอด ที่ดินนั้นจึงเป็นสาธารณสมบัติประเภททรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และ พรบ.ที่ราชพัสดุ 2518

การที่ที่ดินจังหวัดเห็นว่าหาก ทอ.กล่าวอ้างว่าครอบครอง ดูแล รักษา ก็น่าจะขอขึ้นทะเบียนตั้งแต่ปี 18 แต่ กพร. ขอเรียนว่า การนำที่ดินของรัฐไปขึ้นทะเบียนเป็นเพียงแค่ทำให้มีหลักฐานชัดเจนขึ้นเท่านั้น และการไม่ขึ้นทะเบียนก็ไม่ทำให้สถานะของที่ดินเปลี่ยนแปลง

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดนราธิวาส , กรมส่งกำลังบำรุงกองทัพอากาศ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดนราธิวาส , ที่ดินจังหวัด , กรมส่งกำลังบำรุงกองทัพอากาศ , กพร.

ผลการแก้ไขปัญหา : กพร.วินิจฉัยว่าที่ดินดังกล่าวอยู่ในความครอบครองของกองทัพอากาศ แม้ว่าจะไม่ได้ขึ้นทะเบียนก็มีสภาพเป็นที่ดินของรัฐตามกฎหมาย ไม่สามารถนำไปออกโฉนดที่ดินให้กับราษฎรได้

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่ชัดเจน

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงน้อย ความซับซ้อนปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 , พรบ.ที่ราชพัสดุ 2518

แหล่งที่มาของข้อมูล : กพร.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3. พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติซึ่งใช้ประโยชน์โดยทหารเรือ กับการจัดการป่าชุมชนของชาวบ้าน บ้านบ่อเจ็ดลูก และบ้านแหลมสน ต.แหลมสน อำเภอละงู

จังหวัดสตูล

พื้นที่ปัญหา : บ้านบ่อเจ็ดลูกและบ้านแหลมสน ต.แหลมสน อำเภอละงู จังหวัดสตูล

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

บ้านแหลมสนเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าชายเลนจังหวัดสตูล ตอน 1 ประกาศเมื่อ ปี 2510 เนื้อที่ประมาณ 89,281 ไร่ และอยู่ในเขตป่าสัมปทานทำไม้ผาถ่าน สิ้นสุดสัญญาสัมปทาน เมื่อปี 2542

ปี 2537 กรมป่าไม้ได้ประกาศให้เป็นพื้นที่แปลงฟื้นฟู ปี พ.ศ.2544 กองทัพเรือ ได้ขอใช้พื้นที่ดังกล่าว เพื่อดำเนินงานทัพเรือ

ปี 2544 ราษฎรบ้านบ่อเจ็ดลูกและบ้านแหลมสนได้จัดทำป่าชุมชนเนื้อที่ 400 ไร่ โดยได้จัดกิจกรรมสำรวจป่า ปลูกเสริมป่า และได้ทำเรื่องเสนอผ่าน อ.บ.ต. ไปยังกรมป่าไม้เพื่อขอจัดตั้งเป็นป่าชุมชน ในเบื้องต้นเจ้าหน้าที่ป่าไม้เห็นชอบให้จัดตั้งเป็นป่าชุมชนแต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ซ้อนทับกับกองทัพเรือจึงไม่ได้รับการอนุมัติจนถึงปัจจุบัน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร บ้านแหลมสน ตำบลแหลมสน อำเภอละงู จังหวัดสตูล

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ป่าไม้จังหวัด , กองทัพเรือ

ผลการแก้ไขปัญหา : หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถตัดสินใจได้ ปัญหาจึงไม่ได้รับการแก้ไข

ปัญหาและอุปสรรค : การซ้อนทับระหว่างพื้นที่ที่ชุมชนประสงค์ดูแลรักษาเป็นป่าชุมชนกับกองทัพเรือ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 ,กฎกระทรวงฉบับที่ 261 ประกาศให้ป่าชายเลนตอน 1 (ต.แหลมสน ขอนคลาน ปากน้ำ อ.ละงู ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า) เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ 89,281 ไร่

แหล่งที่มาของข้อมูล : นายทวีศักดิ์ หวังสนู ราษฎรบ้านบ่อเจ็ดลูก หมู่ที่ 1 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล

ข้อสังเกตของนักวิจัย: ในทางปฏิบัติชุมชนได้ดูแลรักษาป่าในรูปแบบป่าชุมชนโดยการประสานงานกับกองทัพเรือ แม้ว่าจะไม่มีการอนุมัติจากทางราชการอย่างเป็นทางการ

ส่วนที่ 8 การใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะประโยชน์ 20 กรณี

1. ที่สาธารณะประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์ อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร

พื้นที่ปัญหา : ต.ปากทรง อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ปี 2544 ราษฎรตำบลปากทรงร่วมกับสมัชชาคนจน เสนอขอเรียกร้องให้ทางรัฐบาลแก้ไข ปัญหาที่ดินทำกินซึ่งซ้อนทับกับที่ดินสาธารณะประโยชน์บ้านต่อตั้ง

ที่สาธารณะประโยชน์อำเภอพะโต๊ะ ตามข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนมีจำนวน 7 แปลง ประกอบด้วย

1. ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะประโยชน์บ้านต่อตั้ง หมู่ที่ 1 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จ.ชุมพร สงวน หวงห้ามไว้ เมื่อปี พ.ศ.2478 โดย นายเขียน สิงขโรทัย เนื้อที่ประมาณ 600 ไร่
2. ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะประโยชน์บ้านพานนาง หมู่ที่ 1 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จ.ชุมพร สงวนหวงห้ามไว้ เมื่อปี พ.ศ.2478 โดย นายเขียน สิงขโรทัย เนื้อที่ประมาณ 800 ไร่ แปลงที่ 1 และ 2 มีราษฎรอยู่อาศัยและทำกินรวม 70 ครอบครัว
3. ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะประโยชน์บ้านปากทรง หมู่ที่ 4 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จ.ชุมพร สงวนหวงห้ามไว้ เมื่อปี พ.ศ.2478 โดย นายเขียน สิงขโรทัย เนื้อที่ประมาณ 600 ไร่ มีราษฎร อยู่อาศัยประมาณ 28 ครอบครัว
4. ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะประโยชน์บ้านห้างแก หมู่ที่ 2 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จ.ชุมพร สงวนหวงห้ามไว้ เมื่อปี พ.ศ.2478 โดย นายเขียน สิงขโรทัย เนื้อที่ประมาณ 200 ไร่
5. ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะประโยชน์บ้านยายช่วง หมู่ที่ 2 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จ.ชุมพร สงวนหวงห้ามไว้ เมื่อปี พ.ศ.2478 โดย นายเขียน สิงขโรทัย เนื้อที่ประมาณ 72 ไร่
6. ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะประโยชน์บ้านคลองประ หมู่ที่ 2 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จ.ชุมพร สงวนหวงห้ามไว้ เมื่อปี พ.ศ.2478 โดย นายเขียน สิงขโรทัย เนื้อที่ประมาณ 600 ไร่
7. ที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะประโยชน์ทับบอน หมู่ที่ 2 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จ.ชุมพร สงวน หวงห้ามไว้ เมื่อปี พ.ศ.2478 โดย นายเขียน สิงขโรทัย เนื้อที่ประมาณ 450 ไร่

รัฐบาลโดยรองนายกรัฐมนตรีนายปองพล อดิเรกสาร ประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหา ของสมัชชาคนจน ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนกรณีปัญหาเกี่ยวกับที่ ดิน สาธารณะประโยชน์ โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยนายสมบัติ อุทัยสง เป็น ประธานคณะอนุกรรมการ และอนุกรรมการที่มาจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับตัวแทนจาก สมัชชาคนจนร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยสำนักงานจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน เป็นฝ่ายเลขาน ุการคณะอนุกรรมการฯ

คณะกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ได้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศที่ดินของสมัชชาคนจนพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญห โดยผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรแต่งตั้งตามคำสั่งจังหวัดที่ 996/2544 วันที่ 29 พฤษภาคม 2544

คณะกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศที่ดินของสมัชชาคนจนจังหวัดชุมพรมีมติในการประชุมวันที่ 12 มิถุนายน 2544 ให้ดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก.ให้กับราษฎร แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากองค์การบริหารส่วนตำบลปากทรง และนายอำเภอพะโต๊ะ

ประมาณเดือนตุลาคม 2544 องค์การบริหารส่วนตำบลปากทรง เห็นว่า สภาพพื้นที่เป็นสวนยางพารา และสวนผลไม้ทั้งประชาชนเลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้ว จึงมีมติให้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้กับเกษตรกร เมื่อเสนอเรื่องให้นายอำเภอพะโต๊ะ นายอำเภอคัดค้านมติ อบต.ปากทรง ทำให้ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาคืบ

คณะกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ ได้พิจารณาความเห็นค้านของนายอำเภอพะโต๊ะในการประชุมครั้งที่ 4/2544 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2544 และมีมติให้จังหวัดชุมพรประสานงานเพื่อตรวจสอบเรื่องและแก้ไขปัญห ในการประชุมคณะกรรมการครั้งที่ 5/2544 วันที่ 24 ธันวาคม 2547 ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรได้แจ้งต่อที่ประชุมว่า จังหวัดได้ส่งเรื่องให้ สปก.ส่วนกลางดำเนินการแล้วเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2544

จังหวัดชุมพรมีหนังสือที่ ชพ 0022.1/3338 วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545 แจ้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของสมัชชาคนจนว่า อำเภอพะโต๊ะไม่ขัดข้องในการนำที่ดินสาธารณประโยชน์ทั้ง 7 แปลง มาดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามมติของคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศที่ดินของสมัชชาคนจน จังหวัดชุมพร

วันที่ 8 มีนาคม 2545 จังหวัดชุมพรที่หนังสือที่ ชพ 0022.1/4848 แจ้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของสมัชชาคนจนเพื่อว่า องค์การบริหารส่วนตำบลปากทรงได้ประชุมพิจารณาและมีมติให้นำที่ดินสาธารณประโยชน์ทั้ง 7 แปลงไปดำเนินการปฏิรูปที่ดิน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรจำนวน 175 ครอบครัวใน ต.ปากทรง อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร ,สมัชชาคนจน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : องค์การบริหารส่วนตำบลปากทรง,อำเภอพะโต๊ะ ,จังหวัดชุมพร, สมัชชาคนจน, สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร

ผลการแก้ไขปัญห : อยู่ในระหว่างการดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้กับเกษตรกรโดย ส.ป.ก.

ปัญหาและอุปสรรค : ความเห็นค้านของนายอำเภอพะโต๊ะ ทำให้ปัญหาล่าช้าไปบ้างแต่สามารถหาข้อยุติร่วมกันได้ในที่สุด

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร 2518 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎร ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ,รายงานการประชุม คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ครั้งที่ 3/2544 วันที่ 14 กันยายน 2544 ,เอกสารสรุปปัญหาที่สาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์ อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ของ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม 22 เมษายน 2544

ข้อสังเกตของนักวิจัย : การใช้กระบวนการตาม พ.ร.บ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 แก้ไขปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของราษฎรผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้ช่วยซึ่งราษฎรผู้ได้รับผลกระทบยอมรับให้ช่วยทำงานในฐานะที่ปรึกษาสมัชชาคนจน ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วและโดยกระบวนการหารือบนโต๊ะประชุม

2. ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่า ต.วังไผ่ อ.เมือง จ.ชุมพร

พื้นที่ปัญหา : ต.วังไผ่ อ.เมือง จ.ชุมพร

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายห้อง โกลนุด ร้องว่า อบต.วังไผ่รุกล้ำที่ดินด้วยการสร้างอาคารสำนักงาน องค์การบริหารส่วนตำบลวังไผ่ในที่ดินของตน และทำรั้วสำนักงานปิดกั้นที่สาธารณประโยชน์ และได้ไถทำลายพืชที่ปลูกไว้

จังหวัดชุมพร พิจารณาแล้วเห็นว่าที่ดินดังกล่าวเป็นที่สาธารณะ (ที่ปริมาตรที่ภูเขา 40 เมตร) อยู่นอกเขตหวงห้าม เป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่าตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 9(2) และนายห้อง ได้เข้าไปปลูกพืชรุกเข้าไปในที่สาธารณะและได้แย่งสิทธิโดยใช้หลักฐาน สค.1

สำนักงานช่วยเหลือเกษตรกรและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (สกบ.) กระทรวงมหาดไทย มีความเห็นว่านายห้อง โกลนุด บุกรุกที่สาธารณะ

ประเด็นว่า อบต.วังไผ่ ขออนุญาตใช้ที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่าสร้างอาคารที่ทำการถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ระเบียบมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ พ.ศ. 2541 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 กำหนดให้ผู้ขอใช้ที่ดินต้องขออนุมัติต่อรัฐมนตรีมหาดไทย ตามระเบียบว่าด้วยการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ปี 2544 และกรณีที่ดินตาม ประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 9(2) ต้องทำเป็นประกาศมหาดไทยก่อน เมื่อ อบต.วังไผ่ ยังไม่ขออนุญาตตามระเบียบดังกล่าวให้ต้องขออนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ปี 2546 กบร.จังหวัดมีมติเรื่อง สำหรับการขออนุญาตใช้ประโยชน์ที่ดิน อบต.วังไผ่อยู่ระหว่างดำเนินการขออนุญาตใช้ประโยชน์ที่ดิน

กรณีนี้เป็นคดีในศาลและศาลได้พิพากษาคณะกรรมการบริหารอบต.วังไผ่ มีความผิดในข้อหาทำลายทรัพย์สิน ให้ลงโทษจำคุกและปรับ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายห้อง โกกนุด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อบต.วังไผ่ , จังหวัดชุมพร , กบร.จังหวัด,สำนักงานช่วยเหลือเกษตรกรและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (สกบ.)

ผลการแก้ไขปัญหา : กบร.ให้วินิจฉัยว่าเป็นที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน และนายห้อง โกกนุด เป็นผู้บุกรุก และอบต.วังไผ่ อยู่ระหว่างขออนุญาตใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมาย

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 มาตรา 9(3), ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องกำหนดบริเวณที่หวงห้ามตามมาตรา 9(2) ป.ที่ดิน

แหล่งที่มาของข้อมูล : กบร.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3. ที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์บ้านสุวรรณคีรี ตำบลขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 5 ตำบลขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายอำนาจ สูดักดี ขอความเป็นธรรมในการออกโฉนดที่ดินแปลง น.ส.3 ในพื้นที่หมู่ 5 เนื่องจากต้องการแบ่งที่ดินให้ลูก โดยได้แจ้งให้สำนักงานที่ดินหลังสวนดำเนินการรังวัดเรียบร้อยแล้ว แต่นายอำเภอหลังสวนคัดค้าน โดยอ้างว่า ที่ดินบางส่วนเป็นที่สาธารณะประโยชน์ แต่ไม่สามารถชี้แนวเขตที่ชัดเจนได้ และเรื่องค้างการพิจารณากว่า 2 ปี

กบร.จังหวัดชุมพรให้ตรวจสอบเพิ่มเติมเพราะว่า กรรมการสอบข้อเท็จจริงมีการโยกย้ายจึงต้องตั้งกรรมการใหม่

ปี 2545 กบร.กลาง มีความเห็นว่าที่พิพาทเป็นที่สาธารณะประโยชน์ ต้องรังวัดออก นสล.เพื่อทราบแนวเขต ผู้ร้องมีสิทธิคัดค้านแนวเขต ถ้าที่ดินของประชาชนได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายก็ให้รับการออก นสล.ในส่วนที่ทับซ้อนกัน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายอำนาจ สูดักดี ราษฎร หมู่ 5 , อำเภอหลังสวน , กบร.จังหวัด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อำเภอหลังสวน , กพร.จังหวัด

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ระหว่างการขอรังวัดเพื่อออก นสล.ของอำเภอหลังสวน

ปัญหาและอุปสรรค : คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงมีการโยกย้าย ทำให้ล่าช้า แนวเขตไม่ชัดเจน ชี้อัดได้ยาก

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : กฎกระทรวงฉบับที่ 45, ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497, ระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงปี 2517 ,ระเบียบคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคาบกฐนที่ดินของรัฐปี 2535 ,ระเบียบกรมที่ดินว่าด้วย การรังวัดเพื่อออก นสล. ปี 2537

แหล่งที่มาของข้อมูล : กพร.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

3. ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่า ตำบลสลุย อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 1 หมู่ 2 หมู่ 6 ตำบล สลุย อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายศิริศักดิ์ อ่อนละมัย สส.จังหวัดชุมพรมีหนังสือขอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาเรื่องที่ราษฎรหมู่ที่ 1,2,6 ต.สลุย อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร ขอให้ออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ขอให้ส.ป.ก.พิจารณาช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้ราษฎร จังหวัดชุมพรตรวจสอบเรื่องและแจ้งว่าพื้นที่หมู่ที่ 1,2,6 ต.สลุย อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน เนื่องจากมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในท้องที่อำเภอท่าแซะเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อวันที่ 24 พค. 2531 ที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งเป็นที่รกร้างว่างเปล่าไม่อยู่ในเขตป่าไม้ถาวร ส.ป.ก.มีอำนาจนำมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินได้

ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีบัญชาในปี 2542 ว่าเรื่องดังกล่าวได้ค้างการพิจารณามานาน ขอให้ทบทวนข้อมูลอีกครั้ง ส.ป.ก.แจ้งให้จังหวัดชุมพรแจ้ง ส.ป.ก.ชุมพร ประสานกับประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสลุย เพื่อชี้แจงข้อมูลที่เคยแจ้งให้ ส.ป.ก.ทราบ และตรวจสอบความต้องการเอกสารสิทธิ์ที่ดินอยู่อาศัย และทำกินของราษฎรว่าเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และแจ้งผลให้ ส.ป.ก.ทราบ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายศิริศักดิ์ อ่อนละมัย สส.จังหวัดชุมพร ผู้ร้องแทนราษฎร ต.สลุย,องค์การบริหารส่วนตำบลสลุย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ส.ป.ก., องค์การบริหารส่วนตำบลสลุย , จังหวัดชุมพร

ผลการแก้ไขปัญหา : กำลังอยู่ในระหว่างการตรวจสอบเรื่องใหม่อีกครั้ง

ปัญหาและอุปสรรค : การแก้ไขปัญหามีความล่าช้า เรื่องค้างการพิจารณาจนต้องมีการตรวจสอบข้อมูลใหม่

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พ.ร.บ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2518, ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : สปก.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

5. ที่สาธารณประโยชน์ทุ่งอิแอ่น อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 4, 11 ต.หงษ์เจริญ อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ว่าที่ร้อยโทชาญวิทย์ บ่วงราบ ร้องเรียนนายกผ่านเว็บไซต์ ว่าชุมชนบ้านแหลม หมู่ที่ 4, 11 น่าจะออก น.ส.๓ และ โฉนดที่ดินให้ เนื่องจากเป็นชุมชนเก่าแก่ ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดิน เนื่องจากชาวบ้านต้องการเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน เนื่องจากอยู่อาศัยทำกินกันมานานกว่าร้อยปี

ส.ป.ก.ทำหนังสือถึงจังหวัดชุมพรให้ตรวจสอบ จังหวัดชุมพรแจ้งว่าพื้นที่ดังกล่าวมิได้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ แต่เป็นที่สาธารณประโยชน์ “ทุ่งอิแอ่น” ซึ่งส.ป.ก.ได้นำมาดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และออกเอกสาร ส.ป.ก.4-01 ให้แก่เกษตรกรแล้ว

สปก.ได้ประสานกับผู้ร้องให้มาพบเพื่อสอบถามข้อเท็จจริง และถามวัตถุประสงค์ผู้ร้องแล้ว เจ้าหน้าที่ชี้แจงทำความเข้าใจว่าการออกเอกสารหนังสือสำคัญตามประมวลกฎหมายที่ดินต้องมีหลักฐานแจ้งการครอบครองตามหลักเกณฑ์กฎหมายที่ดินจึงจะสามารถออกได้ การปฏิรูปที่ดินให้พื้นที่ดังกล่าวไม่ตัดสิทธิของผู้มีหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินที่จะนำไปออกหนังสือสำคัญโดยชอบด้วยกฎหมายต่อไป ผู้ร้องรับทราบคำชี้แจงทำความเข้าใจแล้วไม่ติดใจในข้อเรียกร้องต่อไป

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ว่าที่ร้อยโทชาญวิทย์ บ่วงราบ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ส.ป.ก., จังหวัดชุมพร

ผลการแก้ไขปัญหา : ส.ป.ก.ได้ดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และออกเอกสาร สปก.4-01 ให้แก่เกษตรกรแล้ว สำหรับผู้ร้องรับฟังคำชี้แจงทำความเข้าใจแล้วไม่ติดใจในข้อเรียกร้องต่อไป

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มี

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 ,พ.ร.บ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2518

แหล่งที่มาของข้อมูล : ส.ป.ก.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

6. ปิดกั้นทางสาธารณะ หมู่ 2 หมู่ 11 ตำบลนากระตาม อ.ท่าแพ จ.ชุมพร

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 11 ตำบลนากระตาม อำเภอท่าแพ จังหวัดชุมพร

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นางรัชนี ชาวป่านนท์ และราษฎรในหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 11 ตำบลนากระตาม อำเภอท่าแพ จังหวัดชุมพรได้ร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการกฤษฎีกา กรณีได้รับความเดือดร้อนจากการถูกปิดกั้นทางที่ได้ใช้สัญจรไปมาใน 2 ประเด็นคือ

1. นายอำเภอท่าแพ จังหวัดชุมพรละเลยการปฏิบัติหน้าที่ โดยปล่อยให้มีการบุกรุกและปิดกั้นทางสาธารณะประโยชน์ซึ่งเชื่อมระหว่างถนนเพชรเกษมกับแม่น้ำท่าตะเภาในหมู่ที่ 2 ตำบลนากระตาม อำเภอท่าแพ จังหวัดชุมพร

2. ผู้ร้องทุกข์ ขอให้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาแก้ไขเยียวยาทุกข์ให้ผู้ร้องทุกข์ได้ใช้น้ำประปาในหมู่บ้าน อันเนื่องมาจากไม่มีน้ำประปาใช้เพราะเจ้าของที่ดินข้างเคียงไม่ยอมให้วางท่อประปาผ่านที่ดิน

ในประเด็นที่ 1 คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นว่า ในการพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนายอำเภอท่าแพในการดูแลรักษาทางพิพาทนั้น คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จำเป็นต้องพิจารณาวินิจฉัยให้เป็นที่ยุติธรรมเสียก่อนว่าทางดังกล่าวเป็นทางสาธารณะประโยชน์อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่ คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นว่าข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ร้องทุกข์ได้ยื่นฟ้องบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บุกรุก และถมที่ดินในทางพิพาทต่อศาลจังหวัดชุมพร โดยขอให้ศาลพิพากษาว่าทางพิพาทเป็นทางภาระจำยอมและคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดชุมพร เมื่อพิจารณาคำฟ้องของผู้ร้องทุกข์ต่อศาลจังหวัดชุมพรในคดีดังกล่าวเห็นได้ว่าผู้ร้องทุกข์กล่าวอ้างว่าทางพิพาทเป็นทางภาระจำยอม แต่ในคำร้องทุกข์นี้ผู้ร้องทุกข์กล่าวอ้างว่าทางพิพาทเป็นทางสาธารณะประโยชน์ นอกจากนั้นข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์นี้ยังได้ความว่า เจ้าของที่ดินที่ทางตัดผ่านคือผู้ร้องทุกข์ นายแสง คงน้อย (ผู้ขายที่ดินให้นายสำรวย ผลทวี) และนายถม วัฒนัน ได้เก็บค่าผ่านทางพิพาทจากบริษัทผู้รับจ้างก่อสร้าง ถนนเพชร

เกษมด้วย แสดงว่าเจ้าของที่ดินริมทางดังกล่าว ยังห่วงกันที่ของตนส่วนที่เป็นทางในฐานะที่เป็นเจ้าของทางพิพาทดังกล่าว

ข้อเท็จจริงจึงฟังไม่ได้ว่าทางพิพาทเป็นทางสาธารณประโยชน์ตามที่ผู้ร้องทุกข์กล่าวอ้าง ซึ่งอยู่ในหน้าที่ของนายอำเภอท่าแซะที่จะต้องดูแลรักษาให้คงสภาพเป็นทางสาธารณประโยชน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ทางดังกล่าวได้ต่อไป ดังนั้นนายอำเภอท่าแซะจึงมิได้ละเลยต่อหน้าที่ในการดูแลรักษาทางสาธารณประโยชน์ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติแต่อย่างใด

ประเด็นที่ 2 ผู้ร้องทุกข์ ขอให้คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์พิจารณาแก้ไขเยียวยาทุกข์ให้ผู้ร้องทุกข์ได้ใช้น้ำประปาในหมู่บ้าน คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นว่าเรื่องร้องทุกข์ที่ผู้มีสิทธิร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้นั้น ต้องเป็นเรื่องที่ผู้ร้องทุกข์ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องมาจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำทางปกครองตามมาตรา 19(1) (2)(ก)-(จ) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกากำหนดไว้

กรณีที่ผู้ร้องทุกข์ร้องว่า ผู้ร้องทุกข์ได้ร่วมลงทุนกับราษฎรอื่นๆในโครงการนำประปา หมู่บ้าน แต่เนื่องจากการวางท่อประปา ต้องวางผ่านที่ดินของบุคคลอื่น ที่ผู้ร้องทุกข์กล่าวอ้างว่าเป็นผู้บุกรุก และถมดินในทางพิพาท เจ้าของที่ดินไม่ยอม ให้วางท่อประปาผ่านที่ดินของตนเป็นเหตุให้ผู้ร้องทุกข์ไม่มีน้ำประปาใช้ในเวลาที่ฝนไม่ตก กรณีจึงเห็นได้ว่า การที่ผู้ร้องทุกข์ได้รับความเดือดร้อนเป็นกรณี ที่ผู้ร้องทุกข์ได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากการกระทำของเอกชน ไม่ใช่การกระทำหรือละเว้นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐในทางปกครองแต่อย่างใด เรื่องร้องทุกข์ในประเด็นนี้จึงไม่เข้าลักษณะเป็นเรื่องร้องทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์มีอำนาจรับไว้พิจารณาได้

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงมีมติ

1. ให้ยกคำร้องทุกข์ในประเด็นที่ 1
2. ไม่รับคำร้องทุกข์ในประเด็นที่ 2 ไว้พิจารณา

ผู้เกี่ยวข้อง : นางรัชณี ชาวพานนท์ และราษฎรในหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 11 ตำบลนากระตาม อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดชุมพร อำเภอท่าแซะ

ผลการแก้ไขปัญหา : คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์จึงมีมติให้ยกคำร้องทุกข์ในประเด็นที่ 1 และไม่รับคำร้องทุกข์ในประเด็นที่ 2 ไว้พิจารณา

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2522 (มาตรา 19)

แหล่งที่มาของข้อมูล : เอกสารคำวินิจฉัยที่ 18/2541 คณะกรรมการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์คณะ
ที่ 1 คณะกรรมการกฤษฎีกา

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

8. ที่สาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์ห้วยมะนาว อำเภอเวียงสระ จังหวัด สุราษฎร์ธานี

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 10 ต.บ้านล้อง อ.เวียงสระ จ.สุราษฎร์ธานี

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ :

ที่สาธารณประโยชน์“ ทุ่งเลี้ยงสัตว์ห้วยมะนาว ” ได้ขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ไว้เมื่อเดือนธันวาคม 2475 เนื้อที่ประมาณ 2,400 ไร่ จากการสำรวจของคณะกรรมการระดับจังหวัดมีเนื้อที่ประมาณ 1,426 ไร่ 62 ตารางวา มีราษฎรอาศัยอยู่ประมาณ 271 ครอบครัว ประเด็นเนื้อหาที่ว่ามี 2,400 ไร่ หรือ 1,400 ไร่ มีข้อโต้แย้งระหว่างเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี กับราษฎรโดยเจ้าพนักงานที่ดินกล่าวว่า ในการขึ้นทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ในอดีตจำนวนเนื้อที่เป็นจำนวนประมาณการไม่ได้มีการรังวัดอย่างรอบคอบดังนั้นเมื่อมีการวัดใหม่อาจได้เนื้อที่น้อยหรือมากไปกว่าการประมาณไว้ แต่ราษฎรโต้แย้งว่า เนื้อที่ตามประมาณเดิมถูกต้องแล้วแต่ทางเจ้าพนักงานที่ดินไปออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินทับที่สาธารณประโยชน์จึงทำให้เนื้อที่ลดลง¹

การสำรวจของราษฎรซึ่งใช้ชื่อว่า กลุ่มสมัชชาคนจนบ้านล้อง มีราษฎรซึ่งมีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยซ้อนทับกับทุ่งเลี้ยงสัตว์ห้วยมะนาว ในพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านล้อง จำนวนราษฎร 181 ราย เนื้อที่โดยประมาณ 363 ไร่ หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านล้อง จำนวนราษฎร 209 ราย เนื้อที่โดยประมาณ 808 ไร่ รวมจำนวนราษฎร 390 ราย เนื้อที่ 1,171 ไร่

เป็นพื้นที่ที่หน่วยงานราชการได้ใช้ทำประโยชน์แล้ว 130 ไร่ ประกอบด้วย สนามกีฬาอำเภอ เวียงสระ 40 ไร่ วิทยาลัยการอาชีพ 48 ไร่ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านล้อง 17 ไร่ สำนักงานเกษตรอำเภอเวียงสระ 3 ไร่ สำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานีสาขาเวียงสระ 6 ไร่ ที่ทำการตำรวจตระเวนชายแดน 6 ไร่ และโรงเรียนบ้านห้วยมะนาว 10 ไร่ ในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหาที่ดินของสมัชชาคนจนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ครั้งที่ 1/2544 วันที่ 27 มิถุนายน 2544 มีมติให้ตั้งคณะทำงานขึ้นมาพิจารณากำหนดแนวทางการชดเชยค่าเสียหายในพืชผลของราษฎรที่ทางราชการได้ทำลายไปเนื่องจากการเข้าใช้พื้นที่สาธารณะซึ่งทับซ้อนกับที่ดินของราษฎร แต่ประเด็นนี้หลังจากการประชุมไม่มีการดำเนินการต่อปัญหาจึงยังไม่ได้รับการแก้ไข

¹ รายงานการประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินสมัชชาคนจน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครั้งที่ 1 /2544 วันที่ 27 มิถุนายน 2544

ต้นปี พ.ศ.2544 อำเภอเวียงสระ มีนโยบายที่จะจัดระเบียบและดำเนินการกับ ผู้บุกรุกที่ สาธารณะ “ทุ่งเลี้ยงสัตว์ห้วยมะนาว” ในพื้นที่หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 10 ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำพื้นที่ไปดำเนินการจัดสร้างหน่วยราชการ แต่ราษฎรซึ่งอาศัยทำกินอยู่ ในพื้นที่ผู้ได้รับผลกระทบไม่พอใจกับการดำเนินการจึงเรียกร้องให้อำเภอหยุดการดำเนินการดังกล่าวและให้ออกเอกสารสิทธิในที่ดิน โดยอ้างการครอบครองตามหลักฐานใบเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภบท.5) ปี 2544

สภาพพื้นที่จริงของที่สาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์ห้วยมะนาว ส่วนหนึ่งมีสภาพเป็น ตลาดย่านการค้า อาคารพาณิชย์ของตำบลบ้านส้อง ส่วนหนึ่งเป็นสวนยางพาราและสวนผลไม้ ส่วนหนึ่งเป็นสถานที่ตั้งหน่วยราชการของอำเภอเวียงสระ และทางอำเภอต้องการพื้นที่ประมาณ 200 ไร่ซึ่งซ้อนทับกับที่ดิน ทำการเกษตรของราษฎรเพื่อนำไปก่อสร้างสถานที่ราชการเพิ่มเติม และได้พยายามผลักดันราษฎรออกจากพื้นที่

ราษฎรที่รับผลกระทบในตำบลบ้านส้อง ได้ร่วมกับสมัชชาคนจน เสนอข้อเรียกร้องให้ทาง รัฐบาลแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินซึ่งซ้อนทับกับที่ดินสาธารณประโยชน์ห้วยมะนาว

รัฐบาลโดยรองนายกรัฐมนตรีนายปองพล อดิเรกสาร ประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหา ของสมัชชาคนจน ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนกรณีปัญหาเกี่ยวกับที่ ดิน สาธารณประโยชน์ โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยนายสมบัติ อุทัยสง เป็น ประธานคณะอนุกรรมการ และอนุกรรมการที่มาจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับตัวแทนจาก สมัชชาคนจนร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยสำนักงานจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน เป็นฝ่ายเลขา อนุกรรมการคณะอนุกรรมการฯ

คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน ได้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานีแต่งตั้ง คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหาที่ดินของสมัชชาคนจน เพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหา โดยผู้ว่าราชการ จังหวัดได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตามคำสั่งจังหวัดที่ 1389/2544 วันที่ 13 มิถุนายน 2544

คณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของสมัชชาคนจนจังหวัดชุมพรมีมติในการประชุมวันที่ 27 เมษายน 2544 ให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินได้และให้ดำเนินการเพื่อกำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน ต่อไป

ในระหว่างดำเนินการแก้ไขปัญหา วันที่ 25 มิถุนายน 2544 ทางราชการโดยนายอำเภอ เวียงสระได้ดำเนินการจับกุมราษฎรในข้อหาบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ และมีหมายจับราษฎรเพิ่ม เต็มอีกประมาณ 4-5 ราย โดยให้เหตุผลว่าเป็นการจับกุมตามการแจ้งความดำเนินคดีก่อนหน้านี้ คณะรัฐมนตรีจะมีมติวันที่ 3 เมษายน 2544 เรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน

วันที่ 16 กรกฎาคม 2544 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฮ่องมีมติในการประชุมสมัยวิสามัญสมัยที่ 3 ครั้งที่ 1/2544 ให้เพิกถอนสาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์ห้วยมะนาว เพื่อนำไปออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินให้กับราษฎร ยกเว้นส่วนที่เป็นสถานที่ราชการ แต่นายอำเภอเวียงสระคัดค้านมติดังกล่าวจึงไม่สามารถดำเนินการตามกระบวนการปฏิรูปที่ดินได้

การคัดค้านของนายอำเภอเวียงสระ และการจับกุมราษฎรในระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

คณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนกรณีปัญหาเกี่ยวกับที่ดินสาธารณประโยชน์ ได้หารือเรื่องดังกล่าวและมีมติในการประชุมครั้งที่ 5/2544 เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2544 ให้อำเภอเวียงสระแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหและสรุปข้อเท็จจริงมาเสนอ ต่อมาในการประชุมครั้งที่ 1/2545 เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2545 ยังไม่สามารถสรุปข้อเท็จจริงได้จึงมีมติเร่งรัดจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ดำเนินการตรวจสอบขอบเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์ห้วยมะนาวให้ชัดเจนพร้อมทั้งรายละเอียดที่เป็นที่ตั้งส่วนราชการที่ได้ก่อสร้างไปแล้ว และให้สอบสวนให้ได้ความว่าประชาชนยังใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือไม่ หากปรากฏว่าประชาชนเลิกใช้ประโยชน์ร่วมกันแล้วให้จังหวัดพิจารณาส่งมอบพื้นที่ให้ สปก.ดำเนินการตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินต่อไป

ผลการสำรวจรังวัดแนวเขตร่วมระหว่างทางราชการกับราษฎร มีปัญหาว่า แนวเขตที่ดินสาธารณประโยชน์ตามรูปแผนที่ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ไว้มีพื้นที่น้อยกว่าพื้นที่ตามแนวเขตพื้นที่ครอบครองของราษฎรซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ ที่ประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหสมัชชาคนจนครั้งที่ 4/2545 วันที่ 6 กันยายน 2545 มีมติให้มอบพื้นที่ทุ่งเลี้ยงสัตว์ให้ สปก.ทั้งแปลง แล้วให้ สปก.ดำเนินการสำรวจรายละเอียดในขั้นตอนการปฏิรูปที่ดินอีกครั้งหนึ่ง แต่ทาง สปก.แจ้งตามหนังสือที่ มท0511.2/35539 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2545 ว่า ไม่สามารถรับมอบพื้นที่ได้หากแนวเขตไม่ชัดเจน

คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีมติแก้ไขปัญหาดังกล่าวในการประชุม ครั้งที่ 3/2545 เดือนธันวาคม 2545 ให้เปลี่ยนแปลงรูปแผนที่ใหม่โดยใช้รูปแผนที่ตามพื้นที่ที่ราษฎรครอบครองอยู่จริงซึ่งมีพื้นที่เกินกว่ารูปแผนที่พื้นที่สาธารณประโยชน์ห้วยมะนาวที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ และให้ราษฎรที่อยู่นอกเขตแผนที่ตามทะเบียนไปบันทึกถ้อยคำยืนยันกับทางพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าที่ดินของตนอยู่ในที่ดินสาธารณประโยชน์ ทุ่งเลี้ยงสัตว์ห้วยมะนาว และให้อำเภอเวียงสระพิจารณาลงมติให้ความเห็นว่า ราษฎรเลิกใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณประโยชน์ร่วมกันแล้วหรือไม่

ประมาณกลางปี 2546 ทางจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ส่งมอบพื้นที่ให้ สปก.เพื่อนำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้กับราษฎร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดสุราษฎร์ธานี , สปก. , อำเภอเวียงสระ

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างการดำเนินการของ สปก.

ปัญหาและอุปสรรค : ความเห็นค้านของอำเภอเวียงสระ ทำให้ปัญหาล่าช้าไปบ้างแต่สามารถหาข้อยุติร่วมกันได้ในที่สุด

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2518 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎร ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี, รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ครั้งที่ 3/2544 วันที่ 14 กันยายน 2544 , เอกสารสรุปปัญหาที่สาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์ห้วยมะนาว ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดชุมพร ของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 13 มีนาคม 2546 , เอกสารแบบสำรวจผู้อยู่อาศัยในที่ดินสาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์ห้วยมะนาว หมู่ 5 และหมู่ 10 เพื่อขอเอกสารสิทธิ์จัดทำโดยกลุ่มราษฎรตำบลเวียงสระ 27 กันยายน 2544

ข้อสังเกตของนักวิจัย : การใช้กระบวนการตาม พ.ร.บ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 แก้ไขปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของราษฎรผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง องค์การบริหารส่วนตำบลหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้ช่วยซึ่งราษฎรผู้ได้รับผลกระทบยอมรับให้ช่วยทำงานในฐานะที่ปรึกษาสมัชชาคนจน ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วและโดยกระบวนการหารือบนโต๊ะประชุม

8. ที่สาธารณประโยชน์พรุเจวง เทศบาล เกาะสมุย ตำบลเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พื้นที่ปัญหา : เทศบาล เกาะสมุย ตำบลเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับ

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

เทศบาลเกาะสมุย มีแผนดำเนินการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียในเนื้อที่ 1 ไร่ บริเวณพรุเจวงซึ่งเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเมื่อปี 2535 เนื้อที่ 565 ไร่ มีราษฎรอ้างสิทธิครอบครองพื้นที่จำนวน 3 ราย และมีผู้ร้องคัดค้านการออก นสล. จำนวน 21 ราย แต่เป็นการร้องคัดค้านภายหลังการออก นสล.แล้ว จึงไม่มีผลบังคับถือว่าเป็นผู้บุกรุก

เดือนพฤศจิกายน 2543 กบร.มีมติให้อ่านภาพถ่ายทางอากาศหาขอบเขตของพรุเจวง ผลการอ่านภาพถ่ายทางอากาศไม่พบร่องรอยการทำประโยชน์จึงสรุปว่า เป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ไม่

มีการครอบครองมาก่อน และให้ดำเนินการกับผู้บุกรุกทั้ง 21 ราย รวมทั้งให้ออก นสล.ในพื้นที่ส่วนที่ขาดต่อไป

ปัจจุบันการคัดค้านการใช้ที่ดินสิ้นสุดแล้วและอยู่ระหว่างการก่อสร้างบ่อบำบัดน้ำเสีย โดยกรมโยธาธิการ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรจำนวน 21 ราย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : เทศบาล เกาะสมุย

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่รับคำคัดค้านและอยู่ระหว่างการก่อสร้างบ่อบำบัดโดยกรมโยธาธิการ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ระเบียบมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน, พรบ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457

แหล่งที่มาของข้อมูล : กบร.

9. ที่สาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์หมู่ 1 ตำบลสาकु อำเภอยะแสง

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 1 ตำบลสาकु อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ราษฎรหมู่ที่ 1 ตำบลสาकु อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ร้องขอความช่วยเหลือ ให้ทางราชการจัดที่ดินบริเวณหมู่ที่ 1 ตำบลสาकु อำเภอยะแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นป่าเสื่อมโทรมให้กับราษฎรได้ทำกิน ซึ่งจากการตรวจสอบที่ดินดังกล่าว พบว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์อยู่ในความควบคุมดูแลของอำเภอยะแสง โดยทางอำเภอยะแสงรับเรื่องไปพิจารณาแก้ไขปัญหาต่อไป

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นางผิน ศิริรัตน์ และนางชื่น มณีนิล ราษฎร หมู่ 1 ตำบลสาकु อำเภอยะแสง จังหวัด สุราษฎร์ธานี

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดสุราษฎร์ธานี , อำเภอยะแสง

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในการดำเนินการของอำเภอยะแสง

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : กรมป่าไม้

10. ที่สาธารณะประโยชน์คลองลิปะน้อย ตำบลเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พื้นที่ปัญหา : ตำบลเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นางอุบลพันธ์ โวลแมน ร้องทุกข์ว่า สำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี สาขาเกาะสมุย จะดำเนินการแก้ไข น.ส.3 ก. ของผู้ร้องทุกข์จำนวน เนื้อที่ 1-2-41 ไร่ โดยอ้างว่า น.ส.3 ก. ของผู้ร้องทุกข์ เหลือเนื้อที่เพียง 0-1-25 ไร่ ผู้ร้องทุกข์จึงขอให้ คณะกรรมการกฤษฎีกา ส่งให้สำนักงานที่ดิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สาขาเกาะสมุย ระงับการแก้ไข น.ส.3 ก. ของผู้ร้องทุกข์

คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ เห็นว่า สำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี สาขาเกาะสมุย ยังไม่ได้เสนอเรื่องขอแก้ไขต่อผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งมีแนวโน้มว่าอาจไม่เสนอ กรณีที่มีการเสนอจริงในภายหลังก็ไม่แน่ว่าผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานีจะเห็นชอบหรือไม่ และหากผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานีเห็นชอบให้แก้ไข น.ส.3 ก.ของผู้ร้องทุกข์ สำนักงานที่ดินก็ต้องแจ้งให้ผู้ร้องทุกข์ทราบเพื่อทำการคัดค้านภายในหกสิบวันนับแต่ทราบคำสั่ง ดังนั้นในชั้นนี้จึงยังไม่อาจถือว่าผู้ร้องทุกข์เป็นผู้ที่ได้ความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้จากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ขัดหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย จึงไม่เข้าลักษณะเป็นเรื่องร้องทุกข์ที่จะรับไว้พิจารณาตามมาตรา 19 แห่ง พ.ร.บ.คณะกรรมการกฤษฎีกา จึงให้จำหน่ายเรื่อง ตามมาตรา 38(1) พรบ.คณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นาง อุบลพันธ์ โวลแมน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : สำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี , คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ , จังหวัดสุราษฎร์ธานี,

ผลการแก้ไขปัญหา : จำหน่ายเรื่องร้องทุกข์

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ.2522 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

11. ทางสาธารณะประโยชน์หมู่ 4 ตำบลท่าเรือ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 4 ตำบลท่าเรือ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับราษฎร

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นางจินดา เชิญทอง ร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการกฤษฎีกาความโดยสรุปว่า นายอำเภอเมือง นครศรีธรรมราชได้ปล่อยให้มีการปลูกสร้างบ้านและโรงสีรุกล้ำทางสาธารณประโยชน์อันเป็นการ ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ

คณะกรรมการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์คณะที่ 3 คณะกรรมการกฤษฎีกา พิจารณาแล้วมีความ เห็นโดยสรุปว่า นายอำเภอมีหน้าที่ในการตรวจตราดูแลรักษาทางสาธารณประโยชน์มิให้ผู้ใดเอา ไปใช้ประโยชน์เฉพาะตัว ตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ 2457 และ พ.ร.บ.ระเบียบบริหาร ราชการแผ่นดินพ.ศ. 2534 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็น สาธารณสมบัติของแผ่นดิน พ.ศ.2515

จากการตรวจสอบที่ดินเลขที่ 29880 ของนางผิยน เกรีมาศ ซึ่งผู้ร้องทุกข์กล่าวหาว่าปลูก สร้างบ้านและโรงสีรุกล้ำทางสาธารณประโยชน์ ปรากฏว่า นางผิยน ก่อสร้างบ้านและโรงสีในที่ดิน ของตนเองไม่ได้รุกล้ำทางสาธารณะ ดังนั้นนายอำเภอเมืองนครศรีธรรมราชจึงมิได้ละเลยต่อหน้าที่ ที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติแต่อย่างใด จึงมีมติให้ยกเรื่องร้องทุกข์

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นางจินดา เชิญทอง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช , สำนักงานที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช, กรมที่ดิน

ผลการแก้ไขปัญหา : คณะกรรมการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์มีมติให้ยกเรื่องร้องทุกข์นี้

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงปานกลาง ความซับซ้อนน้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ.2522 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : คณะกรรมการกฤษฎีกา

12. ลำเหมืองสาธารณะ หมู่ที่ 2 ตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 2 ตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

โรงงานผลิตยางแผ่นรมควันของ บริษัททุ่งศรีสวัสดิ์ จำกัด ปล่อยน้ำเสียลงสู่ที่ดินบุคคลอื่น และลำเหมืองสาธารณะที่ราษฎรหมู่ที่ 2 ตำบลชะมาย ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ทำให้ราษฎรไม่สามารถใช้น้ำได้ และน้ำเสียยังส่งกลิ่นเหม็นรบกวนแก่ราษฎรที่อาศัยอยู่ บริเวณดังกล่าว นอกจากนั้นน้ำเสียที่ระบายออกสู่ภายนอกโรงงานทำให้พื้นที่การเกษตรของ

ราษฎรเสียหายเกือบร้อยไร่ ไม่สามารถทำการเกษตรได้ จำต้องขายที่ให้กับโรงงานในราคาถูก ตามความต้องการของโรงงาน

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลชะมาย ได้ขุดคูระบายน้ำโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดินอันเป็นการกระทำที่เอื้อเพื่อประโยชน์แก่โรงงาน โดย อบต.อ้างว่าขุดเพื่อป้องกันน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน

ผู้ร้องได้ร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาโดยตลอดแต่ก็เพิกเฉย ไม่ได้ดำเนินการแก้ปัญหาแต่อย่างใด

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร หมู่ที่ 2 ตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมการที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการแก้ไขปัญหา : ประธานและคณะทำงานในคณะอนุกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ ของคณะกรรมการที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เดินทางไปศึกษาสภาพข้อเท็จจริงในพื้นที่ระหว่างวันที่ 4-10 มิ.ย. 45 พบว่า บริษัททุ่งศรีสวัสดิ์ จำกัด ได้เลิกประกอบกิจการโรงงานแล้ว จึงยุติเรื่อง

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.โรงงาน 2535 , พรบ.คุณภาพสิ่งแวดล้อม 2535 และกฎหมายกำหนดประเภทกิจการที่ต้องควบคุมคุณภาพน้ำทิ้ง และที่กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้ง, พ.ร.บ.ผังเมือง 2518 , พ.ร.บ.การสาธารณสุข 2535, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ , ประมวลกฎหมายอาญา

พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง 2539

แหล่งที่มาของข้อมูล : คณะกรรมการที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช

13. ที่สาธารณประโยชน์ทุ่งนาข้างต่าย หรือทุ่งข้างต่าย กิ่งอำเภอบ้านชะยอม จังหวัดพัทลุง

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 10 ตำบลเกาะเต่า กิ่งอำเภอบ้านชะยอม จังหวัดพัทลุง

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายสว่าง คำช่วย กับพวก ขอให้ยกเลิกพื้นที่สาธารณประโยชน์ในส่วนที่ราษฎรได้ยึดถือครอบครองเป็นที่ส่วนบุคคลแล้ว ส่วนที่เหลือให้คงไว้เป็นที่สาธารณะต่อไป

ปี 2542 มีการตกลงกันระหว่างราษฎรและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ชาวบ้านเช่าที่ดินครอบครอง 15 ไร่ ตามระเบียบคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติฉบับที่ 3 ปี 2515

ปี 2544 ราษฎรหมู่ 10 เห็นว่าควรนำที่ดินแปลงนี้มาปฏิรูปที่ดินให้ราษฎร และ อบต.เกาะเต่า ได้มีมติให้นำที่ดินที่ทุ่งข้างตายมาปฏิรูปที่ดินให้กับราษฎร และไม่เห็นด้วยที่จะให้ยื่นคำขอที่อยู่อาศัยหรือขอใช้ประโยชน์ในที่ดินเป็นการชั่วคราว(ท.ด.77)

เดือนเมษายน 2545 กบร.กลางเห็นว่าไม่สอดคล้องกับมติ กบร.เมื่อปี 2537 เพราะไม่ควรนำที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนบุกรุกมาปฏิรูปที่ดิน เนื่องจากที่สาธารณประโยชน์มีน้อย จึงควรให้ กบร.จังหวัดพิจารณาก่อน

เดือนกรกฎาคม 2545 กบร.พัทลุงยืนยันมติเดิมของ กบร.กลาง คือ ให้เช่า

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายสว่าง ดำช่วย และราษฎรหมู่ที่ 10 ตำบลเกาะเต่า

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กบร.

ผลการแก้ไขปัญหา : ให้ราษฎรเช่าพื้นที่ตามมติเดิมของ กบร.กลาง

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 , พ.ร.บ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2518

แหล่งที่มาของข้อมูล : กบร.

14. ที่สาธารณประโยชน์บ้านทอนอามาน

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 11 ตำบลโคกเคียน อำเภอ เมือง จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ทางราชการเสนอให้ใช้พื้นที่โครงการสาธิตปลูกมะม่วงหิมพานต์ ดำเนินงานโดยเกษตรจังหวัด ซึ่งตั้งอยู่บริเวณด้านทิศเหนือของท่าอากาศยานนราธิวาส (สนามบินบ้านทอน) เป็นสถานที่สำหรับก่อสร้างสถานีนานามัยตำบลโคกเคียน

ที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินโครงการสาธิตปลูกมะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรจังหวัดมาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2516 เนื้อที่ 100 ไร่ จัดแบ่งออกเป็น 20 แปลง แปลงละ 5 ไร่ เพื่อให้กับราษฎรที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 19 ราย โดยที่นายอายีมามะ อาเกตุ ได้จำนวน 2 แปลง

ในช่วงเริ่มโครงการ ทางเกษตรจังหวัดผู้รับผิดชอบโครงการได้กล่าวกับราษฎรว่า โครงการที่กำลังดำเนินการเป็นโครงการสาธิตที่ต้องอาศัยระยะเวลาดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ถ้าผู้ที่เข้าร่วมโครงการเข้าทำประโยชน์ได้ถึง 10 ปี จะดำเนินการรับรองสิทธิที่ดินตามกฎหมายให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ รวมเวลาตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงระยะที่เกิดข้อพิพาทที่ดินเป็นเวลาประมาณ 30 ปี

ปี 2545 ทางราชการได้ดำเนินการก่อสร้างสถานีนานามัยตำบลโคกเคียนในเนื้อที่ 10 ไร่ โดยทำการไถดินต้นมะม่วงหิมพานของราษฎรตามโครงการแปลงสาธิตของเกษตรจังหวัดทั้งหมด

โดยที่ราษฎรทั้ง 19 ราย ไม่ได้รับการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าว่าจะมีการสร้างสถานีนามัยในบริเวณดังกล่าว

ราษฎรจึงได้ดำเนินการแจ้งความกับ สถานีตำรวจภูธรตำบลโคกเคียน ให้ดำเนินคดีในข้อหาทำลายทรัพย์สินกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการไถ่พื้นที่และก่อสร้างสถานที่สร้างอนามัย

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรโครงการแปลงสาธิตเกษตรกรจังหวัดจำนวน 19 ราย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรตำบลโคกเคียน ,เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ,อำเภอเมืองและจังหวัดนราธิวาส

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่มีการแก้ไขปัญหา โดยราษฎรที่ถูกไถ่ทำลายพืชผลไม่ได้รับการชดเชย แต่ราษฎรซึ่งพื้นที่อยู่นอกพื้นที่ก่อสร้างสามารถทำประโยชน์ที่ดินได้อย่างต่อเนื่อง

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : สำนวนเอกสาร “ รายงานความคืบหน้าโครงการปลูกมะม่วงหิมพานต์ โดย นายรอมแม ดือราแม ผู้ประสานงานนราธิวาส , ระวังภาพถ่ายทางอากาศสำนักงานที่ดินจังหวัดนราธิวาส, ราษฎรผู้เดือดร้อนในโครงการปลูกมะม่วงหิมพานต์

15. ที่สาธารณประโยชน์ บ้านกำปง ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 2 ตำบลเจ๊ะเห อ.ตากใบ จ.นราธิวาส

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

บ้านกำปง หมู่ที่ 2 มีอาณาเขตติดต่อหมู่ 8 บ้านเกาะยาว และหมู่ 1 บ้านตาบา ชาวบ้านทุกคนครัวเรือนอาศัยอยู่ในที่ดินของผู้อื่นมาเป็นเวลามากกว่า 50 ปี สภาพพื้นที่เป็นสันทรายระหว่างคลองตากใบ กับทะเลอ่าวไทย เจ้าของที่ดินซึ่งเป็นพ่อค้าอยู่ในตัวเมืองตำบลเจ๊ะเห ได้อนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยมาจนถึงปัจจุบัน

ในส่วนพื้นที่ใกล้เคียงได้มีคนภายนอกจากตัวอำเภอตากใบ อำเภอสุไหงโกลก เข้ามาซื้อที่ดินจากชาวบ้าน เป็นการเก็งกำไรในยุคนปี 2530 - 2535 นายกชาติชาย เพราะสภาพพื้นที่สวยงามสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว หลังพองสบู่แตกที่ดินส่วนใหญ่ถูกทิ้งร้าง โดยมีการใช้พื้นที่บางส่วนเพาะเลี้ยงลูกกุ้ง

เนื่องจากบ้านกำปงมีสภาพพื้นที่เป็นเกาะ มักจะถูกคลื่นกัดเซาะชายหาดเป็นประจำทุกปี ทำให้ที่ดินจำนวนมากหายไปทะเล สร้างความเดือดร้อนให้แก่เจ้าของที่ดิน ซึ่งส่วนใหญ่

เป็นเจ้าของที่ดินรายใหม่ที่ซื้อต่อจากเจ้าของเดิมเป็นอย่างมาก เมื่อที่ดินบางส่วนถูกกัดเซาะเจ้าของพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ขายพื้นที่รุกเข้าไปในที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน บริเวณริมตลิ่งแม่น้ำตากใบ โดยที่สามารถออกเอกสารสิทธิการถือครองที่ดินได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายที่ดิน

เมื่อปี พ.ศ. 2545 -2546 องค์การบริหารส่วนตำบลเจ๊ะเห ได้ประสานกับกรมป่าไม้ เพื่อให้มีการดำเนินโครงการปลูกป่าชายเลน เพื่อป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะริมแม่น้ำ และฟื้นฟูสภาพป่าริมแม่น้ำให้เป็นแหล่งเพาะพักและอาศัยของสัตว์น้ำ โดยมีการดำเนินโครงการปลูกป่าริมตลิ่งแม่น้ำตากใบในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเจ๊ะเหไปอย่างต่อเนื่อง

ในส่วนของปัญหาค้นกัดเซาะสร้างความเสียหายให้กับบริเวณหาดทราย กรมเจ้าท่า ได้สร้างเขื่อนเพื่อป้องกันตลิ่งพังทลายตลอดแนวชายฝั่งทะเลอำเภอตากใบ ตามโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำสุโขทัย

บริเวณบ้านเกาะยาวและบ้านกำแพงทางหน่วยงานราชการได้วางแผนที่จะพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั้งจากในท้องถิ่นและเพื่อนบ้านประเทศมาเลเซีย

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร หมู่ 2 ตำบลเจ๊ะเห อ.ตากใบ จ.นราธิวาส

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : องค์การบริหารส่วนตำบลเจ๊ะเห , อำเภอตากใบ , จังหวัดนราธิวาส, กรมเจ้าท่า

ผลการแก้ไขปัญหา : องค์การบริหารส่วนตำบลเจ๊ะเห ปลูกป่าชายเลน ป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะริมแม่น้ำ และปลูกป่าริมตลิ่งแม่น้ำตากใบ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 ,พ.ร.บ.การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456

แหล่งที่มาของข้อมูล : ระวังภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2518 สำนักงานที่ดินอำเภอตากใบ, ข้อมูลทั่วไปของตำบลเจ๊ะเหในขอบเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเจ๊ะเห ,นายประกอบ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเจ๊ะเห ,นายมาลีอัม สามี สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเจ๊ะเห

16. ที่สาธารณะประโยชน์ บ้านคลองเลย ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 17 ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

บ้านคลองเลย หมู่ที่ 7 ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีอาณาเขต ด้านทิศตะวันออกติดต่อทะเลอ่าวไทย ทิศตะวันตกติดแม่น้ำตากใบ ทิศเหนือติดบ้านกูปู และทิศใต้ติดบ้านปูลาเจ๊ะมูดอ

เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2538 - 2539 มีเอกชนจากภายนอกชุมชนซื้อที่ดินจากราษฎร บริเวณชายฝั่งทะเลเพื่อสร้างเป็นบ่อเพาะพันธุ์กุ้งกุลาดำและบ้านพักคนงาน ต่อมาได้บุกรุกเพิ่มเติมขยายเข้าไปในพื้นที่สาธารณะ บริเวณพื้นที่ชายหาด เนื้อที่ประมาณ 4 ไร่ โดยทำเป็นบ่อเพาะพันธุ์ลูกกุ้งกุลาดำ

เมื่อ ปี พ.ศ. 2542 นายเจ๊ะสุไลมาน สาและ ได้ร้องเรียนไปยังศูนย์ดำรงธรรม จังหวัดนราธิวาสและอำเภอตากใบ เพื่อให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงของกลุ่มบุคคลที่ก่อสร้างสิ่งก่อสร้างรุกล้ำที่ดินสาธารณะประโยชน์ของชุมชน พบว่า ได้มีการสร้างสิ่งก่อสร้างบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ประเภทที่ 1 สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งนำไปสู่ข้อขัดถกเถียงระหว่างชุมชนกับผู้บุกรุก ครอบครองว่า หากหน่วยงานรัฐหรือ องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาใหม่ต้องการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว กลุ่มบุคคลผู้ที่รุกล้ำที่ดินสาธารณะประโยชน์ของแผ่นดินจะต้องคืนที่บริเวณดังกล่าวให้กับทางราชการ

ต่อมาปี 2546 องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาใหม่ แจ้งกับผู้บุกรุกว่า จะใช้พื้นที่ดังกล่าวสร้างถนน ทางผู้ครอบครองพื้นที่ไม่ยอมให้ใช้ประโยชน์โดยอ้างว่า ต้องจ่ายค่ารั้วถอนจึงจะยอมออกจากพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถสร้างถนนเลียบริมชายหาดได้เนื่องจาก งบต.ไม่มีงบประมาณค่ารั้วถอนให้กับเอกชน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : เอกชนที่ครอบครองพื้นที่ชายหาด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก,ศูนย์ดำรงธรรม,อำเภอตากใบ,เจ้าท่าภูมิภาคที่ 4,ที่ดินอำเภอตากใบ,องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาใหม่

ผลการแก้ไขปัญหา : ยังไม่มีการแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงปานกลาง ความซับซ้อนน้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497 ,พ.ร.บ.การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456

แหล่งที่มาของข้อมูล : องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาใหม่

17. การบุกรุกที่ดินสาธารณะเพื่อทำตลาดสดเทศบาล และการปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำคลองของโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสตูล

พื้นที่ปัญหา : คลองบ่าบังและคลองซุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน และเอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

ราษฎรได้ร้องเรียนคณะกรรมการการสิ่งแวดล้อมฯ ขอให้จัดส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ตรวจสอบพิจารณาข้อเท็จจริง กรณี มีการบุกรุกคลองบ่าบั้งและคลองขุดหมู่ที่ 7 ซึ่งเป็นคลองสาธารณะเพื่อทำตลาดสดเทศบาล ทำให้เกิดน้ำท่วมสูง 2-2.5 เมตรส่งผลให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนและกรณีบ่อบำบัดน้ำเสียของโรงงานปลากะป๋องแห่งหนึ่งรั่วซึมและมีการลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำห้วยที่ไหลลงคลองบ่าบั้ง ทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนเรื่องน้ำเสียและกลิ่นเหม็น

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรบริเวณคลองบ่าบั้งและคลองขุด จังหวัดสตูล

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : คณะกรรมการการสิ่งแวดล้อมฯ ,อุตสาหกรรมจังหวัดสตูล ,สำนักนโยบายและแผน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการการสิ่งแวดล้อมฯ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.การเดินทางเรือในน่านน้ำไทย , พรบ.สิ่งแวดล้อมและกฎหมายลำดับรองที่กำหนดประเภทกิจการที่ต้องทำ EIA , กำหนดประเภทกิจการที่ต้องควบคุมมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้ง และกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งจากโรงงาน, พรบ. โรงงานพ.ศ.2535 , พรบ.การผังเมือง พ.ศ.2518, พรบ.การสาธารณสุข พ.ศ.2535 , พรบ.ควบคุมอาคาร 2522 , ประมวลกฎหมายอาญาหมวดความผิดต่อตำแหน่งข้าราชการ

แหล่งที่มาของข้อมูล : คณะกรรมการการสิ่งแวดล้อมฯ

18. ที่ดินสาธารณประโยชน์บ้านเขากอ ตำบลราชกรูด อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

พื้นที่ปัญหา : สำนักสงฆ์เขากอ บ้านราชกรูด หมู่ 3 ตำบลราชกรูด อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ :

สำนักสงฆ์เขากอ ขึ้นทะเบียนกับกรมศาสนาตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แต่ยังไม่ได้ยกสถานภาพเป็นวัดจึงไม่สามารถมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

เดิมราษฎรได้ใช้พื้นที่บริเวณที่ตั้งสำนักสงฆ์เขากอเป็นที่ที่เฒ่าและฝังศพ ต่อมาเมื่อเอกชนบุกรุกพื้นที่ และจัดสรรให้เครือญาติ ผู้ได้รับจัดสรรพื้นที่บางรายขายต่อให้เอกชนรายอื่น

ราษฎรร้องเรียนจังหวัดระนอง ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริง และให้สงวนที่ดินไว้เป็นที่ตั้งสำนักสงฆ์รวมทั้งให้ออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินให้กับสำนักสงฆ์ และให้ดำเนินการกับผู้บุกรุก

ผู้บุกรุกมีโฉนด 2 ฉบับ มีน.ส.3 จำนวน 2 ฉบับ และน.ส.2 จำนวน 1 ฉบับ เนื้อที่รวม 54 ไร่ ขณะที่สำนักสงฆ์มีเนื้อที่ รวม 100 ไร่

กบร.กลางให้จังหวัดสำรวจวัดที่ป่าช้าว่ามีเนื้อที่เท่าใด มีผู้บุกรุกกี่ราย ให้ตรวจสอบความเป็นสำนักสงฆ์ และที่ป่าช้าตามระเบียบมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์ขออนุญาต ให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดิน ปี 2541 ข้อ 6 ผู้มีสิทธิใช้ที่ดินต่อทบวงตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 1 สรุปว่า สำนักสงฆ์ไม่ใช่ส่วนราชการตามกฎหมายนี้จึงขอใช้ที่ดินไม่ได้

ปี 2545 กระทรวงมหาดไทยประกาศให้ระนองเป็นจังหวัดที่จะรังวัดเพื่อออกโฉนดและสอบเขตที่ดินทั้งตำบล และให้กรมที่ดินดำเนินการสำรวจว่าที่สาธารณประโยชน์แปลงใดไม่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงก็ให้รังวัดและออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงในคราวเดียวกัน

ปี 2546 ที่ตั้งสำนักสงฆ์ ซึ่งเป็นที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นป่าช้าและที่เผาศพ อยู่ระหว่างการรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : สำนักสงฆ์เขากอ ,ราษฎรหมู่ 3 ตำบลราชกรูด อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กบร.,จังหวัดระนอง

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในช่วงการรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 , ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แหล่งที่มาของข้อมูล : กบร.

19. ที่สาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์ หมู่ 5 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 5 ตำบลลำเลียง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นายนิมนต์ เกตุรัตน์ เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบลละเลียง มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ขอให้ออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 ในพื้นที่ทุ่งสงวนเลี้ยงสัตว์ บริเวณหมู่ที่ 5

ส.ป.ก. มีหนังสือถึง จังหวัดระนองขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริง และหาข้อมูลอื่นเพื่อประกอบการพิจารณา จังหวัดระนองรายงานว่าได้ประสานกับอำเภอกระบุรีและองค์การบริหารส่วนตำบลลำเลียง เพื่อขอให้พิจารณา เกี่ยวกับการออกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 แต่ยังไม่ได้รับแจ้งผล

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : นายนิมนต์ เกตุรัตน์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : ส.ป.ก., องค์การบริหารส่วนตำบลลำเลียง ,จังหวัดระนอง

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในช่วงการตรวจสอบเรื่อง

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ปฏิรูปที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ส.ป.ก.

20. ที่สาธารณประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์กมลา ต.กมลา อ.กลาง จ.ภูเก็ต

พื้นที่ปัญหา : ตำบลกมลา อำเภอกลาง ภูเก็ต

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ :

1.ที่สงวนเลี้ยงสัตว์กมลาขึ้นทะเบียนเป็นที่สาธารณประโยชน์เมื่อปี 2480 เนื้อที่ 27 ไร่ ไร่ ไร่ เพื่อออก นส.เมื่อปี 2512 ได้ 52 ไร่ แต่ถูกคัดค้านเรื่อยมา ต่อมาปี 2537 ช่างไร่ได้ออก ไร่ ไร่ อีกครั้ง แต่ราษฎรไม่ยินยอมให้ทำการไร่ ไร่ ที่ดินที่ได้ครอบครองทำประโยชน์ ทำให้ไม่สามารถไร่ ไร่ และไร่ ไร่ ได้

สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่จริง มีสถานีตำรวจภูธรตำบลกมลที่ตั้งอยู่พร้อมบ้านพักเนื้อที่ 5 ไร่ และมีผู้บุกรุกทำเป็นสถานที่ตากอากาศและพักอาศัยด้วย

2.ที่สงวนเลี้ยงสัตว์ปากบาง ประกาศหวงห้ามเมื่อปี 2480 เนื้อที่ 18 ไร่ นส.เลขที่ 4857/2510 เนื้อที่ 20 ไร่ สภาพปัจจุบันมีราษฎรเข้าปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย มีร้านค้า สำนักงาน สำนักสงฆ์ โรงเรียน รวม กว่า 100 ราย ราษฎรคัดค้านไม่ยอมให้ทำการไร่ ไร่ เช่นกัน

การตรวจสอบที่สงวนเลี้ยงสัตว์กมลาของทางราชการ ในส่วนที่มีการปลูกสร้างโรงแรม กมลปีนั้น พบว่าที่ดินดังกล่าวมีหลักฐาน น.ส.3 ก. ส่วนที่เป็นที่ตั้ง สก.ต.กมลา นั้น ผู้ว่าราชการ จังหวัดภูเก็ตอนุญาตให้ใช้ที่ดินตั้งแต่ปี 2511 แต่ยังมีได้ขอถอนสภาพที่ดิน ที่ดินส่วนอื่นซึ่งราษฎร บุกรุกประมาณ 20-30 ปี ให้ดำเนินการพิสูจน์สิทธิ์ต่อไป ปัจจุบัน(12 เม.ย. 45)กำลังอยู่ระหว่าง ไร่ ไร่ สอบแนวเขต

2.ที่สงวนเลี้ยงสัตว์ปากบางมีผู้บุกรุก 24 แปลง ในส่วนที่เป็นที่ตั้งโรงเรียนบ้านกมลได้ ไร่ ไร่ ตั้งตั้งแต่ปี 2499 แต่ไม่มีหลักฐานการขอใช้ที่ดินและขอถอนสภาพแต่อย่างใด

สกบ.เสนอให้หน่วยราชการซึ่งใช้ที่ดินเช่น สถานีตำรวจ ,โรงเรียน ดำเนินการขอใช้ ไร่ ไร่ ในที่ดิน จากกระทรวงมหาดไทยให้ถูกต้องตามระเบียบ และในส่วนของราษฎรที่บุกรุกให้ ไร่ ไร่ พิสูจน์สิทธิ์ต่อไป

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร ต.กมลา อ.กลาง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : สำนักงานช่วยเหลือราษฎรและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ,
จังหวัดภูเก็ต ,สำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ระหว่างดำเนินการ

ปัญหาและอุปสรรค : ราษฎรคัดค้านและขัดขวางการรังวัดสอบแนวเขต

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : กบร

ส่วนที่ 9 การใช้ประโยชน์ที่ดินราชพัสดุ 5 กรณี

1. ที่ดินราชพัสดุซึ่งกองทัพเรือได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์จากกระทรวงการคลัง บ้านสวนเก้ง ต.หัวเขาแดง อ.สิงหนคร จ.สงขลา

พื้นที่ปัญหา : จำนวน 2 แปลง

- แปลงที่ 1 ที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ สข.365 เนื้อที่ 96 ไร่ 3 งาน 13 ตารางวา
- แปลงที่ 2 ที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ สข.1056 เนื้อที่ 14 ไร่ 2 งาน 25 ตารางวา บ้านสวนเก้ง ต.หัวเขาแดง อ.สิงหนคร จ.สงขลา

กลุ่มของปัญหา : กองทัพเรือ ขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ :

ที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ สข.365 เนื้อที่ 96 ไร่ 3 งาน 13 ตารางวา เมื่อปีพ.ศ.2519กระทรวงการคลังอนุญาตให้กองทัพเรือใช้พื้นที่ราชพัสดุที่ สข.365 เพื่อเป็นฐานส่งกำลังบำรุง สนับสนุนกำลังทางเรือ นาวิกโยธิน และเครื่องบินทหารเรือ โดยใช้เป็นพื้นที่สนามฝึกยิงปืนเล็ก ที่ตั้งคลังน้ำมันเชื้อเพลิง คลังพัสดุ และอู่ซ่อมเรือ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในการซ่อมเรือ โดยมีเงื่อนไขว่า ให้ประสานกับจังหวัดสงขลาพิจารณาดำเนินการให้ราษฎรที่พักอาศัยอยู่ในที่ดินบริเวณดังกล่าวประมาณ 40 ครอบครัวได้รับความเดือดร้อนน้อยที่สุด

ที่ราชพัสดุ ที่สข.1056 เป็นพื้นที่ซึ่ง นาง เจริญศรี ทัพวงศ์ กับพวกร่วมบริจาคที่ดินให้กองทัพเรือเพื่อใช้ประโยชน์ในทางราชการ เมื่อ 23 สิงหาคม 2534 ตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์(น.ส.3ก.) เลขที่ 149 เล่ม 2 ก. หน้า 49 เลขที่ดิน 1 หมายเลข 5123 และฐานทัพเรือสงขลาได้นำที่ดินดังกล่าวขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุแปลงหมายเลข ทะเบียนที่ สข.1056 มีราษฎรอยู่ในพื้นที่จำนวน 12 ครอบครัวเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่เศษ

ที่ราชพัสดุที่สข.356 ปัจจุบันมีราษฎรอยู่อาศัยประมาณ 100 ครอบครัว ปลูกสร้างบ้านพักในเนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ ฐานทัพเรือสงขลาเสนอ กพร.ส่วนจังหวัดสงขลา พิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดิน เรื่องอยู่ในระหว่างการดำเนินการของ กพร.

ที่ราชพัสดุที่สข.1056 อยู่ระหว่างการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ของสำนักงานที่ดินจังหวัดสงขลา และฐานทัพเรือสงขลาได้มีหนังสือถึงอำเภอสิงหนคร เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2545 เพื่อให้ชี้แจงทำความเข้าใจกับราษฎรให้ทำสัญญาเช่าที่ดินดังกล่าว ซึ่งนายอำเภอสิงหนครได้มอบหมายให้ผู้ใหญ่บ้านเจรจากับราษฎร เรื่องอยู่ในระหว่างการหารือ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรบ้านสวนเก้ง ต.หัวเขาแดง อ.สิงหนคร จ.สงขลา จำนวน 112 ครอบครัว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กองทัพเรือ และฐานทัพเรือสงขลา , อำเภอสิงหนคร , จังหวัดสงขลา , สำนักงานที่ดินจังหวัดสงขลา , กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง

ผลการแก้ไขปัญหา : ที่ราชพัสดุที่สข.356 อยู่ระหว่างการดำเนินการของ กพร.จังหวัดสงขลา

ที่ราชพัสดุที่สช.1056 อยู่ในระหว่างการเจรจาให้ราษฎรทำสัญญาเช่าที่ดิน

ปัญหาและอุปสรรค : ราษฎร ไม่ยอมย้ายออกจากที่ดินและไม่ยอมเช่าที่ดินจากทางราชการ รวมทั้งต่อต้านเจ้าหน้าที่ของกองทัพอากาศในการสำรวจแนวเขตที่ดิน

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.2518 และแก้ไขเพิ่มเติม , นโยบายแก้ไขปัญหาคอนเจน ของรัฐบาล

แหล่งที่มาของข้อมูล : กองทัพอากาศ ตามหนังสือส่งข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยที่ กท. 0500 /2336

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ก่อนที่กระทรวงการคลังจะมอบพื้นที่ให้กองทัพอากาศใช้ประโยชน์ มีราษฎรใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่พักอาศัยอยู่เดิมแล้ว กระบวนการแก้ไขปัญหของกองทัพอากาศ ไม่มีกระบวนการให้ราษฎรมีส่วนร่วม จึงได้รับการต่อต้านจากราษฎรและปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามกองทัพอากาศใช้มาตรการแก้ไขปัญหแบบนุ่มนวล โดยการเจรจาและหารือกับส่วนงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่ดำเนินคดีกับราษฎร ทำให้ไม่เกิดการบาดหมางระหว่างกองทัพอากาศกับราษฎร

2. ที่ดินราชพัสดุสนามบินทุ่งกาเม็ง ตำบล อาซ่อง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

พื้นที่ปัญหา : ที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ยล. 248 เนื้อที่ 108ไร่ 2 งาน 78 ตารางวา

กลุ่มของปัญหา : กองทัพอากาศขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ :

ที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ยล. 248 เนื้อที่ 108ไร่ 2 งาน 78 ตารางวา เดิมเป็นที่ดินของกองทัพอากาศใช้เป็นสนามบินของเครื่องบินขนาดเล็ก ต่อมา ในพ.ศ. 2537 กองทัพอากาศได้ส่งมอบที่ดินให้กับกองทัพบกใช้ประโยชน์จนกระทั่งปี พ.ศ.2534 กองทัพบกจะส่งคืนที่ดินให้ กรมธนารักษ์ กองทัพอากาศจึงขอใช้ที่ดินดังกล่าวเป็นที่ตั้งหน่วยของกรมต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง

ผู้บัญชาการทหารสูงสุดอนุมัติให้กองทัพอากาศใช้ประโยชน์เมื่อ 21 เมษายน 2535 ต่อมาฐานทัพอากาศสงขลาประสานกับกรมอุทกศาสตร์ทำการรังวัดแนวเขตที่ดินและจัดทำป้ายแสดงแนวเขต แต่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากราษฎรในพื้นที่ต่อต้าน

ฐานทัพอากาศสงขลาจึงได้ทำหนังสือแจ้งให้ราษฎร ทั้ง 30 ราย มาทำหนังสือคำมั่นไว้เป็นหลักฐาน แต่มีเพียงนายมานิซ อาตา รายเดียว ที่ยินยอมทำหนังสือคำมั่น วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2543 ฐานทัพอากาศสงขลาได้มีหนังสือถึงจังหวัดยะลา เพื่อให้ทบ.จังหวัดยะลา ดำเนินการกับผู้บุกรุก

จังหวัดยะลา แจ้งผลการพิจารณาให้กองทัพเรือทราบ เมื่อ 1 มีนาคม 2543 ว่า การแก้ไขปัญหาราษฎรบุกรุกที่ดิน เป็นหน้าที่ของกองทัพเรือซึ่งเป็นหน่วยครอบครองใช้ประโยชน์ที่ดิน ต้องดำเนินการเอง โดย ประสานกับอำเภอรามันและธนารักษ์พื้นที่ยะลา

กองทัพเรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ที่ดินแปลงนี้และเห็นควรส่งคืนกรมธนารักษ์ โดยกองทัพเรือจะต้องแก้ไขปัญหาผู้บุกรุกให้เสร็จสิ้นก่อนส่งคืนกรมธนารักษ์ เช่นการจัดให้ราษฎรเช่าที่ดิน ทั้งนี้เป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ ปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ.2545

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรจำนวน 30 ราย ซึ่งครอบครองพื้นที่เพื่อทำเกษตรกรรม โดยมีเนื้อที่ประมาณ 80 ไร่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมธนารักษ์ , จังหวัดยะลา , ฐานทัพเรือสงขลา กองทัพเรือ

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างดำเนินการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ราษฎรต่อต้านเจ้าหน้าที่ของกองทัพเรือในการสำรวจแนวเขตที่ดินและยินยอมทำหนังสือค้ำยันและหนังสือสัญญาเช่า

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ ปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์ เกี่ยวกับที่ราชพัสดุ พ.ศ.2545 , พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.2518 และแก้ไขเพิ่มเติม , นโยบายแก้ไขปัญหาคอนเจนของรัฐบาล

แหล่งที่มาของข้อมูล : กองทัพเรือ ตามหนังสือส่งข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยที่ กท. 0500 /2336

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ก่อนที่กองทัพเรือจะได้รับมอบพื้นที่ ราษฎรได้ใช้พื้นที่ดังกล่าวทำการเกษตร เมื่อกระบวนการแก้ไขปัญหาของกองทัพเรือ ขาดการมีส่วนร่วมของราษฎร จึงได้รับการต่อต้านจากราษฎรและปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามกองทัพเรือใช้มาตรการแก้ไขปัญหาแบบนุ่มนวล โดยการเจรจาและหารือกับส่วนงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่ดำเนินคดีกับราษฎร ทำให้ไม่เกิดการบาดหมางระหว่างกองทัพกับราษฎร

3. ที่ราชพัสดุทะเบียนเลขที่ นศ.675 ต.ควนกรด และต.นาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

พื้นที่ปัญหา : พื้นที่ราชพัสดุทะเบียนเลขที่ นศ.675 ต.ควนกรด และต.นาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ :

ปี 2495 กองทัพบกได้รังวัดออกนส.เลขที่ 274/2497 สนามบินทุ่งชนเนื้อที่ 110 ไร่ 11 ตารางวา ต่อมา ปี 2530 ธารักษ์จังหวัดนครศรีธรรมราชได้สำรวจรังวัดแนวเขตขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุสงวน หวงห้ามไว้ใช้ในราชการทหารตามทะเบียนเลขที่ นศ.675

เมษายน 2543 เทศบาลตำบลปากแพรก ขอใช้พื้นที่ราชพัสดุทะเบียนเลขที่ นศ.675 จำนวน 110 ไร่ 11 ตารางวา เพื่อก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลแบบครบวงจร โดยเทศบาลจะมอบที่ดินบริเวณบ้านหนองพุก หมู่ 4 ต.ควนกรด และ ต.นาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง เนื้อที่ 185 ไร่ ให้กองทัพบกใช้ประโยชน์ในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทฤษฎีใหม่พร้อมกับจะให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการวงเงิน 10,000,000 บาท เพื่อทดแทนพื้นที่ราชพัสดุแปลงดังกล่าว

โครงการกำจัดขยะมูลฝอยแบบครบวงจร พื้นที่ 110 ไร่ เทศบาล ต.ปากแพรกได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จำนวน 153 ล้านบาท เดิมจะใช้พื้นที่บริเวณบ้านหนองพุก หมู่ที่ 4 ต.ควนกรดและตำบลนาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง พื้นที่ 185 ไร่ แต่ได้รับการคัดค้านจากชุมชน เทศบาลตำบลปากแพรกจึงได้เปลี่ยนพื้นที่ เป็นขอใช้พื้นที่ราชพัสดุทะเบียนเลขที่ นศ.675 ทดแทน โดยจะมอบพื้นที่ตามแผนก่อสร้างเดิมพร้อมเงิน 10,000,000 แก่กองทัพบกเป็นการทดแทน

ปี 2544 เทศบาล ต.ปากแพรกดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบครบวงจร ในที่ดินราชพัสดุทะเบียนเลขที่ นศ.675 ทั้งที่ไม่ได้รับอนุญาตจากกองทัพบกจึงได้รับการต่อต้านจากราษฎร รวมทั้งจังหวัดทหารบกทุ่งสง ได้แจ้งให้เทศบาล ต.ปากแพรก หยุดดำเนินการจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากกองทัพบก พร้อมกับได้แจ้งความบุกรุกพื้นที่ไว้เป็นหลักฐาน ณ สถานี ตำรวจภูธร อำเภอทุ่งสง

มิถุนายน 2544 กองทัพบกพิจารณาการขอใช้พื้นที่ของเทศบาลตำบลปากแพรก และมีความเห็นไม่สามารถให้ใช้พื้นที่ได้เนื่องจากพื้นที่แปลงดังกล่าวกองทัพบกได้อนุมัติหลักการ ให้การสนับสนุนรัฐบาล สำหรับให้ผู้ต้องขังใช้พื้นที่ฝึกอาชีพเกษตรกรรม

6 กันยายน 2544 จังหวัดนครศรีธรรมราช มีหนังสือให้เทศบาล ต.ปากแพรกและผู้เกี่ยวข้องหยุดการดำเนินการก่อสร้างในที่ดินราชพัสดุแปลงที่ นศ.675

11 กุมภาพันธ์ 2545 อบต.ควนกรด มีมติไม่ยินยอมให้เทศบาลต.ปากแพรกก่อสร้างพื้นที่กำจัดขยะในเขต ต.ควนกรด

23 มีนาคม 2545 ราษฎร ตำบลควนกรดและตำบลนาไม้ไผ่ ส่งจดหมายเปิดผนึกถึงจังหวัดนครศรีธรรมราช ขอให้จังหวัดมีคำสั่งลงโทษเทศบาลตำบลปากแพรก

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรหมู่ที่ 4 , 6 ตำบลควนกรด หมู่ที่ 1 , 12 , 13 ตำบลนาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : เทศบาลตำบลปากแพรก, องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด ,เทศบาลตำบลปากแพรก, กระทรวงกลาโหม, กองทัพบกที่ 4 ,กรมธนารักษ์ ,อ.บ.ต.นาไม้ไผ่, อบต.ควนกรด, จังหวัดนครศรีธรรมราช, อำเภอทุ่งสง , กรมธนารักษ์ ,สถานีตำรวจภูธรอำเภอทุ่งสง

ผลการแก้ไขปัญหา : เทศบาลตำบลปากแพรก ได้พยายามผลักดันโครงการดังกล่าวให้เกิดขึ้นโดยการติดต่อขออนุญาตจากทางกระทรวงกลาโหม ต.ค.46 เทศบาลตำบลปากแพรกได้ทำการปรับสภาพพื้นที่และก่อสร้างอีกครั้ง ชาวบ้านประมาณ 300 คนได้ประท้วงให้ทางเทศบาลตำบลปากแพรกขนเครื่องจักรกลับและไม่อนุญาตให้มีการก่อสร้างใดๆจนกว่าจะมีเหตุผลที่ชาวบ้านสามารถรับได้

สำหรับคดีที่ จังหวัดทหารบกทุ่งสงได้แจ้งความดำเนินคดีกับ เทศบาลต.ปากแพรก ขอให้ทวงถามพื้นที่ราชพัสดุ ยังไม่มีความคืบหน้า

ด้านชาวบ้านซึ่งคัดค้านโครงการของเทศบาลถูกบุคคลผู้ไม่ประสงค์ดี ดำเนินการข่มขู่และคุกคามเป็นระยะ

ปัญหาและอุปสรรค : เทศบาลต.ปากแพรก ยืนยันการดำเนินโครงการกำจัดขยะทั้งที่ราษฎร อบต. จังหวัดทหารบก จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่างให้ยุติการดำเนินโครงการ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรง ปานกลาง ความซับซ้อนน้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ที่ราชพัสดุ พ.ศ.2518

แหล่งที่มาของข้อมูล : ที่ว่าการอำเภอทุ่งสง ,นายแทน สังกะสี 122 ม.6 ต.ควนกรด อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช ,ราษฎร ม.1 ต.นาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช ,นายพัฒนา กำนันตำบลควนกรด

ข้อสังเกตของนักวิจัย : การนำขยะที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลไปทิ้งและกำจัดในพื้นที่ของชุมชนอื่นเป็นการผลักภาระ ให้กับผู้ที่ไม่ได้สร้างปัญหา และประสบการณ์ของชุมชนที่รับขยะพบว่า ระบบการบำบัดไม่ได้มาตรฐานก่อให้เกิดมลภาวะและมลพิษกับชุมชน ทุกพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำจัดขยะจึงมักคัดค้าน โครงการดังกล่าว กรณีเทศบาลต.ปากแพรก ถูกคัดค้านจากราษฎรบ้านหนองพูก ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายแรกของโครงการจนไม่สามารถดำเนินการโครงการได้ และเมื่อย้ายพื้นที่ ไปยังพื้นที่ราชพัสดุ แปลงพิพาทก็ได้รับการคัดค้านจากหลายๆฝ่าย

นอกจากนี้พื้นที่ แปลง พิพาทมีลำคลองไหลผ่านมาจากตำบลหนองหงษ์ ตำบลนาโพธิ์ บางส่วนและตำบลควนกรดในหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ราษฎรจึงเกรงว่าจะเกิดมลภาวะทางน้ำซึ่งจะส่งผลต่อการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้ง สิ่งก่อสร้างและการถมปรับพื้นที่ที่จะก่อให้เกิดสิ่งกีดขวางทางน้ำอันจะทำให้เกิดน้ำท่วมที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชน

4. ที่ดินราชพัสดุบ้านเกาะจำ

พื้นที่ปัญหา : หมู่ที่ 3 บ้านเกาะจำ ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน / เอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

พื้นที่ชายหาดบ้านเกาะจำเป็นพื้นที่ราชพัสดุ ทางราชการได้ขับไล่ชาวไทยใหม่ ออกจากพื้นที่ จำนวน 10 ครอบครัว ต่อมาพื้นที่ดังกล่าวถูกเอกชนซื้อเพื่อจัดทำเป็นที่พักสำหรับการท่องเที่ยว

ชาวไทยใหม่หรือชาวเล เป็นชนเผ่าดั้งเดิมของทะเลอันดามัน ได้ตั้งถิ่นฐานทำการประมงที่ชายหาดบ้านเกาะจำมากกว่า 20 ปี แต่เนื่องจากเป็นกลุ่มชนที่ไม่มีวัฒนธรรมเป็นเจ้าของที่ดิน จึงไม่เคยแสวงหากรรมสิทธิ์ที่ดินตามกฎหมาย เมื่อการท่องเที่ยวเติบโต ที่ตั้งชุมชนของชาวไทยใหม่จึงถูกซื้อขายเพื่อสร้างสถานที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว และเก็งกำไร

ราษฎรบ้านเกาะจำต้องข้อสงสัยว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ดินราชพัสดุ ทำไมเอกชนจึงสามารถเป็นเจ้าของได้ ทั้งมีแนวโน้มว่าจะมีการออกเอกสารสิทธิ์ตามกฎหมายที่ดิน โดยที่ทางราชการไม่ได้รังวัดปักปันแนวเขตที่ดินของรัฐกับที่ดินของเอกชนให้ชัดเจน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ชาวไทยใหม่ ซึ่งเป็นราษฎร หมู่ที่ 3 บ้านเกาะจำ ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดกระบี่

ผลการแก้ไขปัญหา : ยังไม่มีการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีการตรวจสอบและดำเนินการแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : อบต.เกาะศรีบอยา

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มีกระบวนการแก้ไขปัญหาจากทางราชการ ประกอบกับชาวไทยใหม่เป็นคนทะเลที่ไร้ปากเสียงโดยสิ้นเชิงในสังคมไทย จึงถูกคุกคามขับไล่จากคนเมืองมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

5. ที่ดินราชพัสดุบ้านทอนนาอิม

พื้นที่ปัญหา : บ้านทอนนาอิม หมู่ที่ 12 ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
จำนวนครัวเรือน 117 หลังคาเรือน ประชากร 767 คน ชาย 395 คน หญิง 372 คน

กลุ่มของปัญหา : กรณีพิพาทระหว่างชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในที่ดินสาธารณะประโยชน์ชุมชนกับคณะกรรมการมัสยิดบ้านทอน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

คณะกรรมการมัสยิด อ้างสิทธิในที่ดินของมัสยิด บ้านทอนนาอิม เนื้อที่ 3 ไร่ 2 งาน 81 ตารางวา ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีราษฎรจำนวน 5 ครอบครัวปลูกบ้านเรือนอาศัยอยู่มากกว่า 50 ปี โดยที่กรรมการมัสยิดอ้างว่าที่ดินดังกล่าวมีหลักฐาน สค.1 ซึ่งมัสยิดซื้อมาจากนายปอแยะ ประมาณ พ.ศ. 2498 และให้ผู้อาศัยในที่ดินของมัสยิดปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ทางคณะกรรมการมัสยิด กำหนดไว้คือ ผู้ที่ใช้ที่ดินมัสยิดทำประโยชน์ในการเพาะปลูก มัสยิดอนุญาต ให้ใช้ที่ดินปีต่อปี สำหรับผู้ที่ปลูกบ้านเรือนในที่ดินมัสยิดนั้น ให้จ่ายค่าเช่าดินเป็นรายเดือน และหากบ้านเรือนหลังไหนชำรุดทรุดโทรมห้ามมิให้มีการต่อเติมซ่อมแซม

ราษฎรที่ใช้ประโยชน์ที่ดิน อ้างสิทธิ์ว่า ที่ดินดังกล่าว เป็นที่ราชพัสดุซึ่งมัสยิดไม่สามารถกล่าวอ้างสิทธิ์เป็นเจ้าของตามเอกสาร สค.1 ได้ ราษฎรจึงมีสิทธิ์ที่จะอยู่ต่อไปในที่ดินของหลวง

ในช่วงขัดแย้งเรื่องสิทธิครอบครองที่ดินมีการกล่าวหาซึ่งกันและกัน กรรมการมัสยิดได้แจ้งความชาวบ้านข้อหาหมิ่นประมาท ทางตำรวจดำเนินการส่งฟ้องศาลเรื่องกำลังอยู่ในช่วงดำเนินคดี

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : คณะกรรมการมัสยิด บ้านทอนนาอิม ,ราษฎร จำนวน 5 ครอบครัว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : สำนักงานที่ดินจังหวัดนราธิวาส

ผลการแก้ไขปัญหา : เรื่องอยู่ขั้นตอนการตรวจสอบที่ดินของทางราชการ โดยชาวบ้านยังคงใช้ประโยชน์พื้นที่ต่อเนื่อง

ปัญหาและอุปสรรค : ต่างฝ่ายต่างโต้แย้งสิทธิ์ซึ่งกันและกัน โดยไม่มีกระบวนการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.2518 และแก้ไขเพิ่มเติม , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎรบ้านทอนนาอิม

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

ส่วนที่ 1 การประกาศเขตป่าทับพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชน 4 กรณี

1.1 อุทยานแห่งชาติทะเลบัน อ.ควนโดน อ.ควนกาหลง จังหวัดสตูล ทับซ้อนที่ทำกินและที่ตั้งชุมชน

พื้นที่ปัญหา : ตำบลวังประจัน ตำบลควนสตอ อำเภอควนโดน ตำบลเกตุรี ตำบลควนซุด ตำบลปูลู อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ :

ปี 2509 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตรากฎกระทรวงฉบับที่ 140 กำหนดให้ป่ากุบิงและป่าบุไธด เนื้อที่ 107,025 ไร่ เป็นป่าสงวนแห่งชาติ กฎกระทรวงฉบับที่ 142 (2509) กำหนดให้ป่าห้วยกะหมิง เนื้อที่ 91,643 ไร่ เป็นป่าสงวนแห่งชาติ และกฎกระทรวงให้ป่าควนบ่อ น้ำ ต.ปูลู เนื้อที่ 400 ไร่ เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ต่อมา 13 ก.ค. 2534 ได้มีพระราชกฤษฎีกา กำหนดให้ป่าสงวนทั้ง 3 พื้นที่เป็นอุทยานแห่งชาติทะเลบัน เนื้อที่ 122,500 ไร่

จากประวัติบ้านวังประจันราษฎรระบุว่า บรรพบุรุษบ้านวังประจันเริ่มตั้งถิ่นฐานมาประมาณ 6 ชั่วคน หรือประมาณ 300 ปีมาแล้ว (เอกสารรวมเรื่องเมืองสตูล ที่ระลึกครบรอบ 150 ปี) เมื่อเริ่มตั้ง ถิ่นฐานมีจำนวน 7 ครอบครัว บริเวณห้วยสายน้ำ ห้วยรานี ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งทำการอุทยานแห่งชาติ โดยมีใบหลักฐานใบเทียบยา 1 แปลง ส.ค.1 ออกเมื่อปี 2497 จำนวนหลายแปลง และเอกสารเทียบยาออกสมัย ร.5 เป็นภาษามลายูจำนวน 1 ฉบับ สอดรับกับประวัติศาสตร์ชุมชนที่เล่าต่อกันมาว่าบริเวณบ้านวังประจันสมัยรัชกาลที่ 5 ขึ้นกับประเทศมาเลเซีย และเส้นทางสายหลักตัดผ่านชุมชนเป็นเส้นทางในการขนส่งเสบียงภาษีไปให้ประเทศมาเลเซีย แต่หลังแบ่งดินแดนบ้านวังประจันก็ตกเป็นอาณาเขตของประเทศไทยและเอกสารที่ประเทศมาเลเซียออกให้จึงไม่สามารถใช้ได้

ราษฎรทราบว่า พื้นที่อาศัยและที่ดินทำกินถูกประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติเมื่อประมาณปี 2520 จึงได้รวมตัวกันคัดค้านการประกาศจำนวน 266 รายมาอย่างต่อเนื่อง โดยทำหนังสือร้องเรียนไปยังสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีชี้แจงว่าผู้ใดเข้ามาอยู่ก่อน 14 พฤศจิกายน 2519 มีสิทธิในการทำประโยชน์ในที่ดินนั้นได้ ตามหนังสือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กส.0811/14296 ลงวันที่ 7 ก.ค.21

อย่างไรก็ตามแม้มีปัญหาซ้อนทับระหว่างพื้นที่อุทยานแห่งชาติกับราษฎรแต่เนื่องจากทางอุทยานแห่งชาติไม่มีการดำเนินการทางกฎหมายกับราษฎรความขัดแย้งจึงไม่รุนแรง กระทั่งเดือนธันวาคม 2533 อุทยานแห่งชาติทะเลบันห้ามราษฎรเข้าทำสวนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ทั้งเจ้า

หน้าที่ได้เหน้ายาง เหยียบถั่งน้ำยาง ของราษฎร และจับกุมดำเนินคดี เพื่อกดดันให้ออกจากพื้นที่ ความขัดแย้งจึงทวีความรุนแรงขึ้น ราษฎรได้รวมตัวกันเสนอให้อุทยานแก้ไขปัญหา แต่ไม่มีการแก้ไข

ปี 2534 ได้มีการประกาศจัดตั้งสวนป่าสิริกิติ์ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยกองทัพบก 4 รับผิดชอบการรังวัดเพื่อประกาศเป็นสวนป่าสิริกิติ์ ราษฎรได้ร้องเรียนไปยังจังหวัดสตูล อุทยานแห่งชาติทะเลบัน แต่ไม่ได้รับการแก้ไข จึงได้ขอพระราชทานความเป็นธรรม ไปยังสำนักกราชเลขาธิการ สำนักกราชเลขาธิการได้ได้รับผลชี้แจงจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กรมที่ดิน กรมป่าไม้ และจังหวัดสตูล สรุปว่า

1. สวนป่าสิริกิติ์ เป็นโครงการตามพระราชดำริขององค์สมเด็จพระนางเจ้าบรมราชินีนาถ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทะเลบัน จังหวัดสตูล ซึ่งมีได้ดำเนินการรุกกล้าเข้าไปในที่ดินทำกินของราษฎรหมู่บ้านวังประจันแต่อย่างใด
2. การร้องขอเอกสารสิทธิในที่ดินอันเป็นที่อยู่ในเขตป่าไม้โดยไม่มีหลักฐานการแจ้งการครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดิน ทางราชการไม่สามารถดำเนินการให้ได้
3. กรณีที่ดินทำกินของราษฎรที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทะเลบัน ได้จัดที่ดินทำกินให้ราษฎรใหม่เป็นการแก้ปัญหาเร่งด่วนแล้ว

และสำนักพระราชวังได้ลงมาตรวจสอบความถูกต้อง ต่อมาองค์หญิงจุฬารัตน์วลัยลักษณ์ฯ ได้ทรงเสด็จตรวจเยี่ยมราษฎร และได้ตรวจสอบสภาพพื้นที่ และได้ดำริกับโต๊ะอีหม่าดาโหด ละใบแด ความว่า " คุณดาโหดช่วยไปบอกชาวบ้านด้วย จันขอสัญญาด้วยเกียรติของจันว่าที่ ที่ทำกินอยู่แล้วให้ได้ทำกินตลอดไป ชั่วลูกชั่วหลาน ปี 38 ก็ให้ขอสงเคราะห์ใหม่ได้ แต่ขออย่างเดียวอย่าบุกป่าใหม่ก็แล้วกัน " (สัมภาษณ์นายดาโหด ละใบแด 31 สิงหาคม 2546 , สมยศ สัมภาษณ์)

ปี 2535 ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อวางแผนปฏิบัติงานตรวจสอบข้อเท็จจริง จำนวน 1 ชุด 19 พ.ย. 2535 นายธานินทร์ ไชยมุข ส.ส.สตูล ได้ทำหนังสือถึงรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายสุเทพ เทือกสุบรรณ) 30 ธันวาคม 2535 ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล (นายหิรัญ ศิษฏโกวิท) ทำหนังสือถึงอธิบดีกรมป่าไม้ชี้แจงสภาพปัญหาจากการประกาศเขตป่าสงวน (2507) แต่คณะกรรมการป่าสงวนไม่ได้พิจารณาหาข้อยุติและยังเพิ่มปัญหามากยิ่งขึ้นหลังจากประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ โดยราษฎรเสนอให้กันพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทำกินของชุมชนออกจากพื้นที่อุทยาน

31 มีนาคม 2536 ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล นายหิรัญ ศิษฏโกวิท ทำหนังสือถึง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผอ.ศอ.บต. แม่ทัพภาคที่ 4 อธิบดีกรมการปกครอง เสนอทางออกให้ กรม

ป่าไม้เสนอที่ประชุมคณะกรรมการอุทยานเพิกถอนพื้นที่ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินออกจากเขตอุทยานแห่งชาติทะเลบัน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง

30 กันยายน 2536 จังหวัดสตูลได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพื้นที่ที่ทำกินและที่อยู่อาศัยออกจากพื้นที่อุทยาน ให้เสร็จสิ้นภายใน 100 วัน

13 ธันวาคม 2536 มีบันทึกข้อความจากหัวหน้าอุทยานแห่งชาติทะเลบันถึง นายดาโหด ละใบแด แกนนำชุมชน มีใจความบอกถึงความผิดพลาดในการรังวัดของอุทยานที่บุกรุกพื้นที่ชุมชน

ปี 2537 ทั้งปีชาวบ้านและเจ้าหน้าที่อุทยานและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้มีการกระทบกระทั่งกันตลอด ชาวบ้านเริ่มถูกจับ เจ้าหน้าที่อุทยานเหนื่อยหน่าย เหยียบถ่มน้ำยาง

วันที่ 30 สิงหาคม 2537 เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทะเลบันได้ตัดสาขาสลัดของชาวบ้านที่แจ้งการครอบครองไว้กับคณะอนุกรรมการหลังจากอุทยานเข้ามาบุกรุกพื้นที่ชุมชนจำนวน 3 แปลง ปัญหาความขัดแย้งจึงทวีความรุนแรงมากขึ้นและนำไปสู่การเผชิญหน้าระหว่างกัน เช่น มีการขึ้นป้ายคัดค้านอุทยานแห่งชาติตลอดเส้นทางเข้าสำนักงานอุทยานแห่งชาติทะเลบัน มีการปิดถนนชุมชนประท้วง รวมทั้งมีเหตุการณ์ไฟไหม้ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทะเลบัน

เอกสารกรมป่าไม้ซึ่งให้ข้อมูลปัญหาข้อพิพาทที่ดินซึ่งให้กับโครงการศึกษาและสำรวจข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดินในประเทศไทย ระบุว่า ราษฎรร้องเรียนให้กรมป่าไม้พิจารณาออกหนังสือทำกิน(สทก.) ในเขตป่าสงวนแห่งชาติให้ ซึ่งเมื่อตรวจสอบพื้นที่แล้วพบว่าพื้นที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทะเลบัน ซึ่งกรมป่าไม้ได้สำรวจเตรียมเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติทะเลบันบางส่วนไว้แล้วตามมติคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติวันที่ 17 ตุลาคม 2543 ซึ่งได้แจ้งให้ที่ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านทราบเพื่อแจ้งต่อกับราษฎร

ปี 2544 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ริเริ่มโครงการอุทยานนาร่องเพื่อให้ทดลองระบบการจัดการป่าอนุรักษ์โดยประชาชนมีส่วนร่วมใน 8 อุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ อุทยานแห่งชาติทะเลบันเป็นหนึ่งในพื้นที่อุทยานนาร่อง โครงการนี้ดำเนินการต่อเนื่องมาถึงปี 2547 ยังอยู่ในช่วงการแก้ไขปัญหาโดยมีแผนงานที่จะดำเนินการต่อเนื่องจนถึงปี 2550

บันทึกข้อความของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ลงวันที่ 7 มกราคม 2547 เรื่อง ร่างพระราชกฤษฎีกาเพิกถอนอุทยานแห่งชาติป่าห้วยกะหมิง ปากูบัง ปาบุไลต์ และป่าควนบ่อน้ำบางส่วน ในท้องที่ตำบลควนสตอ ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน และตำบลเกตรี ตำบลควนซุด ตำบลปยู อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล พ.ศ..... (อุทยานแห่งชาติทะเลบัน) ความโดยสรุปว่า คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีคณะที่ 3 ได้มีหนังสือลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2546 แจ้งว่า ปัญหาการทับซ้อนระหว่างพื้นที่ทำกินของราษฎรกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีอยู่ทุกภาคของประเทศ ที่ผ่านมาคณะรัฐมนตรีไม่เคยพิจารณาเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้ราษฎรที่บุกรุก

ครอบครองเลย นอกจากกรณีที่ต้องเพิกถอนให้ส่วนราชการ กรณีการเพิกถอนอุทยานแห่งชาติทะเลบัน แม้จะผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติแล้วก็ตาม แต่ยังมีข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการที่ชัดเจน จึงขอให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำข้อมูลการตรวจสอบที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอนในการดำเนินการขอเพิกถอน ให้ชัดเจนโดยมีลายลักษณ์อักษรของการเข้าครอบครองและทำกินของราษฎร เพื่อแสดงระยะเวลาการเข้าครอบครองพื้นที่ก่อนประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ รวมทั้งให้จัดทำข้อมูลพื้นที่อุทยานแห่งชาติทั่วประเทศที่ราษฎรเข้าไปทำกินว่ามีจำนวนเท่าใด พร้อมรายละเอียดเสนอคณะกรรมการกลั่นกรองฯคณะที่ 3

ผู้ที่เกี่ยวข้อง: ราษฎรตำบลวังประจัน ตำบลควนสะอาด อ.ควนโดน ตำบลเกตรี ตำบลควนซุด ตำบลปญญาอำเภอเมือง จังหวัดสตูล

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติทะเลบัน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช , จังหวัดสตูล

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างดำเนินการแก้ไขปัญหาตามโครงการอุทยานนาร่องของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระบวนการเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติทะเลบันบางส่วน

ปัญหาและอุปสรรค : การดำเนินการเพิกถอนอุทยานแห่งชาติให้เวลามากกว่า 5 ปี ยังไม่แล้วเสร็จ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

- ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507
- กฎกระทรวง ฉบับที่ 142 พ.ศ. 2509 ออกตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ กำหนดให้ป่าห้วยกะหมิง เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ 91,643 ไร่
- กฎกระทรวง ฉบับที่ 140 พ.ศ. 2509 ออกตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ กำหนดให้ป่ากูปัง และป่าบุไผ่ เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ 107,025 ไร่
- มติคณะรัฐมนตรี 14 ก.ย. 2519
- พระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ 13 ก.ค. 2534 กำหนดให้ป่าห้วยกะหมิง ปากูปัง ป่าบุไผ่ และป่าควนบ่อน้ำ เป็นอุทยานแห่งชาติทะเลบัน เนื้อที่ 122,500 ไร่

แหล่งที่มาของข้อมูล : องค์การบริหารส่วนตำบลวังประจัน ,ราษฎร ม.3 ต.วังประจัน อ.ควนโดน จ.สตูล ,สำนักงานป่าไม้จังหวัดสตูล

ข้อสังเกตของนักวิจัย : อดีตความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับอุทยานแห่งชาติมีระดับรุนแรงเผชิญหน้าและต่างใช้ความรุนแรงเข้าแก้ไขปัญหา ต่อมาเริ่มลดระดับเป็นการอยู่ร่วมกันโดยสันติเมื่อมีการริเริ่มโครงการอุทยานนำร่องของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยที่ทางอุทยานแห่งชาติยินยอมให้ราษฎรดำเนินวิถีชีวิตได้เช่นเกษตรกรทั่วไป และให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติ อย่างไรก็ตามปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไขเนื่องจากภาวะการอยู่ร่วมโดยสันติที่เป็นอยู่เป็นสภาวะชั่วคราว หากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายอาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงได้อีก ในส่วนของการเพิกถอนพื้นที่อุทยานบางส่วนเป็นที่น่าสังเกตว่า คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีคณะที่ 3 ไม่รับรองความเห็นของคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติและระบุว่าไม่เคยมีกรณีไหนที่เพิกถอนอุทยานแห่งชาติให้กับราษฎร

1.2. อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ทับซ้อนกับที่ดินทำกินและที่ตั้งชุมชนในอำเภอเมือง อำเภอนาโยง อำเภอรษฎา อำเภอยายียด จังหวัดตรัง

พื้นที่ปัญหา : ตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง ,ตำบลละมอ และตำบลช่อง อำเภอเมือง, ตำบลหนองบัว ตำบลเขาไพร และตำบลหนองปรือ อำเภอรษฎา, ตำบลในเตา ตำบลท่าจั่ว ตำบลเขาปูน และตำบลปากแจ่ม อำเภอยายียด

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

อุทยานแห่งชาติเขาปู่ - เขาย่า ประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2525 เนื้อที่รวม 433,750 ไร่ หรือประมาณ 694 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขาบรรทัด ในเขตจังหวัดตรัง พัทลุง และนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่สำคัญของแม่น้ำตรัง และแม่น้ำ ปากพนัง ในระยะที่มีการสำรวจพื้นที่เพื่อกำหนดเขตอุทยานแห่งชาติประสบปัญหาว่า พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่เขตงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นเหตุให้พื้นที่อุทยานแห่งชาติส่วนหนึ่งประกาศซ้อนทับกับที่ดินทำกินของราษฎร นอกจากนี้ทางราชการได้ดำเนินนโยบายใช้มวลชนเอาชนะพรรคคอมมิวนิสต์ จึงเปิดให้มีการบุกเบิกขยายพื้นที่การเกษตรและขยายหมู่บ้านในลักษณะหมู่บ้านกันชน ปัญหาการซ้อนทับระหว่างพื้นที่ของราษฎรกับอุทยานแห่งชาติจึงมีปัญหามากขึ้นและเรื้อรังมาถึงปัจจุบัน

อุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า เฉพาะที่อยู่ในจังหวัดตรัง มีเนื้อที่ประมาณ 151,594 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ 10 ตำบล 38 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

9 หมู่บ้าน ในตำบลน้ำผุด อำเภอเมืองตรัง ประชากรที่มีที่ดินทำกินในเขตอุทยาน และได้แจ้งการครอบครองกับอุทยานไว้มีจำนวนทั้งสิ้น 918 ราย เนื้อที่ 16,147-2-59 ไร่ โดยมีหลัก

ฐานหนังสือรับรองการทำประโยชน์ นส.3 จำนวน 322-2-56 ไร่ สิทธิครอบครอง ตาม สค.1 จำนวน 928-2-99 ไร่ และไม่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน 14,896-2-4 ไร่ รวมทั้งสิ้น 16,147-2-59 ไร่

6 หมู่บ้าน ในตำบลละมอและตำบลช่อง อำเภอนาโยง ประชากรที่มีที่ดินทำกินในเขตอุทยาน และได้แจ้งการครอบครองกับอุทยานไว้มีจำนวนทั้งสิ้น 824 ราย เนื้อที่ 14,686-0-2 ไร่ โดยมีหลักฐานหนังสือรับรองการทำประโยชน์ นส.3 จำนวน 798-3-50 ไร่ สิทธิครอบครองตาม สค.1 จำนวน 1,131-3-59 ไร่ และไม่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน 12,755-0-93 ไร่ รวมทั้งสิ้น 14,686-0-2 ไร่

7 หมู่บ้านในตำบลหนองบัว ตำบลเขาไพร ตำบลหนองปรือ อำเภอรษฎา ประชากรที่มีที่ดินทำกินในเขตอุทยาน และได้แจ้งการครอบครองไว้มีจำนวนทั้งสิ้น 384 ราย เนื้อที่ 8,415-0-46 ไร่ โดยมีหลักฐานหนังสือรับรองการทำประโยชน์ นส.3 จำนวน 33-2-61 ไร่ สิทธิครอบครองตาม สค.1 จำนวน 198-3-70 ไร่ และไม่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน 8,128-2-15 ไร่ รวมทั้งสิ้น 8,415-0-46 ไร่

16 หมู่บ้านในตำบลในตา ตำบลท่างิ้ว ตำบลเขาปูน และตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด ประชากรที่มีที่ดินทำกินในเขตอุทยาน และได้แจ้งการครอบครองไว้ มีจำนวนทั้งสิ้น 1,227 ราย เนื้อที่ 26,867-2-60 ไร่ โดยมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ นส.3 จำนวน 12 ไร่ สิทธิครอบครองตาม สค.1 จำนวน 635-1-38 ไร่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน 26,220-1-22 ไร่

รวมพื้นที่ 4 อำเภอ 10 ตำบล 38 หมู่บ้าน จำนวนพื้นที่ที่แจ้งการครอบครองทั้งหมด 66,867-2-60 ไร่ แต่สภาพความเป็นจริงมีชาวบ้านอีกจำนวนมากที่ไม่ได้แจ้งการครอบครองต่อเจ้าหน้าที่ของอุทยาน ฉะนั้นพื้นที่ที่ชาวบ้านครอบครองทำกินอยู่จริงมีมากกว่าจำนวนประชากรและเนื้อที่ที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า สำนวน

ราษฎรที่มีปัญหาเนื่องจากพื้นที่ซ้อนทับกับอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ได้รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายองค์กรชาวบ้านรักเพื่อปกป้องหวัดโดยมีสมาชิกอยู่ใน 44 ชุมชนตลอดแนวเพื่อปกป้องหวัด

ปี 2544 เครือข่ายองค์กรชาวบ้านรักเพื่อปกป้องหวัดจังหวัดตรัง ได้เข้าร่วมกับสมัชชาคนจนยื่นข้อเรียกร้องต่อคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาคอนcessionที่ดินของราษฎรซ้อนทับกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คณะรัฐมนตรีได้มีมติวันที่ 3 เมษายน 2544 รับทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจนตามข้อเสนอของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคอนcessionที่ดินของสมัชชาคนจนซึ่งแต่งตั้งตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 50/2544 เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคอนcessionที่ดินของสมัชชาคนจน โดยมีรองนายกรัฐมนตรีนายปองพล อดิเรกสาร เป็นประธานกรรมการ และมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็น

กรรมการ รับผิดชอบกรณีปัญหาป่าไม้ และมีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการ หรือคณะทำงานตามความจำเป็น

คณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนได้แต่งตั้งอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของเครือข่ายป่าชุมชนภาคใต้ มี นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ เป็นประธานอนุกรรมการ โดยมีตัวแทนฝ่ายภาครัฐกับตัวแทนฝ่ายสมัชชาคนจนฝ่ายละเท่า ๆ กัน และได้แต่งตั้งคณะทำงานระดับจังหวัดและระดับอำเภอเพื่อทำการตรวจสอบจำนวนประชากรและพื้นที่ที่ชาวบ้านทำกินอยู่ในเขตป่า คณะทำงานทั้งสองชุดต่างก็ถกเถียงถึงอำนาจและหน้าที่ จนกระทั่งมีข้อสรุปว่าไม่มีอำนาจในการวางแผนการแก้ไขปัญหา เพียงแต่รับคำสั่งและปฏิบัติตามคำสั่งและแผนงานของอนุกรรมการในระดับภาคเท่านั้น แต่มีมติร่วมกันว่า จะต้องกันพื้นที่ทำกินของราษฎรออกจากพื้นที่ป่าก่อน จึงส่งมติการประชุมแก้ไขปัญหาไปให้อนุกรรมการแก้ไขปัญหาในระดับภาค

คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจนกรณีเครือข่ายป่าชุมชนภาคใต้ มีมติในการประชุมเมื่อกลางปี 2545 ที่จังหวัดสุราษฎร์ ให้คณะทำงานระดับจังหวัดจัดทำแผนปฏิบัติงานพร้อมงบประมาณ และอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อทำการเดินเขตกันพื้นที่ทำกินออกจากพื้นที่ป่า ให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน

คณะทำงานแก้ไขปัญหาของจังหวัดตรัง จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติงานและงบประมาณ ส่งไปให้ประธานอนุกรรมการแก้ไขปัญหาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่เรื่องเงี่ยบหายจนกระทั่งมีการปฏิรูประบบราชการใหม่ คณะทำงานและคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ จึงถูกยกเลิกไปโดยปริยาย ปัญหา ยังไม่ได้รับการแก้ไขจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ช่วงเดือนมีนาคม-มิถุนายน 2547 อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า ได้ดำเนินการจับกุมราษฎรซึ่งทำสวนยางพาราในพื้นที่ซ้อนทับกับอุทยานแห่งชาติ รวมทั้งห้ามทำการปลูกยางพาราทดแทนสวนเดิมซึ่งยางพาราหมดสภาพแล้วในพื้นที่ตำบลน้ำผุด กับตำบลละมอ โดยมีราษฎรได้รับผลกระทบรวม 24 ราย เครือข่ายองค์กรชาวบ้านรักเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรัง จึงได้หารือร่วมกันและมีมติที่จะดำเนินการเรียกร้องกับผู้ว่าราชการจังหวัดและอุทยานแห่งชาติเพื่อให้แก้ไขปัญหา โดยมีกำหนดการที่จะเดินทางยื่นหนังสือกับผู้ว่าราชการจังหวัดตรังและจัดประชุมร่วมกับทางราชการเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาในเดือนกรกฎาคม 2547

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรใน 38 หมู่บ้าน 10 ตำบล 4 อำเภอ ของจังหวัดตรัง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมอุทยานแห่งชาติ พันธ์พืชและสัตว์ป่า , กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , จังหวัดตรัง , อำเภอรัษฎา , อำเภอห้วยยอด , อำเภอเมือง , อำเภอนาโยง , กรมที่ดิน , องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

ผลการแก้ไขปัญหา : ปัญหา ยังไม่ได้รับการแก้ไข โดยความขัดแย้งมีความรุนแรงขึ้นเนื่องจากการจับกุมราษฎรและการห้ามไม่ให้ราษฎรทำสวนยางพารา ของอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า และ

ราษฎรในนามเครือข่ายองค์กรชาวบ้านรักเพื่อเอกเขมรทัดจังหวัดตรัง มีกำหนดการที่จะรณรงค์ให้ทางราชการแก้ไขปัญหานี้ในเดือนกรกฎาคม 2547

ปัญหาและอุปสรรค : มติคณะรัฐมนตรี 3 เมษายน 2544 ไม่มีแนวทางปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติงานอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ประกอบกับอยู่ในช่วงปฏิรูประบบราชการ ปรับเปลี่ยนกระทรวงใหม่ หลังจากการปรับเปลี่ยนกระทรวงใหม่ เจ้าหน้าที่รัฐบางท่านเปลี่ยนสายงาน ทำให้อำนาจและภาระหน้าที่เปลี่ยนไป ตำแหน่งในหน้าที่ในการรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหานี้ จึงต้องเปลี่ยนตัวบุคคล ประกอบกับรัฐไม่มีความตั้งใจในการแก้ไขปัญหานี้ โดยยกเลิกคณะกรรมการแก้ไขปัญหานี้ซึ่งเป็นคณะกรรมการร่วมระหว่างรัฐกับราษฎร

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ. 2484 พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

แหล่งที่มาของข้อมูล :

- รายงานจำนวนพื้นที่และประชากรที่ทำกินในเขตป่าอุทยานแห่งชาติเขาปู่ - เขาย่า ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้เขตสงขลา นำเสนอต่อคณะทำงานในการแก้ไขปัญหาดำเนินการตามข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนของจังหวัดตรัง

- จำนวนพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด ในพื้นที่จังหวัดตรัง จากรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่หนึ่ง ของโครงการศึกษาระบบการจัดการที่ดินในระดับท้องถิ่น โดยมูลนิธิสถาบันที่ดิน

ข้อสังเกตของนักวิจัย : กระบวนการแก้ไขปัญหานี้โดยประชาชนมีส่วนร่วมได้รับการริเริ่มขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544 แต่ถูกยกเลิกโดยคณะรัฐมนตรีคณะเดียวกันในปลายปี 2545 การแก้ไขปัญหานี้โดยประชาชนมีส่วนร่วมจึงยุติลง เมื่อไม่มีกระบวนการแก้ไขปัญหานี้แบบมีส่วนร่วมแต่มีการใช้มาตรการทางกฎหมายจับกุมดำเนินคดีกับราษฎร ปัญหาที่ยากต่อการแก้ไขอยู่แล้วจึงยากยิ่งขึ้น สำหรับความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหานี้ต้องรอการรณรงค์ของราษฎรครั้งใหม่ในเดือนกรกฎาคม 2547 อีกครั้งหนึ่ง

1.3. อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม พื้นที่บ้านเกาะมุกด์ บ้านเจ้าไหม ตำบลเกาะลิบง บ้านน้ำราบ ตำบลบางสัก บ้านเคี่ยมงาม บานคลองไม้แดง ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

พื้นที่ปัญหา : บ้านเกาะมุกด์ บ้านเจ้าไหม ตำบลเกาะลิบง บ้านน้ำราบ ตำบลบางสัก

บ้านเคี่ยมงาม คลองไม้แดง ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสิเกาและอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จัดตั้งเมื่อ 14 ตุลาคม 2524 เนื้อที่รวม 144,299 ไร่ เป็นพื้นน้ำ 85,782 ไร่ ที่เหลือเป็นพื้นดิน และเกาะ เช่น เกาะมุกต์ เกาะเชือก เกาะแหวน เกาะปลิง เป็นต้น

อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมมีระบบนิเวศที่หลากหลาย ประกอบด้วยระบบนิเวศแบบเทือกเขาหินปูน ระบบนิเวศแบบป่าดิบชื้น ป่าพรุ ป่าชายเลน บ่อน้ำร้อน ปะการัง ป่าชายหาด และแปลงหญ้าทะเลประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่ มีหญ้าทะเล ๘ ชนิดพันธุ์ นอกจากนี้ยังเป็นถิ่นที่อยู่ของพะยูน สัตว์ทะเลที่ใกล้สูญพันธุ์

บ้านเกาะมุกต์

เกาะที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมและมีชุมชนชาวประมงพื้นบ้านตั้งถิ่นฐานอยู่ มีเพียงเกาะเดียวคือ เกาะมุกต์ ในเขตการปกครองของตำบลลิบง อำเภอกันตัง พื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมครอบคลุมพื้นที่บ้านเกาะมุกต์ และทะเลรอบเกาะ โดยอุทยานแห่งชาติได้กั้นพื้นที่บนเกาะบางส่วนออกจากเขตอุทยาน แต่เขตที่กั้นออกยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทำกินและ ที่ตั้งของชุมชนทั้งหมด

บ้านเกาะมุกต์เป็นชุมชนชาวประมงดั้งเดิม มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกเมื่อปี 2457 ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพทำการประมง สวนยางพารา สวนมะพร้าว ภายหลังเมื่อการท่องเที่ยวจังหวัดตรังได้รับความนิยม ประกอบกับมี เอกชนจากภายนอกไปทำธุรกิจโรงแรมเพื่อการท่องเที่ยวบนเกาะ คนเกาะมุกต์บางส่วนจึงทำอาชีพด้านการท่องเที่ยว เช่น สร้างบ้านพักเล็กๆสำหรับนักท่องเที่ยว ทำร้านอาหาร และรับจ้างพานักท่องเที่ยวท่องทะเล

การประกาศอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชน ๔ ประการ คือ

1. ด้านการประมง เนื่องจากทะเลรอบเกาะมุกต์ถูกประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ การทำประมงจับสัตว์น้ำในเขตอุทยานแห่งชาติจึงเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติ บางช่วงทางอุทยานเข้มงวดจะมีการห้ามประมงพื้นบ้านไม่ให้ทำการประมง แต่ปัญหานี้มีการคลี่คลายด้วยการเจรจา ประกอบกับกรมป่าไม้ซึ่งดูแลพื้นที่อุทยานแห่งชาติเดิม มีนโยบายผ่อนผันให้ชาวประมงที่ใช้เครื่องมือการประมงซึ่งไม่ฝ่าฝืน พ.ร.บ.การประมง 2490 ทำการประมงในเขตอุทยานแห่งชาติได้
2. ด้านที่อยู่อาศัยของชุมชน เนื่องจากที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งชุมชนเกาะมุกต์บางส่วนเป็นที่ดินของเอกชน ซึ่งให้ราษฎรบ้านเกาะมุกต์อาศัยอยู่ชั่วคราว เมื่อการท่องเที่ยวเติบโตสร้างรายได้มากขึ้น เอกชนเจ้าของที่ดินได้ให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่เพื่อนำที่ดินดังกล่าวไปพัฒนาเป็นที่พักสำหรับ

นักท่องเที่ยว ราษฎรส่วนที่ถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ที่ไม่มีที่ดินสำหรับการตั้งบ้านเรือน เนื่องจากพื้นที่ที่เหลืออยู่บนเกาะเป็นพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม แต่ด้วยความจำเป็นของคนที่ต้องมีบ้านอยู่อาศัย ราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน และ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง จึงได้เจรจากับอุทยานแห่งชาติ ขอให้พื้นที่อุทยานแห่งชาติบางส่วนจัดสรรเป็นที่อยู่อาศัยให้กับผู้ที่ไม่มีที่ดิน

3. ที่ดินทำกิน คนเกาะมุกต์บางส่วนประกอบอาชีพทำสวนยางพารา สภาพสวนส่วนใหญ่เป็นยางที่ปลูกมาไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี บางสวนอายุกว่า ๓๐ ปี ต้นยางพาราแก่ครบอายุที่จะต้องตัดเพื่อปลูกใหม่ แต่เนื่องจากอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติจึงไม่สามารถตัดเพื่อปลูกใหม่ได้ ปัญหานี้ยังดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

ปัญหาด้านการประมง และที่ดินทำกิน ก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมกับชาวบ้านเกาะมุกต์อยู่เสมอ มีการข่มขู่ทั้งด้วยวาจาและใช้อาวุธปืนยิงขับไล่ชาวบ้านโดยยิงบาดเจ็บหนึ่งครั้ง เช่น เหตุการณ์เมื่อเดือนมีนาคม 2545 ชาวประมงพื้นบ้านจากเกาะมุกต์ ไปวางอวนบริเวณเกาะกระดาน เจ้าหน้าที่อุทยานได้ออกมาห้ามไม่ให้ทำ จึงเกิดการโต้เถียงกันขึ้น ชาวประมงพื้นบ้านเกาะมุกต์โต้แย้งว่า ทำไมเจ้าหน้าที่อุทยานถึงวางอวนบริเวณแนวปะการังริมเกาะกระดานได้ แล้วทำไมชาวบ้านวางไม่ได้ เจ้าหน้าที่อุทยานให้คำตอบว่าจะหาปลาไปให้หัวหน้าซึ่งจะลงมาที่เกาะ เป็นต้น

ประมาณเดือนเมษายน 2547 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมได้นำกำลังเจ้าหน้าที่ประมาณ 80 คน ตัดทำลายสวนมะพร้าวของเอกชนรายหนึ่งบนเกาะมุกต์ ราษฎรบ้านเกาะมุกต์ตระหนักต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ทั้งเกรงว่าทางอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมจะดำเนินการเช่นเดียวกันนั้นกับสวนยางพารา บ้านที่อยู่อาศัยของราษฎร วันที่ 13 - 14 เมษายน 2547 ราษฎร ประมาณ 200 คน ใช้เรือกว่า 100 ลำ ได้รวมกลุ่มลอยเรือชุมนุมกันกลางทะเลเป็นเวลา 2 วัน บริเวณทางเข้าถ้ำมรกต ซึ่งเป็นถ้ำทะเลอยู่ในเกาะมุกต์และหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของทะเลตรัง

การชุมนุมนำไปสู่การเจรจากับตัวแทนของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำไปสู่ข้อยุติให้มีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมภายใน 7 วันและให้ดำเนินการรังวัดจัดทำแนวเขตอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมโดยราษฎรมีส่วนร่วม

บ้านเจ้าไหม

บ้านเจ้าไหมหมู่ 6 ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 8,000 ไร่ ราษฎรใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่ตั้งบ้านเรือนประมาณ 700 ไร่ มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 700 กว่าคน มีครัวเรือนทั้งหมดประมาณ 105 หลังคาเรือน ประชากรร้อยละ 97 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 3 นับถือ ศาสนาพุทธ

บ้านเจ้าไหมเดิมชื่อ บ้านโยด เป็นชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานมาจากบรรพบุรุษชาวทะเลที่เดินทางโยกย้ายทำการประมงในทะเล และชุมชนชาวประมงดั้งเดิมซึ่งทำนากิน ทำเลหาอาหาร และขายแลกเปลี่ยน บริเวณบ้านหยงหลิง บ้านหาดยาว บ้านตะเปะ ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับที่ตั้งบ้านในปัจจุบัน ต่อมาทางราชการประกาศให้ทุ่งซึ่งคนบ้านหยงหลิง บ้านหาดยาว บ้านตะเปะ เดิมใช้ทำนาเลี้ยงควาย เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์สาธารณะ จึงมีคนจากหลายหมู่บ้านใกล้เคียงนำควายมาเลี้ยงกันมาก ชุมชนเดิมจึงได้โยกย้ายไปอยู่บริเวณที่เรียกว่า บ้านโยด ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นบ้านเจ้าไหมหลังจากชุมชนขยายตัวมาติดเขาเจ้าไหม

บ้านโยดหรือบ้านเจ้าไหมเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานต่อเนื่องมาในบริเวณนี้มากกว่า 100 ปี เมื่อปี 2524 อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับซ้อนกับที่ตั้งชุมชนและทะเลซึ่งเป็นพื้นที่ทำการประมงของคนเจ้าไหม ตลอดจนทับซ้อนกับที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งเลี้ยงสัตว์บ้านหยงหลิง หาดยาว ตะเปะ ซึ่งเมื่อครั้งที่ทางราชการประกาศให้เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ได้ส่งผลให้ชุมชนเดิมต้องอพยพย้ายถิ่นไปตั้งที่บ้านโยดมาแล้วครั้งหนึ่ง

หลังการประกาศอุทยานแห่งชาติความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกิดขึ้นเป็นระยะ กระทั่งเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นในช่วงปี 2529 ถึง 2534 เมื่อชุมชนบ้านเจ้าไหมขยายตัวเพิ่มขึ้นจำเป็นต้องขยายพื้นที่ตั้งชุมชนออกไป

ปี 2529 เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมจับกุม นายสุรศักดิ์ ศักดิ์หัด พร้อมกับพวก 5 คน ซึ่งกำลังปรับพื้นที่สร้างบ้านต่อไปจากที่ตั้งชุมชนเดิม ในข้อหาบุกรุกอุทยานแห่งชาติ โดยไม่ได้รับอนุญาต และเสียค่าปรับคนละ 3500 บาท

ความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับอุทยานแห่งชาติดำเนินไปจนถึงประมาณปี 2534 จึงได้ข้อยุติร่วมกัน โดยทางอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมผ่อนผันให้ราษฎรอยู่อาศัยในพื้นที่ซึ่งได้รังวัดทำเขตร่วมกัน และราษฎรจะร่วมในการดูแลรักษาหญ้าทะเล ป่าเขาหินปูนใกล้ชุมชน รวมทั้งสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ เช่น ปลาพญานาค ค่าวแวน เป็นต้น

หลังจากมีข้อตกลงร่วมกันความขัดแย้งก็ลดระดับความรุนแรงลง แต่ในระยะตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวทะเลตรังได้รับความนิยมขึ้นเป็นลำดับ จึงมีนักธุรกิจการท่องเที่ยวรวมทั้งเอกชนจากภายนอกเข้าไปจับจองที่ดินในพื้นที่บ้านเจ้าไหมเพิ่มขึ้น มีการก่อสร้างรีสอร์ท

บังกะโล ปักหลักไว้แสดงสิทธิการครอบครอง บางรายถูกเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจับกุม หลายรายสามารถทำธุรกิจต่อเนื่องเรื่อยมา

ระยะปี 2536 -2542 ราษฎรในพื้นที่เล่าว่า ไฟไหม้ทุกปี สาเหตุเพราะการบุกรุกพื้นที่ของนายทุนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ที่กำลังรุกเข้ามาสู่จังหวัดตรัง และส่วนหนึ่งก็มาจากการบุกรุกของชาวบ้าน กล่าวคือชาวบ้านจะเผาให้ต้นไม้ตายก่อน ก่อนที่จะถางแล้วอ้างกับเจ้าหน้าที่ว่าเป็นป่าเสื่อมโทรม

บ้านน้ำราบ

บ้านน้ำราบ หมู่ที่ 4 ตำบลบางสัก อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ตั้งถิ่นฐานมาประมาณ 150 ปี เริ่มต้นเข้ามาทำนา เนื่องจากพื้นที่ราบระหว่างภูเขากับทะเล และมีคลองน้ำล้อมรอบเหมาะสำหรับทำการประมง บ้าน น้ำราบเดิมเรียก บ้านน้ำรอบ ต่อมาเรียกเปลี่ยนเป็นน้ำราบ

บ้านน้ำราบมีเนื้อที่ประมาณ 8,000 ไร่ เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรจำนวน 5,100 ไร่ ประชากร 1,243 คน 258 ครัวเรือน ประชากรร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 20 นับถือศาสนาพุทธ

คนน้ำราบมีอาชีพทำนาทำสวนยางพารา เลี้ยงปลาในกะชัง ทำการประมงทะเล และรับจ้าง พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่เป็นสวนยางพาราของบ้านน้ำราบ ตลอดจนป่าชายเลนและคลองซึ่งทำการประมงทะเลซ้อนทับกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม แต่เนื่องจากทางอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมมีการผ่อนผันให้ทำกินได้จึงไม่เกิดความขัดแย้งที่รุนแรง ราษฎรบ้านน้ำราบเคยมีการหารือเรื่องแนวเขตกับทางอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมหลายครั้งเพื่อให้ปรับปรุงเขตอุทยานแห่งชาติให้ออกจากพื้นที่สวนยางพาราแต่ไม่มีข้อยุติ

ปัจจุบันบ้านน้ำราบเป็นหนึ่งในหมู่บ้านเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและข้อพิพาทตามโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองแบบมีส่วนร่วม ของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ บ้านน้ำราบมีกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นเครือข่ายกับชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง ทำหน้าที่ดูแลไม่ให้มีการใช้เครื่องมือประมงทำลายพันธุ์สัตว์น้ำทำการประมงในคลองและทะเลใกล้หมู่บ้าน เช่น ยาเบื่อ อวนรุน ระเบิดปลา เป็นต้น ตลอดจนถึงดูแลรักษาป่าชายเลน และการปล่อยน้ำมันหรือของเสียที่จะก่อมลภาวะลงคลอง

บ้านเคี่ยมงาม คลองไม้แดง

หมู่ 8 ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ประกอบด้วยสองกลุ่มบ้านใหญ่คือ บ้านเคี่ยมงาม กับบ้านคลองไม้แดง ประชากร 632 คน 131 ครัวเรือน พื้นที่ส่วนหนึ่งของกลุ่มบ้านเคี่ยม

งามทับซ้อนกับอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ส่วนบ้านคลองไม้แดงทั้งที่ตั้งบ้านและที่ทำกินทับซ้อนกับอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมทั้งหมด

บ้านเคี่ยมงาม เป็นหมู่บ้านเก่าแก่นับย้อนไปได้ก่อนสมัย พระยารัษฎานุประดิษฐ์เป็นเจ้าเมืองตรังเมื่อปี 2536 ชื่อบ้านได้มาจากชื่อไม้เคี่ยมซึ่งขึ้นอยู่จำนวนมากในบริเวณที่ตั้งบ้านในอดีตสภาพพื้นที่หมู่บ้านเป็นที่ราบสลับที่สูงต่ำเชิงเขา เดิมราษฎรมีอาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์ หาของป่าไปขายกับตลาดกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ต่อมามีการให้สัมปทานทำไม้ในพื้นที่ทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรมประกอบกับทางราชการได้ส่งเสริมการปลูกยางพาราเพื่อการส่งออก จึงได้มีการขยายพื้นที่ทำสวนยางเข้าไปตามพื้นที่ป่าสัมปทาน ต่อมาปี 25 24 กรมป่าไม้ประกาศให้พื้นที่การเกษตรบางส่วนของบ้านเคี่ยมงามเป็นอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

บ้านคลองไม้แดง เริ่มตั้งบ้านเมื่อปี 2510 ในพื้นที่ราบภูเขาล้อมรอบ มีห้วยหลายสายไหลผ่านหมู่บ้าน เช่น ห้วยน้ำผุด คลองน้ำเค็ม ห้วยต้นพรวัว คลองไม้แดง แรกเริ่มมีการโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านคลองไม้แดง 13 ครอบครัว เพื่อทำนา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ต่อมาปี 2512 และปี 2516 มีการให้สัมปทานทำไม้ทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรม ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราเพื่อการส่งออก ทำให้มีการโยกย้ายเข้ามาอยู่มากขึ้นรวมทั้งมีการขยายพื้นที่สวนยางพาราไปตามป่าที่เสื่อมสภาพ ต่อมาปี 2524 กรมป่าไม้ได้ประกาศให้พื้นที่บ้านคลองไม้แดงเป็นอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ที่ตั้งหมู่บ้านคลองไม้แดงและที่ทำกินของราษฎรคลองไม้แดงจึงซ้อนทับกับอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

บ้านเคี่ยมงาม และคลองไม้แดงมีข้อขัดแย้งและข้อพิพาทกับทางอุทยานแห่งชาติมาเป็นระยะตั้งแต่ปี 2530 ถึงปัจจุบัน เช่น ทางอุทยานแห่งชาติบึงหลักเขตอุทยานในพื้นที่สวนของราษฎร จึงมีการรวมกลุ่มกันถอนหลักเขต หรือมีการจับกุมราษฎรซึ่งทำสวนยางพารา หรือการทำไม้เพื่อสร้างสะพานสาธารณะ เป็นต้น

บ้านเคี่ยมงามและคลองไม้แดงได้มีการรวมกลุ่มกันดูแลรักษาห้วย คลองในหมู่บ้าน และจัดทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ปัจจุบันทั้งสองหมู่บ้านเป็นพื้นที่เป้าหมายที่จะแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ตามโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรหมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม ,หมู่ที่ 2 บ้านเกาะมุกต์ ตำบลเกาะลิบง ,หมู่ที่ 8 บ้านเคี่ยมงาม คลองไม้แดง ตำบลบ่อน้ำร้อน ,หมู่ที่ 4 ตำบลบางสัก อำเภอกันตัง และเอกชน นักธุรกิจการท่องเที่ยว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม , กรมที่ดิน ,อำเภอกันตัง ,จังหวัดตรัง, กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

ผลการแก้ไขปัญห : ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข ความขัดแย้งยังคงดำรงอยู่แต่ลดระดับลงจากเมื่อกกลางปี 2547 เนื่องจากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้เปลี่ยนแปลงหัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และได้เริ่มดำเนินการโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะเริ่มดำเนินการในเดือนกรกฎาคม 2547

ปัญหาและอุปสรรค : ในอดีตไม่มีการแก้ไขปัญห มีแต่บรรเทาความรุนแรงจากความขัดแย้ง

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงปานกลาง ความซับซ้อนน้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2507 โครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองแบบมีส่วนร่วม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎรบ้านเจ้าไหม บ้านเกาะมุกด์ และ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง ,บทความเรื่อง บ้านเจ้าไหมกับสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ ปี 2546 สภาวิจัยแห่งชาติและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ,หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับวันที่ 15 เมษายน 2547 ,หนังสือพิมพ์ข่าวเสรีฉบับวันที่ 19- 25 เมษายน 2547 , ข้อมูลประชากรสถณีนานามัยตำบลปอน้ำร้อน และตำบลบางด้ก

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ความขัดแย้งและความบาดหมางที่ดำเนินมาเป็นเวลานานระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกับราษฎร ทำให้ราษฎรไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ การริเริ่มโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองแบบมีส่วนร่วมแม้จะเห็นได้ว่าเป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังของทางราชการ แต่ความสำเร็จต้องสร้างจากความร่วมมือบนพื้นฐานความไว้วางใจร่วมกันก่อน

1.4. อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา ตำบลอ่าวพระนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

พื้นที่ปัญหา : เกาะไผ่ เกาะพีพี ตำบลอ่าวพระนาง อำเภอเมือง กระบี่

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

เกาะไผ่ และเกาะพีพี ในเขตตำบลอ่าวพระนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เป็นหมู่เกาะในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเลหาดนพรัตน์ธารา

เกาะไผ่ไม่มีชุมชนอาศัยอยู่ แต่เป็นสถานที่พักชั่วคราวสำหรับหลบพายุและทำการประมงของชาวประมงพื้นบ้านจากกระบี่ และเกาะพีพี

สำหรับเกาะพีพีมีชุมชนชาวประมงพื้นบ้านและชนเผ่าทะเลที่เรียกว่า ลูกกลาไวยตั้งถิ่นฐานอยู่ มานาน ก่อนหน้ายุคเรือใบ ต่อมาเนื่องจากการท่องเที่ยวเกาะพีพีได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างชาติเมื่อประมาณ ๒๐ ปีที่ผ่านมา จึงมีการอ้างสิทธิการครอบครองออกเอกสารสิทธิ

ในเกาะพีพีจำนวนมาก รวมทั้งมีการครอบครองพื้นที่โดยปลูกต้นมะพร้าวแต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินอีกมาก ปัจจุบันแม้เกาะพีพีจะอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ แต่พื้นที่เป็นของเอกชนทั้งมีและไม่มีเอกสารสิทธิ์ประมาณ 2 ใน 3 ของ พื้นที่เกาะ นอกจากนี้บางส่วนของเกาะพีพีเช่น อ่าวลำนา และจุดชมวิว เป็นสถานที่พักสำหรับการประมงของชาวประมงพื้นบ้านเช่นกัน

นายบัวแดง ช้างน้ำ ชาวประมงพื้นบ้านที่พักพิงบนเกาะไผ่ เล่าให้ฟังว่า ชาวประมงพื้นบ้านได้ออกเรือมาทำการประมงบริเวณเกาะไผ่และเกาะพีพีมานานแล้ว ตั้งแต่ยุคที่ใช้เรือใบ ซึ่งทำจากใบจาก ล่องเรือมาพร้อมลมตะวันตก ช่วงลมสงบจะใช้แจว และจะแวะพักที่เกาะไผ่ เกาะพีพีดอน เกาะพีพีเล เพื่อทำการประมง และหลบลมพายุที่จะมาเป็นช่วงๆ พร้อมลมตะวันตก

บริเวณที่ชาวประมงใช้เป็นที่พักในระหว่างทำการประมงประกอบด้วย

- เกาะไผ่ ชาวประมงพื้นบ้านที่มาพักเกาะประกอบด้วยชาวประมงจากบ้านคลองเตาะ บ้านเกาะปู บ้านหลังเกาะ บ้านดิงไหร บ้านเกาะศรีบอยา ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ชาวประมงพื้นบ้านจากตำบลคลองขนาน และตำบลอ่าวพระนาง อำเภอเมืองกระบี่
- อ่าวลำนานบนเกาะพีพี ชนเผ่าทะเล สุรักลาไวย์จากบ้านเกาะจำ บ้านดิงไหร ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง ใช้เป็นสถานที่พักชั่วคราวเพื่อทำการประมง
- จุดชมวิวนบนเกาะพีพี ชนเผ่าสุรักลาไวย์จากบ้านเกาะจำ ตำบลเกาะศรีบอยา ใช้เป็นสถานที่พักชั่วคราวเพื่อทำการประมง

ชาวประมงพื้นบ้านและชนเผ่าสุรักลาไวย์ให้เหตุผลถึงความจำเป็นที่ต้องพักอาศัยที่เกาะไผ่และเกาะพีพีด้วยเหตุผล 3 ประการคือ

ประการแรกขณะทำการประมงในทะเลมักมีลมพายุมาโดยไม่อาจคาดหมายได้ เกาะไผ่และเกาะพีพีอยู่ใกล้แหล่งทำประมงจึงต้องใช้เกาะเป็นสถานที่หลบลมพายุ

ประการที่สอง เพื่อประหยัดเวลาและน้ำมัน เนื่องจากการเดินทางจากบ้านไปทำการประมงแต่ละครั้ง ต้องใช้เวลาเดินทางไปกลับประมาณ 6 ชั่วโมง ใช้น้ำมันประมาณ 25 ลิตรต่อเที่ยว ขณะที่หากพักที่เกาะไผ่และเกาะพีพีแล้วออกทำการประมงจะใช้น้ำมันประมาณ 10 ลิตรต่อวัน และใช้เวลาในการทำประมงประมาณ 4-5 ชั่วโมง

ประการที่สาม ต้องเฝ้าเครื่องมือประมงจากการทำลายของเรืออวนลาก ในเขตอ่าวพังงามีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ปี 2541 ห้ามทำการประมงอวนรุนอวนลาก แต่ในทางปฏิบัติมีอวนลากลักลอบเข้าไปทำการประมงในพื้นที่หวงห้ามอยู่เสมอทั้งกลางวันและกลางคืน โดยที่ไม่มีมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังจากราชการ การทำประมงของเรืออวนลากได้ลากทำลายลอบหมึก ลอบปลาของชาวประมงพื้นบ้านไปด้วย เนื่องจากบริเวณที่วางลอบจะมีฝูงปลา

มาอาศัยเหมือนแนวกองหินกลางทะเล การลากอวนในจุดที่วางลอบจึงได้ปลามาก โดยทั่วไปชาวประมงพื้นบ้านแต่ละรายจะสูญเสียลอบไม่ต่ำกว่า 200-300 ลอบต่อปี

ปี พ.ศ.2526 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี รวมเนื้อที่ 243,725 ไร่ ครอบคลุมบริเวณที่ดินอุทยานหอยเจดีย์สิบห้าล้านปี หาดนพรัตน์ธารา หมู่เกาะพีพี เกาะไผ่และเกาะใกล้เคียง ในท้องที่ตำบลหนองทะเล ตำบลอ่าวพระนาง ตำบลไสไทย และตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

เมื่อเกาะไผ่และเกาะพีพีเป็นอุทยานแห่งชาติ การพักอาศัยของชาวประมงพื้นบ้านและชนเผ่าทะเล อูรักลาไวย จึงเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย

เดิมการพักอาศัยในเกาะไผ่ ชาวประมงพื้นบ้านจะพักตามหลิ่วถ้ำและทำเพิงชั่วคราวกันฝนกันแดด โดยจะพักด้านทิศตะวันตกของเกาะในช่วงฤดูมรสุมตะวันออก และจะพักด้านตะวันตกของเกาะในช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมาเกิดมรสุมใหญ่ กระแสน้ำได้พัดพาทรายมาทับถมบริเวณด้านทิศตะวันออกของเกาะไผ่ เกิดเป็นแผ่นดินและชายหาดอันสวยงาม จนเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของกระบี่ในปัจจุบัน

พ.ศ. 2526 กรมป่าไม้ได้จัดตั้งอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา –หมู่เกาะพีพี และได้รวมเกาะไผ่และทะเลรอบเกาะเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติ

เมื่อประมาณปี 2540 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธาราขณะนั้นเห็นว่าการพักอาศัยแบบเดิมของชาวประมงพื้นบ้านไม่เป็นระเบียบและไม่สะอาด จึงได้ปรึกษาหารือและทำข้อตกลงการจัดระเบียบบ้านพักและการรักษาความสะอาดกับชาวประมงพื้นบ้าน โดยให้จัดทำกระท่อมพักขนาดกว้าง 3 เมตร ยาว 5 เมตร รวม 42 หลัง เป็นแถว 2 ชั้น ในพื้นที่ซึ่งทางอุทยานแห่งชาติกำหนด ตลอดจนถึงกติกาในการรักษาความสะอาด การใช้พื้นที่ชายหาด เพราะเกาะไผ่เป็นเกาะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติจากเกาะพีพีนิยมใช้เป็นที่พักผ่อนและเล่นน้ำทะเล

หลังจากนั้นมีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา หลานคนกระทั่งปี 2545 วันศุกร์ที่ 3 พฤษภาคม ขณะชาวประมงพื้นบ้านบนเกาะไผ่กลับไปละหมาดวันศุกร์ที่มัสยิดประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นการปฏิบัติศาสนกิจตามบทบัญญัติของศาสนา โดยเหลือผู้ชาย 2 คน ผู้หญิงและเด็ก 8 คน ฝ่าบ้านพัก นายอำเภอเมืองกระบี่ได้นำกำลังชุดปฏิบัติการผสมระหว่างตำรวจ อส. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประมาณ 150 คน บุกขึ้นไปรื้อ เผาทำลายบ้านพักชาวประมงพื้นบ้านบนเกาะไผ่ทั้งหมด 42 หลัง จากนั้นได้บุกเรือและเผาเพิงพักของชนเผ่าอูรักลาไวยที่อ่าวลานา และจุดชมวิวนบนเกาะพีพี รวม 24 หลัง ขณะรื้อถอนเป็นช่วงบ่ายเพิงพักมีเฉพาะผู้หญิงและเด็ก การเผาเพิงพักทำให้เด็กโดนไฟไหม้ศีรษะ 2 คน

การรื้อถอนและเผากองบ้านพักครั้งนี้ดำเนินการตามมติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทำลายป่าจังหวัดกระบี่ โดยระบุเหตุผลว่า ชาวประมงพื้นบ้านบุกรุกอุทยานแห่ง

ชาติ และ เจ้าหน้าที่ได้แจ้งเตือนให้ออกจากพื้นที่แล้วแต่ไม่ปฏิบัติตาม ทางราชการจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติ

หลังการรื้อเผาบ้านพักของชาวประมงพื้นบ้านและชนเผ่าอุรักลาไ่วย ชาวประมงพื้นบ้านได้ร้องเรียนขอความเป็นธรรมกับนายอำเภอเหนือคลอง ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ และแจ้งความกับตำรวจ สภ.อ.เมืองกระบี่ แต่ทุกหน่วยงานยืนยันว่า การรื้อเผาดังกล่าวกระทำถูกต้องแล้ว

เมื่อจังหวัดปฏิเสธที่จะแก้ไขปัญหา ชาวประมงพื้นบ้านจึงจัดการชุมนุมเรียกร้องที่เกาะไผ่มาตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคม 2545 และร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และรัฐบาล ผ่านทางคณะกรรมการกำกับและติดตามการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรีพลเอกเซาวลิต ยงใจยุทธ เป็นประธาน

คณะกรรมการติดตามและกำกับการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนได้แต่งตั้งคณะทำงานสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีเกาะไผ่จำนวน 5 คน ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ซึ่งได้จัดให้มีการประชุมร่วมระหว่างอุทยานแห่งชาติและราษฎรที่เกาะไผ่เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2545 ได้ข้อสรุปร่วมกัน ภายหลังได้รับความเห็นชอบให้ใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาจากคณะกรรมการติดตามและกำกับการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน กล่าวคือ

1. กรณีนายอำเภอเมืองกระบี่ นำกำลังเจ้าหน้าที่เผาบ้านพักราษฎรที่เกาะไผ่ กับอ่าวลาน่า และบริเวณจุดชมวิวนกเขาพีพี กรมการปกครองได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ให้รอผลการสอบสวนจากคณะกรรมการเพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการ
2. ผ่อนผันให้ราษฎรพักอาศัยเพื่อหลบลมพายุในระหว่างออกทำการประมงบนเกาะไผ่ได้
3. ผ่อนผันให้ราษฎรสามารถทำการประมงในทะเลซึ่งอยู่ในอุทยานแห่งชาติ ด้วยเครื่องมือประมงและวิธีการทำประมงที่ไม่ฝ่าฝืนกฎหมายประมงและไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้เป็นไปตามนโยบายของกรมป่าไม้และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งมีอยู่เดิมแล้ว
4. กรณีที่ราษฎรต้องพักอาศัยบนเกาะไผ่เป็นระยะเวลานานขึ้นเนื่องจากต้องเผาและซ่อมแซมเครื่องมือประมงที่ถูกทำลายจากอวนลาก เห็นควรให้ผ่อนผันให้พักอาศัยได้จนกว่าจะมีการแก้ไขปัญหาอวนลากได้แล้วเสร็จทั้งนี้โดยให้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างราษฎรกับอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา เพื่อจัดทำทะเบียนผู้พักอาศัยบนเกาะไผ่และวางระเบียบการอยู่อาศัย การทำความสะอาด ตลอดจนให้มีการทดลองปรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัยของราษฎร จากเพิงพักแบบมุงจาก เป็นเตนท์พักของอุทยานแห่งชาติขนาดพักได้ 3-4 คน จำนวน 10 หลัง โดยวางเตนท์ไว้ด้านหน้าและทำเพิงพักไว้ด้านหลังเตนท์สำหรับประกอบอาหารและเก็บอุปกรณ์ทำการประมง
5. การแก้ไขปัญหาอวนลากให้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมในระดับจังหวัดกระบี่และมีการทำงานร่วมในลักษณะสนธิกำลังระหว่าง กรมป่าไม้ กรมประมง จังหวัด ตำรวจ และราษฎร

เพื่อดำเนินการจับกุมอวนลากที่ละเมิดเขตหวงห้ามทำการประมงในเขตอ่าวพังงา และในเขตอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา

6. เพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้องมีการประสานงานกับพนักงานอัยการและศาลจังหวัดให้ใช้บังคับกฎหมายประมงเช่นเดียวกับจังหวัดตรังและจังหวัดพังงา กล่าวคือเมื่อจับกุมได้ต้องรีบเรือในฐานะเครื่องมือประมงที่ทำผิดกฎหมายเช่นเดียวกับจังหวัดตรังและจังหวัดพังงาทั้งนี้ต้องปิดช่องโหว่ของกฎหมายซึ่งผู้กระทำผิดมักทำสัญญาเช่าเรืออำพรางไว้ล่วงหน้าเพื่อขอคืนของกลางจากศาล ซึ่งตามกฎหมายเจ้าทำการเช่าเรือต้องจดทะเบียนกับกรมเจ้าท่าจึงจะเป็นสัญญาเช่าที่ถูกต้องดังนั้นทางจังหวัดตรังและพังงาจึงไม่รับรองสัญญาเช่าที่ทำขึ้นเองเพื่อหลบหลีกกฎหมายของเจ้าของเรือประมง ทั้งโดยข้อเท็จจริงไม่มีเจ้าของเรือคนใดให้เช่าเรือเพื่อทำการประมงอวนลาก หรืออวนรุน

กรณีสัญญาเช่าเรือ ได้เคยมีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 มกราคม 2543 เรื่อง มาตรการป้องกันการทุจริตและประพฤษมิชอบเกี่ยวกับการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการประมง ๒๔๙๐ โดยให้เพิ่มบทบัญญัติว่าด้วยการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าของเรือหรือเจ้าของเครื่องมือประมงที่ใช้กระทำความผิดมีส่วนรู้เห็นเป็นใจกับการกระทำความผิดและให้รีบเรือหรือเครื่องมือประมงนั้นเสียโดยไม่ต้องคำนึงว่า จะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษานั้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อปิดช่องว่างของกฎหมายและป้องกันการใช้ดุลยพินิจที่มีชอบของเจ้าหน้าที่

7. ปรับปรุงประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ปี 2541 เรื่อง กำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมือ อวนลากและอวนรุนทำการประมงในเขตอ่าวพังงา โดยให้ปรับปรุงเขตอ่าวเดิมจาก "แหลมพันวา ไปเกาะด้ามขวาน และศาลาด่านหัวเกาะลันตาใหญ่ด้านทิศเหนือ" เป็น "แหลมพันวา ไป หัวเกาะยาวใหญ่ หัวเกาะพีพีตอนด้านทิศเหนือ และปลายแหลมเกาะลันตาด้านทิศใต้"

หลังจากข้อตกลงมีการปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันจนถึงปลายปี 2546 มีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา ซึ่งมีนโยบายใหม่ให้ราษฎรออกจากพื้นที่เกาะไผ่ และเกาะพีพี โดยได้ดำเนินการหลายมาตรการกระทั่งราษฎรยินยอมออกจากเกาะไผ่เป็นการชั่วคราวประมาณ 4 เดือน เพื่อรอผลการประกาศเขตอ่าวพังงา โดยมีข้อแม้ว่า อุทยานแห่งชาติห้ามรื้อถอนเพิงพักของราษฎร ช่วงที่ออกจากที่พักบนเกาะไผ่ ราษฎรได้ไปอาศัยพักพิงที่อ่าวม่วง เกาะพีพี แต่ไม่สามารถอาศัยได้เนื่องจากเป็นอ่าวด้านที่รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเหตุให้เรือประมงล่ม 2 ลำ จึงได้โยกย้ายมาทำเพิงพักที่เกาะไผ่ด้านทิศตะวันตก โดยทำเพิงพักตามชายหาด

เมื่อครบ 4 เดือนไม่มีความคืบหน้าในการประกาศเขตอ่าวพังงาตามข้อตกลง ราษฎรรอฟังผลต่ออีก 3 เดือน จนถึงเดือนพฤษภาคม 2547 ซึ่งเป็นฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้ไม่สามารถอยู่อาศัยบนชายหาดด้านทิศตะวันตกของเกาะไผ่ได้ จำเป็นต้องย้ายมาอยู่เพิงพักเดิมด้านทิศตะวันออกของเกาะไผ่

หลังการโยกย้ายมาอยู่ด้านทิศตะวันออกของเกาะไผ่ ประมาณครึ่งเดือน ทางอุทยานแห่งชาติพยายามขับไล่ราษฎรให้ออกจากพื้นที่ จึงได้มีการหารือร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่โดยการประสานงานของเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านเกาะศรีบอยา และสมาคมการประมงจังหวัดกระบี่ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2547 และมีข้อสรุปให้ผ่อนผันให้ราษฎรพักพิงบนเกาะไผ่เป็นระยะ 4 เดือน เพื่อรอฟังผลการประกาศเขตอ่าวพังงา และหากไม่มีความคืบหน้าประการใดให้มีการหารือกันใหม่อีกครั้ง

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : กลุ่มชาวประมงจากตำบลเกาะศรีบอยา อ.เหนือคลอง จ.กระบี่ ซึ่งเป็นผู้ใช้ที่พักบนเกาะไผ่ และเกาะพีพี ประกอบด้วย ชาวประมงจากบ้านเกาะปู บ้านติงไทร บ้านเกาะจำ บ้านหลังเกาะ บ้านเกาะศรีบอยา และบ้านคลองเตาะ , กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช , กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , องค์การบริหารส่วนตำบลอ่าวพระนาง , จังหวัดกระบี่

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างครบกำหนด 4 เดือน เพื่อหารือแนวทางการแก้ไขปัญหาอีกครั้งหนึ่ง

ปัญหาและอุปสรรค : การเปลี่ยนแปลงหัวหน้าอุทยานแห่งชาติทำให้แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ได้ตกลงร่วมกับราษฎรเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้การแก้ไขปัญหาขาดความต่อเนื่องและดูเหมือนหน่วยงานรัฐจะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเป็นหลักขาดความต่อเนื่องทางนโยบาย

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎรในเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านเกาะศรีบอยา , ราษฎรที่ทำการประมงพื้นบ้านบนเกาะไผ่และเกาะพีพี , เอกสารสรุปปัญหาของกองเลขาการสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ , บันทึกแนวทางแก้ไขปัญหาของคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีเกาะไผ่ คณะกรรมการกำกับและติดตามการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

ส่วนที่ 2.การปลูกป่าและทำสวนป่าที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน 3 กรณี

2.1. ป่าสงวนแห่งชาติป่าบางเบาและป่าคลองเขียด ป่าย่านยาว ป่าเขาวงและป่ากระชุม ป่าบ้านหมากและป่าปากพัง ป่าไสท่อนและป่าคลองโชน ป่าทุ่งรังควนเสียด ป่าบกไก่อฟ้าคลองกรงช้าง ป่าเขาพลู ป่าท่าชนะ ป่าชัยคราม-วัดประดู่แปลง 1 แปลง 2 รวม 9 ป่าสงวน ในพื้นที่อำเภอ พุนพิน อำเภอคีรีรัฐ อำเภอชัยบุรี อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พื้นที่ปัญหา: ตำบลชัยบุรี อำเภอชัยบุรี ตำบลทุ่งรัง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มของปัญหา: รัฐและเอกชนขัดแย้งกับราษฎร

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาสำคัญ :

จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเอกชนได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ให้ใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อทำสวน จำนวน 43 ราย ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 9 พื้นที่ ได้แก่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าบางเบาและป่าคลองเขียด ,ป่าย่านยาว เขาวงและป่า กระชุม ,ป่าบ้านหมากและป่าปากพัง ,ป่าไสท่อนและป่าคลองโชน ,ป่าทุ่งรังควนเสียด บกไก่อฟ้า และคลองกรงช้าง ,ป่าเขาพลู ,ป่าท่าชนะ ,ป่าชัยคราม-วัดประดู่ แปลง 1 ,ป่าชัยคราม-วัดประดู่แปลง 2 เนื้อที่รวม 126,753 ไร่ 3 งาน 5 ตารางวา ใช้พื้นที่เพื่อปลูกปาล์มน้ำมัน 13 ราย เนื้อที่ 125,327 ไร่ 2 งาน 28 ตารางวา ปลูกยางพาราจำนวน 15 ราย เนื้อที่ 1,018 ไร่ 3 งาน 34 ตารางวา ใช้ทำเหมืองแร่ เป็นบริษัทเอกชน 3 ราย เอกชนรายย่อย 1 ราย เนื้อที่รวม 403 ไร่ 1 งาน 43 ตารางวา ในจำนวนนี้เป็นเอกชนที่ได้รับอนุญาตใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าสงวนซึ่งทับซ้อนกับที่ราชพัสดุบ่อถ่านศิลา 3 ราย ได้แก่ บริษัท นำบัพพัฒนาการเกษตร จำกัด บริษัท กุ้ยหลิมพัฒนาการเกษตร(ไทย) จำกัด บริษัท สามชัยสวนปาล์ม จำกัด

เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ ได้บรรลุข้อตกลงกับรัฐบาลที่จะดำเนินการตรวจสอบที่ดินซึ่งเอกชนครอบครองเนื้อที่ 200 ไร่ขึ้นไปในที่ดินของรัฐโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือระยะเวลาอนุญาตสิ้นสุด และหากพบว่า พื้นที่ใดมีการกระทำเช่นนั้น รัฐจะยึดพื้นที่คืนและนำมาจัดสรรให้กับคนจนที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และได้จัดตั้งคณะทำงานร่วมในระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่เพื่อดำเนินการตามข้อตกลง ในระดับภาคเรียกว่า คณะทำงานแก้ไขปัญหาป่าไม้กรณีราษฎรชุมนุมเรียกร้องขอที่ดินทำกินจากรัฐบาล จังหวัดสุราษฎร์ธานีแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน ในระดับจังหวัดเป็นคณะทำงานจังหวัด ระดับพื้นที่เป็นคณะทำงานตรวจสอบพื้นที่เป็นรายกรณี

ผลการตรวจสอบของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มีเอกชนที่ครอบครองโดยหมดระยะเวลาเช่านอกเหนือจากพื้นที่ซึ่งซ้อนทับกับที่ราชพัสดุบ่อถ่านศิลา รวม 3 ราย คือ

บริษัท ชัยบุรีปาล์มทอง จำกัด ทำสวนปาล์มน้ำมัน เนื้อที่ 15,000 ไร่ ระยะเวลาอนุญาต 2 มกราคม 2528 – 1 มกราคม 2543 ในท้องที่ตำบลชัยบุรี อำเภอชัยบุรี

บริษัท ไทยบุญทอง จำกัด ทำสวนปาล์มน้ำมัน เนื้อที่ 3,000 ไร่ ระยะเวลาอนุญาต 3 ธันวาคม 2528 – 2 ธันวาคม 2543 ในท้องที่ตำบลชัยบุรี อำเภอชัยบุรี

บริษัท สุราษฎร์ปาล์มทอง จำกัด ทำสวนปาล์มน้ำมัน เนื้อที่ 1,168 ไร่ 3 งาน ระยะเวลาอนุญาต 3 ธันวาคม 2528 – 2 ธันวาคม 2543 ในท้องที่ตำบลทุ่งรัง อำเภอกาญจนดิษฐ์

ผู้เกี่ยวข้อง : ราษฎรเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ และเอกชนผู้ครอบครองพื้นที่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กรมป่าไม้ , กรมอุทยานแห่งชาติและสัตว์ป่า , กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , จังหวัดสุราษฎร์ธานี , องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

ผลการแก้ไขปัญหา: จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ยึดคืนพื้นที่ซึ่งหมดระยะเวลาอนุญาต และให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เข้าดูแลพื้นที่และเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ แต่ยังไม่มีการจัดสรรให้กับคนจนที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีไม่เพียงพอต่อการยังชีพ

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีการดำเนินการจัดสรรพื้นที่ให้กับราษฎรที่ไม่มีที่ดินทำกิน

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงมาก ความซับซ้อนมาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง: พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 , พ.ร.บ. ป่าไม้ 2484 , นโยบายป่าไม้แห่งชาติปี 2528 ,ระเบียบกรมป่าไม้วาดด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

แหล่งที่มาของข้อมูล : รายงานการตรวจสอบพื้นที่ของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ , รายงานผลการพิจารณาตรวจสอบเรื่อง การคัดค้านต่อสัญญาเช่าที่ดินทำการเกษตรในภาคใต้ โดยคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา พ.ศ. 2546 , บทสัมภาษณ์สมาชิกเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ , รายงานการตรวจสอบพื้นที่ของคณะทำงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ข้อสังเกตของนักวิจัย : เมื่อมีการพิสูจน์พบว่ามี การครอบครองพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตไม่ถูกต้องทางราชการไม่ได้ขยายผลการดำเนินงานไปตรวจสอบพื้นที่อื่นๆ จึงเป็นไปได้ว่ามีการครอบครองโดยไม่ชอบอยู่อีกมาก ในกรณีที่ตรวจพบเป็นการเรียกร้องและผลักดันของราษฎร ทั้งที่ความผิดเช่นนี้เป็นหน้าที่ซึ่งทางราชการจะต้องตรวจสอบดูแลโดยที่ไม่ต้องมีการร้องเรียน นอกจากนี้ที่ดินที่ตรวจยึดมาจากการครอบครองที่ไม่ถูกต้องรัฐบาลไม่มีการดำเนินการเพื่อจัดสรรให้กับราษฎรที่ไม่มีที่ดินทำกิน

2.2. ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาแก้ว ป่าควนยิงวัว ป่าปลายคลองพระยา ป่าช่องเสียด ป่าเขากลม ป่าเขาช่องบางเหลียง ป่าเขาขวาง ป่าโคกยาง ป่าเหนือคลอง ป่าแหลมกรวด ป่าคลองบางฝั่ง ป่าด้านยางคู่ ป่าห้วยทัง ป่าหนองน้ำแดง ป่าสนปุน ในพื้นที่อำเภออ่าวลึก อำเภอเหนือคลอง อำเภอเขาพนม อำเภอปลายพระยา อำเภอกคลองท่อม จังหวัดกระบี่

พื้นที่ปัญหา: อำเภออ่าวลึก อำเภอเหนือคลอง อำเภอเขาพนม อำเภอปลายพระยา อำเภอกคลองท่อม จังหวัดกระบี่

กลุ่มของปัญหา: รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาสำคัญ :

จังหวัดกระบี่มีพื้นที่ป่าทั้งหมด 2,942,820 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 45 ป่า เนื้อที่ประมาณ 1,415,925 ไร่ อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 26 ป่า เนื้อที่ 590,925.87 ไร่ ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ 4 แห่ง เนื้อที่ 422,512.17 ไร่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 2 แห่ง เนื้อที่ 140,188 ไร่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า 1 แห่ง เนื้อที่ 36,033 ไร่

เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ เรียกร้องให้รัฐบาลตรวจสอบพื้นที่สวนปาล์ม และสวนยางพารา ที่เอกชนครอบครองเนื้อที่ 200 ไร่ขึ้นไป โดยให้ตรวจสอบการซ้อนทับกับพื้นที่ป่า และอาจไม่ได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพราะจากการสำรวจของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคใต้ พบว่า มีเอกชนหลายรายครอบครองพื้นที่ไม่ต่ำกว่าแสนไร่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ

เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ ได้บรรลุข้อตกลงกับรัฐบาลที่จะดำเนินการตรวจสอบที่ดินซึ่งเอกชนครอบครองเนื้อที่ 200 ไร่ขึ้นไปในที่ดินของรัฐโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือระยะเวลาอนุญาตสิ้นสุด และหากพบว่า พื้นที่ใดมีการกระทำเช่นนั้น รัฐบาลจะยึดพื้นที่คืนและนำมาจัดสรรให้กับคนจนที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมในระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่เพื่อดำเนินการตามข้อตกลง

ประกอบด้วยคณะกรรมการระดับภาคเรียกว่า คณะทำงานแก้ไขปัญหাপ่าไม้กรณีราษฎรชุมนุมเรียกร้องขอที่ดินทำกินจากรัฐบาล จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน ในระดับจังหวัดเป็นคณะกรรมการจังหวัด ระดับพื้นที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบพื้นที่เป็นรายกรณี

ผลการตรวจสอบของคณะกรรมการพบว่า กรมป่าไม้ได้อนุญาตให้เอกชนใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าเพื่อทำสวนเอกชนรวม 14 ราย เนื้อที่รวม 73,030 ไร่ 30 ตารางวา ปลูกปาล์มน้ำมัน 11 ราย

เนื้อที่ 70,950 ไร่ 30 ตารางวา ปลูกลำไยและมะม่วงหิมพานต์ จำนวน 3 ราย เนื้อที่ 2,080 ไร่ ประกอบด้วย

- บริษัท จิตรวิชัยสวนปาล์ม จำกัด ปลูกลำไยน้ำมัน เนื้อที่ 13,950 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาแก้ว และป่าควนยิงวัว ตำบลนาเหนือ ตำบลเขาเขน ตำบลเขาต่อ อำเภออ่าวลึก และอำเภอปลายพระยา ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 28 มีนาคม 2528 ถึง วันที่ 27 มีนาคม 2543 ครบกำหนดการอนุญาต ยังไม่ได้ต่อใบอนุญาตแต่ครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน
- บริษัทเจียรวานิชน้ำมันปาล์มจำกัด ปลูกลำไยน้ำมัน เนื้อที่ 20,000 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าปลายคลองพระยา ตำบลคลองหิน อำเภออ่าวลึก และตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 19 กรกฎาคม 2528 ถึง วันที่ 21 เมษายน 2556
- บริษัท ยวนสาวการเกษตร จำกัด ปลูกลำไยน้ำมัน เนื้อที่ 3,816 ไร่ 22 ตารางวา ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าช่องเสียด ป่าเขากลม และป่าเขาช่องบางเหริ่ง ตำบลโคกยาง อำเภอเหนือคลอง ตำบลเพขลา อำเภอคลองท่อม และตำบลพรุเตียว อำเภอเขาพนม ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 19 กันยายน 2528 ถึง วันที่ 18 กันยายน 2543 กรมป่าไม้มีหนังสือต่ออายุการอนุญาตไปถึงวันที่ 16 สิงหาคม 2545 ปัจจุบันหมดอายุการอนุญาตแต่บริษัทครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน
- บริษัท ยวนสาวการเกษตร จำกัด ปลูกลำไยน้ำมัน เนื้อที่ 4,390 ไร่ 8 ตารางวา ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาขวาง ป่าโคกยาง และป่าเขาช่องบางเหริ่ง ตำบลโคกยาง อำเภอเหนือคลอง ตำบลเพขลา อำเภอคลองท่อม ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 19 กันยายน 2528 ถึง วันที่ 18 กันยายน 2543 กรมป่าไม้ให้ต่ออายุการอนุญาต
- บริษัท ยวนสาวการเกษตร จำกัด ปลูกลำไยน้ำมัน เนื้อที่ 4,3960 ไร่ 22 ตารางวา ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าช่องเสียด ป่าเขากลม และป่าเขาช่องบางเหริ่ง ตำบลโคกยาง อำเภอเหนือคลอง ตำบลเพขลา อำเภออ่าวลึก และตำบลพรุเตียว อำเภอเขาพนม ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 19 กันยายน 2528 ถึง วันที่ 18 กันยายน 2543 กรมป่าไม้ให้ต่ออายุการอนุญาต
- นายประเสริฐ กิตติธรรกุล ปลูกลำไยน้ำมัน เนื้อที่ 2,200 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแหลมกรวด และป่าคลองบางฝั่ง ตำบลคลองขนาน อำเภอเหนือคลอง ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 13 พฤษภาคม 2530 ถึง วันที่ 12 กันยายน 2545 กำลังขอต่ออายุใบอนุญาตจากกรมป่าไม้ โดยครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

- นายวิศิษฐ์ วุฒิจาติวานิช ปลุกป่าลุ่มน้ำมัน เนื้อที่ 1,500 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาช่องเสียด ป่าเขากลม และป่าเขาช่องบางเหี่ยง ตำบลสินปุน อำเภอเขาพนม ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 8 เมษายน 2530 ถึง วันที่ 7 กันยายน 2545 กรมป่าไม้มีหนังสือต่ออายุการอนุญาตเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2545
- ห้างหุ้นส่วนจำกัด กระป๋วมภักดิ์ ปลุกป่าลุ่มน้ำมัน เนื้อที่ 1,000 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแหลมกรวดและป่าคลองบางฝั่ง ตำบลคลองขนาน อำเภอเหนือคลอง ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 11 มิถุนายน 2530 ถึง วันที่ 10 มิถุนายน 2545 ปัจจุบันหมดอายุการอนุญาตกำลังขอต่อใบอนุญาตจากกรมป่าไม้
- บริษัท ฟู้ดการเกษตร จำกัด ปลุกป่าลุ่มน้ำมัน เนื้อที่ 9,500 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดำนยางคู่ ป่าช่องบาง เหลียงและเขาขวาง ตำบลเขาติน ตำบลพุดเตียว อำเภอเขาพนม ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 2 ตุลาคม 2530 ถึง วันที่ 1 ตุลาคม 2545 ปัจจุบันหมดอายุการอนุญาตแต่บริษัทครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน
- นายสุบินท์ ฉายะบุระกุล ปลุกป่าลุ่มน้ำมัน เนื้อที่ 1,844 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยทั้งและป่าหนองน้ำแดง ป่าเขาขวาง ป่าโคกยางและป่าช่องบางเหลียง ตำบลพุดเตียว อำเภอเขาพนม ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 31 พฤษภาคม 2531 ถึง วันที่ 30 พฤษภาคม 2546 ปัจจุบันหมดอายุการอนุญาตแต่บริษัทครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน
- บริษัท กรานีการเกษตร จำกัด ปลุกป่าลุ่มน้ำมัน เนื้อที่ 9,750 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าสินปุน ตำบลสินปุน อำเภอเขาพนม ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2531 ถึง วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545 บริษัทเสียค่าธรรมเนียมแต่ไม่ได้ทำประโยชน์
- นายพัฒน์ ช้ายเล้ง ปลุกไม้ยืนต้นและมะม่วงหิมพานต์ เนื้อที่ 1,000 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแหลมกรวดและป่าคลองบางฝั่ง ตำบลปกาไส อำเภอเหนือคลอง ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 12 พฤศจิกายน 2530 ถึง วันที่ 11 พฤศจิกายน 2545 ปัจจุบันหมดอายุการอนุญาตกำลังขอต่ออายุใบอนุญาตและครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน
- นายสุนทร เจียวกิก ปลุกยางพาราและมะม่วงหิมพานต์ เนื้อที่ 500 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแหลมกรวด และป่าคลองบางฝั่ง ตำบลคลองขนาน อำเภอเหนือคลอง ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 12 พฤศจิกายน 2530 ถึง วันที่ 11 พฤศจิกายน 2545 ปัจจุบันหมดอายุการอนุญาตกำลังขอต่ออายุ และครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

- ห้างหุ้นส่วนจำกัดศรีปรางค์ ปทุมยางพารา และมะม่วงหิมพานต์ เนื้อที่ 580 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าคลองเหนือคลอง ป่าแหลมกรวด ตำบลคลองขนาน อำเภอเหนือคลอง ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 24 ตุลาคม 2531 ถึงวันที่ 23 ตุลาคม 2546 ปัจจุบันหมดอายุการอนุญาตแต่บริษัทครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน
- ห้างหุ้นส่วนจำกัดศรีวิไลปาล์ม เนื้อที่ 3,000 ไร่ ปทุมปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาช่องเสียบ ป่าเขากลม ป่าเขาช่องบางเหลียง ตำบลสินปุน อำเภอเขาพนม ระยะเวลาอนุญาต วันที่ 2 กรกฎาคม 2542 ถึง วันที่ 1 กรกฎาคม 2545 ปัจจุบันหมดอายุการอนุญาตกำลังขอต่อใบอนุญาตโดยบริษัทครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

รวมพื้นที่ซึ่งหมดอายุการอนุญาตแต่เอกชนยังคงครอบครองต่อเนื่อง 9 ราย เนื้อที่รวม 34,574 ไร่ ซึ่งรัฐควรนำพื้นที่เหล่านี้คืนเพื่อจัดสรรให้กับราษฎรที่ยากจนและไม่มีที่ดิน

ผู้เกี่ยวข้อง : ราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ประมาณ 20,000 ราย, เอกชนผู้ครอบครองพื้นที่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติและสัตว์ป่า และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, จังหวัดกระบี่, กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดกระบี่

ผลการแก้ไขปัญหา: ในกระบวนการทำงานร่วมระหว่างเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้กับทางรัฐบาลเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นจนนำทางราชอาณาจักรนำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่และคณะทำงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นำกำลังเจ้าหน้าที่กว่า 2,000 นาย สลายการชุมนุมของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจน ที่อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2546 การดำเนินการตรวจสอบต่อจึงยุติ และไม่มีการนำที่ดินซึ่งพบว่าเอกชนครอบครองโดยไม่ถูกต้องมาเป็นของรัฐตามข้อตกลงร่วมในข้อ 3

ปัญหาและอุปสรรค : ความแตกต่างทางวิธีการและจุดยืนการแก้ไขปัญหาระหว่างราชการในจังหวัดกระบี่และคณะทำงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กับเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ นำไปสู่ความรุนแรง และทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาซึ่งทำเรื่องที่ดีต้องยุติลง

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงมาก ความซับซ้อนมาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง: พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507, พ.ร.บ.ป่าไม้ 2484, ระเบียบกรมป่าไม้วาดด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

แหล่งที่มาของข้อมูล : รายงานการตรวจสอบพื้นที่ของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้, รายงานผลการพิจารณาตรวจสอบเรื่อง การคัดค้านต่อสัญญาเช่าที่ดินทำการเกษตรในภาคใต้

โดยคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา พ.ศ. 2546 ,บทสัมภาษณ์นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ
ปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : การตรวจสอบพื้นที่เพื่อนำพื้นที่ที่เอกชนโดยเฉพาะเอกชนต่างชาติครอบครองโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อนำไปจัดสรรให้คนจนไร้ที่ดินทำกินเป็นเรื่องที่ดี และจะช่วยให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม และควรเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการโดยไม่ต้องให้ราษฎรเรียกร้อง แต่เนื่องจากปัญหาผลประโยชน์ ปัญหาทัศนคติของรัฐที่มีต่อราษฎร ทำให้การแก้ไขปัญหา
นำไปสู่การขัดแย้ง และปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข

2.3.สวนป่าห้วยน้ำขาว ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอ

คลองท่อมจังหวัดกระบี่

พื้นที่ปัญหา: สวนป่าห้วยน้ำขาว ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

กลุ่มของปัญหา: รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาสำคัญ :

17 มกราคม 2532 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีคำสั่งยกเลิกสัมปทานทำไม้ทั่วประเทศ และมียกยบายให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ดำเนินการดูแลและบำรุงรักษาสวนป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขสัมปทานทำไม้ต่อไป

ต่อมาได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 มีนาคม 2535 แก้ไขปรับปรุงโดยมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 9 มีนาคม 2536 อนุมัติให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ใช้ประโยชน์สวนป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขสัมปทานทำไม้ซึ่งไม่อยู่ในเขตอนุรักษ์ ยกเว้นสวนป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขสัมปทานทำไม้ของบริษัทไม้อัดไทยจำกัด ซึ่งอนุมัติให้บริษัทไม้อัดไทยจำกัด ใช้ประโยชน์

สวนป่าห้วยน้ำขาวอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติป่าช่องศิลา-ป่าชี้แรด ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ มีพื้นที่ปลูกป่าตามเงื่อนไขสัมปทานของ บริษัท กระบี่ทำไม้ จำกัด จำนวน 13,329 ไร่ กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ส่วนที่อยู่ในเขตป่าเศรษฐกิจจำนวน13,031 ไร่ ให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2538 และกันพื้นที่ 297 ไร่เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์¹

บันทึกการรับมอบพื้นที่สวนป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขสัมปทานที่พ้นอายุการบำรุงรักษาของบริษัท กระบี่ทำไม้ จำกัด ระหว่างกรมป่าไม้กับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2533 ระบุนพื้นที่สวนป่าของบริษัท กระบี่ทำไม้ จำกัด ซึ่งกรมป่าไม้ส่งมอบให้องค์การอุตสาหกรรม

¹ ทะเบียนแสดงรายละเอียดสวนป่าโครงการที่ 4 แนบท้ายบันทึกการส่งมอบการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์สวนป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขสัมปทานทำไม้ระหว่างกรมป่าไม้กับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

ป่าไม้ ในท้องที่ตำบลห้วยน้ำขาว ตำบลคลองท่อมใต้ ตำบลทรายขาว รวม 12 แปลง เนื้อที่รวม 6,503 ไร่ พืชที่ปลูกเป็นยูคาลิปตัส ยางพารา กระถิน-ถนงค์ ทั้ง หุ้งฟ้า สัก -เหียง ตำเสา สนทะเล

หัวหน้าสวนป่าห้วยน้ำขาว นำเสนอในที่ประชุมร่วมระหว่าง จังหวัดกระบี่ อำเภอคลองท่อม ป่าไม้จังหวัดกระบี่ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และราษฎรจากตำบลห้วยน้ำขาวเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2547 ณ ศาลากลางจังหวัดกระบี่ ความโดยสรุปว่า “พื้นที่สวนป่าห้วยน้ำขาวซึ่งขอป.รับมอบจากกรมป่าไม้เมื่อหักพื้นที่ซึ่งมีผู้ครอบครองออกเหลือพื้นที่ 6,500 ไร่ ขอป.มีเป้าหมายที่จะทำการปลูกสร้างสวนป่า 2,500 ไร่ อีก 4,000 ไร่ จะไม่ดำเนินการเนื่องจากเป็นพื้นที่ลาดชันและพื้นที่ภูเขา”

หนังสือชี้แจงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด กรณีการไถดินพื้นที่สวนป่าห้วยน้ำขาว ลงวันที่ 26 มีนาคม 2547 ของหัวหน้างานสวนป่าพุดินนา ,สวนป่าห้วยน้ำขาว สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่ากระบี่ ความโดยสรุปว่า สวนป่าห้วยน้ำขาวมีเนื้อที่สวนป่าที่มีเปอร์เซ็นต์ การรอดตายต่ำจึงต้องรื้อปลูกใหม่ตามเงื่อนไขที่ได้รับมอบพื้นที่มาจากกรมป่าไม้ โดยทำการรื้อปลูกใหม่เมื่อปี 2542 จำนวน 357 ไร่ รื้อปลูกใหม่ปี 2544 จำนวน 377 ไร่ รื้อปลูกใหม่ปี 2545 จำนวน 33 ไร่ และรื้อปลูกใหม่ปี 2547 จำนวน 300 ไร่ โดยปี 2547 จะรื้อปลูกใหม่ใน พื้นที่บริเวณแปลงปลูกปี 2521 ด้วยรถแทรกเตอร์ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

การรื้อปลูกใหม่จะทำตามหลักวิชาการ กล่าวคือ

1.ไม่รื้อปลูกใหม่ในที่ลาดชัน โดยในส่วนที่เป็นเนินเขา หรือภูเขา จะเว้นไว้เป็นป่าธรรมชาติ รวมทั้งเว้นสองข้างลำห้วยไว้ด้วย

2.เว้นไม้ป่าธรรมชาติที่มีค่าทางเศรษฐกิจไว้ ซึ่งการปลูกสร้างสวนป่าเดิมได้ไถดินล้มไม้จนหมดสิ้น ที่ชั้นอยู่ในปัจจุบันเป็นไม้พื้นทั่วไปที่ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจ

3.พื้นที่สวนป่าห้วยน้ำขาว อยู่ในเขตพื้นที่ซึ่งกรมป่าไม้จำแนกเป็นเขตป่าเศรษฐกิจ ซึ่งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้สามารถปลูกสร้างสวนป่าได้ตามกฎหมาย ในส่วนที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ทางสวนป่าได้ส่งคืนพื้นที่ให้กับกรมป่าไม้แล้ว

สำหรับประเด็นที่เป็นข้อขัดแย้งกับราษฎรทางสวนป่าห้วยน้ำขาวระบุว่าเป็นความขัดแย้งเนื่องจากมีราษฎร 8 ราย บุกรุกทำสวนยางพาราพื้นที่แปลงปลูกปี 2547 ซึ่งทางสวนป่าไม่ได้ไถทำลายสวนยางพาราของราษฎรแต่อย่างใด และพร้อมจะประสานความร่วมมือกับกองทุนสงเคราะห์สวนยาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาของราษฎร

สวนป่าห้วยน้ำขาว เริ่มรื้อปลูกใหม่แปลงปี 2547 เนื้อที่ 300 ไร่ เมื่อเดือนมีนาคม 2547 ราษฎรตำบลห้วยน้ำขาวได้คัดค้านการรื้อปลูกใหม่เนื่องจากเห็นว่า สภาพป่าเป็นป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์และอยู่ในพื้นที่ต่อเนื่องกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประ-บางคราม ทั้งเป็นป่าต้นน้ำของ

ตำบลห้วยน้ำขาว จึงควรดูแลรักษาไว้ไม่สมควรรื้อปลูกป่าลุ่มน้ำมันกับสวนยางพาราตามแผนของสวนป่า

27 มีนาคม 2547 กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ห้วยน้ำขาว ส่งหนังสือร้องเรียนมายังผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 ต.ห้วยน้ำขาว แจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านดำเนินการกับผู้บุกรุกไถพื้นที่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติช่องศิลา – ป่าชี้แรด

29 มีนาคม 2547 ผู้ใหญ่บ้าน ม.1 ต.ห้วยน้ำขาว ส่งหนังสือร้องเรียนเรื่อง **การไถดินทำลายป่าไม้** ไปยังกำนันตำบลห้วยน้ำขาว นายอำเภอคลองท่อม ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ และผู้อำนวยการสำนักงานบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 19 แจ้งให้ทราบว่า สวนป่าห้วยน้ำขาวกำลังดำเนินการไถทำลายป่าธรรมชาติซึ่งเป็นป่าต้นน้ำของตำบลห้วยน้ำขาวและขอให้มาดำเนินการตรวจสอบพื้นที่

17 พฤษภาคม 2547 มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ มูลนิธิสืบนาคะเสถียร พร้อมชาวบ้าน ลงดูพื้นที่ที่ ออป. ทำการคันดินไม้ออก ซึ่งได้ข้อสรุป ว่าเป็นการทำลายป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ ไม่มีร่องรอยการทำสวนปามาก่อน จึงไม่ใช่เป็นการรื้อเพื่อปลูกใหม่ แต่เป็นการรื้อป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์เพื่อปลูกใหม่ ซึ่งไม่เกิดผลดีแต่อย่างใด พื้นที่ป่าธรรมชาติที่ ออป. คันออกติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประ – บางคราม อยู่ใกล้ ๆ กับพื้นที่อยู่อาศัยของนกแก้วแร้วท้องดำ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ สัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยเฉพาะนกแก้วแร้วท้องดำ ซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวนของประเทศไทย และใกล้จะสูญพันธุ์ ป่าธรรมชาติผืนนี้ควรรักษาไว้เป็นเขตกันชนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประ – บางคราม โดยการจัดการในรูปของป่าชุมชน ให้ประชาชนได้ดูแลจัดการและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป ไม่สมควรจะให้ถูกทำลาย

19 พฤษภาคม 2547 มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ มูลนิธิสืบนาคะเสถียร และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชในพระบรมราชินูปถัมภ์ ส่งหนังสือร้องเรียนถึงผู้บังคับการกองบังคับการตำรวจป่าไม้ เรื่อง ขอให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง กรณี การไถดินป่าธรรมชาติป่าห้วยน้ำขาว ต.ห้วยน้ำขาว อ.คลองท่อม จ.กระบี่ โดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

19 พฤษภาคม 2547 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาวมีมติ เห็นชอบให้อนุรักษ์ป่าผืนนี้ไว้

23 พฤษภาคม 2547 นายอิทธิพล หวังสปล ผู้ใหญ่บ้าน ม.1 ต.ห้วยน้ำขาว ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ห้วยน้ำขาว เข้าจับกุมลูกจ้างสวนป่า 2 คน บริเวณไถดินพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติช่องศิลา – ป่าชี้แรด พร้อมตรวจยึดรถแทรกเตอร์ตีนตะขาบจำนวน 1 คัน โดยตั้งข้อกล่าวหาว่า ทำการแผ้วถางป่าที่ยังไม่เคยถูกแผ้วถางตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ 2484 มาตรา 54 พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 มาตรา 14 ยึดถือครอบครอง ก่อสร้าง แผ้วถาง ทำลาย เผาป่าทำไม้ ทำให้เสื่อมเสียสภาพป่าสงวนแห่งชาติ หลังจากนั้นในช่วงเย็น กลุ่ม

อนุรักษทรัพย์ากรธรรมชาติห้วยน้ำขาวได้จัดการชุมนุมบริเวณทางเข้าสวนป่าห้วยน้ำขาว เพื่อเรียกร้องให้ ออป. หยุดไถด้น ทำลายป่าห้วยน้ำขาว

26 พ.ค. 2547ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ มอบหมายให้ นายช่วงชัย เปาอิน ปลัดจังหวัดกระบี่ มาเป็นตัวแทนในการยุติข้อพิพาทระหว่างชาวบ้านกับออป. สรุปว่า ในระหว่างดำเนินคดีห้าม ออป. เข้านำรถเข้าไปไถ ดันพื้นที่ จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

เจ้าหน้าที่มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ทำการสำรวจสัตว์ป่าบริเวณป่าดิบที่ราบต่ำห้วยน้ำขาว ในเขตพื้นที่สวนป่าห้วยน้ำขาว พบว่าเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเช่น เสือปลา นกแต้วแร้วท้องดำ หมูขอ รวมทั้งมีสังคมพืชป่าที่อุดมสมบูรณ์

31 พ.ค. 2547 คุณสุนีย์ ชัยรัตน์ กรรมการสิทธิมนุษยชน พร้อมด้วยคณะอนุกรรมการของคณะกรรมการสิทธิฯรวม 5 คน เดินทางไปตรวจสอบเรื่องในพื้นที่ตามที่กลุ่มอนุรักษทรัพย์ากรธรรมชาติห้วยน้ำขาวร้องเรียน จากนั้น 14.00 น. กรรมการสิทธิมนุษยชนพร้อมตัวแทนชาวบ้านได้จัดประชุมร่วมกับจังหวัดกระบี่ โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมประชุม สรุปว่า จังหวัดกระบี่จะแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและหาแนวทางแก้ไขปัญหา

5 มิถุนายน 2547 ชาวบ้านตำบลห้วยน้ำขาว นักเรียน และองค์กรอิสระ ร่วมกันฟื้นฟูป่าธรรมชาติ ในโครงการ “ ปลุกป่าคืนแผ่นดิน เพื่อถิ่นกำเนิด ” เนื่องในวันสิ่งแวดล้อมโลก 5 มิถุนายน โดยได้ร่วมกันปลูกป่าบริเวณพื้นที่ที่ ออป. ทำการไถด้น และจะทำการปลูกไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเต็มพื้นที่

รายงานการศึกษาสภาพป่าห้วยน้ำขาวของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช เดือนพฤษภาคม 2547 พบว่า พื้นที่ป่าคลองท่อมเป็นพื้นที่อาศัยของช้างเผือกคู่พระบารมีรัชกาลที่ 9 กล่าวคือ เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2499 รัชกาลปัจจุบัน ได้ข่าวว่ามีช้างเผือกเป็นครั้งแรกเป็นช้างเผือกพลายโท ลูกเถื่อน มีมงคลลักษณะสี่ประการ ห้าคอกนายแปลก ฟุ้งเฟื่อง ที่บ้านหนองจูด ตำบลดินอุดม อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ มีลักษณะตรงตามพระคชลักษณ์ จึงกราบทูลพระกรุณาฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2501 วันที่ 11 พฤศจิกายน 2502 มีพระบรมราชโองการฯ กำหนดพระราชพิธีสมโภชขึ้นระวาง ทรงเสด็จขึ้นประทับเกยช้างเบญจพาษ ทรงคล้องเสมาพระปรมาภิไธยย่อ ภปร. ทองคำลงยา หลังพระพุทธรูปด้วยพระเต้าเทวปฏิฐ และน้ำพระมหาสังข์ แล้วเสด็จลงเจิมอ้อยแดง จารึกนามพระราชทานช้างสำคัญว่า “ พระเศวตอดุลยเดชพาหน ภูมิพลนวมนาถบารมี ทุติยเศวตกรีกุมุทพรโรณ ภาส บรมกมลวาสนวิสุทธีวงส์ สรรพมงคลลักษณะคเชนทราชาติ สยามราชบุรุษสวัสดิประสิทธิ รัตน กุญชรนิมิตบุญญาธิการ ปรมินทรพิตรสารศักดิ์เลิศฟ้า ”

นกแต้วแร้วท้องดำ

นกแก้วแร้วท้องดำ เป็นสัตว์ป่าสงวนของไทย ละเป็นหนึ่งในสัตว์ป่าหายากมีไม่กี่แห่งในโลก อาศัยอยู่ในเขานอจู้จี้ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประ – บางคราม ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับป่าห้วยน้ำขาว นกชนิดนี้ได้เข้ามาหากินในเขตป่าห้วยน้ำขาว ชาวบ้านพบเห็นและรู้จักนกแก้วแร้วท้องดำในนาม นกคอลอ

พื้นที่ป่าห้วยน้ำขาวในอดีต มีนกเขาชวาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ได้มีคนจากต่างจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ตรัง พัทลุง เข้ามาหานกเขาชวาในป่าห้วยน้ำขาวกันมาก เนื่องจากเป็นนกเขาที่มีเสียงร้องดี มีขนาดเล็กกว่านกเขาทั่วไป ซึ่งในสมัยนั้นนกเขาชวามีมากและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

เมื่อมองซึ้งรีเรด ในเขตป่าห้วยน้ำขาว ในอดีตจะมีนกกรงหัวจุกอาศัยอยู่มาก ชาวบ้านในตำบลห้วยน้ำขาวและพื้นที่ใกล้เคียงได้เข้ามาต้อนนก เพื่อนำไปเลี้ยงและแข่งขันกันในแถวจังหวัดสงขลา นราธิวาส ปัตตานี ด้วยเสียงที่ไพเราะและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทำให้นกกรงหัวจุกจากป่าห้วยน้ำขาวเป็นที่รู้จักและเลื่องลือไปทั่วในแถบจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง แต่หลังจากที่ป่าถูกทำลาย นกกรงหัวจุกก็มีจำนวนน้อยลง จนปัจจุบันนี้ไม่มีนกกรงหัวจุกให้เห็นอีก ป่าห้วยน้ำขาวจึงกลายเป็นตำนานนกกรงหัวจุก

เขาคอบกะทะเป็นเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีลักษณะรูปร่างคล้ายกะทะคว่ำ เชื่อกันว่าทวดเขาคอบกะทะมีความศักดิ์สิทธิ์จึงมีคนไปบนบานศาลกล่าวขอพร และเมื่อได้ผลตามคำขอ จึงมีการสร้างศาลเจ้าขึ้นบนเขา ความศักดิ์สิทธิ์ของทวดเขาคอบกะทะถูกบอกต่อ ๆ กัน ทำให้มีชาวบ้านมาบนบานกราบไหว้มากขึ้น มีการทำพิธีบูชาศาลเจ้าและปักธงสีต่าง ๆ บริเวณใกล้ ๆ ศาลเจ้า นอกจากนี้ยังมีการจ้างหนังตะลุง - มโนราห์มาทำการแสดงเพื่อแก้บนบริเวณหน้าเขาบ่อย ๆ ซึ่งจะมีการทำพิธีบูชาเขาคอบกะทะก่อนการแสดงทุกครั้งเพื่อความเป็นสิริมงคล จึงก่อให้เกิดเป็นความเชื่อถือสืบต่อกันมาในหมู่ผู้แสดงหนังตะลุง - มโนราห์ ว่าก่อนที่จะทำการแสดงที่ไหนจะต้องมากราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เขาคอบกะทะก่อน เพื่อให้การแสดงลุล่วงไปด้วยดี

พันธุ์พืชป่าห้วยน้ำขาวในพื้นที่สวนป่าห้วยน้ำขาวพบพันธุ์ไม้ยืนต้น 74 ชนิด พืชสมุนไพร 60 ชนิด พันธุ์ไม้ชั้นล่าง – พันธุ์ไม้ทั่วไป 49 ชนิด ของป่าหายาก 8 ชนิด สัตว์ป่า 36 ชนิด ความหนาแน่นของต้นไม้ / ไร่ ไม้ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 80 ซม. จำนวน 10 ต้นขึ้นไป ไม้ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 50 ซม. จำนวน 25 ต้น ไม้ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 8 นิ้ว จำนวน 100 ต้น ลูกไม้ 3,000 ต้นขึ้นไป

การชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์จากป่าเป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลห้วยน้ำขาวและชาวบ้านตำบลคลองพน ตำบลคลองท่อมเหนือบางส่วน ใช้ประโยชน์เป็นป่าต้นน้ำลำธาร เพื่อการเกษตร หน่าฝ้างป่า หางของป่า เช่น เห็ดเสม็ด ผักหวาน ผักเหมียง กอ ระกำ หลุมพี สะตอ เหยียง หน่อไม้ หวาย คลุ้ม ยาสมุนไพร

ผู้เกี่ยวข้อง : ราษฎรตำบลห้วยน้ำขาว ,กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติห้วยน้ำขาว ,กำนันตำบลห้วยน้ำขาว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ห้วยน้ำขาว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ , อำเภอคลองท่อม , กองบังคับการตำรวจภูธร จังหวัดกระบี่ , จังหวัดกระบี่ , กองบังคับการตำรวจป่าไม้

ผลการแก้ไขปัญหา: อยู่ในระหว่างการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ข้อกฎหมายกับความเป็นจริงขัดแย้งกัน ในทางกฎหมาย ออป.รับมอบพื้นที่มาจากกรมป่าไม้อย่างถูกต้องแต่สภาพพื้นที่จริงป่าได้ฟื้นตัวเป็นป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์แล้ว แต่กรมป่าไม้ไม่ได้ตรวจสอบพื้นที่เห็นชอบให้มีการไถ่ทำลายป่าสมบูรณ์เพื่อปลูกสร้างสวนป่าล้มและสวนยางพาราซึ่งขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้มิใช่การทำลายป่า

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ความรุนแรงมาก ความซับซ้อนปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง: พ.ร.บ.ป่าไม้ 2484 , พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 , พ.ร.บ.สวนป่า 2535 , มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 มีนาคม 2535 แก้ไขปรับปรุงโดยมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 9 มีนาคม 2536

แหล่งที่มาของข้อมูล : เอกสารชี้แจงกรณีการไถ่ดินพื้นที่สวนป่าห้วยน้ำขาว ของหัวหน้าสวนป่าพรุดินนา, สวนป่าห้วยน้ำขาว สำนักงานอนุรักษ์และพัฒนาสวนป่ากระบี่ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ พร้อมเอกสารแนบ, บันทึกข้อตกลงเรื่องการใช้ประโยชน์สวนป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขสัมปทานทำไม้ระหว่างกรมป่าไม้กับองค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้ วันที่ 8 มิถุนายน 2538 , ทะเบียนแสดงรายละเอียดสวนป่าโครงการที่ 4 แนบท้ายบันทึกการส่งมอบการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์สวนป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขสัมปทานทำไม้ระหว่างกรมป่าไม้กับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ฉบับลงวันที่ 8 มิถุนายน 2547

ข้อสังเกตของนักวิจัย : กระบวนการแก้ไขปัญหาของทางราชการเริ่มต้นเมื่อผู้ใหญ่บ้านจับกุมเจ้าหน้าที่สวนป่า และราษฎรจัดการชุมนุม ก่อนหน้านั้นที่ทางราษฎรส่งหนังสือร้องเรียนหน่วยงานราชการในจังหวัดกระบี่เพิกเฉยมาตลอด ในส่วนของนายอำเภอคลองท่อมสรุปในช่วงได้รับหนังสือร้องเรียนว่า ออป.ทำถูกต้องแล้ว ช่วงเดือนมิถุนายน 2547 จังหวัดกระบี่เริ่มต้นกระบวนการแก้ไขปัญหา แต่หากไม่ดำเนินการอย่างจริงจังปัญหาอาจพัฒนาเป็นข้อพิพาทที่ไม่สามารถประนีประนอมเพื่อการอยู่ร่วมอย่างสันติได้

ส่วนที่ 3 การใช้ประโยชน์ที่ดินที่รัฐจัดสรรในรูปแบบเฉพาะ กรณี นิคมสหกรณ์ 1 กรณี

**นิคมสหกรณ์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกระบี่ บริษัทเอกชนเช่าพื้นที่ทำสวนยาง
และปลูกพื้นที่นิคม**

พื้นที่ปัญหา : อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกระบี่

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชนและรัฐ

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

นิคมสหกรณ์อำเภอลำลูกเกดจัดตั้งตาม พ.ร.บ.จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.2511 โดยนำที่ดินซึ่งซ้อนทับกันระหว่างเขตป่าไม้ถาวรและป่าสงวนแห่งชาติเขาแก้ว เขายิงวัว เนื้อที่รวม 244,500 ไร่ เป็นพื้นที่อนุญาตให้เอกชนปลูกสร้างสวนปาล์มจำนวน 16,262 ไร่ มาจัดสรรเริ่มดำเนินการเมื่อปี 2515 ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์ตามกฎหมายเพื่อจัดที่ดินของรัฐให้ประชาชนได้มีที่ดินตั้งเคหสถานและประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งในที่ดินนั้น

อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ อนุญาตให้เอกชนใช้ประโยชน์ที่ดินนิคมสหกรณ์อำเภอลำลูกเกดเพื่อปลูกปาล์มน้ำมันจำนวน 6 ราย ประกอบด้วย

- (1) นายอรรถพล มนต์ภาณีวงศ์ เนื้อที่ 396-3-15 ไร่ ในท้องที่หมู่ 6 ตำบลเขาเขน อำเภอลาอาย พระยา จ.กระบี่ ระยะเวลาอนุญาต 20 ปี เก็บค่าบำรุงไร่ละ 5 บาท ต่อปีรวมค่าบำรุงปีละ 1,985 บาท เริ่มตั้งแต่วันที่ 12 มิถุนายน 2530 ถึง 11 มิถุนายน 2550
- (2) บริษัทไทยอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มจำกัด เนื้อที่ 2,500 ไร่ ในท้องที่หมู่ 9 ตำบลปลายพระยา อำเภอลาอายพระยา จ.กระบี่ ระยะเวลาอนุญาต 30 ปี เก็บค่าบำรุงปีที่ 1 – 5 ไร่ละ 100 บาท ต่อปี ปีที่ 6-10 ไร่ละ 150 บาทต่อปี ปีที่ 11-15 ไร่ละ 200 บาทต่อปี ปีที่ 16-20 ไร่ละ 250 บาท ต่อปี ปีที่ 21-30 ไร่ละ 300 บาทต่อปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 27 เมษายน 2537 ถึง 26 เมษายน 2567
- (3) นายดำรง ถิ่นพังงา เนื้อที่ 815 ไร่ ในท้องที่หมู่ 6 ตำบลเขาเขน อำเภอลาอายพระยา จ.กระบี่ ระยะเวลาอนุญาต 20 ปี เก็บค่าบำรุงไร่ละ 5 บาท ต่อปีรวมค่าบำรุงปีละ 4,075 บาท เริ่มตั้งแต่วันที่ 2 มิถุนายน 2529 ถึง 1 มิถุนายน 2549
- (4) นายดำเนิน กาญจนเมธากุล เนื้อที่ 409 ไร่ ในท้องที่หมู่ 6 ตำบลเขาเขน อำเภอลาอายพระยา จ.กระบี่ ระยะเวลาอนุญาต 20 ปี เก็บค่าบำรุงไร่ละ 5 บาท ต่อปีรวมค่าบำรุงปีละ 2,045 บาท เริ่มตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม 2530 ถึง 10 สิงหาคม 2550

- (5) นางเจียมใจ บุญสุกุล เนื้อที่ 796-1-0 ไร่ ในท้องที่หมู่ 1,3 ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จ.กระบี่ ระยะเวลาอนุญาต 1 ปี สัญญาเช่าปีต่อปี เก็บค่าบำรุงไร่ละ 150 บาทต่อปี รวมค่าบำรุงปีละ 119,550 บาท เริ่มตั้งแต่วันที่ 6 มีนาคม 2543 ถึง 5 มิถุนายน 2544
- (6) นายถนอม วนจาร์โรจน์ เนื้อที่ 215-1-25 ไร่ ในท้องที่อำเภอปลายพระยา จ.กระบี่ ระยะเวลาอนุญาต 5 ปี เก็บค่าบำรุงไร่ละ 100 บาทต่อปี เก็บค่าบำรุงครั้งเดียวหมดจำนวน 108,000 บาท เริ่มตั้งแต่วันที่ 19 พฤษภาคม 2540 ถึง 19 พฤษภาคม 2545

คณะทำงานแก้ไขปัญหาการตรวจสอบแนวเขตที่ดิน ซึ่งเป็นคณะทำงานร่วมระหว่างราชการกับเครือข่ายปฏิรูปที่ดินแต่งตั้งตามคำสั่งจังหวัดกระบี่ที่ 846/2546 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2546 มีหน้าที่ตรวจสอบพื้นที่ครอบครองของบริษัทจิตรวิเศษสวนปาล์มจำกัด บริษัทเชียงใหม่การเกษตร จำกัด รวมทั้งบริษัทอื่นๆในพื้นที่ตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก และอำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ ผลการตรวจสอบพบว่า

- (1) พื้นที่สวนปาล์มของบริษัทเชียงใหม่การเกษตร ในเขตหมู่ 1 ตำบลเขาเขน อำเภอปลายพระยา หมู่ 5 ตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก บริษัทให้การว่า ชื่อจากราษฎร และเริ่มปลูกปาล์มเมื่อปี 2524 แบ่งเป็น 3 แปลงย่อย เนื้อที่รวม 971-1-95 ไร่ พื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขตนิคมสหกรณ์อ่าวลึก โดยบริษัทไม่ได้รับอนุญาตจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ตามกฎหมาย
- (2) พื้นที่สวนปาล์มของบริษัทไพโรสณฑ์ปาล์ม จำกัด จำนวน 4 แปลงเนื้อที่รวม 2,724 ไร่ ในท้องที่หมู่ 2 และหมู่ 3 ตำบลเขาเขน อำเภอปลายพระยา และเป็นที่ดินในเขตนิคมสหกรณ์อ่าวลึก ซึ่งอยู่นอกพื้นที่ที่นิคมฯกำหนดไว้สำหรับอนุญาตให้เอกชนทำสวนปาล์ม หลักฐานการครอบครองเป็นเอกสารเสียภาษีบำรุงท้องที่

ทั้งสองบริษัทครอบครองพื้นที่โดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ใช้สมาชิกนิคม แต่สามารถครอบครองทำสวนมาอย่างต่อเนื่องโดยที่ทางราชการไม่มีมาตรการดำเนินการแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด แม้ในปัจจุบันที่ผลการตรวจสอบของคณะทำงานแก้ไขปัญหาการตรวจสอบแนวเขตที่ดิน จังหวัดกระบี่ สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ชัดแจ้งแล้วก็ตาม

ผู้ที่เกี่ยวข้อง :

1. เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้
2. บริษัทเชียงใหม่การเกษตรจำกัด
3. บริษัทไพโรสณฑ์ปาล์มจำกัด
4. เอกชนผู้ได้รับอนุญาตจากนิคมสหกรณ์อ่าวลึกให้ใช้ประโยชน์พื้นที่นิคม
5. เอกชนรายอื่นที่ยังไม่ได้ตรวจสอบการครอบครองพื้นที่
6. ชาวบ้านสมาชิกนิคมสหกรณ์อ่าวลึก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมป่าไม้, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, จังหวัดกระบี่, นิคมสหกรณ์อ่าวลึก

ผลการแก้ไขปัญหา : ปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข

ปัญหาและอุปสรรค: กระบวนการตรวจสอบกระทำได้อย่างเนื่องจากมีเหตุผลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : รุนแรงมาก เพราะข้อมูลทางราชการชัดเจนว่าเอกชนครอบครองพื้นที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่มีการแก้ไขปัญหา , ก่อนหน้านี้ซับซ้อนมาก เพราะพื้นที่คาบเกี่ยวกับกฎหมายหลายฉบับและการตรวจสอบพื้นที่ไม่ชัดเจน แต่ปัจจุบัน ไม่ซับซ้อน เพราะข้อมูลทุกฝ่ายตรงกัน ชัดเจน

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

- พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.2511
- พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542
- ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจน , แลกสารการดำเนินงานของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการตรวจสอบแนวเขตที่ดินจังหวัดกระบี่.

ข้อสังเกตของนักวิจัย : เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ เชื่อว่า ยังมีบริษัทเอกชนหรือเอกชนรายอื่นครอบครองพื้นที่ขนาดใหญ่เพื่อทำสวนปาล์ม สวนยางพารา ในเขตนิคมสหกรณ์อ่าวลึกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายรายอื่นๆอีก แต่ด้วยเหตุผลทางการเมืองและปัญหาผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทำให้กระบวนการตรวจสอบไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ทั้งมีความเป็นไปได้อย่างมากที่ปัญหาเหล่านี้จะยังคงอยู่ต่อไปเหมือนที่เป็นอยู่มากกว่า 20 ปี

ส่วนที่ 4 การใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณประโยชน์ 2 กรณี

4.1 ที่สาธารณประโยชน์ จังหวัดตรัง

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 2 ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

จังหวัดตรังมีพื้นที่ที่เป็นที่สาธารณประโยชน์ ทั้งที่มีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงและไม่มีทั้งหมดจำนวน 441 แปลง ปี 2544 ราษฎรตำบลช่อง อำเภอนาโยง ตำบลโพรงจระเข้ ตำบลโนควน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ซึ่งได้รวมตัวกับราษฎรในอำเภอรัษฎา อำเภอห้วยยอด อำเภอเมือง จังหวัดตรัง จัดตั้งเป็นเครือข่ายองค์กรชาวบ้านรักเพื่อเอกเขนบรทัดจังหวัดตรัง ได้ร่วมกับสมาชิกคนจน เสนอขอเรียกร้องให้ทางรัฐบาลแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินซึ่งซ้อนทับกับที่ดินสาธารณประโยชน์ จำนวน 7 แปลง ประกอบด้วย

1. ที่ดินสาธารณประโยชน์ “ หุ่นห้วยลึก ” เนื้อที่ประมาณ 909 ไร่ เป็นที่สาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน นายอำเภอนาโยง ได้ส่งหนังสือห้าม ไร่เพื่อใช้เป็นที่ดินเลี้ยงสัตว์ เมื่อ พ.ศ.2474 เนื้อที่ตามทะเบียนที่สาธารณะ 576-0-00 ไร่ รั้งวดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเลขที่ 28579 เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2528 เนื้อที่ 909 ไร่ มีราษฎรครอบครองพื้นที่ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ทำนา และเป็นที่อยู่อาศัย รวม 76 ครัวเรือน ประชากร 321 คน
2. ที่ดินสาธารณประโยชน์ “ หุ่นนาปลายเปี้ยะ ” เนื้อที่ประมาณ 307 ไร่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เป็นที่สาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน นายอำเภอได้ส่งหนังสือห้าม ไร่ เพื่อใช้เป็นที่ดินเลี้ยงสัตว์ เมื่อพ.ศ.2474 มีเนื้อที่ตามทะเบียนที่สาธารณะ 198 ไร่ รั้งวดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เลขที่ 19764 เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2527 มีราษฎรครอบครองพื้นที่ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ทำนา และเป็นที่อยู่อาศัย รวม 70 ครัวเรือน ประชากร 250 คน
3. ที่ดินสาธารณประโยชน์ “ พรุโต๊ะฤทธิ ” เนื้อที่ประมาณ 1,721 ไร่ ตั้งอยู่บ้านโหละคล้า หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 4 ตำบลโพรงจระเข้ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง เป็นที่สาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน นายอำเภอได้ส่งหนังสือห้าม ไร่เพื่อใช้เป็นที่ดินเลี้ยงสัตว์ เมื่อ พ.ศ.2474 ตามทะเบียนสาธารณะ เนื้อที่ตามทะเบียนสาธารณะ 2500 ไร่ รั้งวดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เลขที่ 28571 ราษฎรครอบครองพื้นที่ประมาณ 57 ครัวเรือน จำนวน 266 คน
4. ที่ดินสาธารณประโยชน์ “ หุ่นควนไม้ฮ้อย ” เนื้อที่ประมาณ 1,798 ไร่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ตำบลโพรงจระเข้ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง เป็นที่สาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้

5. ที่ดินสาธารณประโยชน์ “บ้านทุ่งโคกหิ้ง” หรือ “ทุ่งบ่อเรียน” เนื้อที่ประมาณ 2,497 ไร่ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ตำบลโพรงจระเข้ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง เป็นที่สาธารณประโยชน์ ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน สงวน ไว้เพื่อใช้เป็นที่ดินเลี้ยงสัตว์ สำนวณลงทะเบียนไว้ เมื่อ พ.ศ.2474 เนื้อที่ ประมาณ 1,000 ไร่ เจ้าหน้าที่เคยรังวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง ได้เนื้อที่ประมาณ 2,497 ไร่ การออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงยังไม่แล้วเสร็จ

ที่สาธารณะดังกล่าวอยู่ในเขตป่าไม้ถาวรป่าโพรงจระเข้ – ในควน เนื้อที่ประมาณ 1195 ไร่ ส่วนที่เหลืออยู่นอกเขตป่าไม้ถาวรประมาณ 1,302 ไร่

6. ที่ดินสาธารณประโยชน์ “ทุ่งควนตานาง” เนื้อที่ประมาณ 2,352 ไร่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7 ตำบลในควน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง เป็นที่สาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน นายอำเภอได้ส่งรณหวงห้าม ไว้เพื่อใช้เป็นหลักฐานเมื่อ พ.ศ.2474 เนื้อที่ตามทะเบียนสาธารณะ 1,350 ไร่ มีหนังสือสำคัญสำหรับพื้นที่หลวง เลขที่ 19762 ออกเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2527 เนื้อที่ประมาณ 2,352 ไร่

269

7. ที่ดินสาธารณประโยชน์ “ทุ่งหนองแห้ง” เนื้อที่ประมาณ 1,768 ไร่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลในควน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง เป็นที่สาธารณประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน นายอำเภอได้ส่งวนหวงห้าม ไว้เพื่อใช้เป็นทำเลเลี้ยงสัตว์ สำนวญทะเบียนไว้เมื่อ พ.ศ.2474 เนื้อที่ตามทะเบียนสาธารณะ 675 ไร่ มีหนังสือสำคัญสำหรับพื้นที่หลวง เนื้อที่ประมาณ 1,768 ไร่ แต่ยังไม่ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เนื่องจากมีราษฎรหลายรายคัดค้าน ราษฎรเคยใช้เป็นทำเลเลี้ยงโคกระบือร่วมกัน เมื่อ พ.ศ.2494 ปัจจุบันมีถนนตัดผ่าน 5 สาย มีโรงเรียนอยู่ในพื้นที่ 2 โรง ใช้เนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ ที่ทำการบริหารตำบลในควนมีเนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ มัสยิด 1 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 5 ไร่

ผู้ครอบครองที่ดินมีหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินประเภท น.ส. 3ก.จำนวน 7 ราย เนื้อที่ประมาณ 47 ไร่ น.ส. 3 จำนวน 4 ราย เนื้อที่ประมาณ 61 ไร่ ส.ค.1 จำนวน 72 รายเนื้อที่ประมาณ 510 ไร่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์จำนวน 42 รายเนื้อที่ประมาณ 510 ไร่ ราษฎรเข้าถือครองทำประโยชน์จำนวน 125 ราย

รัฐบาลโดยรองนายกรัฐมนตรีนายปองพล อดิเรกสาร ประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนกรณีปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน สาธารณประโยชน์ โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยนายสมบัติ อุทัยสง เป็นประธานอนุกรรมการ และอนุกรรมการที่มาจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับตัวแทนจากสมัชชาคนจนร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยสำนักงานจัดการที่ดินของรัฐ กรมที่ดิน เป็นฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมการฯ

คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหามัชชาคนจน ได้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตรังแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปัญหาดินของสมัชชาคนจนพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาดิน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดตรังแต่งตั้งตามคำสั่งจังหวัดตรัง ที่ 1081/2544 วันที่ 28 พฤษภาคม 2544

คณะกรรมการแก้ไขปัญหาดินของสมัชชาคนจนจังหวัดตรัง มีมติในการประชุมครั้งที่ 1/2544 ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดตรัง และสำนักงานที่ดินจังหวัดตรังเป็นหน่วยงานแก้ไขปัญหาดิน โดยให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดตรังดำเนินการเพื่อออกพระราชกฤษฎีกาให้บริเวณที่สาธารณประโยชน์ 4 แปลง เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน และให้สำนักงานที่ดินจังหวัดตรังดำเนินการออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้กับบุคคลที่มีหลักฐาน ส.ค.1 ส่วนที่ไม่มีหลักฐานแจ้งการครอบครองให้ ส.ป.ก.ดำเนินการ

การประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหามัชชาคนจนครั้งที่ 3/2544 วันที่ 14 กันยายน 2544 ผู้แทนจังหวัดตรังแจ้งว่า องค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง ได้มีมติให้ ส.ป.ก.ดำเนินการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดที่สาธารณประโยชน์ 4 แปลงเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน และจังหวัดจะนำเรื่องเข้าประชุมในคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดในวันที่ 20 กันยายน 2544

คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดตรังมีมติในการประชุมครั้งที่ 1/2544 วันที่ 20 กันยายน 2544 ให้นำที่สาธารณประโยชน์ทุ่งห้วยลึก , ทุ่งนาปลายเปี้ยะ , พรุโตะฤทธิ, ทุ่งควนไม้สอง ไปดำเนินการตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

เมื่อจังหวัดตรังได้เสนอเรื่องไปยังสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ทางส.ป.ก.ได้แจ้งให้ทางจังหวัดดำเนินการตรวจสอบรังวัดที่ดินรายแปลงเพื่อเสนอประกอบการพิจารณาดำเนินการ และทางสมาคมคนจนได้แจ้งกับที่ดินจังหวัดตรังว่า ที่สาธารณประโยชน์ของจังหวัดตรังตามข้อเรียกร้องของสมาคมคนจนมีจำนวน 7 แปลงไม่ใช่ 4 แปลงตามที่คณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินของสมาคมคนจนจังหวัดตรังเข้าใจ

คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมาคมคนจน ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 5/2544 วันที่ 24 ธันวาคม 2544 ว่า การที่ ส.ป.ก.ขอให้จังหวัดตรังสำรวจที่ดินรายแปลงตามจำนวนการถือครองของราษฎรอีกครั้งทำให้การแก้ไขปัญหาล่าช้าและเกิดความซ้ำซ้อนเนื่องจากในการดำเนินการของส.ป.ก.ต้องรังวัดรายแปลงอยู่แล้ว จึงควรรับมอบพื้นที่ไปทั้งแปลงใหญ่ทีเดียว ซึ่งผู้แทนจาก ส.ป.ก.รับที่จะไปหารือและเร่งรัดการดำเนินการให้ ในส่วนที่ดินสาธารณประโยชน์ที่ตกหล่นหรือเพิ่มเข้ามาใหม่ให้จังหวัดตรังรับไปดำเนินการตามกระบวนการเดียวกับ 4 แปลงที่ได้ดำเนินการอยู่แล้วไปพร้อมกัน

การประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมาคมคนจนครั้งที่ 3/2545 มีมติให้ยุติปัญหาและให้ ส.ป.ก.ดำเนินการต่อตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎรหมู่ที่ 2 ,5 ตำบลช่อง อำเภอนาโยง ,ราษฎรหมู่ที่ 1 ,2,3,4,6 ตำบลโพรงจระเข้ อำเภอย่านตาขาว ,ราษฎรหมู่ที่ 1,5,7 ตำบลในควน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ,เครือข่ายองค์กรชุมชนรักเพื่อเอกเขียบรรทัดจังหวัดตรัง ,สมาคมคนจน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : องค์การบริหารส่วนตำบลโพรงจระเข้ ,องค์การบริหารส่วนตำบลช่อง , องค์การบริหารส่วนตำบลในควน ,อำเภอนาโยง ,อำเภอย่านตาขาว ,จังหวัดตรัง , , สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในระหว่างการดำเนินการปฏิรูปที่ดินให้กับเกษตรกรโดย ส.ป.ก.

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : น้อย

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร 2518 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ราษฎรเครือข่ายองค์กรชุมชนรักเพื่อเอกเขียบรรทัด , ,เอกสารสรุปปัญหาที่สาธารณประโยชน์บ้านห้วยลึก ตำบลช่อง อำเภอนาโยง บ้านยูงงาม ตำบลโพรงจระเข้ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง ของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม วันที่ 16 กรกฎาคม 2545 ,นายประสพ สมานธิ ที่ปรึกษาสมาคมคนจน

ข้อสังเกตของนักวิจัย : การใช้กระบวนการตาม พ.ร.บ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 แก้ไขปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของราษฎรผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้ช่วยซึ่งราษฎรผู้ได้รับผลกระทบยอมรับให้ช่วยทำงานในฐานะที่ปรึกษาสามัญชน ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วและโดยกระบวนการหารือบนโต๊ะประชุม

4.2. ที่สาธารณประโยชน์ประเภทประชาชนใช้ประโยชน์ทุ่งนาเหนือ หมู่ 4 หมู่ 5 ตำบลนาเหนือ อ.อ่าวลึก จังหวัดกระบี่

พื้นที่ปัญหา : หมู่ 4 หมู่ 5 ตำบลนาเหนือ อ.อ่าวลึกจังหวัดกระบี่

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

กรมป่าไม้ประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาแก้วและควนยิงวัว ขึ้นทับพื้นที่สาธารณประโยชน์ประเภทประชาชนใช้ร่วมกันทุ่งนาเหนือ ในพื้นที่หมู่ 4 หมู่ 5 ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เนื้อที่ 4,647 ไร่ 1 งาน 15 ตารางวา ซึ่งมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2520

กรมป่าไม้อนุญาตให้บริษัท จิตธรวิชนวนปาล์ม จำกัด เข้าที่ดินป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาแก้วและควนยิงวัว เพื่อทำสวนปาล์ม เนื้อที่ 13,950 ไร่ ระยะเวลาอนุญาต 28 มี.ค. 28 ถึง 27 เม.ย. 43

องค์การบริหารส่วนตำบลนาเหนือ มีมติในการประชุมสภาวิสามัญครั้งที่ 1/2544 เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2544 ไม่ต่อใบอนุญาตให้ทำประโยชน์ในที่ดินแปลงดังกล่าว และได้ส่งมติให้กับทางป่าไม้จังหวัดรับทราบแล้ว

จนถึงเดือนธันวาคม 2546 บริษัท จิตธรวิชนวนปาล์ม จำกัด ยังคงครอบครองและทำประโยชน์ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มว่า กรมป่าไม้จะต่อใบอนุญาตให้เข้าพื้นที่ต่อ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : ราษฎร หมู่ 4 หมู่ 5 ตำบลนาเหนือ อ.อ่าวลึกจังหวัดกระบี่ ,กรมป่าไม้, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดกระบี่,เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ ,องค์การบริหารส่วนตำบลนาเหนือ, อำเภออ่าวลึก, จังหวัดกระบี่ ,ที่ดินจังหวัดกระบี่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมป่าไม้, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดกระบี่, เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ ,องค์การบริหารส่วนตำบลนาเหนือ, อำเภออ่าวลึก, จังหวัดกระบี่ ,ที่ดินจังหวัดกระบี่

ผลการแก้ไขปัญหา : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค : ไม่มีการแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507

แหล่งที่มาของข้อมูล : เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจน

ข้อสังเกตของนักวิจัย : เอกชนครอบครองพื้นที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลเหนือมีมติแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนแต่แนวโน้มปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข

ส่วนที่ 5 การใช้ประโยชน์ที่ดินราชพัสดุ 1 กรณี

ที่ดินราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ สฎ.848 อำเภอพุนพิน อำเภอกะเนียง

พื้นที่ปัญหา : ที่ดินราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ สฎ.848 อำเภอพุนพิน อำเภอกะเนียง
สุราษฎร์ธานี

กลุ่มของปัญหา : รัฐขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

รัชกาลที่ 6 มีพระบรมราชโองการเมื่อ พ.ศ. 2459 ทรงห้ามให้เป็นที่ดินราชพัสดุหมายเลขทะเบียน สฎ. 848 เนื้อที่ตามทะเบียนประมาณ 900,000 ไร่ ราชวัดตรวจสอบเขตที่ดินตามเทคนิคปัจจุบันโดยทางราชการมีเนื้อที่จริงประมาณ 700,000 ไร่ ในปี 2521 กรมป่าไม้ได้ประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนที่ราชพัสดุ สฎ.848 เนื้อที่ 49,340 ไร่เศษ เป็นป่าสงวนแห่งชาติ 3 แปลง แปลงที่ 1 ป่าย่านยาว ป่าเขาหวง และป่ากระชุน แปลงที่ 2 ป่าคลองเหียน แปลงที่ 3 ป่าบางเบา และป่าคลองเขียด กรมป่าไม้ได้อนุญาตให้บริษัทเอกชนผู้ประกอบการสวนปาล์ม 5 ราย เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว โดยเสียค่าธรรมเนียมการเช่าใช้ประโยชน์ ไร่ละ 20 บาท ต่อโครงการ ในจำนวนนี้มี 2 รายที่ระยะเวลาอนุญาตยังไม่สิ้นสุด 3 รายระยะเวลาอนุญาตสิ้นสุดแล้ว และมีอีก 3 รายเข้าครอบครองโดยไม่ได้ขออนุญาต ประกอบด้วย 2 รายที่ระยะเวลาอนุญาตยังไม่สิ้นสุด

1. บริษัท ประจักษ์วิวัฒน์ จำกัด ระยะเวลาอนุญาต กรกฎาคม 2527 – กรกฎาคม 2557 เนื้อที่ 10,600 ไร่ การรังวัดเนื้อที่จริงของกรมธนารักษ์พบว่าการครอบครองทำประโยชน์จริง 8,588 ไร่ 2 งาน 74.5 วา
2. บริษัท แสงสวรรค์ปาล์มน้ำมัน จำกัด ระยะเวลาอนุญาต ธันวาคม 2530 – มกราคม 2558 เนื้อที่ 20,000 ไร่ การรังวัดเนื้อที่จริงของกรมธนารักษ์พบว่าการครอบครองทำประโยชน์จริง 10,730 ไร่ 96.9 วา

มี 3 รายที่ระยะเวลาอนุญาตสิ้นสุดแล้วแต่ยังครอบครองทำประโยชน์ต่อเนื่อง

1. บริษัท นำบีพัฒนาการเกษตร จำกัด ระยะเวลาอนุญาต กุมภาพันธ์ 2527 – กุมภาพันธ์ 2542 เนื้อที่ 20,000 ไร่ การรังวัดเนื้อที่จริงของกรมธนารักษ์พบว่าการครอบครองทำประโยชน์จริง 6,182 ไร่ 23.7 วา
2. กุ้ยหลิมพัฒนาการบริษัท เกษตร(ไทย) จำกัด ระยะเวลาอนุญาต กุมภาพันธ์ 2527 – กุมภาพันธ์ 2542 เนื้อที่ 20,000 ไร่ การรังวัดเนื้อที่จริงของกรมธนารักษ์พบว่าการครอบครองทำประโยชน์จริง 3,572 ไร่ 2 งาน 76.3 วา

3. บริษัท สามชัยสวนปาล์ม จำกัด ระยะเวลาอนุญาต กุมภาพันธ์ 2527 – กุมภาพันธ์ 2546
เนื้อที่ 1,850 ไร่ การรังวัดเนื้อที่จริงของกรมธนารักษ์พบว่าการครอบครองทำประโยชน์จริง
3,775 ไร่ 3 งาน 45 วา

และ 3 รายที่ครอบครองทำประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาต

1. บริษัท ทวีการปาล์ม จำกัด การรังวัดเนื้อที่จริงของกรมธนารักษ์พบว่าการครอบครองทำ
ประโยชน์จริง 3,373 ไร่ 1 งาน 2.6 วา
2. บริษัท เกษตรกรรมปาล์มน้ำมัน จำกัด การรังวัดเนื้อที่จริงของกรมธนารักษ์พบว่าการครอบ
ครองทำประโยชน์จริง 11,087 ไร่ 1 งาน 22 วา
3. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ช.เกียรติเจริญ การรังวัดเนื้อที่จริงของกรมธนารักษ์พบว่าการครอบครอง
ทำประโยชน์จริง 2,057 ไร่ 3 งาน 32.7 วา

เดือนกันยายน 2541 กรมธนารักษ์ได้มอบที่ดินแปลง สก. 848 ให้ สปก.เพื่อนำไปปฏิรูปที่ดิน
ให้กับเกษตรกร สปก.ได้ดำเนินการจัดที่ดินมอบเอกสารหนังสือ สปก.4-01 ให้กับเกษตรกรจำนวน
4,650 ราย 5,936 แปลง เนื้อที่รวม 90,666-1-26 ไร่ และกำลังดำเนินการออก สปก.4-01 ให้กับ
เกษตรกรอีก 15,267 ราย เนื้อที่ 291,026 ไร่ รวมสปก.ในแปลง สก. 848 เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้น
โครงการ สปก. จะจัดให้เกษตรกรรวม 21,203 ราย เนื้อที่รวม 381,692 ไร่ ต่อมาเครือข่ายปฏิรูปที่
ดินเพื่อคนจนภาคใต้ ได้จัดการชุมนุมที่ศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 11-13 กุมภาพันธ์
2546 และได้บรรลุข้อตกลงร่วมกับตัวแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
และผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานีในขณะนั้น (ม.ล.ประทีป จุฬญโรจน์) ที่จะตรวจสอบที่
ดินที่มีเนื้อที่เกิน 200 ไร่ ซึ่งทางราชการอนุญาตให้เอกชนใช้ประโยชน์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
กระบี่ สุราษฎร์ธานี ถ้าระยะเวลาอนุญาตหมดอายุ หรือครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตให้ทาง
ราชการเรียกที่ดินคืนเพื่อมาจัดสรรให้กับเกษตรกรรายย่อยที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีที่ดินทำกินไม่
เพียงพอ กระทรวงทรัพยากรฯได้เสนอเรื่องดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีในวันที่ 26
สิงหาคม 46 ครม.มีมติรับทราบและให้ดำเนินการตามข้อตกลงดังกล่าว โดยเพิ่มเติมรายละเอียด
ว่า ที่ดินที่ตรวจสอบพบว่าหมดระยะเวลาอนุญาตหรือครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตให้รัฐนำไป
จัดสรรให้กับเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่เป็นลำดับแรก ซึ่งขัดกับข้อเสนอของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคน
จนที่ประสงค์จะให้จัดให้กับเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีไม่เพียงพอซึ่งเป็นสมาชิกของเครือ
ข่ายก่อน

22 เมษายน 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นายประ
พัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตรวจสอบที่ดินตามข้อตกลง
คณะกรรมการได้แต่งตั้งคณะทำงานระดับจังหวัด และคณะทำงานจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้แต่งตั้ง

คณะทำงานระดับอำเภอเพื่อดำเนินการตรวจสอบแปลงที่ดินตามข้อตกลง ผลการตรวจสอบพบข้อเท็จจริงดังรายละเอียดในข้อ 1 ถึง 3

เมื่อผลการตรวจสอบเป็นเช่นนี้ ตามข้อตกลงร่วมต้องยึดคืนที่ดินดังกล่าวมาจัดสรรให้กับเกษตรกร แต่ในทางปฏิบัติไม่มีการดำเนินการ

กระทรวงการคลังมีความเห็นให้กรมธนารักษ์จัดให้ผู้ครอบครองเช่าต่อไประยะเวลา 20 ปี นับแต่ 1 มกราคม 2540 เป็นต้นไปในอัตราค่าเช่า 200 บาทต่อไร่ต่อปี สำหรับรายที่อายุการอนุญาตยังไม่สิ้นสุด สำหรับรายที่อายุการอนุญาตสิ้นสุดแล้วกับรายที่ครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต ให้จัดเก็บค่าตอบแทนย้อนหลังปีละ 30 บาทต่อไร่ และให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมการจัดให้เช่าแก่รายที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินจากกรมป่าไม้ ส่วนรายที่ไม่ได้รับอนุญาตให้จัดเก็บค่าธรรมเนียมในอัตรา 2 เท่าของค่าเช่าต่อปี

วันที่ 15 ตุลาคม 2546 เจ้าหน้าที่ชุดผสมตำรวจ อส.รวม 2,000 นาย ภายใต้การสั่งการของผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ได้นำกำลังเข้าสลายการชุมนุมของสมาชิกเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ ขณะชุมนุมเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของที่ดินซึ่งเช่าโดยบริษัทซึ่งรู้จักกันในชื่อ บริษัททร่วมไทย-มาเลย์ เจ้าของเป็นคนมาเลเซีย เช่าที่ดินป่าสงวนซึ่งทับซ้อนกับที่ดินของนิคมสหกรณ์อ่าวลึก ในเขตอำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ หลังการสลายการชุมนุมมีการจับกุมสมาชิกของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ จำนวน 13 คน ในข้อหาบุกรุกที่ดินเอกชน ใจกรรมทรัพย์สินทางการเกษตร ช่มชู้หรือจูงใจผู้อื่นให้กระทำหรือละเว้นการกระทำใดโดยไม่เต็มใจ มี 3 รายที่ถูกแจ้งข้อหาฆ่าผู้อื่นและเครื่องกระสุนอยู่ในครอบครอง จนถึงกลางเดือนธันวาคม 2546 ยังไม่มีการส่งฟ้องศาล ผู้ต้องหาได้รับการประกันตัวทุกคน และมีบางคนถูกแจ้งข้อหาเพิ่มเป็นข้อหาเดียวกันแต่เป็นการกระทำต่างกรรมต่างวาระ

กระบวนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเมื่อความขัดแย้งขยายตัวเป็นการปราบปรามราษฎรในเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ ซึ่งจัดการชุมนุมอยู่ที่จังหวัดกระบี่ กับจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อเดือนตุลาคม 2546

อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่า การเรียกร้องของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจน ส่งผลให้รัฐบาลริเริ่มนโยบายที่จะสำรวจเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินและจัดที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรทั่วประเทศ ในปี 2547 ด้วยเหตุว่า นโยบายดังกล่าวเกิดขึ้นหลังการเคลื่อนไหวเรียกร้องของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจน แต่ในอีกด้านหนึ่งเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนวิเคราะห์ว่า เป็นนโยบายที่จะสลายขบวนการของชาวบ้านในการเรียกร้องที่ดิน ทำกินและหาเสียงในการเลือกตั้งต้นปี 2548 โดยรัฐบาลไม่มีความจริงใจที่จะดำเนินการตามที่ประกาศ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : คณะรัฐมนตรี , รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรมธนารักษ์, กระทรวงการคลัง, กรมป่าไม้, กรมที่ดิน, จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้, บริษัทเอกชน, และนายทุนจากมาเลเซีย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : กรมธนารักษ์, กระทรวงการคลัง, กรมป่าไม้, กรมที่ดิน, จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้

ผลการแก้ไขปัญหา : การแก้ไขปัญหาอยู่ในกระบวนการแก้ไขของรัฐบาล และรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะสำรวจเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินและจัดที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรทั่วประเทศ ในปี 2547

ปัญหาและอุปสรรค : ปัญหาที่ดินและการรณรงค์ของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้ สถานการณ์พัฒนาขึ้นเป็นประเด็นทางการเมือง ปัญหาจึงถูกแก้ไขโดยระบบการจัดการปัญหาแบบการเมืองดังนั้นเนื้อหาของปัญหาจึงไม่ได้รับการแก้ไข

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : รุนแรงมาก เพราะเกษตรกรจำนวนมากไม่มีที่ดินทำกิน และรัฐบาลใช้มาตรการสลายการชุมนุม กับดำเนินคดีกับสมาชิกเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจน

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระบรมราชโองการรัชกาลที่ 6 พ.ศ. 2459, พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 และแก้ไขเพิ่มเติม พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม)

แหล่งที่มาของข้อมูล :

1. รายงานผลการพิจารณาตรวจสอบเรื่อง การคัดค้านต่อสัญญาเช่าที่ดินทำกินการเกษตรในภาคใต้ โดยคณะกรรมการสิทธิเกษตรกรและสหกรณ์ วุฒิสภา ปี 2546
2. เอกสารข้อมูลประกอบการประชุม การพิจารณาแก้ไขปัญหการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐ กรณีที่ราชพัสดุ ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี วันที่ 27 สิงหาคม 2546
3. เอกสารสรุปที่ดินราชพัสดุ ตามพระบรมราชโองการของรัชกาลที่ 6 วันที่ 13 กันยายน 2459 จัดทำโดยส่วนราชการ
4. สัมภาษณ์คณะทำงานตรวจสอบที่ดินราชพัสดุ เครือข่าย ปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกรมีสาเหตุสำคัญมาจากการขาดระบบการกระจายสิทธิในที่ดินอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงโดยเฉพาะกับเกษตรกรรายย่อย ข้อเรียกร้องของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้และนโยบายแก้ไขปัญหาดินของรัฐบาล ดูเหมือนต่างมุ่งไปสู่การสร้างความเป็นธรรมให้กับเกษตรกร แต่ในระหว่างกระบวนการแก้ไขปัญหาร่วมกันเกิดความบาดหมางระหว่างกรมการเครือข่ายปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนภาคใต้กับเจ้าหน้าที่ประสานงานระดับล่าง ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายให้คนจนไร้ที่ทำกินมาขึ้นทะเบียน เพื่อสร้างระบบการแก้ไข

ปัญหาแบบขายตรง สถานการณ์ปัญหาจึงถูกพัฒนาเป็นความขัดแย้งทางการเมือง เนื้อของปัญหา
จึงถูกละเลย และมุ่งไปสู่การเอาชนะทางการเมือง ปัญหาจึงมีแนวโน้มที่จะไม่ได้รับการแก้ไข

ส่วนที่ 6 การออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินไม่ชอบด้วยกฎหมาย 2 กรณี

6.1. อุทยานแห่งชาติ หาดเจ้าไหม พื้นที่นางกลาง ตำบลไม้ฝาด อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง เอกชนออก น.ส.3 ก. ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

พื้นที่ปัญหา : ตำบลไม้ฝาด อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

กลุ่มของปัญหา : เอกชนขัดแย้งกับชุมชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาที่สำคัญ

อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2524 พื้นที่อุทยานรวม 144,292 ไร่ เป็นพื้นน้ำ 85,762 ไร่ ในท้องที่ตำบลไม้ฝาด อำเภอไม้ฝาด อำเภอสิเกา และตำบลปอน้ำร้อน ตำบลบางสัก ตำบลสิเกา อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ช่วงปี 2525 ถึง 2531 มีเอกชนนำสค.1 จำนวน 9 แปลงมาดำเนินการออก น.ส.3 ก.รวม 10 แปลง ในบริเวณหาดนางกลาง หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 ตำบลไม้ฝาด อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ทั้งหมดอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ต่อมาได้มีการแบ่งแยกจาก 10 แปลงเป็นแปลงย่อย 37 แปลง รวมเนื้อที่ 181 ไร่ 1 งาน 36 ตารางวา น.ส.3 ก.

เนื่องจากสภาพพื้นที่เดิมซึ่งมีการออก น.ส.3ก. เป็นพื้นที่ป่าสนธรรมชาติ หรือที่เรียกว่าป่าชายหาด ไม่มีการทำประโยชน์มาก่อน ยกเว้นแปลงซึ่งเคยเป็นที่ตั้งเตาเผาถ่านเนื้อที่ไม่เกิน 10 ไร่ ประกอบกับเจ้าของที่ดินทั้ง 37 แปลงเป็นคนนอกพื้นที่ตำบลไม้ฝาด อำเภอสิเกา และเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่ทางราชการที่สำคัญในระหว่างที่มีการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดิน เช่น นายประกิจ รัตนมณี อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดตรัง นายสมน้อย ภัทรเมธา อดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม นางสาวสมฤดี ชูสุวรรณ บุตรสาวอดีตนายอำเภอสิเกาในปีที่ออกน.ส.3 ก.

นายพิเชษฐ์ พันธุ์วิชาติกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกระบี่ นางผานิตย์ สัตยพันธ์ ภรรยา อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง ปี 2527 – 2529 เป็นต้น

จึงก่อให้เกิดความสงสัยขึ้นในหมู่คนจังหวัดตรังและมีการร้องเรียนให้ดำเนินการตรวจสอบว่าการออกเอกสารสิทธิ์ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

รายงานการประชุมของคณะอนุกรรมการป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จังหวัดตรัง ครั้งที่ 4/2532 วันที่ 20 มีนาคม 2532 ระบุว่า

อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ประกาศเมื่อปี 2524 แต่ น.ส. 3 ก ทั้ง 10 แปลงออกในปี 2525, 2527, 2529, 2530, 2531 ทั้งผู้ได้รับ น.ส. 3 ก เป็นพ่อค้า ข้าราชการ ภรรยา และเครือญาติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการออก น.ส.3 ก อดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม อดีต สส. สมาชิกสภาเทศบาลตรัง เป็นต้น

การตรวจสอบของเจ้าหน้าที่เบื้องต้นพบว่า การออก นส.๓ ก ตามหลักฐาน สค.๑ และการทำประโยชน์ที่ดินไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ควรทบทวนการออก นส.๓ ก.ใหม่

หลังการออก นส.๓ ก. เจ้าของเอกสารสิทธิ์ นส.๓ ก ได้เข้าทำลาย รื้อ เผา ต้นสนธรรมชาติ และไถพรวนพื้นที่ จึงเป็นที่สงสัยของประชาชนในพื้นที่ว่า ออก นส. ๓ ก ได้อย่างไร

คณะกรรมการมีมติให้ตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง และได้ส่งเรื่องให้ปปป. และกรมที่ดินร่วมตรวจสอบเมื่อปี 2532

กรมที่ดินมีหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบต่อจังหวัดตรังในปี ๒๕๔๑ สรุปความได้ว่า

- นส. 3 ก. ออกไม่ตรงตามหลักฐานการแจ้งการครอบครองสค.1เป็นการออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- นส. 3 ก. เลขที่ 942, 842 และ 973 ออกตรงตามตำแหน่งหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน สค.1
- นส.3 ก.เลขที่ 877 และ 878 ไม่สามารถชี้ชัดว่าตรงตามหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดินหรือไม่ เนื่องจากไม่ทราบตำแหน่งที่ชัดเจนของ ส.ค.1

ผลการตรวจสอบของกรมที่ดินในปี 2541 ไม่มีการดำเนินการเพิกถอนตามกฎหมาย เรื่องเจียบหายไประยะหนึ่งจนถึงปี 2545 มีการเริ่มก่อสร้างโรงแรมมารีตริงบีชรีสอร์ท ในพื้นที่ น.ส.3 ก.แปลง 2 ใน 3 แปลงที่กรมที่ดินระบุว่า ออกตรงตามตำแหน่งการแจ้งการครอบครองที่ดิน ส.ค.1

น.ส.3 ก.หาดเจ้าไหมจึงถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอยู่ในความสนใจของคนตรังอีกครั้ง มีผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ช่วงประมาณ กลางปี 2545 ต่อมากรมที่ดินได้ดำเนินการตรวจสอบเพิ่มเติมและอธิบดีกรมที่ดินมีคำสั่งให้เพิกถอน น.ส.3 ก.แปลงเลขที่ 861, 862 ,863 ,864, และ959 รวม 5 แปลง เป็นผลต่อเนื่องให้ต้องเพิกถอน น.ส.3 ก.รวม 10 แปลงซึ่งเป็นแปลงที่แยกย่อยจาก น.ส.3 ก.ทั้ง 5 แปลง หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมกล่าวในรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์มติธรรม ฉบับวันที่ 16-31 มีนาคม 2547 ว่า “ตนจะทำหนังสือสอบถามสำนักงานที่ดินให้ชัดเจน หากชัดเจนแล้วจะทำหนังสือให้ผู้ถือครองที่ดินออกจากพื้นที่ภายในหนึ่งเดือน หากฝ่าฝืนจะดำเนินการจับกุม

พร้อมกับการเพิกถอน น.ส.3 ก.กรมที่ดินได้ขอให้จังหวัดตรังตั้งคณะกรรมการพิจารณา น.ส.3 ก.ที่เหลืออีก 5 แปลงเนื้อที่ 153 ไร่ ภายหลังแบ่งย่อยเป็น 33 แปลง

เดือนมิถุนายน 2547 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นตรังชื่อ ก้นชน ฉบับวันที่ 16-30 มิถุนายน 2547 รายงานข่าวว่า คณะกรรมการพิจารณาการเพิกถอน น.ส.3 ก.ริมหาดเจ้าไหมสรุปผลการตรวจสอบเห็นสมควรเพิกถอน น.ส.3 ก.ทั้ง 5 แปลงโดยคณะกรรมการได้รายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตรังทราบผลการตรวจสอบแล้วและจากนั้นจังหวัดตรังจะทำหนังสือรายงานกรมที่ดินเพื่อสั่งเพิกถอน

ต่อไป น.ส.3 ก.ที่จะถูกคณะกรรมการสรุปให้เพิกถอนเป็นที่ดินของ นายพิเชษฐ์ พันธุ์ชาติกุล จำนวน 1 แปลงเนื้อที่ห้าไร่เศษ เป็นของนายชาติ กางอิม นายกเทศมนตรีนครตรัง 1 แปลง เนื้อที่ 2 ไร่ รวมทั้งเป็นที่ตั้งของโรงแรมอมารีตรังบีชรีสอร์ท เนื้อที่ 78 ไร่

ผู้ที่เกี่ยวข้อง : เจ้าของผู้มีรายชื่อดังตาม น.ส.3 ก.ซึ่งประกอบด้วยนักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองท้องถิ่น นักธุรกิจรายใหญ่ อดีตข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในตรังและเครือข่าย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง : อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ,กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช , กรมที่ดิน ,จังหวัดตรัง

ผลการแก้ไขปัญหา : อยู่ในช่วงการพิจารณาเพิกถอน ซึ่งอาจล่าช้าเนื่องจากผู้ครอบครองเป็นผู้มีชื่อเสียง

ปัญหาและอุปสรรค : ผลการพิสูจน์ของกรมที่ดินระบุว่า น.ส.3 ก. 5 แปลงแรกออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเมื่อปี 2541 แต่การดำเนินการเพิกถอนล่าช้าเพิ่งมาดำเนินการในปี 2547 ในส่วนอีก 5 แปลงที่เหลือผลการสอบของกรมที่ดินระยะแรกระบุไม่ชัดเจน อาจเป็นไปได้ว่า ชื่อใน น.ส.3ก.แต่ละแปลงจะมีผลกับการสอบ

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : ปานกลาง

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พรบ.อุทยานแห่งชาติ 2504 , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : หนังสือพิมพ์กันชนฉบับวันที่ 16 – 30 มิถุนายน 2547 ,หนังสือพิมพ์มติตรังฉบับวันที่ 16-31 มีนาคม 2547 ,ราษฎรในพื้นที่,หนังสือกรมที่ดินปี 2541 ,เอกสารสรุปความเป็นมาของการตรวจสอบ น.ส.3 ก.อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ไม่มี

6.2. ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสายเขาหวาง ตำบลนาเมืองเพชร อำเภอสิเกา

จังหวัดตรัง

พื้นที่ปัญหา: ป่าสงวนแห่งชาติป่าสายเขาหวาง เนื้อที่ป่ารวม 5,000 ไร่ อยู่ในท้องที่หมู่ 4 และหมู่ 6 ตำบล นาเมืองเพชร อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

กลุ่มของปัญหา: รัฐขัดแย้งกับเอกชน และชุมชนขัดแย้งกับเอกชน

ลำดับเหตุการณ์ ปัญหาสำคัญ :

ปี 2540 – 2541 กรมที่ดินได้ออกโฉนดที่ดินจำนวน 8 แปลง น.ส.3 ก. 1 แปลง เนื้อที่รวม 129 ไร่ ในพื้นที่เขาหวาง(เขาสว่าง) ตามโครงการเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินในตำบลนาเมืองเพชร ต่อมาเมื่อผู้ร้องเรียนว่า การออกโฉนดและ น.ส. 3 ก. ในพื้นที่ดังกล่าวจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย จังหวัดตรังจึงแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามคำสั่งจังหวัดตรังที่ 1891/2542 ลงวันที่ 8 กันยายน 2542

คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงสรุปผลตามบันทึกเสนอลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 ว่า โฉนดที่ดินเลขที่ 2611,2621,1953,1837 และ 1956 ออกโดยมิชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากไม่มีการทำประโยชน์ในพื้นที่จริงเห็นควรให้เพิกถอนตามมาตรา 61 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โฉนดที่ดินเลขที่ 2777,2429,และ 1732ได้ทำประโยชน์เต็มทั้งแปลงและบางส่วน ความลาดชันเกินร้อยละ 35 ควรตรวจสอบความลาดชัน น.ส.3 ก.เลขที่ 1635 ได้ทำประโยชน์จริง มีหลักฐานเดิมคือ แจ้งส.ค.1 เฉพาะรายตามมาตรา 59 ประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นน.ส.3 ก.ที่ออกโดยชอบด้วยกฎหมาย

ผลการอ่าน แปล ตีความ และวิเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศโดยผู้เชี่ยวชาญของศาลในการวิเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศและแผนที่ กระทรวงยุติธรรม บริเวณโฉนดที่ดินเลขที่ 1732 ,2611,2612,2429 เห็นว่า โฉนดที่ดินทั้ง 4 แปลง มีสภาพเป็นป่าดงดิบสมบูรณ์ตั้งแต่ปี 2510-2542

ผลการตรวจสอบความลาดชันที่ดินโฉนดที่ดินเลขที่ 2777,2429,และ 1732 โดยสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดตรัง และฝ่ายรังวัดสำนักงานที่ดินจังหวัดตรัง ปรากฏว่าทั้ง 3 แปลง ความลาดชันเกินร้อยละ 35

สำนักงานที่ดินจังหวัดตรังได้สรุปความคืบหน้าการเพิกถอนโฉนดที่ดินให้สำนักงานป่าไม้จังหวัดทราบตามหนังสือที่ ตง 0022/9287 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2544 โดยจะทำการเพิกถอนโฉนดที่ดินทั้ง 8 แปลงแต่เนื่องจากได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 61 เปลี่ยนแปลงอำนาจการเพิกถอนโฉนดที่ดิน น.ส.3 ก. จากผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นอธิบดีกรมที่ดินหรือรองอธิบดีกรมที่ดินซึ่งอธิบดีมอบหมาย ทำให้ต้องรอเรื่องการเพิกถอนไว้ก่อน จนกว่าจะออกกฎกระทรวงให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติ

เดือนมีนาคม 2545 มีผู้ร้องเรียนผู้ว่าราชการจังหวัดตรังให้ติดตามตรวจสอบปัญหาการออกโฉนดที่ดินบนเขาหลวงอีกครั้งหลังจากเรื่องเงียบหายไปหลังการร้องเรียนเมื่อปี 2542 ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง นายสงวน จันทรอักษร จึงสั่งให้ตรวจสอบเรื่องอีกครั้ง

วันที่ 26 มีนาคม 2545 ผู้ว่าราชการจังหวัดตรังมีหนังสือถึงอธิบดีกรมที่ดิน ตามหนังสือเลขที่ ตง. 0022/6332 ความโดยสรุปว่า จังหวัดได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการออกเอกสารสิทธิในเขตเขาหลวง หมู่ที่ 4 ตำบลนาเมืองเพชร อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ผลการสอบสวนพบว่า โฉนดที่ดินเลขที่ 2611,2621,1953,1837 และ 1956 ออกโดยมิชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากไม่มีการทำประโยชน์ในพื้นที่จริง โฉนดที่ดินเลขที่ 2777,2429,และ 1732 พื้นที่ที่มีความลาดชันเกินร้อยละ 35จังหวัดได้ให้สำนักงานพัฒนาที่ดินตรวจสอบความลาดชัน ประกอบกับการวิเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศของกรมป่าไม้ รับฟังได้ว่า มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีการออกโฉนดที่ดินทั้ง 8 แปลงโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เข้าข่ายต้องเพิกถอนตามประมวลกฎหมายที่ดิน

มาตรา 61 จึงเรียนมาเพื่อให้อธิบดีกรมที่ดินพิจารณาดำเนินการสอบสวนประกอบการพิจารณา เพิกถอน

ในระหว่างที่กรมที่ดินดำเนินการสอบสวนและเรียกเอกสารเพิ่มเติมจากทางจังหวัด เดือน กันยายน 2545 เจ้าของที่ดินบางรายได้ตัดไม้ และขนย้ายไม้ใหญ่ออกจากพื้นที่

นายไพฑูลย์ ชื่นเจริญ ป่าไม้จังหวัดตรัง เปิดเผยว่า เคยทำหนังสือไปถึงที่ดินจังหวัดหลาย ครั้งแล้วแต่ก็ไม่ได้รับคำตอบ และรู้ว่า โฉนดดังกล่าวมีการบุกรุกเข้าไปในแนวเขตป่าในการออก โฉนดตามโครงการเดินสำรวจนั้นป่าไม้ไม่ต้องชี้แนวเขต ป่าไม้จะชี้แนวเขตเฉพาะที่มีหลักฐานเดิม เช่น สค.1 เท่านั้น กรณีนี้จึงง่ายในการออกโฉนดเข้าไปในเขตป่า หากมีการเพิกถอนต่อไปจะกลับ มาเป็นพื้นที่ป่าอีกครั้ง และสามารถเข้าไปฟื้นฟูได้ (หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ วันพฤหัสบดี ที่ 28 มีนาคม 2545)

วันที่ 15 กันยายน 2545 เวลา 08.00 น นายเสรี พานิชย์กุล ป้องกัน จังหวัดตรัง ได้รับแจ้ง ว่ามีการลักลอบตัดไม้ บนภูเขาสูง หมู่ที่ 4 ต. นาเมืองเพชร อ.สิเกา จ.ตรัง ชาวบ้านได้ปิดล้อม และยึดไม้ไว้ได้กว่า 100 ท่อน จึงสั่งการให้นาย เฉลิมชัย จันดี ผู้ช่วยป้องกันจังหวัดตรัง ประสานกับ นาย จรัส พงศวิญญู ผบ.ร้อย อส.จ.ตรัง นำกำลังประมาณ 30 นายไปตรวจสอบ บริเวณดังกล่าว เป็นเนินเขาสูง มีการใช้รถแบคโฮ ตัดถนนทำเส้นทางลำเลียงไม้ลงจากเขาเพื่อนำขึ้นรถบรรทุก 10 ล้อ พบของกลางท่อนสูงประมาณ 100 ท่อน วางเรียงราย 3 จุด มีไม้ตะเคียน ไม้ไทร มะค่า และไม้ ยาง พบรถแบคโฮ 1 คัน เขียนข้อความหน้ารถว่า "หจก. ตรังเจริญธุรกิจ" รอบภูเขา มีราษฎร จำนวนหนึ่งเฝ้าไม้เอาไว้ไม่ให้เคลื่อนย้ายลงจากเขา

นายมงคล หอยสังข์ กำนัน ต. นาเมืองเพชร กล่าวว่า ก่อนที่ชาวบ้านจะไปปิดล้อมเส้นทาง ลำเลียง มีนายทุนนำรถแบคโฮ พร้อมช่าง 4 เชือก เข้ามาชักลากไม้และขนไม้ลงไปแล้วจำนวน 2 คันรถ 10 ล้อ วันที่ 14 กันยายน ชาวบ้านจึงรวมตัวกันประมาณ 30 คน ขึ้นไปบนเขาและปิดเส้นทาง ลำเลียงไม้ดังกล่าว ส่วนผู้ต้องหาหนีรอดไปได้พร้อมช่าง 4 เชือก ตอนสายวันเดียวกันป่าไม้ อำเภอสิเกา ได้เข้ามาตรวจสอบไม้ของกลางแต่ไม่ได้ยึดไว้ โดยให้เหตุผลว่า ยังไม่ชัดเจนว่า ไม้ดังกล่าวอยู่นอกเขตป่าหรือไม่ เพราะเส้นทางลำเลียงอยู่ในพื้นที่โฉนดของ นายเหวียง หงสา ซึ่ง ไม้เหล่านั้นอาจจะเป็นไม้ที่ตัดในพื้นที่นี้ก็ได้

สำหรับที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็น 1 ใน 8 แปลงของที่ดินที่มีปัญหาซึ่งที่ผ่านมา นายสงวน จันทรอักษร ได้มีความเห็นเสนอไปยังกรมที่ดินให้มีการเพิกถอนเอกสารสิทธิ์ เนื่องจากพื้นที่เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันเกิน 35 % ประกอบกับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ทางผู้ว่าราชการจังหวัดตรังได้สั่ง ห้ามทำประโยชน์ใดๆ จนกว่าจะมีคำสั่งของกรมที่ดินว่าจะมีการดำเนินการเพิกถอนหรือไม่ (หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ วันอังคารที่ 17 กันยายน 2545 ขึ้น 11 ค่ำ เดือน 10 ปีมะเมีย) เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่า ที่ดินจะเป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ก็ไม่สามารถทำการได้ในช่วงดังกล่าว

สำหรับในวันที่ 19 กันยายน 2545 นายมงคล หอยสังข์ เปิดเผยว่าจนถึงปัจจุบันยังไม่การชี้แจงเขตว่าไม้ที่ราษฎรตรวจจับอยู่นอกเขตโฉนดหรือไม่ ราษฎรจึงต้องดูแลไม้เหล่านั้นต่อไปและในการจับกุมไม้คราวนี้ พบว่าไม้ของกลางที่ป่าไม้อำเภอสิเกายึดไว้เมื่อ 2 เดือนที่ผ่านมาเกิดการสูญหายไปด้วย เท่าที่ทราบ มีเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐหน่วยงานหนึ่งมาขนออกไป อ้างว่าเขาไปให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่งในจังหวัดตรังสร้างบ้าน

นายอานนท์ มนัสวานิช รองผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง เปิดเผยว่า โดยหลักการแล้วที่ดินที่เป็นข้อพิพาทและมีปัญหาอยู่จะเข้าไปใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ ต้องรอพิสูจน์ให้แน่ชัดก่อน มิฉะนั้นจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย สำหรับในการขนไม้ชาวบ้านระบุว่า ใช้รถบรรทุก 6 ล้อ สีเหลือง 2 คัน โดยจะมีการขนตอนกลางคืน (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันเสาร์ ที่ 21 กันยายน 2545)

วันที่ 21 กันยายน 2545 นายภูธร กิตติธรรกุล ประธานกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล นาเมืองเพชร พร้อมชาวบ้านประมาณ 20 คนได้เข้าแจ้งความต่อ ร.ต.อ.คมกฤติ ชินพงษ์ ร้อยเวร สภอ.สิเกา จ.ตรัง ขอให้ตรวจสอบไม้ของกลางที่หายไป พร้อมให้สืบหาผู้กระทำความผิดในการทำไม้ของกลางหายโดยพนักงานสอบสวนได้รับแจ้งไว้แล้ว และได้ประสานงานไปยังป่าไม้อำเภอสิเกาเพื่อตรวจสอบกรณีที่เกิดขึ้น สำหรับไม้ของกลางที่หายไปนั้น นายภูธร กิตติธรรกุลเปิดเผยว่า เป็นไม้ที่ชาวบ้านและป่าไม้ร่วมกันจับกุม ตรวจยึดไว้จำนวน 56 ท่อน เป็นทั้งไม้ตะเคียนและไม้ยาง ซึ่งทางป่าไม้อ้างในขณะนั้นว่าจะไม่นำไม้ดังกล่าวลงจากภูเขาเพราะไม่คุ้มครองการชักลาก จนนายทุนที่เข้าไปโค่นไม้ได้นำไม้ที่ตรวจยึดไว้ลงมา โดยอ้างว่าจะนำไปสร้างบ้านให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่งของจังหวัดตรัง ในเรื่องนี้อยากให้ตำรวจได้เข้าตรวจสอบและหาคนผิดที่นำไม้ดังกล่าวลงไปเพราะไม้ดังกล่าวไม่ได้นำมาเก็บไว้ที่หน่วยงานของกรมป่าไม้และที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้วังวิเศษ

ด้านนายสงวน จันทรอักษร ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง เปิดเผยว่า จากกรณีที่มีการระบุว่าไม้ที่หายไปถูกนำไปสร้างบ้านพักให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในจังหวัดนั้น ในส่วนนี้ตนขอปฏิเสธ เพราะบ้านที่สร้างในจังหวัดพัทลุง ได้มีการเตรียมไม้ไว้นานแล้ว โดยไปขอซื้อไม้จากโรงเรียนเก่าแห่งหนึ่งใน อาคารเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช แล้วนำไปเก็บไว้ที่ อ. หาดใหญ่ จ. สงขลา เมื่อ 4 ปีก่อน จากนั้นนำมาสร้างบ้าน ในส่วนของวงกบหน้าต่าง ตนได้ขอซื้อจากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ อ.รัชฎา จ.ตรัง ซึ่งไม้ที่สร้างบ้านไม่ใช่ไม้ประเภทเดียวกันกับที่พบบนภูเขาสูง และตรวจสอบพบว่าพวกนายทุนต้องการใส่ความให้ตนมัวหมอง เพราะก่อนหน้านี้ตนได้จัดสรรงบประมาณในการปราบปรามผู้บุกรุกตัดไม้อย่างจริงจัง (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันจันทร์ ที่ 23 กันยายน 2545)

และต่อมาในวันที่ 23 กันยายน 2545 นายเสรี พานิชย์กุล ป้องกันจังหวัดตรัง นายเสนอดันเล่ง ป่าไม้ อ.สิเกา นายสวัน เสนหา หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ตง5 (สิเกา) นำกำลังเจ้าหน้าที่ป่าไม้พร้อม อส. กว่า 30 คน และเจ้าหน้าที่รังวัดที่ดิน จ.ตรัง เข้าตรวจสอบพื้นที่ดังกล่าวอีก

ครั้ง โดยมีการขึ้นไปยังจุดที่ชาวบ้านระบุว่าไม้ของกลางที่เคยจับไว้ได้หายไป ซึ่งบริเวณดังกล่าวอยู่บนยอดเขาสูง เป็นเขตป่าต้องเดินเท้าเข้าไปด้วยความยากลำบาก อีกทั้งพบว่าการโค่นไม้เพิ่มเติมอีกประมาณ 10 ไร่ โดยต้นไม้ใหญ่หลายต้นมีร่องรอยการถูกโค่นและตัดทิ้งไว้ แต่ยังไม่สามารถไล่เลียงจากเขาสว่าง ตรวจสอบพบว่าไม้ของกลางที่หายไป 4 ต้น เป็นไม้ตะเคียน 2 ต้น ไม้ยาง 1 ต้น และไม้แซะ 1 ต้น (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันจันทร์ ที่ 25 กันยายน 2545)

จังหวัดตรังได้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงขึ้น ใช้เวลาประมาณ 3 เดือน สรุปว่าเป็นการตัดไม้ในพื้นที่ของเอกชนซึ่งมีโฉนดที่ดินจึงไม่มีความผิด

เดือนตุลาคม 2545 อบต.นาเมืองเพชร ได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประเด็นว่า การออกเอกสารสิทธิในพื้นที่ป่าสมบูรณ์และเป็นพื้นที่ลาดชัน รวมทั้งเป็นป่าต้นน้ำที่ชุมชนร่วมดูแลรักษาเป็นการละเมิดสิทธิชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามรัฐธรรมนูญ ขอให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสอบสวนเรื่อง

หลังจากนั้น การทำลายไม้ยังไม่หยุดในทันทียังมีการขึ้นไปแปรรูปไม้บนพื้นที่เขาสว่างอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหามาจากหน่วยงานราชการ ราษฎรจึงได้นำรถไถเปิดทางชนไม้ จึงหยุดการขนย้ายไม้ชั่วคราว

ผู้เกี่ยวข้อง : ราษฎรตำบลนาเมืองเพชร

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กรมที่ดิน กรมป่าไม้ อำเภอลี้เกา และจังหวัดตรัง

ผลการแก้ไขปัญหา: เมษายน 2547 กรมที่ดินยังไม่ได้ดำเนินการเพิกถอนโฉนดที่ดิน เจ้าของที่ดินยังคงตัดไม้ และแปรรูป บนพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำของตำบลนาเมืองเพชร

แนวโน้มในอนาคตหากไม่มีการดำเนินการที่มีความชัดเจนในการรักษาป่าผืนนี้ จะต้องมี การขายที่ดิน หรือ ขายไม้ในที่ดิน ส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของป่าต้นน้ำแห่งนี้ ปัญหาความขาดแคลนน้ำในพื้นที่นี้ ที่มีอยู่มากทุกปีอยู่แล้ว จะทวีคูณขึ้นไปอีก และจากการพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่พบว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ยังมีการตัดไม้อย่างต่อเนื่อง

เรื่องที่ส่งไป อนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รับเรื่อง และกำลังดำเนินการเพื่อเข้ามาสอบสวนข้อเท็จจริงต่อไป

ปัญหาและอุปสรรค : ความล่าช้าของทางราชการทำให้ปัญหาซึ่งมีข้อเท็จจริงที่ชัดเจนอยู่แล้ว ไม่ได้รับการแก้ไข

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหา : มาก

นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง: พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 และแก้ไขเพิ่มเติม , ประมวลกฎหมายที่ดิน 2497

แหล่งที่มาของข้อมูล : ชาวบ้านในตำบลนาเมืองเพชร , องค์การบริหารส่วนตำบลนาเมืองเพชร , ผลการสอบสวนการขุดดินในพื้นที่ ของนายเหวียง หงสา เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2541 , ข่าวหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการตัดไม้ในพื้นที่ เขาสว่าง , บันทึกข้อความที่ ตง 0022 /7333 วันที่ 22 มีนาคม 2545 ของสำนักงานที่ดินจังหวัดตรัง

ข้อสังเกตของนักวิจัย : ป่าสมบูรณ์ถูกทำลาย อบต.และราษฎรได้ดำเนินการป้องกันดูแลรักษา ป่าเป็นอย่างดี ทางราชการสอบสวนและมีข้อสรุปที่ชัดเจนว่า ป่าเป็นป่าสมบูรณ์ โฉนดที่ดินไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่กลับไม่มีการแก้ไขปัญหามาเพื่อปกป้องป่า การเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินปี 2540 และ 2541 หากเป็นจริงตามที่ป่าไม้จังหวัดตรังให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ กล่าวคือ "ไม่ต้องมี สค.1" ไม่ต้องให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ร่วมชี้แนวเขตป่า น่าจะก่อให้เกิดปัญหาทำนองเดียวกันนี้จำนวนมาก